

biuletyn

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

1991

Nr 50/2012

CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
w Kętrzynie

PROBLEMY OCHRONY GRANIC

BIULETYN

NR 50

KĘTRZYN

2012

KOMITET REDAKCYJNY: Dariusz Lutyński (przewodniczący),
Katarzyna Dzieszkiewicz (sekretarz),
Damian Podbielski, Sławomir Różycki,
Andrzej Sikorski, Andrzej Skóra,
Beata Szczepanowska, Cezary Szczepański,
Krzysztof Ślaski, Henryk Urbaniak,
Andrzej Wawrzusiszyn, Aneta
Wojtanowska-Zimoń, Wioletta Zglińska
(członkowie)

Redaktor wydawniczy
Katarzyna Dzieszkiewicz

© Wszelkie prawa zastrzeżone.

ISSN 1505-1757

CENTRUM SZKOLENIA
STRAŻY GRANICZNEJ
im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza
Kętrzyn 2012
ark. wyd. 10,25
ark. druk. 15,0

Druk: „Poligrafia” CSSG Kętrzyn
Zam. nr 224/2012, nakład 115 egz.

Od redakcji

Mamy przyjemność przekazać na ręce naszych Szanownych Czytelników jubileuszowy, pięćdziesiąty numer biuletynu „Problemy Ochrony Granic”. Jubileuszowe wydanie biuletynu przekazujemy Państwu w nowym formacie, z zaprojektowaną nową okładką i z lepszą jakością fotografii zamieszczanych w publikacji. Mamy też nadzieję, że całość przedsięwzięcia, zarówno pod względem poziomu technicznego i wizualnego, ale przede wszystkim pod względem merytorycznym, zyska Państwa akceptację i uznanie. Prezentowany nowy projekt okładki jest wynikiem konkursu przeprowadzonego wśród funkcjonariuszy, pracowników i słuchaczy Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. Jury konkursowe w dniu 11 kwietnia 2012 r. wybrało najlepszą pracę i laureatką konkursu została funkcjonariuszka Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

W kontekście tego skromnego jubileuszu chcemy też przypomnieć odrobinę historii naszego wydawnictwa. Otóż, dzięki inicjatywie ówczesnego kierownictwa Centrum Szkolenia Straży Granicznej, pierwszy numer biuletynu ukazał się w 1993 r. i nosił tytuł „Problemy Ochrony Granic – Biuletyn Szkoleniowo-Pedagogiczny”. Na jego łamach miały być poruszane różne aspekty służby granicznej i ogólnie sprawy związane z bezpieczeństwem oraz porządkiem publicznym. Od pierwszego numeru do dnia dzisiejszego włącznie, w biuletynie publikowane były artykuły dotyczące historii polskich formacji granicznych, zagadnień prawnych i kryminalistycznych oraz oczywiście artykuły dotyczące problematyki szkolenia w Straży Granicznej. Periodyk systematycznie się rozwijał i w tej chwili zamieszczane są również prace dotyczące nowych technologii, które mogą być wykorzystane w ochronie granicy państwowej a doprowadzić do poprawy skuteczności realizacji ustawowych zadań, jakie ciążyą na formacji. Znajdują tu też swoje miejsce artykuły, które są wynikiem kontaktów międzynarodowych funkcjonariuszy Straży Granicznej z przedstawicielami formacji granicznych innych państw, czy też wynikających z doświadczeń związanych z udziałem funkcjonariuszy Straży Granicznej w operacjach międzynarodowych organizowanych i koordynowanych przez Agencję FRONTEX. To, co nas również bardzo cieszy i na czym nam bardzo zależy, to fakt, że na naszych łamach publikują również swoje prace osoby, które nie są związane służbą lub pracą w Straży Granicznej. Chociaż na początku istnienia wydawnictwa było ono skierowane i rozpowszechniane tylko w środowisku Straży Granicznej, w tej chwili można śmiało powiedzieć, że zakres ten jest zdecydowanie szerszy.

W jubileuszowym wydaniu biuletynu znalazły się oczywiście rozprawy i artykuły o historii formacji granicznych II Rzeczypospolitej oraz Wojsk Ochrony Pogranicza, które ochraniały granice Polski po II wojnie światowej. Przede wszystkim nie zabrakło tutaj historii losów konkretnych osób – funkcjonariuszy, żołnierzy i oficerów polskich formacji granicznych. Historia uczy, że ludzkość niczego się z niej nie nauczyła – stwierdził kiedyś Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Jednak bez znajomości historii nie sposób zrozumieć skąd

przychodzimy, kim jesteśmy, dlaczego właśnie tak, a nie inaczej toczą się nasze sprawy teraźniejsze, a przede wszystkim nie sposób byłoby właściwie określić dokąd powinniśmy zmierzać. Znajomość historii, postaw i wyborów dokonywanych przez konkretne postaci historyczne pozwala też stwierdzić, jakie powinniśmy stawiać sobie wymagania i wzory do naśladowania w życiu oraz w służbie, a co wzorem nie jest i być nie może.

W pięćdziesiątym numerze biuletynu zamieszczony został też artykuł o rozpoznawaniu i przeciwdziałaniu terroryzmowi, gdzie Straż Graniczna stanowi istotny element funkcjonującego w naszym kraju systemu przeciwdziałania takim zjawiskom. Jak ogromne zagrożenie dla państwa i jego obywateli niesie w XXI wieku terroryzm, nikogo chyba nie trzeba przekonywać. W tej dziedzinie, ale nie tylko, bardzo istotne znaczenie mają również prowadzone na odpowiednim poziomie szkolenia minersko-pirotechniczne realizowane w Straży Granicznej, o czym można się przekonać z jednego z artykułów. Znajdziemy również dywagacje i rozprawy traktujące o komunikacji międzyludzkiej i relacjach „nadawca-odbiorca” oraz wykorzystaniu nowych technologii w dydaktyce i w bezpośredniej ochronie granicy państwowej. W tym ostatnim przypadku chodzi oczywiście o RADIOBARIER® System, na którego walory w ochronie tzw. „zielonej granicy” wskazuje autor artykułu. Warto też zwrócić uwagę na artykuł o fińskiej Straży Granicznej, który jest wprowadzeniem do znacznie szerszych rozważań i analiz porównawczych dotyczących funkcjonowania systemu zarządzania formacją, rekrutacji do służby funkcjonariuszy oraz wielu innym aspektom. Kolejny, pięćdziesiąty pierwszy numer biuletynu praktycznie w całości zostanie poświęcony doświadczeniom zdobytym podczas realizacji projektu „Podnoszenie kompetencji zarządczych kadry kierowniczej jednostek związanych z doskonaleniem zawodowym służb granicznych” finansowanego ze środków Programu „Uczenie się przez całe życie” Leonardo da Vinci. Jednym z głównych przedsięwzięć tego projektu była właśnie wizyta w Akademii Ochrony Granic i Wybrzeża w Espoo w Finlandii.

Na zakończenie, chcemy złożyć naszym Szanownym Czytelnikom podziękowania za zainteresowanie i zamieszczanie publikacji w naszym wydawnictwie. Chcemy też Państwa zachęcić do składania artykułów, rozpraw oraz opinii i recenzji, które będą mogły być opublikowane w kolejnych numerach biuletynu „Problemy Ochrony Granic”. W szczególny sposób zapraszamy do współpracy również te osoby, które nie są związane służbą lub pracą w Straży Granicznej, ale którym problematyka bezpieczeństwa granic Rzeczypospolitej oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego w kraju nie jest obca i stanowi przedmiot zainteresowania, co pozwoli w sposób świeższy i może bardziej obiektywny spojrzeć na wiele spraw poruszanych na łamach biuletynu.

Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego

pptk SG Dariusz Lutyński

Spis treści

Od redakcji	3
-------------------	---

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

Piotr K o z ł o w s k i: Straż Celna zapomnianą formacją graniczną II Rzeczypospolitej – dyslokacja jednostek granicznych w 1926 roku	7
Jerzy P r o c h w i c z: Kadra oficerska Wojsk Ochrony Pogranicza 1945-1956	35
Grzegorz G o r y ń s k i: Stanisław Zimny – zasłużony Strażnik Graniczny z Załakowa	81
Robert L e o n o w i c z: Straż Graniczna wobec terroryzmu. Wybrane zagadnienia materialno-prawne	99
Wioletta Z g l i ń s k a: Fińska Straż Graniczna	115
Łukasz U ż y c z y n: Telefon komórkowy jako środek dydaktyczny	127

MISCELLANEA

Paweł L u b i e w s k i: Relacja „nadawca – odbiorca” w procesie dekodowania sygnału niewerbalnego	139
Dariusz M a l i n o w s k i: RADIOBARRIER® System	147
Marian A d a m o w i c z: Szkolenia minersko-pirotechniczne w Straży Granicznej – realia i zagrożenia	157
Aleksander T r e s z c z o t k o: Kryzys w placówce SG	163
Grzegorz K o w a l s k i: Wyścig do Euro 2012	173
Edward M i l e w s k i, Kajetan S z c z e p a ń s k i: Radziecki Komendant Oficerskiej Szkoły Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie	177
Dorian Piotr B u r d y ł o: Szkoły im. Straży Granicznej na Warmii i Mazurach	187
Jan W o ś: W hołdzie żołnierzom Wojsk Ochrony Pogranicza i funkcjonariuszom Straży Granicznej	193

OPINIE I RECENZJE

- Jacek Guz: E. B. Skinnera, *Zbrodnia. Twarzą w twarz ze współczesnym niewolnictwem*, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 2010 201
- Piotr Kozłowski: W. Osiatyński, *Prawa człowieka i ich granice*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2011 205
- Aneta Wojtanowska-Zimón: KALENDARIUM 209

mjr SG dr Piotr Kozłowski
BiOSG w Przemyślu

STRAŻ CELNA ZAPOMNIANĄ FORMACJĄ GRANICZNĄ II RZECZYPOSPOLITEJ – DYSLOKACJA JEDNOSTEK GRANICZNYCH W 1926 ROKU

Straż Celna to obecnie zapomniana formacja graniczna z okresu II Rzeczypospolitej. Z uwagi na krótki okres istnienia, historia Straży Celnej jest praktycznie nieznana. Upływający czas, brak dokumentów źródłowych oraz fakt, że funkcjonariusze pełniący wówczas służbę w ochronie granicy państwa już nie żyją, przyczynił się do tego, iż dzieje jej uległy zapomnieniu. W dużej mierze wpływ na to ma fakt, iż istniejące w okresie międzywojennym Straż Graniczna oraz Korpus Ochrony Pogranicza doczekały się licznych publikacji na swój temat, natomiast Straż Celna nie znalazła się w kręgu zainteresowań historycznych. Impulsem do napisania powyższego artykułu o Straży Celnej był fakt otrzymania od Pana Waldemara Bocheńskiego kserokopii „*Kalendarza z szematyzmem funkcjonariuszy Straży Celnej na rok 1927*”. Przystępując do opracowania na potrzeby własne wykazu pełniących wówczas funkcjonariuszy oraz jednostek granicznych Straży Celnej stwierdziłem, że należałoby przedstawić czytelnikom Biuletynu historię formacji, która już w okresie swego istnienia była różnie oceniana przez współczesnych. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pomimo negatywnych wówczas opinii na jej temat, Straż Celna była formacją na bazie której sformowano Straż Graniczną, a ponad 90% oficerów i strażników granicznych Straży Granicznej, którzy rozpoczęli służbę na granicy w latach 1921-1922, nabyło doświadczenie zawodowe właśnie w korpusie Straży Celnej. Dlatego mam nadzieję, że zaprezentowany artykuł rozpocznie wśród historyków oraz pasjonatów historii formacji granicznych dyskusję na temat roli i znaczenia jaką odegrała Straż Celna w systemie ochrony granic państwa II Rzeczypospolitej.

Prace związane z powołaniem Straży Celnej (dalej SC) rozpoczęto już w 1920 roku. Na posiedzeniu plenarnym rządu w marcu 1920 roku podjęto uchwałę, w której zobowiązano Władysława Grabskiego – ówczesnego ministra skarbu – do opracowania i przygotowania podstaw prawnych do powołania przyszłej formacji, której zadaniem miała być

ochrona granicy Rzeczypospolitej¹. Jednak następne wydarzenia, jakie miały miejsce w Polsce, wojna z bolszewikami, która stanowiła zagrożenie dla bytu państwowego spowodowała, że plan organizacji formacji z przyczyn formalnych musiał zostać zawieszony. Dopiero zakończenie działań wojennych z Rosją Radziecką w 1921 roku pozwoliło rządowi polskiemu przystąpić do prac związanych z wytyczeniem i zabezpieczeniem tak z trudem wywalczonych granic. W tym okresie rozpoczęto również tworzenie wyspecjalizowanej formacji granicznej, której zdaniem byłaby ochrona interesów politycznych oraz ekonomicznych odrodzonej po latach niewoli Rzeczypospolitej Polskiej. Realizację postawionego zdania rozpoczęto w niezwykle trudnych czasach, z jednej strony w zniszczonym działaniami wojennymi kraju brakowało sił i środków na realizację zadań, z drugiej zaś strony brakowało także odpowiednio przygotowanych ludzi, którym można byłoby powierzyć ochronę granic państwa. Dynamicznie rozwijająca się sytuacja w kraju, powstanie po latach niewoli zrębów państwowości wymagało również podjęcia przez czynniki państwowe szybkich decyzji, także w zakresie ochrony granicy państwowej.

Organizację w połowie 1921 roku Straży Celnej powierzono płk. Czesławowi Romiszewskiemu oraz Bolesławowi Heimrathowi – starszemu inspektorowi z Dyrekcji Ceł w Poznaniu². Przełom lat 1921/1922 to okres formowania Straży Celnej, która stopniowo w ciągu kilku miesięcy przejmowała od istniejących Baonów Celnych oraz Policji Państwowej podległe odcinki granicy państwowej oraz zadania w zakresie ochrony granicy państwa.

O pośpiechu, ale także o braku koncepcji ówczesnych czynników rządowych co do zdań przyszej formacji niech świadczy fakt, iż Straż Celna została powołana na mocy uchwały sejmowej z dnia 20 stycznia 1922 roku. Jednak podstawę prawną otrzymuje dopiero po ponad dwóch latach istnienia, gdzie w ustawie z dnia 31 lipca 1924 roku w przedmiocie uregulowania stosunków celnych wspomina się „(...) o straży celnej jako organu wykonawczego do celnej ochrony granic i zapobiegania nielegalnemu przekroczeniu granicy³(...). Co ciekawe w cytowanej wyżej ustawie nie zostały w ogóle sprecyzowane przez ustawodawcę zadania dla istniejącej formacji, jedynie znalazło się stwierdzenie, iż zakres działania Straży Celnej oraz sposób wykonywania przez nią zadań

¹ H. Dominiczak, *Granica polsko-niemiecka 1919-1939*, Warszawa 1975, s. 126.

² Cz. Romiszewski, *Ochrona granic w Polsce Odrodzonej przed utworzeniem Straży Granicznej*, „Czaty” Czasopismo Straży Granicznej nr 21-22, Warszawa 11.11.1928, s. 28.

³ Art. 2 pkt C ustawy z dn. 31.07.1924 w przedmiocie uregulowania stosunków celnych, Dz. U. nr 80, poz. 777.

w przedmiocie zapobiegania przekraczania granicy określi minister skarbu w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych⁴.

Wspominając w 1928 roku początkowy okres tworzenia formacji Naczelnym Inspektor Straży Celnej gen. bryg. Stefan Paślawski stwierdził, że w tym czasie „(...) Starano się najpilniejsze zagadnienia, jak np. przepisy dyscyplinarne uregulować ogólnikami i reskryptami Ministerstwa Skarbu, te jednak, stojąc bardzo często w sprzeczności z ustawą o państwowej służbie cywilnej nie posiadały mocy prawnej(...)”⁵. To z kolei miało przełożenie na fakt, iż funkcjonariuszom Straży Celnej było niezwykle ciężko pełnić służbę graniczną. Brak uregulowań prawnych ograniczało lub wręcz uniemożliwiało podejmowanie skutecznych działań zmierzających do ukrócenia zjawiska przemytu towarów przez ówczesne granice państwa, czyniło to ze Straży Celnej instytucję słabą, a wręcz czasami bezradną w walce ze zorganizowanym przemytem. Pojawienie się na granicy oraz bezpośrednio w jej zapleczu funkcjonariuszy Straży Celnej było bacznie obserwowane zarówno przez mieszkańców pogranicza, jak również przez instytucje rządowe⁶. W meldunkach sporządzanych przez kierowników komisariatów policji do władz przełożonych⁷ były podawane informacje o składzie personalnym Straży Celnej, jak również o systemie i sposobie ochrony granicy przez funkcjonariuszy SC.

Powołana w 1922 roku Straż Celna już od samego początku borykała się z dwoma zasadniczymi problemami, które rzutowały bezpośrednio na kwestię właściwego funkcjonowania formacji. Pomijając niezwykle istotną sprawę braku uregulowań prawnych, to podstawową bolączką formacji był brak odpowiednio przygotowanych ludzi, którym można byłoby powierzyć zadania w zakresie ochrony granicy państwowej oraz brak infrastruktury, którą można byłoby wykorzystać na potrzeby powstających placówek, komisariatów oraz inspektoratów granicznych. Nabór chętnych do służby w formacji powierzono dyrekcjom ceł. Biorąc pod uwagę fakt, iż w okresie zaborów z przyczyn politycznych formacje

⁴ Ibidem, art. 4 ust. 3.

⁵ S. Paślawski, *Straż Graniczna i walka z nadużyciami celnymi*, Warszawa 1928, s. 4.

⁶ Wspominając w piątą rocznicę utworzenia Straży Celnej początki istnienia formacji jeden ze strażników wówczas napisał: „(...) Rzuceni na granicę bez dokładnie określonych uprawnień, bez ustalonego stosunku do władz państwowych, które nas nie znały i nie wiedziały, jakie wobec nowej służby zająć stanowisko, obcy byliśmy ludności pogranicza, która z niedowierzaniem i brakiem zaufania do nas się odnosiła (...)”, „Czaty”. Pismo poświęcone zagadnieniom ochrony granic nr 10, Warszawa 15.05.1928, s. 1.

⁷ Meldunki Policji Państwowej o sytuacji w strefie nadgranicznej, Zespół akt Starostwo Powiatowe Jasielskie, sprawy graniczne 1921-1925, Archiwum Państwowe w Przemyślu, sygn. akt 105, s. 15.

graniczne państw zaborczych były zamknięte dla Polaków, powstała w 1922 roku Straż Celna stanęła przed problemem braku wyszkolonej kadry posiadającej wiedzę z zakresu służby granicznej. Problem ten starano się rozwiązać przede wszystkim poprzez wcielenie do szeregów powstającej formacji ochotników z demobilizowanych jednostek wojskowych wychodząc z założenia, iż byli wojskowi z racji doświadczenia frontowego szybciej przestawią się na tok służby granicznej. Jednak nic bardziej mylnego. W odrodzonym po latach niewoli państwie niezwykle trudno było znaleźć chętnych do służby w korpusie Straży Celnej, zwłaszcza we wschodnich rejonach państwa polskiego, którzy spełniliby następujące wymogi:

- posiadali wykształcenie w zakresie co najmniej szkoły powszechnej,
- byli narodowości polskiej oraz wyznania rzymskokatolickiego.

W związku z brakiem chętnych spełniających powyższe kryteria w rejonie działania Dyrekcji Ceł we Lwowie i Wilnie, nabór do służby na wschodzie prowadziły Dyrekcje Ceł w Poznaniu, Katowicach oraz w Warszawie. Dla wielu funkcjonariuszy pochodzących z zachodnich lub centralnych terenów Polski „zwabionych romantyzmem służby” warunki socjalne-bytowe – jakie zastali na wschodzie, a zwłaszcza w rejonie Karpat – stanowiły szok kulturowy. Brak bazy lokalowej w rejonie działania powodowało, iż w początkowym okresie wynajmowano kwatery znajdujące się w wiejskich chatach, które były pozbawione podstawowych wygod. Wspólne egzystowanie pod jednym dachem strażników oraz ich rodzin z właścicielami było zarzewiem powstawania konfliktów. Pauperyzacja stopy życiowej funkcjonariuszy SC nie pozostawała bez wpływu na dużą rotację kadry w jednostkach granicznych położonych na południowo-wschodnich rubieżach Polski.

Kandydaci ubiegający się o przyjęcie do służby w SC obowiązkowo musieli przejść sprawdzian ze znajomości języka polskiego oraz matematyki (załącznik nr 1). Po zaliczeniu egzaminu wstępnego i przejściu pozytywnego procesu naboru, nowo przyjęci funkcjonariusze Straży Celnej składali ślubowanie. Z chwilą zaprzysiężenia otrzymywali nominację na stanowisko strażnika prowizorycznego w korpusie Straży Celnej oraz przydział służbowy do danej jednostki granicznej. Ceremonia zaprzysiężenia zwykle odbywała się w siedzibie Dyrekcji Ceł. Po zaprzysiężeniu funkcjonariuszy kierowano na przeszkolenie do szkoły Straży Celnej lub bezpośrednio do służby w placówkach granicznych rozsianych po granicach państwa. W pierwszych latach istnienia formacji w strukturach Straży Celnej istniały dwie szkoły SC: w Wieluniu nad Notecią mieszcząca się w byłym zakładzie pedagogicznym braci Beheim-Schwarzbach oraz w Zambrowie, która mieściła się w budynkach po byłych koszarach

armii carskiej. Podczas krótkich trzymiesięcznych kursów strażnikom granicznym przekazywana była wiedza z zakresu postępowania karno-skarbowego, prowadzenia czynności śledczych oraz z zakresu służby granicznej. Dla podoficerów i oficerów wywodzących się z wojska zorganizowano kursy doszkalające dla kadry kierowniczej, podczas których oprócz wiedzy z zakresu służby granicznej otrzymywali również podstawowe informacje z zakresu planowania i organizowania służby granicznej. W 1925 roku w strukturach Straży Celnej funkcjonowała już tylko Szkoła Straży Celnej w Mysłowicach, którą następnie przeniesiono do koszar znajdujących się w Górze Kalwarii koło Warszawy.

Osobną kwestię stanowiła sprawa wynagrodzenia funkcjonariuszy, które było bardzo niskie i niewystarczające na utrzymanie rodziny. Niskie płace, a tym samym brak niezbędnych środków do życia było powodem frustracji funkcjonariuszy, co często przedkładało się na podjęcie decyzji o rezygnacji ze służby w SC „(...) płaca strażników granicznych nie osiągała stawek podoficera armii (...), co przy drożyznie, panującej na granicy, a szczególnie nad morzem i na linii karpackich uzdrowisk oraz przy braku pomieszczeń własnych Straży uzależniało strażników od ludności nadgranicznej(...)”⁸. Jak zauważył ówczesny dowódca Straży Celnej gen. bryg. Stefan Paślawski nowo powstała formacja borykała się również z problemem braku niezbędnej infrastruktury, którą można byłoby wykorzystać na siedzibę tworzonych jednostek granicznych. Wytyczona granica państwa polskiego scalająca po latach ziemie trzech byłych zaborów przebiegała w ponad 80% w zupełnie nowym terenie⁹, co powodowało, że na potrzeby powstającej SC nie można było wykorzystać istniejących budynków wykorzystywanych dotychczas przez służby graniczne państw zaborczych. Brak bazy lokalowej stanowił wówczas dla kadry kierowniczej formacji bardzo poważny problem. Z jednej strony w zniszczonym wojną kraju brakowało niezbędnej infrastruktury, ale z drugiej strony służby kwatermistrzowskie próbujące pozyskać budynki lub pomieszczenia do celów służbowych często spotykały się ze zwykłą niechęcią przedstawicieli lokalnej administracji państwowej, która traktowała pojawienie się na pograniczu Straży Celnej a tym samym nowych urzędników państwowych niezależnych od władz lokalnej administracji jako zagrożenie dla ich interesów. Aby pokonać niczym nie uzasadniony

⁸ S. Paślawski, *Straż Graniczna i walka z nadużyciami celnymi*, op. cit., s. 8.

⁹ Spośród istniejących granic w II Rzeczypospolitej granica Polski z Niemcami na wschodnim odcinku w rejonie Prus przebiegała dawną granicą pomiędzy Prusami a Rosją. Odcinek ten był chroniony przez jednostki graniczne podległe Dyrekcji Cei w Warszawie.

upór urzędników państwowych w wielu przypadkach interweniowano bezpośrednio u władz wojewódzkich¹⁰.

Trudy służby granicznej, niskie płace funkcjonariuszy SC oraz brak odpowiednich warunków socjalno-bytowych były przyczyną rezygnacji strażników ze służby w formacji lub jej porzucania. Aby ukrócić ten proces, w drugiej połowie 1922 roku wprowadzono w Straży Celnej zabezpieczenie w postaci zobowiązań. Wstępujący do korpusu Straży Celnej kandydaci podpisywali w szkole zobowiązanie do służby w formacji po ukończeniu przeszkolenia przynajmniej przez rok czasu (załącznik nr 3). W przypadku zwolnienia ze służby przed upływem powyższego terminu, funkcjonariusz był zobowiązany do zwrotu poniesionych przez państwo kosztów nauki i pobytu w szkole SC, otrzymanych w trakcie służby zasiłków pieniężnych oraz przedmiotów stanowiących własność Skarbu Państwa¹¹.

Należy w tym miejscu podkreślić, że wcieleni wówczas z wojska funkcjonariusze SC mieli za sobą nierzadko ponad czteroletni pobyt na frontach I wojny światowej, a następnie udział w walkach w obronie Rzeczypospolitej. Lata służby w wojsku oraz trudy służby granicznej nie pozostały bez wpływu na stan zdrowia, jak i samą kondycję fizyczną pełniących służbę w Straży Celnej. Z czasem sytuacja ta uległa zmianie, starsi wiekiem funkcjonariusze otrzymali bowiem możliwość przejścia do lżejszej pracy w administracji celnej lub po osiągnięciu wymaganego wieku przejścia na emeryturę.

Początkowy okres istnienia Straży Celnej wykazał, że w związku ze zmieniającymi się warunkami na pograniczu polsko-niemieckim i polsko-czechosłowackim (tzw. wojna celna pomiędzy Niemcami a Polską) dotychczas obowiązujące regulacje prawne oraz system organizacji musiał ulec zmianie. Straż Celna przyjmując w chwili powstania rozwiązanie wg austriackiego modelu stała się w krótkim czasie instytucją nie-

¹⁰ Przykładem tego może być pismo z dn. 2.07.1923, w którym wojewoda krakowski przypomina staroście jasielskiemu, że: „(...) celem, przyjścia organom Straży Celnej w uzyskaniu pomieszczeń dla funk. szczególnie w miejscowościach położonych bezpośrednio nad granicą wchodzącym w niniejszym przypadku w pierwszym rzędzie w rachubę, zechce Pan Starosta, gdzie to zajdzie potrzeba, sam osobiście, względnie przez podwładne mu organa służbowe ingerować na najintensywniejszym wywarcie wpływu środkami dozwolonymi, w sposób jaki uzna na miejscu za stosowne i do celu prowadząc, by sprawę pomieszczeń do straży rozwiązana została pomyślnie (...)”. Zespół akt Starostwo Powiatowe Jasielskie, sprawy graniczne 1921-1925, Archiwum Państwowe w Przemyślu, sygn. akt 105, s. 41.

¹¹ Akta osobowe przodownika Gwareckiego Franciszka, Zespół akt Małopolskiego Inspektoratu Okręgowego Straży Granicznej (dalej MIOSG), Центральний Державний Історичний Архів у Львові (dalej: CDIA) Lwów fond 204/2/994, s. 26.

zdolną do wykonywania ustawowych zadań, a ekonomiczny interes państwa wymagał natychmiastowej zmiany dotychczasowego sposobu działania SC.

W 1926 roku jednostki graniczne Straży Celnej podporządkowane 5 Dyrekcjom Ceł (w Wilnie, Warszawie, Poznaniu, Mysłowicach oraz we Lwowie) ochraniały granice państwowe Rzeczypospolitej Polskiej z: Królestwem Rumunii, Czechosłowacją, Niemcami, morską, z Wolnym Miastem Gdańsk, w rejonie Prus z Niemcami, Litwą oraz Łotwą¹². W 1926 roku w strukturze organizacyjnej Straży Celnej znajdowały się 24 Inspektoraty Graniczne, 126 Komisariatów, 744 Placówki oraz Centralna Szkoła Straży Celnej w Górze Kalwarii. W tym roku w strukturze organizacyjnej formacji (początkowo na granicy z Niemcami) pojawiły się Placówki II linii – wywiadowcze. Liczba oraz podział jednostek granicznych na poszczególne Dyrekcje Ceł został przedstawiony w poniższej tabeli.

Liczba jednostek granicznych Straży Celnej w 1926 roku
z uwzględnieniem podporządkowania poszczególnym Dyrekcjom Ceł

	Inspektoraty Graniczne	Komisariaty	Placówki	Ilość jednostek granicznych
Dyrekcja Ceł w Wilnie	1	5	34	40
Dyrekcja Ceł w Warszawie	3	16	99	118
Dyrekcja Ceł w Poznaniu	9	51	332	392
Dyrekcja Ceł w Mysłowicach	3	17	82	102
Dyrekcja Ceł we Lwowie	9	37	197	242
Razem	24	126	744	894

Źródło: obliczenia własne autora na podstawie *Kalendarza z szematyzmem funkcjonariuszy Straży Celnej na rok 1927*

Na uwagę zasługuje również fakt, iż funkcjonariusze Straży Celnej na terenie kraju pełnili również służbę pomocniczą w urzędach i posterunkach celnych. Wraz z rozwojem formacji zwiększyła się również liczba funkcjonariuszy pełniących służbę na granicy państwa. Na prze-

¹² Istniejąca wówczas struktura organizacyjna – jak wspomina po latach Naczelny Inspektor Straży Celnej gen. bryg. S. Paślawski – była spuścizną po zaborach. Dyrekcjom Ceł zostały powierzone ochraniające odcinki granicy państwowej o różnej długości i były one odzwierciedleniem podziału ziem polskich pomiędzy zaborcami. Najmniejszy odcinek granicy państwowej w 1926 r. był administrowany przez Dyrekcję Ceł w Wilnie, największy zaś przypadł Dyrekcji Ceł w Poznaniu i we Lwowie.

łomie lat 1926/1927 w korpusie Straży Celnej pełniło służbę 5 792 funkcjonariuszy, w tym w 186 oficerów i 5 605 podoficerów i szeregowych. W rozbiciu na poszczególne Dyrekcje Ceł obsada etatowa kształtowała się w sposób następujący:

Obsada etatowa funkcjonariuszy Straży Celnej w 1926 roku
w rozbiciu na korpus oraz na Dyrekcje Ceł

	Korpus oficerów	Korpus podoficerów i szeregowych	Razem
Dyrekcja Ceł w Wilnie	11	172	183
Dyrekcja Ceł w Warszawie	25	639	664
Dyrekcja Ceł w Poznaniu	75	2243	2318
Dyrekcja Ceł w Mysłowicach	27	1066	1092
Dyrekcja Ceł we Lwowie	49	1485	1534
Razem	187	5 605	5 792

Źródło: obliczenia własne autora na podstawie *Kalendarza z szematyzmem funkcjonariuszy Straży Celnej na rok 1927*

W 1927 roku reformując służbę graniczną przystąpiono do stopniowego przekształcania istniejącej formacji, przygotowując jednocześnie podstawę dla mającej powstać w przyszłości Straży Granicznej. W tym roku z Ministerstwa Spraw Wojskowych została oddelegowana grupa oficerów, którym powierzono kierownicze stanowiska w formacji granicznej. Zadaniem skierowanych do SC oficerów Wojska Polskiego, w tym również oficerów z Korpusu Ochrony Pogranicza, było utworzenie sztabów Inspektoratów Okręgowych Straży Celnej, stworzenie wewnątrz formacji pionu służby informacyjnej, przeszkolenia w zakresie wywiadu funkcjonariuszy pełniących służbę w szeregach SC oraz przygotowanie i przeprowadzenie restrukturyzacji Straży Celnej z jednoczesnym zadaniem przekształcenia jej w Straż Graniczną.

Kolejnym krokiem zmierzającym do zapewnienia formacji samodzielnego bytu było wyłączenie Straży Celnej spod dotychczasowej zależności władz od administracji celnej. Stało się to możliwe dzięki wydanemu rozporządzeniu przez ministra skarbu z dnia 31 sierpnia 1927 roku o organizacji Straży Celnej. Po ponad pięciu latach istnienia Straż Celna została wyłączona ze struktur celnych tworząc oddzielny korpus. Zgodnie z cytowanym rozporządzeniem Straż Celna była organem powołanym do celnej ochrony granicy państwowej i zapobiegania nielegalnemu przekroczeniu granicy. W ww. rozporządzeniu zostały ściśle określone zadania oraz struktura organizacyjna i zasięg działania. Do zadań Straży

Celnej w zakresie celnej ochrony granicy było zapobieganie przestępstwom celnym poprzez:

- „1) nadzorowanie granicznego ruchu towarowego poza urzędami celnymi;
- 2) śledzenie i ujawnianie przemytnictwa i innych przekroczeń przepisów celnych, walutowych i przepisów o obrocie towarowym z zagranicą oraz stosowanie środków prawnych, zmierzających do wdrożenia przepisanej ustawą postępowania karnego i do zabezpieczenia kary.

Ponadto do obowiązków straży celnej należy:

- a) ściganie czynów karygodnych, przewidzianych w ustawach o podatkach spożywczych i monopolach państwowych, o ile zostały wykryte przez Straż Celną przy sposobności jej właściwych obowiązków służbowych;
- b) wykonywanie wszelkich czynności w zakresie administracji skarbowej, zleconych przez władzę przełożoną, także poza obszarem określonym w § 3 niniejszego rozporządzenia (...)¹³.

Jak widać z przytoczonego zapisu rozporządzenia, SC pomimo pozytywnych zmian, nadal w zakresie swoich obowiązków miała zadania, które czyniły z niej kolejny urząd karnoskarbowy. Już sam fakt pozostawienia formacji w strukturze Ministerstwa Skarbu przyczyniło się do tego, że Straż Celna – a w przyszłości Straż Graniczna podejmująca działania w strefie pogranicza mająca na celu zabezpieczenie interesów ekonomicznych kraju – była postrzegana jako instytucja kontroli skarbowej, a nie jako formacja zajmująca się tylko i wyłącznie ochroną granicy państwowej.

Przyjęte wówczas rozporządzenie określało strukturę organizacyjną Straży Celnej, której dotychczas brakowało. Naczelnym organem administracji specjalnej został Naczelnny Inspektorat Straży Celnej¹⁴, któremu były podporządkowane inspektoraty okręgowe, inspektoraty graniczne, komisariaty oraz placówki. Rozporządzenie określało również zakres obowiązków oraz praw przysługujących kierownikom poszczególnych w hierarchii służbowej jednostek Straży Celnej. Pod koniec 1927 roku przystąpiono zgodnie z zapisami ww. rozporządzenia do formowania

¹³ § 4 rozporządzenia ministra skarbu z dn. 31.08.1927 o organizacji Straży Celnej, Dz. U. z 1927 r. nr 82, poz. 716.

¹⁴ Pierwszym Naczelnym Inspektorem Straży Celnej został powołany przez ministra skarbu były komendant Szkoły Straży Celnej w Zambrowie gen. bryg. Januariusz Ciechowicz. Z dn. 11.07.1927 na stanowisko Naczelnego Inspektora SC został powołany dowódca 3. Brygady KOP „Wilno” gen. bryg. Stefan Paślawski, który kierował formacją, aż do jej rozwiązania w kwietniu 1928. Po rozwiązaniu Straży Celnej został pierwszym komendantem Straży Granicznej.

w Warszawie Naczelnego Inspektoratu Straży Celnej oraz terenowych organów administracji Straży Celnej – Inspektoratów Okręgowych. Do końca 1927 roku na bazie istniejącej struktury podporządkowanej dyrekcjom ceł utworzono pięć inspektoratów okręgowych:

- Mazowiecki Inspektorat Okręgowy Straży Celnej z siedzibą w Ciechanowie;
- Pomorski Inspektorat Okręgowy Straży Celnej z siedzibą w Czersku;
- Wielkopolski Inspektorat Okręgowy Straży Celnej z siedzibą w Poznaniu;
- Śląski Inspektorat Okręgowy Straży Celnej z siedzibą w Katowicach;
- Małopolski Inspektorat Okręgowy Straży Celnej z siedzibą w Sanoku;

Na przełomie lat 1927/1928, a więc bezpośrednio tuż przed przekształceniem formacji w Straż Graniczną, zmieniła się również struktura organizacyjna Straży Celnej. W celu uszczelnienia granicy państwowej oraz dostosowania struktur przyszłej formacji do aktualnej sytuacji na pograniczu redukcji uległo część jednostek granicznych. Zmiany dotyczyły praktycznie każdego odcinka granicy ochranianego przez Straż Celną. W ramach restrukturyzacji formacji zlikwidowano jednostki graniczne podległe Dyrekcji Ceł w Wilnie oraz Inspektorat Graniczny Zaleszczyki podległy bezpośrednio Dyrekcji Ceł we Lwowie, a ochraniane odcinki granicy państwowej przekazano administracji Korpusowi Ochrony Pogranicza. W ramach podjętych wówczas działań zlikwidowano 4 inspektoraty graniczne, 27 komisariatów oraz ok. 260 placówek granicznych. Funkcjonariuszy z rozwiązanych placówek przesunięto do służby w innych rejonach, co pozwoliło na wzmocnienie obsady etatowej w pozostałych jednostkach granicznych.

Koniec lat dwudziestych ubiegłego wieku to stopniowa poprawa sytuacji ekonomicznej kraju. Wykorzystując dobrą koniunkturę ekonomiczną przystąpiono do modernizacji Straży Celnej. W tym okresie rozpoczęto:

- wymianę i ujednolicenie uzbrojenia oraz wprowadzenie na wyposażenie Straży Celnej broni krótkiej;
- zmianę umundurowania poprzez wprowadzenie nowego kroju mundurów;
- rozbudowę sieci łączności telefonicznej;
- wyposażenie jednostek granicznych w środki transportu (rowery, konie, zaprzęgi konne, motory oraz samochody);

- zmianę systemu szkolenia funkcjonariuszy polegającą na dostosowaniu programu nauczania do realiów i potrzeb służby granicznej;
- organizację w strukturach Straży Celnej pionu służby informacyjnej zajmującego się wywiadem przeciwprzemysłowym;
- podniesienie płacy poprzez przyznanie 25% dodatku do uposażenia funkcjonariuszy Straży Celnej.

Zmiany te wraz z jednoczesnym wprowadzaniem w życie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lutego 1928 roku „o użyciu broni przez organa służby bezpieczeństwa publicznego i ochrony granic” w sposób znaczny poprawiły efektywność wykonywanych zadań przez strażników granicznych, poprawiając zdecydowanie warunki służby granicznej. Funkcjonująca na przełomie lat 1922-1928 Straż Celna – o czym obecnie się zapomina – była jedną z trzech formacji, której powierzono ochronę granicy Rzeczypospolitej. W tym okresie wschodnią granicę ówczesnego państwa ochraniały jednostki Korpusu Ochrony Pogranicza, południową, zachodnią oraz północną granicę ochraniała Straż Celna. Natomiast trzecią formacją w okresie międzywojennym wykonującą zadania w zakresie ochrony granicy państwowej była Państwowa Policja, której powierzono zadania w zakresie kontroli ruchu granicznego na obszarze całego kraju. Taki system ochrony granicy utrzymał się do końca istnienia II Rzeczypospolitej. W przejściach granicznych leżących w strefie operacyjnego działania Straży Celnej funkcjonariusze SC oddelegowani do służby w Urzędach Celnych wykonywali funkcje pomocnicze (np. jako wartownicy lub konwojenci).

Podsumowując należy podkreślić, iż Straż Celna była formacją graniczną II Rzeczypospolitej, której okres formowania przypadł na niezwykle trudne czasy w kraju. W trakcie sześciu lat istnienia stopniowo zmieniała swoje oblicze. W tym okresie pomimo wadliwej organizacji, funkcjonariusze SC zadania w zakresie ochrony granicy wykonywali z największym poświęceniem. Z instytucji podległej administracji celnej bez wyraźnie określonych zadań stopniowo stała się formacją graniczną zorganizowaną na sposób wojskowy¹⁵. Pod koniec swojego istnienia przy

¹⁵ Straż Celna była formacją graniczną, w której pod koniec 1927 r. zgodnie z obowiązującym rozrządzeniem ministra skarbu z dn. 31.08.1927 „o organizacji Straży Celnej” istniała ściśle określona hierarchia służbowa. SC kierował naczelny inspektor Straży Celnej, który podlegał bezpośrednio ministrowi skarbu. Naczelnemu inspektowi SC podlegali bezpośrednio kierownicy inspektoratów okręgowych, był on przełożonym wszystkich funkcjonariuszy SC. Kierownikowi Inspektoratu Okręgowego podlegali kierownicy inspektoratów. Kierownikom inspektoratów podlegały komisariaty, którymi kierowali kierownicy komisariatów. Kierownikom komisariatów podlegały placówki, na czele których stali kierownicy placówek. Rozporządzenie ściśle określało zadania i obowiązki poszczególnych kierowników. W Straży Celnej

stosunkowo niewielkiej obsadzie personalnej (ok. 6 tys. ludzi), ochraniała granicę państwową o łącznej długości ok. 3200 kilometrów, co stanowiło wówczas 2/3 wszystkich granic Rzeczypospolitej. Poniesiony wysiłek organizacyjny, a także z roku na rok coraz bardziej skuteczna walka ze zjawiskiem przemytu towarów przez granice przyczyniła się do tego, iż stopniowo uzyskała uznanie władz państwowych oraz mieszkańców pogranicza. Podjęta pod koniec jej istnienia próba reformy w znacznym stopniu ułatwiła realizację zadań w zakresie ochrony granicy państwowej powstałej w kwietniu 1928 roku Straży Granicznej, formacji która przejęła tradycję oraz spuściznę po rozwiązanej Straży Celnej.

Zamieszczony w artykule jako załącznik nr 5 – wykaz jednostek granicznych Straży Celnej został opracowany przez autora na podstawie kalendarza Straży Celnej na rok 1927. Jest niezwykle ciekawym, a zarazem unikatowym dokumentem z uwagi na fakt, iż zawiera on wykaz istniejących jednostek granicznych oraz imienną obsadę etatową funkcjonariuszy i urzędników administracji celnej odpowiedzialnych za sprawy ochrony granicy państwowej z podaniem stopnia, numeru służbowego oraz imienia i nazwiska. Dla potrzeb niniejszego artykułu na podstawie ww. kalendarza został opracowany wykaz, który zawiera tylko i wyłącznie nazwy jednostek granicznych Straży Celnej w oparciu o następujący schemat podległości służbowej: dyrekcja ceł, inspektorat graniczny, komisariat oraz placówka. Przedstawiona lista jednostek granicznych Straży Celnej jest w pewnym sensie unikatowa. Została ona sporządzona na podstawie wykazu opracowanego w 1926 roku, a więc tuż przed likwidacją przez administrację skarbową ponad 290 jednostek organizacyjnych.

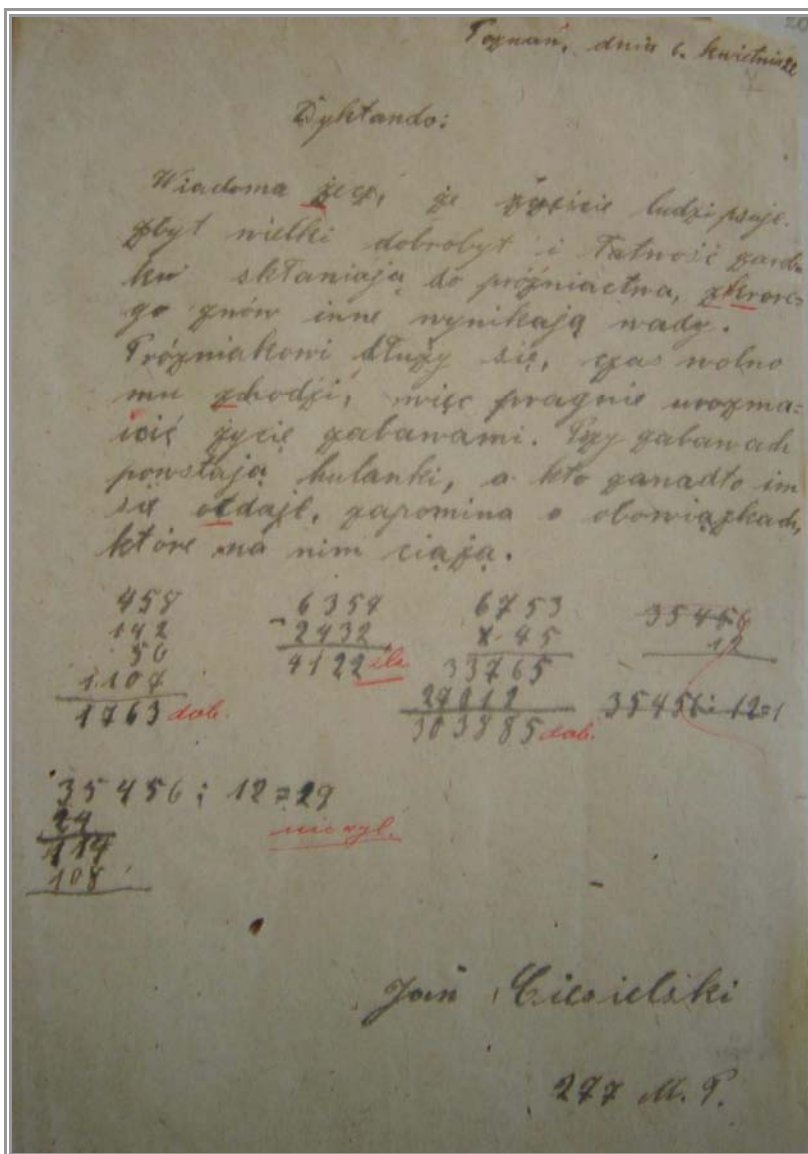
Zamieszczone w wykazie nazwy miejscowości, w których stacjonowały jednostki graniczne Straży Celnej zostały przedstawione przez autora z zachowaniem nazw oryginalnych w tym i zasad pisowni, jaka obowiązywała w tym okresie. Na uwagę zasługuje również fakt, iż wiele z wymienionych w wykazie miejscowości znajdujących się na pograni-

obowiązywały również stopnie służbowe, których nazwa była podobna do istniejących w Policji Państwowej. Stopnie służbowe w Straży Celnej były wzorowane na stopniach wojskowych w Wojsku Polskim, przy czym posiadały one swoją odrębność. **Naczelnym inspektorem Straży Celnej** odpowiadał stopniowi generała brygady. W korpusie oficerów: **starszy inspektor** odpowiadał stopniom – pułkownika oraz podpułkownika, **inspektor** – majora, **nadkomisarz** – kapitana, **komisarz** – porucznika, **podkomisarz** – podporucznika, **aspirant** – chorążego. W korpusie podoficerów: **starszy przodownik** – starszego sierżanta, **przodownik** – sierżanta, **starszy strażnik** – plutonowego oraz kaprała, **strażnik** – starszego szeregowego oraz szeregowego. W tym miejscu należy zauważyć, iż w SC przyjęta była następująca pragmatyka: przy przyjęciu do służby kandydatów z wojska lub Policji Państwowej posiadany stopień nie był w większości przypadków zachowywany.

czu II Rzeczypospolitej, w których były usytuowane placówki SC, obecnie nie istnieje lub zmieniły swoją nazwę, co dodatkowo podnosi walor poznawczy niniejszej publikacji.

Załącznik nr 1

Karta starszego strażnika Jana Ciesielskiego z przeprowadzonego w dniu 4 kwietnia 1922 r. w siedzibie Dyrekcji Cei w Poznaniu egzaminu z języka polskiego i matematyki. Dokument ten znajduje się w teczce akt osobowych ww. funkcjonariusza SG w Centralnym Archiwum Historycznym we Lwowie.

Załącznik nr 2

Pismo urzędowe z Dyrekcji Ceł w Poznaniu do Stanisława Ziętka informujące o skierowaniu go z dniem 27 maja 1922 r. na kurs do Szkoły Straży Celnej w Wieleniu nad Notecią. Powyższy dokument znajduje się w teczce akt osobowych ww. funkcjonariusza SG w Centralnym Archiwum Historycznym we Lwowie.

Prezydent
Dyrekcji Ceł.

Poznań, dnia 18-go maja 1922

Nr. 709/Mj.

28. V 22
15. 4. 92 km

Celem uczestniczenia w szkole straży celnej zechce Pan udać się do **Wielenia** nad Notecią i zgłosić się tamże w szkole straży celnej (dawniej zakład pedagogiczny braci Beheim-Schwarzbach) dnia 27. maja 1922.

W zakładzie otrzymasz Pan pomieszknię i utrzymanie.

Zabrać z sobą należy: metrykę urodzenia u żonatych metrykę ślubu i urodzenia dzieci,

poza^{tem}:

- 2 koszule,
- 2 pary kałesonów,
- 4 pary skarpet,
- 2 pary butów i
- 2 ubrania (o ile Pan posiadasz drugą parę obuwia i drugie ubranie),
- kilka chustek i kołnierzyków,
- mydło i przybory do czyszczenia butów i rzeczy,
- 2 ręczniki, trzonek i kilka piórek oraz ołówek.

Oprócz tego zaleca się zabrać z sobą:

- 1 prześcieradło,
- 1 poduszkę,
- 2 powłoki na poduszki, derę i kubek do kawy.

Również należy zabrać z sobą policyjne odmeldowanie z dotychczasowego miejsca pobytu do Wielenia.

Pan
Ziętek Stanisław

Prezydent Dyrekcji Ceł.
podp. Radwański.

Wzrost 170 cm

Odpis do wiadomości.

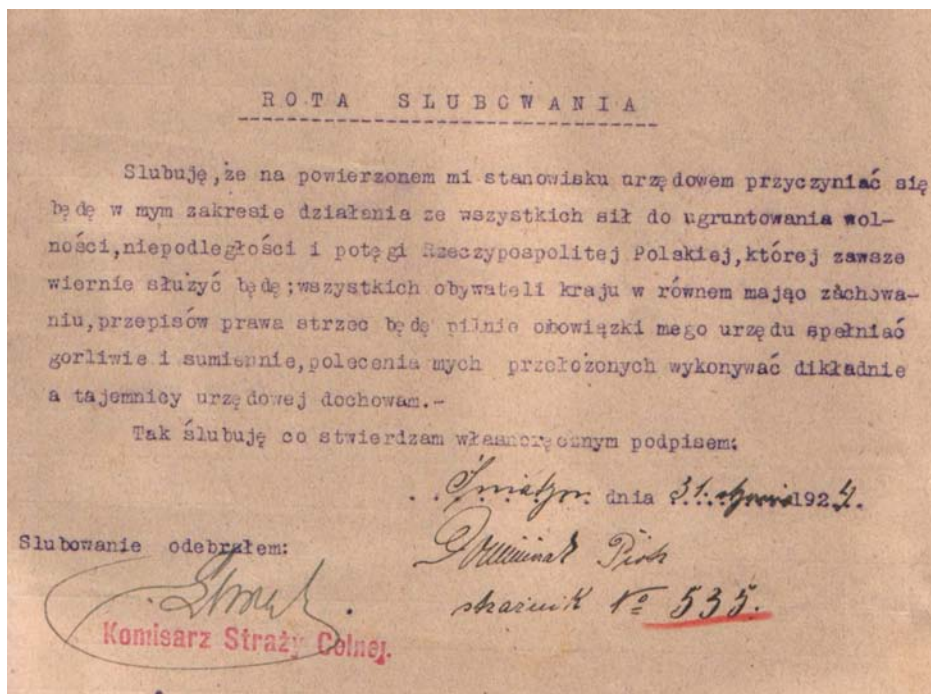
Szkoła Straży Celnej

Wielen.

Szkoła Straży Celnej
podp. S. R. W.
zał. Nr. 1760

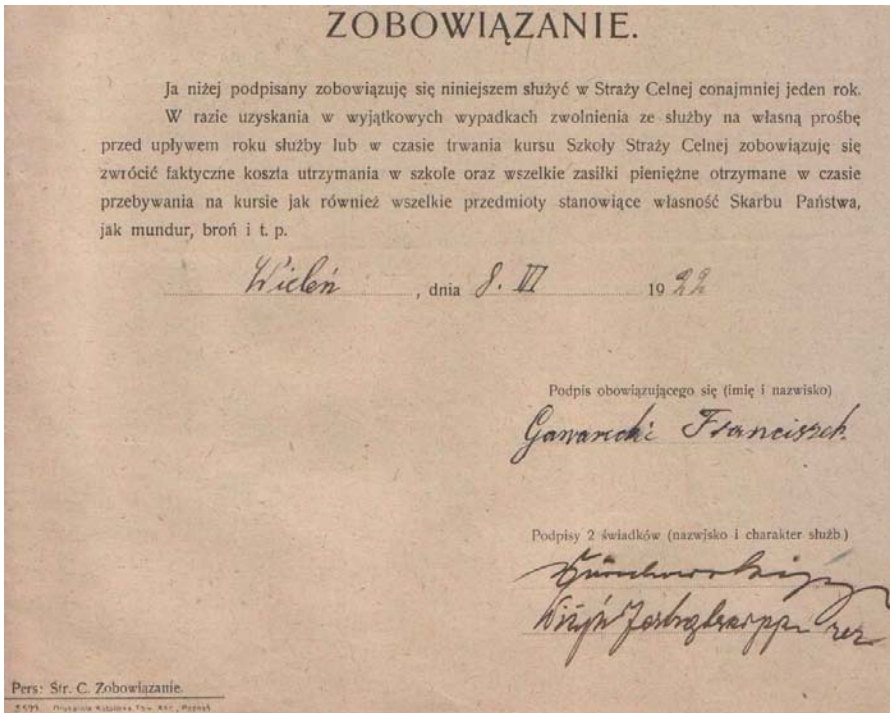
Załącznik nr 3

Tekst roty ślubowania w Straży Celnej strażnika Piotra Dominiczaka z Inspektoratu Granicznego w Śniatynie, Dyrekcja Ceł we Lwowie. Teczka akt osobowych ww. strażnika przechowywana w zasobach Centralnego Archiwum Historycznego we Lwowie.

Załącznik nr 4

Zobowiązanie przodownika Franciszka Gawareckiego podpisane w Szkole Straży Celnej w Wieleniu nad Notecią do odbycia służby w Straży Celnej przez okres jednego roku, od dnia ukończenia kursu w szkole. Teczka akt osobowych ww. strażnika przechowywana w zasobach Centralnego Archiwum Historycznego we Lwowie.

Zdjęcie pamiątkowe funkcjonariuszy SC, absolwentów V kursu Straży Celnej w Zambrowie – 30 sierpnia 1922 r. (ze zbiorów prywatnych rodziny przodownika Stanisława Woźniczki).

Fot. leg. komisarza Franciszka Hałgasa

Fot. leg. przodownika Bolesława Podedwornego

Fot. leg. strażnika Tadeusza Raychela

Fot. leg. strażnika Piotra Cyganka

Fot. leg. strażnika Jana Jakóbka

Fot. leg. strażnika Józefa Misiukiewicza¹⁶

¹⁶ Skany zdjęć oficerów i szeregowych Straży Celnej zamieszczone w artykule pochodzą z teczek akt osobowych znajdujących się w zasobach Centralnego Archiwum Historycznego we Lwowie.

Wykaz jednostek granicznych funkcjonujących w 1926 roku
w strukturze organizacyjnej Straży Celnej

Dyrekcja Ceł Wilno – swoim zasięgiem obejmowała rejon pogranicza ówczesnych województw: białostockiego i wileńskiego (przed 1918 r. wchodziły w skład byłego zaboru rosyjskiego). Granicę państwa z Niemcami w rejonie Prus, Litwą oraz z Łotwą, powierzono 1 inspektoratowi Straży Celnej, któremu podlegało 5 komisariatów i 34 placówki. Był to najmniejszy w kraju odcinek granicy państwowej administrowany przez dyrekcję ceł.

W latach 1927/1928 w związku z koncepcją uszczelnienia granicy państwowej, Straż Celna przekazała rejon ochranianej granicy państwowej pod jurysdykcję Korpusowi Ochrony Pogranicza. W związku z tym faktem, jednostki organizacyjne Straży Celnej podległe Dyrekcji Ceł w Wilnie uległy likwidacji. Pełniący służbę w rozwiązanych jednostkach granicznych funkcjonariusze SC zostali przeniesieni do służby w podległych dyrekcji urzędach i posterunkach celnych lub zasilili na terenie kraju pozostałe jednostki Straży Celnej.

Inspektorat Suwałki obejmuje 5 komisariatów i 34 placówki:

Komisariat Rudki-Stare: Placówka Judziki, Placówka Popowo, Placówka Kukowo, Placówka Rudki-Nowe, Placówka Rudki-Stare, Placówka Grabów;

Komisariat Lipówka: Placówka Chomontowo, Placówka Korytki, Placówka Jankielówka, Placówka Witówka, Placówka Lipówka, Placówka Wosilówka, Placówka Wierciochy;

Komisariat Bakalarzewo: Placówka Nieszki, Placówka Gembalówka, Placówka Konopki, Placówka Nowa Wieś, Placówka Bakalarzew, Placówka Matlak;

Komisariat Filipów: Placówka B. Jeziorki, Placówka Garbaś, Placówka Filipów, Placówka Wólka, Placówka Sapienie, Placówka Czarne, Placówka Cisówek;

Komisariat Przerośl: Placówka Rakówek II, Placówka Przerośl, Placówka Sypitka, Placówka Prawy Las, Placówka Werszele, Placówka Rakówek I, Placówka Leszkiemie;

Urząd Celny: Wilno, Turmont, Dzisna, Zahacie, Orany, Dokszyce, Olechnowicze, Stołpce, Raczki.

Dyrekcja Ceł Warszawa – swoim zasięgiem obejmowała rejon pogranicza ówczesnych województw: warszawskiego oraz białostockiego – ziem wchodzących w skład imperium Romanowów. Ochronę granicy państwa

z Niemcami w rejonie Prus powierzono 3 inspektoratom Straży Celnej, którym podlegało 16 komisariatów i 99 placówek. W kwietniu 1928 roku po utworzeniu Straży Granicznej, na bazie jednostek granicznych podległych Dyrekcji Ceł w Warszawie, został utworzony Mazowiecki Okręgowy Inspektorat Straży Granicznej z siedzibą w Ciechanowie.

Inspektorat PRASZKA – obejmuje 5 komisariatów i 34 placówki:

Komisariat Kamieńsko: Oddział konny, Placówka Łębki, Placówka Kamieńsko, Placówka Kluczno, Placówka Ługi, Placówka Radły, Placówka II Linii Węglowce, Placówka II Linii Truskolasy, Placówka II Linii Kłobucko;

Komisariat Podłęże Szlacheckie: Placówka Stony, Placówka Kuźnica Nowa, Placówka Podłęże Szlacheckie, Placówka Podłęże Królewskie, Placówka Starokrzepice, Placówka II Linii Krzepice;

Komisariat Jelonki: Placówka Bobrowo, Placówka Pinki, Placówka Jelonki, Placówka Proсна, Placówka Wygiełzów;

Komisariat Praszka: Oddział Konny, Placówka Szyszkowo, Placówka Praszka, Placówka Przedmoście, Placówka Kik, Placówka Grześlaki, Placówka II Linii Ozorów, Placówka II Linii Skomlin;

Komisariat Gola: Placówka Mała Bezula, Placówka Krupka, Placówka Papiernia, Placówka Gola, Placówka Chroścín, Placówka Topolin, Placówka II Linii Bolesławiec;

Komisariat Janowiec Kościelny: Placówka Jastrzębki, Placówka Janowiec Kościelny, Placówka Leśniki, Placówka Gołębie, Placówka Bronisław, Placówka Perłówek, Placówka Kuklin.

Inspektorat SC Chorzele – obejmuje 6 komisariatów i 37 placówek:

Komisariat Lemań: Placówka Lacha, Placówka Limna, Placówka Leman, Placówka Pudełko, Placówka Łączki, Placówka Antonja;

Komisariat Dąbrowy: Placówka Warmiak, Placówka Antonja – Gromadzkie, Placówka Dąbrowy, Placówka Łosisza, Placówka Pelty I, Placówka Pelty II;

Komisariat Czarnia: Placówka Cyk, Placówka Ruchaje, Placówka Cuzel, Placówka Michałów, Placówka Zaręby I, Placówka Zaręby II;

Komisariat Chorzele: Placówka Wólka, Placówka Wasiły, Placówka Bagenice, Placówka Chorzele, Placówka Sosnówek;

Komisariat Janowo: Placówka Gorewo-Trząski, Placówka Nowa Wieś, Placówka Smolany, Placówka Giewart, Placówka Janowo.

Inspektorat Grajewo: obejmuje 5 komisariatów i 30 placówek:

Komisariat Tworki: Placówka Rydzewo, Placówka Karwowo, Placówka Przestrzele, Placówka Tworki, Placówka Okoniówek, Placówka Rajgród, Placówka Dodliszew;

Komisariat Bogusze: Placówka Tarach, Placówka Kruki I, Placówka Cyrki, Placówka Konopki, Placówka Mirucie, Placówka Bogusze, Placówka Kosówka;

Komisariat Chojnowo: Placówka Kruki II, Placówka Niedźwiado, Placówka Czarnowo, Placówka Chojnowo, Placówka Rakowo, Placówka Zacieczki;

Komisariat Kumelsk: Placówka Filipki Małe, Placówka Kielcz-Kopki, Placówka Zalesie, Placówka Glinki, Placówka Milewo;

Komisariat Wincenta: Placówka Kozioł, Placówka Wincenta, Placówka Bialiki, Placówka Brzozowo;

Urząd Celny: Warszawa, Łódź, Sosnowiec, Mikoszewicze, Zdołbunów, Korzec, Rokitno, Grajewo, Chorzele, Dąbrowy, Janów, Praszka, Kolno.

Dyrekcja Ceł Poznań – swoim zasięgiem obejmowała rejon pogranicza ówczesnych województw: kieleckiego, łódzkiego, poznańskiego oraz pomorskiego (do 1918 r. wchodzących w skład zaboru pruskiego). Ochronę granicy państwowej: z Niemcami, morskiej oraz z Wolnym Miastem Gdańsk i Niemcami w rejonie Prus powierzono 9 inspektoratom Straży Celnej, którym podlegało 51 komisariatów i 332 placówki Straży Celnej. Dyrekcja Ceł w Poznaniu była największą jednostką administracyjną SC zarówno pod względem terytorialnym jak i pod względem zatrudnienia. W kwietniu 1928 r. na bazie jednostek granicznych Straży Celnej podległych Dyrekcji Ceł w Poznaniu utworzono Wielkopolski Inspektorat Okręgowy Straży Granicznej z siedzibą w Poznaniu oraz Pomorski Inspektorat Okręgowy Straży Granicznej z siedzibą w Bydgoszczy.

Inspektorat Ostrów obejmuje 7 komisariatów i 37 placówek:

Komisariat Pomiany: Placówka Siemienice, Placówka Janówka, Placówka Ignacówka III, Placówka Wodziczno, Placówka Aniołka I, Placówka Buczek Wielki;

Komisariat Rychtal: Placówka Stogniewice, Placówka Proszowo, Placówka Skoroszowo, Placówka Rychtal, Placówka Darnowiec, Placówka Droszki;

Komisariat Miechów: Placówka Trębaczów, Placówka Miechów, Placówka Kozia-Wielka, Placówka Słupia, Urząd Celny Kolno (konwojenci), Placówka Pisarzowice;

Komisariat Rybin: Placówka Mąkoszyce, Placówka Rybin, Placówka Niwki Książęce, Placówka Kąty-Śląskie, Placówka Pawłów;

Komisariat Konradów: Placówka Kocina, Placówka Sośnia, Placówka Konradów, Placówka Starza, Placówka Dobrzec;

Komisariat Odolanów: Placówka Możdżanów, Placówka Bogdaj, Placówka Smugi, Placówka Garki, Placówka Ściechów, Placówka Sulmierzyce;

Komisariat Zduny: Placówka Chachalnia, Placówka Zduny, Placówka Ruda, Placówka Nad Stawem.

Inspektorat Leszno: obejmuje 7 komisariatów i 41 placówek:

Komisariat Jutrosin: Placówka Zaborowo, Placówka Jeziora, Placówka Szkaradowo, Placówka Sowy, Placówka Białe Koło;

Komisariat Rawicz: Placówka Sworowo, Placówka Łąka, Placówka Zielona Wieś, Placówka Dębno Polskie, Placówka Warszaw, Placówka Masłowo, Placówka Rawicz;

Komisariat Bojanowo: Placówka Żylice, Placówka Pakówka, Placówka Trzebisz, Placówka Bojanowo, Placówka Jabłonna;

Komisariat Zaborowo: Placówka Tarnowa Łąka, Placówka Zaborowo, Placówka Lasocice, Placówka Długie Stare, Placówka Długi Nowe;

Komisariat Włoszakowice: Placówka Niechłoda, Placówka Zbarzewo, Placówka Daćbogi, Placówka Włoszakowice, Placówka Mścigniewo, Placówka Zaborowicz;

Komisariat Kaszczor: Placówka Brenno, Placówka Wybudowanie, Placówka Wijewo, Placówka Potrzebowo, Placówka Mochy, Placówka Kaszczor;

Komisariat Obra: Placówka Solec, Placówka Kębłowo, Placówka Zaciszce, Placówka Nowa Obra, Placówka Obra, Placówka Jazyniec.

Inspektorat Międzychód obejmuje 6 komisariatów i 40 placówek:

Komisariat Kopanica: Placówka Jaromierz, Placówka Kopanica, Placówka Mała Wieś, Placówka Wąchano, Placówka Chobienice, Placówka Grójec Wielki, Placówka Nowa Wieś;

Komisariat Zbąszyń: Placówka Perzyny, Placówka Nądnia, Placówka Zbąszyń, Placówka Strzyżewo, Placówka Przychodzko, Placówka Prądówka;

Komisariat Silno: Placówka Niedzichów, Placówka Stary Folwark, Placówka Szklarka-Trzecielska, Placówka Stara Jabłonna, Placówka Silno Nowe, Placówka Silno, Placówka Świechocin;

Komisariat Międzychód: Placówka Sroki, Placówka Dormowo, Placówka Górzyn, Placówka Gorzycko, Placówka Muchocin, Placówka Międzychód, Placówka Muchocinek;

Komisariat Piłka: Placówka Dębowiec, Placówka Zieleniec, Placówka Kwiejce, Placówka Chełst, Placówka Kamiennik, Placówka Drawsko;
Komisariat Drzewce: Placówka Mierzyn, Placówka Radgoszcz, Placówka Drzewce, Placówka Sowia-Góra, Placówka Kamień, Placówka Radusz, Placówka Błoto w Raduszu.

Inspektorat Chodzież: obejmuje 6 komisariatów i 40 placówek:

Komisariat Wieleń: Placówka Drawska Huta, Placówka Wieleń, Placówka Wrzeszczyna, Placówka Rosko, Placówka Gulcz, Placówka Mikołajewo, Placówka Ciszkowo;

Komisariat Czarnków: Placówka Góra, Placówka Czarnków, Placówka Brzeźno, Placówka Romanowo Dolne, Placówka Romanowo Górne, Placówka Wołkowice;

Komisariat Ujście: Placówka Nowie, Placówka Mirosław, Placówka Ujście, Placówka Byszki, Placówka Kalina, Placówka Dziembowo;

Komisariat Śmiłowo: Placówka Krzewina, Placówka Kaczory, Placówka Kaczory II, Placówka Śmiłowo, Placówka Jeziorki, Placówka Brodno;

Komisariat Wysoka: Placówka Wysoka, Placówka Zelgniewo, Placówka Maryniec, Placówka Stare, Placówka Gmurowo, Placówka Bądecz, Placówka Bługowice;

Komisariat Łobżenica: Placówka Tłukom, Placówka Kunowo, Placówka Wiktorówek, Placówka Walentynowo, Placówka Łobżonka, Placówka Witrogoszcz.

Inspektorat Chojnice obejmuje 5 komisariatów i 31 placówek:

Komisariat Sypniewo: Placówka Sypniewo, Placówka Dorotów, Placówka Pustynia-Leśna, Placówka Jazdzowo, Placówka Henryków, Placówka Lutówko;

Komisariat Kamień: Placówka Dąbrowa, Placówka Witkowo, Placówka Orzełek, Placówka Niwy, Placówka Jerzmionki, Placówka Deręgowice, Placówka Moszczenica;

Komisariat Chojnice: Placówka Cicholewy, Placówka Babilon, Placówka Kopernica, Placówka Wolność Placówka Charzykowo, Placówka Chojnice, Placówka Szenfled;

Komisariat Konarzynki: Placówka Konarzyni, Placówka Szklana-Huta, Placówka Nowa-Karczma, Placówka Kobyłe Góry, Placówka Upiłka;

Komisariat Brzeźno: Placówka Wierzchocina, Placówka Brzozowo, Placówka Brzeźno, Placówka Łąkie, Placówka Glisno.

Inspektorat Kościerzyna obejmuje 5 komisariatów i 34 placówki:

Komisariat Przymuszewo: Placówka Wojsk, Placówka Lubonia, Placówka Prądzona, Placówka Skoszewo, Placówka Przymuszewo, Placówka Dywan;

Komisariat Lipusz Placówka Skwierawy, Placówka Tuskowy, Placówka Nakło, Placówka Glinowo, Placówka Gołczewo, Placówka Parchowo, Placówka Jamno;

Komisariat Chośnica-Folwark: Placówka Chośnica-Leśniczówka, Placówka Chośnica-Folwark, Placówka Bawernica, Placówka Kamionka, Placówka Stara Huta;

Komisariat Sierakowice: Placówka Smolniki, Placówka Gowidlin, Placówka Kowale, Placówka Pałakowo, Placówka Skrzeszewo, Placówka Załubice, Placówka Kamienica, Placówka Kamienica-Młyn;

Komisariat Linja: Placówka Niepoczołowice, Placówka Zakrzewo, Placówka Kętrzyno, Placówka Tłuczewo Placówka Borek, Placówka Tempcze.

Inspektorat Wejherowo obejmuje 5 komisariatów i 31 placówek:

Komisariat Góra: Placówka Bałomino, Placówka Luziono, Placówka Strzebielino, Placówka Kembłowska-Tama, Placówka Kochanowo, Placówka Zalewo, Placówka Zamostne;

Komisariat Tyłowo: Placówka Orle, Placówka Warszkowo, Placówka Tyłowo, Placówka Kartoszyno, Placówka Nadole;

Komisariat Krokowo: Placówka Żarnowiec, Placówka Dębki, Placówka Karwińskie-Błota, Placówka Tupadła, Placówka Ostrów;

Komisariat Puck: Placówka Chrapowo, Placówka Chałupy, Placówka Kuźnica Placówka Hel, Placówka Wielka Wieś, Placówka Puck, Placówka Jastarnia, Placówka Osłanina;

Komisariat Chylonja: Placówka Rewa, Placówka Pierwoszyno, Placówka Gdynia, Placówka Oksywie, Placówka Chylonja, Placówka Mały Kack.

Inspektorat Grudziądz obejmował 5 komisariatów i 38 placówek:

Komisariat Gniew: Placówka Walichnowy, UC w Tczewie, Placówka Gronowo, Placówka Kotło, Placówka Gniew (lądowa), Placówka Gniew (wodna), Placówka Małe Pólko, Placówka Janowo, Placówka Tymanowa, Placówka Jązwiska, Placówka Korzeniowo;

Komisariat Nowe: Placówka Opalenie, Placówka Widlice, Placówka Wiosło, Placówka Bochlin, Placówka Nowe (lądowa), Placówka Nowe (wodna), Placówka Tryl, Placówka Nowy Tryl;

Komisariat Dusocin: Placówka Mały Wełcz, Placówka Wielki Wełcz, Placówka Leśniewo, Placówka Dusocin, Placówka Zarośle, Placówka Gardeja, Placówka Budy, Placówka Smolarnia, Placówka Szembruk;

Komisariat Plesewo: Placówka Boże Pole, Placówka Nogat, Placówka Szynwald, Placówka Zawada, Placówka Zawadzka Wola, Placówka Krzywka, Placówka Święte;

Komisariat Lipinki: Placówka Wielka Tymawa, Placówka Sumin, Placówka Lipinki, Placówka Fitowo, Placówka Krotoszyn, Placówka Szwarcenowo.

Inspektorat Działdowo obejmuje 5 komisariatów i 34 placówki;

Komisariat Działdowo: Placówka Krasnołęka, Placówka Komorniki, Placówka Kisiny, Placówka Działdowo, Placówka Brodowo, Placówka Chorap, Placówka Sochy, Placówka Białuty;

Komisariat Uzdowo: Placówka Szczupliny, Placówka Żabiny, Placówka Gralewo, Placówka Uzdowo, Placówka Sekowo, Placówka Wilamów;

Komisariat Rybno: Placówka Lubstynek, Placówka Omule, Placówka Szczepankowo, Placówka Rumienica, Placówka Naguszewo, Placówka Wądrynek, Placówka Wądzyn;

Komisariat Lubawa: Placówka Kazanice, Placówka Zielkowo, Placówka Gierło, Placówka Pomierki, Placówka Grabowo, Placówka Wiśniewo, Placówka Władyki;

Komisariat Jamielnik: Placówka Wonno, Placówka Jamielnik, Placówka Radomno-Pustki, Placówka Radomno-Wybudowanie, Placówka Łązek, Placówka Rodzone.

Dyrekcja Ceł Mysłowice – swoim zasięgiem obejmowała rejon pogranicza ówczesnego województwa śląskiego wchodzącego przed 1918 r. w skład zaboru pruskiego. Ochronę granicy państwowej częściowo z Czechosłowacją oraz Niemcami powierzono 3 inspektoratom Straży Celnej, którym podlegało 17 komisariatów i 82 placówki. Po przekształceniu formacji w kwietniu 1928 roku, jednostki graniczne wchodzące w skład Dyrekcji Ceł w Mysłowicach utworzyły Śląski Inspektorat Okręgowy Straży Granicznej z siedzibą w Katowicach.

Inspektorat Cieszyn obejmuje 4 komisariaty i 22 placówki:

Komisariat Istebna: Placówka Bobczanka, Placówka Maciejka, Placówka Jaworzynka, Placówka Istebna;

Komisariat Ustroń: Placówka Stożek, Placówka Jawornik I, Placówka Jawornik II, Placówka Czantoria, Placówka Górna-Leszno;

Komisariat Cieszyn: Placówka Dziegielów, Placówka Puńców II, Placówka Puńców I, Placówka Cieszyn Placówka Boguszowice;

Komisariat Zebrzydowice: Placówka Pogwizdów, Placówka Kaczyce Górne, Placówka Markłowice, Urząd Celny Dziedzice, Urząd Celny Zebrzydowice, Placówka Koczyce Dolne, Placówka Zebrzydowice.

Inspektorat Rybnik obejmuje 7 komisariatów i 31 placówek:

Komisariat Moszczenica: Placówka Ruplawa, Placówka Moszczenica, Placówka Skrbeńsko Placówka Golkowice, Placówka Godów;

Komisariat Gorzyce: Placówka Łaziska, Placówka Gorzyczki, Placówka Gorzyce, Placówka Olza;

Komisariat Lubomja: Placówka Odra, Placówka Buków, Placówka Nieboczowy, Placówka Lukasyn, Placówka Kobyle;

Komisariat Łyski: Placówka Żytna, Placówka Raszczyce, Placówka Adamowice, Placówka Bogunice, Placówka Sumin;

Komisariat Rybnik: Placówka Zwonowice, Placówka Chwałęcice, Placówka Golejów, Placówka Ochojec;

Komisariat Knurów: Placówka Wilcza-Dolna, Placówka Krzywałd, Placówka Knurów, Placówka Przyszowice;

Komisariat Bielszowice: Placówka Makoszowy, Placówka Kończyce, Placówka Pawłów, Placówka Karol-Emanuel.

Inspektorat Tarnowskie-Góry obejmuje 6 komisariatów, 33 placówki zewnętrzne i 11 wewnętrznych:

Komisariat Brzegów: Placówka Ruda, Placówka Szczęść Boże, Placówka Rudzka Kuźnica, Placówka Orzegów, Placówka Chebbie, Placówka Zabrze;

Komisariat Królewska Huta w Łagiewnikach: Placówka Chropaczów, Placówka Łagiewniki, Placówka Maciejkowice, Placówka Biały Szarlej, Placówka Król.-Huta w Łagiewnikach, Placówka Redensblick, Placówka Chorzów, Placówka Beuthen (Bytom), Placówka Katowice, Placówka Nowy Bytom, UC Mysłowice;

Komisariat Tarnowskie Góry: Placówka Szarlej, Placówka Buchacz, Placówka Sucha Góra, Placówka Nowe Repty, Placówka Stare Tarnowice, Placówka Rybna, Placówka Tarnowskie Góry, UC Bytom Dworzec Główny, UC Beuthen-Stadtwald, Placówka Karf, UC Radzionków;

Komisariat Kalety: Placówka Jędrysek, Placówka Piaseczna, Placówka Boruszowice, Placówka Mikołeska, Placówka Brusiek, Placówka Krywałd, Placówka Kalety, UC Brynnek;

Komisariat Lubliniec Południe: Placówka Pusta Kuźnica, Placówka Podgroblane, Placówka Solarnia, Placówka Kośmidry, Placówka Lublinice;

Komisariat Lubliniec: Placówka Pawonków, Placówka Wielkie Łagiewniki, Placówka Glinica, Placówka Pawełki, Placówka Braszczok, Placówka Ostrów, Placówka Oddziału Konnego Lisów, Placówka Herby, Placówka Kochcice;

Hodowla i Tresura Psów (organizacja w toku) w Wielkich Piekarach.

Dyrekcja Ceł we Lwowie – swoim zasięgiem obejmowała rejon pogranicza ówczesnych województw: tarnopolskiego, stanisławowskiego, lwowskiego oraz krakowskiego wchodzących w skład zaboru austriackiego. Ochronę granicy państwa z Królestwem Rumunii oraz z Czechosłowacją powierzono 8 inspektoratom Straży Celnej, którym podlegało 37 komisariatów i 197 placówek. Z dniem 1 listopada 1927 roku w związku z koncepcją uszczelnienia granicy państwa na wschodzie, Inspektorat SC Zaleszczyki został rozwiązany, a rejon granicy państwowej administrowany przez ISC Zaleszczyki został przekazany pod jurysdykcję Brygadzie Korpusu Ochrony Pogranicza „Podole”¹⁷. Po reorganizacji w kwietniu 1928 roku formacji, na bazie jednostek granicznych podporządkowanych Dyrekcji Ceł we Lwowie utworzono Małopolski Inspektorat Okręgowy Straży Granicznej z siedzibą w Sanoku.

Inspektorat Zaleszczyki obejmuje 4 komisariaty i 17 placówek:

Komisariat Dzwiniaczka: Placówka Okopy św. Trójcy, Placówka Bielowie, Placówka Trubaczn, Placówka Wołkowce;

Komisariat Mielnica: Placówka Olchowiec, Placówka Chudykowce, Placówka Horyszowa, Placówka Kaczorówka, Placówka Mielnica;

Komisariat Sinków: Placówka Kołodróbka, Placówka Sinków, Placówka Zazulińce, Placówka Kościelniki;

Komisariat Zaleszczyki: Placówka Gródek, Placówka Dobrowlany, Placówka Zaleszczyki, Placówka Pieczarna.

Inspektorat Śniatyn obejmuje 5 komisariatów i 37 placówek:

Komisariat Horodenka: Placówka Horodnica, Placówka Probabin, Placówka Serafińce, Placówka Jasienów-Polny, Placówka Rudolfsdorf, Placówka Stecowa;

Komisariat Śniatyn: Placówka Augustów, Placówka Kułaczyn, Placówka Przerwa, Placówka Zawale, Placówka Załucze-Dolne, Placówka Śniatyn-Dworzec, Placówka Śniatyn;

Komisariat Tuczapy: Placówka Załucze-Górne, Placówka Kniaże, Placówka Drahasymów, Placówka Tuczapy, Placówka Popielniki, Placówka Popielniki-Rybno;

Komisariat Kutry: Placówka Rybno, Placówka Kobaki, Placówka Słobódka, Placówka Kutry, Placówka Tudjów, Placówka Rożen Wielki, Placówka Rostoki;

Komisariat Uścieryki: Placówka Hubki, Placówka Chorocowa, Placówka Barwinkowo, Placówka Uścieryki, Placówka Dołhopol, Placówka Polan-

¹⁷ H. Dominiczak, *Granica wschodnia Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1919-1939*, Warszawa 1992, s. 120.

ki, Placówka Fereskula, Placówka Jabłonica, Placówka Hryniawa, Placówka Hołoszyna, Placówka Marjen.

Inspektorat Worochta obejmuje 4 komisariaty oraz 14 placówek:

Komisariat Worochta: Placówka Howerła, Placówka Kukula, Placówka Kiczera, Placówka Woroniecka;

Komisariat Szybeny: Placówka Szybene-Klauza, Placówka Burkut, Placówka Zelene;

Komisariat Żabie: Placówka Dżembronia, Placówka Bystrzec, Placówka Żabie-Ilcia;

Komisariat Jabłonica: Placówka Jabłonica I, Placówka Jabłonica II, Placówka Jabłonica III, Placówka Polanica.

Inspektorat Dolina obejmuje 4 komisariaty i 13 placówek:

Komisariat Rafajłowa: Placówka Rafajłowa, Placówka Maksymiec.

Komisariat Ludwikówka: Placówka Beskid-Klauza, Placówka Wyszaków, Placówka Seneczów;

Komisariat Osmołoda: Placówka Brustury, Placówka Króla-Polana, Placówka Sylwester-Klauza;

Komisariat Ławoczne: Placówka Jelenkowate, Placówka Wołosianka, Placówka Chaszczowanie, Placówka Beskid, Placówka Wyżłów, UC Ławoczne.

Inspektorat Sambor obejmuje 4 komisariaty oraz 21 placówek:

Komisariat Kalsdorf: Placówka Żupanie, Placówka Klimiec, Placówka Iwaszkowce, Placówka Krywka, Placówka Husne-Wyżne;

Komisariat Sianki: Placówka Libuchora, Placówka Hnyła, Placówka Sianki, Placówka Beniowa;

Komisariat Wetlina: Placówka Wołosate, Placówka Ustrzyki-Górne, Placówka Berehy-Górne, Placówka Wetlina, Placówka Beskid, Placówka Strubowiska;

Komisariat Maniów: Placówka Roztoki, Placówka Solinka, Placówka Balnica, Placówka Wola-Michowa, Placówka Zubeńsko, Placówka Łupków.

Inspektorat Dukla obejmuje 4 komisariaty i 23 placówki:

Komisariat Komańcza: Placówka Ostawica, Placówka Radoszyce, Placówka Dożyce, Placówka Czystohorb, Placówka Wisłok;

Komisariat Jaśliska: Placówka Jasiel, Placówka Wola-Wyżna, Placówka Czeremcha, Placówka Zyndranowa, Placówka Barwinek;

Komisariat Krempna: Placówka Wilsznia, Placówka Olchowiec, Placówka Huta-Polańska, Placówka Ciechanie, Placówka Ożenna, Placówka Grab, Placówka Radocyna;

Komisariat Wysowa: Placówka Zdynia, Placówka Regetów, Placówka Blechnarka, Placówka Wysowa, Placówka Huta-Wysocka.

Inspektorat Sącz obejmuje 6 komisariatów oraz 39 placówek:

Komisariat Tylicz: Placówka Bieliczna, Placówka Izby, Placówka Mochnaczka, Placówka Tylicz, Placówka Muszynka, Placówka Wojkowa;

Komisariat Muszyna: Placówka Dubne, Placówka Leluchów, Placówka Folwark, Placówka Muszyna-Dworzec, Placówka Muszyna, Placówka Andrzejówka, Placówka Żegiestów, Placówka Zubczyk;

Komisariat Piwniczna: Placówka Wierchomla, Placówka Majerz, Placówka Podolik, Placówka Zarzecze, Placówka Czerch, Placówka Obidza;

Komisariat Szczawnica: Placówka Biała-Woda, Placówka Jaworki, Placówka Szlachtowa, Placówka Szczawnica, Placówka Pieniny, Placówka Sromowce Niżne, Placówka Sromowce Średnie;

Komisariat Niedzica: Placówka Łapszanka, Placówka Sromowce Wyżne, Placówka Niedzica I, Placówka Niedzica II, Placówka Kacwin I, Placówka Kacwin II;

Komisariat Zakopane: Placówka Rzepiska, Placówka Jurgów, Placówka Brzegi, Placówka Łysa Polana, Placówka Kuźnice.

Inspektorat Żywiec obejmuje 6 komisariatów i 34 placówki:

Komisariat Witów: Placówka Dolina-Kościeliska, Placówka Siwa-Polana, Placówka Witów I, Placówka Witów II, Placówka Chochołów, Placówka Podczerwone;

Komisariat Chyżne: Placówka Chomry, Placówka Chyżne-most, Placówka Chyżne, Placówka Szałas, Placówka Bory;

Komisariat Lipnica-Wielka: Placówka Lipnica-Dolna, Placówka Przywiarówka, Placówka Krzywoń, Placówka Lipnica-Wielka, Placówka Babia-Góra, Placówka Zawoja;

Komisariat Korbelów: Placówka Głuchaczki, Placówka Krzyżowki, Placówka Kamienna, Placówka Sopotnia-Wielka;

Komisariat Ujsoły: Placówka Zdania, Placówka Straceniec, Placówka Glinka, Placówka Klin, Placówka Morgi, Placówka Ujsoły;

Komisariat Rycerka Górna: Placówka Przegibek, Placówka Rajcza, Placówka Magóra, Placówka Ozna, Placówka Skalania, Placówka Zwardoń-Stacja, Placówka Zwardoń-Myto, UC Lwów, UC Kraków¹⁸.

¹⁸ *Kalendarz z szematyzmem funkcjonariuszy Straży Celnej na rok 1927*, nakładem Zarządu internatu imienia dra Władysława Rasińskiego dla dzieci funkcjonariuszy Straży Celnej, s. 159-295.

dr Jerzy Prochwicz

Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy

Jana Kochanowskiego w Kielcach

Filia Piotrków Tryb.

KADRA OFICERSKA WOJSK OCHRONY POGRANICZA 1945-1956

Sformowanie Wojsk Ochrony Pogranicza (WOP) formacji zdolnej do wykonywania zadań w ochronie granic państwa uwarunkowane było między innymi rozstrzygnięciem problemu kadry oficerskiej. Chodziło bowiem tu nie tylko o to, by powstała formacja mogła podjąć ochronę granic państwa, ale przede wszystkim, by formacja składała się z oficerów możliwie najlepiej przygotowanych do wykonywania specyficznych zadań związanych z ochroną granic państwa, jak też odpowiadających pod względem moralnym i ideowo-politycznym.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania już w chwili organizacji WOP założenia organizacyjne zakładały, że powstająca formacja opierać się ma na „należycie wyszkolonych i pewnych pod względem politycznym” oficerach, podoficerach i szeregowych, którzy „najbardziej odpowiadają służbie granicznej”¹. Powyższe kryterium nakreślone w wydanych dokumentach organizacyjnych² w pełni korespondowało ze stanowiskiem szefa Departamentu WOP, płka Gwidona Czerwińskiego, który podkreślił w chwili formowania WOP, że żołnierze mający pełnić służbę w powstałej formacji muszą odpowiadać właściwym postawom moralnym i ideowo-politycznym. Właściwa postawa moralna i ideowo-polityczna żołnierzy WOP według niego była niezwykle istotna ze względu na specyfikę służby, która ograniczała nadzór przełożonych przy jednoczesnej bezpośredniej styczności żołnierza ze społeczeństwem pogranicza. W związku z czym stwierdzał, że żołnierz WOP musi być odporny na wszelkie skierowane ku niemu oddziaływania mające charakter korupcyjny i szkodzące interesom państwa.

Powyższe stanowisko w omawianej kwestii zawarł w stwierdzeniu „(...) żołnierz WOP ma w służbie stały kontakt z różnorodnym elementem spośród ludności cywilnej. Codziennie jest wystawiony na zakusy przestępców politycznych i kryminalnych, starających się zdeprawować

¹ Centralne Archiwum Wojskowe (CAW), III.1.62, s. 475; Rozkaz organizacyjny nr 0245/Org., 13.09.1945, pkt. 7-8; Archiwum Straży Granicznej (ASGran.), 217.2. Zarządzenie wykonawcze I wiceministra obrony narodowej nr OU-03984/II, 25.09.1945, pkt. 1 i 3.

² Ibidem.

go dla swoich osobistych celów. Przez ręce żołnierza WOP przechodzą skonfiskowane cenne rzeczy, kosztowności i pieniądze, stając się własnością skarbu państwa oraz ulotki o treści antypaństwowej. Jeżeli jeszcze do tego dodać, że w codziennej służbie wystawiony on jest na niebezpieczeństwo [utruty – J. P.] życia, to widać z tego, że wymagania stawiane żołnierzowi WOP są bardzo duże”³.

Biorąc to wszystko pod uwagę generalny wniosek w zakresie doboru kadr dla powstającej formacji był jednoznaczny, służbę w szeregach powstałej formacji mieli pełnić tylko odpowiedni ideowo z punktu widzenia partii komunistycznej, dobrze przygotowani pod względem merytorycznym, oficerowie. Założenia te jednakże w chwili organizacji formacji nie miały jakiegokolwiek szansy na realizację. Złożyło się na to kilka czynników, z których jednym z najistotniejszych związanych z kwestią doboru kadr oficerskich do powstającej formacji w latach 1945-1948 była sprawa jej braku, jak też niedostatecznego przygotowania do wykonywania zadań w ochronie granic państwa. Problem ten był tym trudniejszy do rozwiązania, że do maja 1947 roku⁴ brak było ośrodka szkoleniowego, który by przygotowywał oficerów do zadań związanych z ochroną granic państwa. Wymuszało to wobec znikomego przygotowania do zadań wynikających z ochrony granic państwa kierowanych do formacji oficerów wcielenie w szeregi powstającej formacji – mimo zastrzeżeń natury ideologicznej – oficerów wywodzących się z formacji granicznych II Rzeczypospolitej – Korpusu Ochrony Pogranicza (KOP) i Straży Granicznej (SG).

Wcielenie oficerów wywodzących się z formacji granicznych II Rzeczypospolitej napotkało jednak na przeszkody, wśród których niemałe znaczenie miała nieufność kształtującej się władzy komunistycznej do kadr oficerskich rodem z II Rzeczypospolitej postrzeganych jako pośredni czynnik mogący stać się przeszkodą w dążeniu do przejęcia pełni władzy w kraju. Gwoli prawdy należy stwierdzić, że przeważająca część kadr oficerskich wywodzących się z formacji granicznych II Rzeczypospolitej także zajmowała nieufne stanowisko wobec kształtującej się władzy komunistycznej. Jednakże przeszkodą skutecznie ograniczającą nabór tych kadr był fakt, że w obu formacjach granicznych II Rzeczypospolitej kadra oficerska nie była zbyt liczna. Ilustracją tego są stany eta-

³ Cyt. za: J. Ławski, *Ochrona granic Polski Ludowej 1945-1948*, Warszawa 1974, s. 113 i 115.

⁴ Co prawda rozkazem ND WP nr 0153/Org. z dn. 21.09.1946 powołano Centrum Wyszukolenia WOP w Rawiczu, jednakże wskutek trudności organizacyjnych działalność szkoleniową rozpoczęto dopiero z dniem 1.05.1947.

towe, zgodnie z którymi w 1938 roku KOP liczył 917 oficerów⁵, natomiast Straż Graniczna liczyła 267 oficerów⁶.

Stan ten wyglądał jednak znacznie gorzej w 1945 roku ze względu na poniesione straty osobowe w wyniku działań wojennych 1939-1945, represji okupanta niemieckiego wobec społeczeństwa polskiego, strat poniesionych w wyniku działalności konspiracyjnej oraz represji prowadzonych przez organy bezpieczeństwa Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych (NKWD) Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR)⁷ na wcielonych do ZSRR ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej. Wszystkie te czynniki razem wzięte nie pozwalały na zaspokojenie potrzeb przygotowaną kadrą oficerską powstającej formacji. Stąd też wobec niemożności zaspokojenia potrzeb w zakresie kadr oficerskich w okresie 1945-1948 w powstającej formacji znalazła się grupa oficerów wywodzących się z szeregów Armii Czerwonej.

Formowanie korpusu oficerskiego powstającej formacji w okresie 1945-1948, a także w latach następnych związane było – jak na to wskazuje prowadzona polityka kadrowa – przede wszystkim ze stosowaniem kryterium pochodzenia społecznego i ideologicznego. Trzeba podkreślić, że stosowanie kryterium pochodzenia społecznego podczas formowania korpusu oficerskiego nie jest – jak się powszechnie sądzi – wymysłem komunistów, bowiem rozwiązanie problemu formowania korpusu oficerskiego przy pomocy kryterium pochodzenia społecznego stosowano już w czasach starożytnych. Tak było w państwach starożytnego Bliskiego Wschodu czy w armii Kartaginy dowodzonej przez Hannibala⁸. Wyraż-

⁵ ASGran., 541.618. Referat z 11.07.1938 dowódcy KOP gen. bryg. Jana Kruszewskiego dla Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych marszałka Edwarda Rydz-Śmigłego w sprawie sytuacji budżetowej KOP oraz pokrycia wydatków związanych z przygotowaniem wzmocnień; M. Jabłonowski, W. Janowski, B. Polak, J. Prochwicz, *Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939, Wybór dokumentów*, Warszawa – Pułtusk 2001, s. 544-553.

⁶ Archiwum Akt Nowych (AAN), Zespół Komendy Straży Granicznej, 9; ASGran., 1045.67, Rozkaz organizacyjny nr 1 z 31.03.1937 ustalający stany budżetowe jednostek organizacyjnych Straży Granicznej na rok budżetowy 1937/1938.

⁷ Zob. M. J. Rubas, *Katyńska lista strat polskich formacji granicznych. Żołnierze i funkcjonariusze SG pomordowani i zaginieli na wschodzie na przełomie lat 1939/1940*, Warszawa 2000. Jednakże ze względu na błędy natury merytorycznej i metodologicznej, jak też swoistą interpretację przynależności do formacji granicznych zastosowaną przez autora wymieniona pozycja nie może stanowić podstawy do wiążących ocen w tym zakresie; zob. rec. J. Prochwicz: M. J. Rubas, *Katyńska lista strat polskich formacji granicznych*, Warszawa 2000, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” (PH-W) nr 3 (188) 2001, s. 173-177.

⁸ Hannibal Barkas, Barca (247 p.n.e. – zima 183/182 p.n.e.) – syn Hamilkara Barkasa, dowódca wojsk antycznej Kartaginy. Dowództwo objął w 221 p.n.e.

nie widać to w średniowieczu, kiedy dowódcą pocztu⁹ mógł zostać rycerz, którego stać było na jego wystawienie, a więc wywodzący się z zamożnych kręgów ówczesnego społeczeństwa. W czasach nam bliższych jaskrawym dowodem na potwierdzenie stosowania kryterium pochodzenia społecznego była przedrewolucyjna Francja gdzie, by zostać oficerem, należało udowodnić pochodzenie szlacheckie do czwartego pokolenia wstecz¹⁰.

Z kolei w ZSRR korpus oficerski oparto na tzw. wiodących warstwach społecznych – chłopach i robotnikach. W II Rzeczypospolitej oficjalnie nie stosowano kryterium pochodzenia przy formowaniu korpusu oficerskiego. Jednakże poprzez wprowadzanie przez władze wojskowe odpowiednich przepisów starano się, by korpus oficerski składał się z kręgów zamożnych warstw społecznych¹¹. Niemniej mimo stwarzanych trudności w składzie korpusu oficerskiego II Rzeczypospolitej znajdowali się oficerowie, którzy wywodzili się z warstw chłopskich i robotniczych, aczkolwiek byli oni w mniejszości.

Zgoła odmiennie rozpoczęto kształtowanie korpusu oficerskiego w Polsce po II wojnie światowej, zwłaszcza w okresie wprowadzania nowego ustroju, kiedy sprawa pochodzenia społecznego, przynależności do partii politycznych oraz miejsca walki z okupantem niemieckim¹² stała się istotnym czynnikiem, niejednokrotnie decydującym przy ocenie przydatności służbowej oficera. Znalazło to odbicie w prowadzonej przez komunistyczne władze polityce kadrowej. Odzwierciedleniem poglądów komunistów na kształt korpusu oficerskiego były zapisy w wydanych 18 sierpnia 1945 roku *Wytycznych do tworzenia kadr oficerskich Wojska Polskiego*¹³, w których podkreślano, że przyszły korpus oficerski musi być emanacją siły, dzielności i szlachetności całego narodu, powinien się, więc wywodzić ze wszystkich grup społecznych; że będzie on miał do spełnienia dwa zadania: obronę ojczyzny i znaczący udział w wycho-

⁹ Najmniejsza jednostka organizacyjna średniowiecznych armii rycerskich.

¹⁰ F. Kusiak, *Pochodzenie społeczne, jako kryterium oceny kadrowej w Wojsku Polskim na przykładzie podchorążych wrocławskich szkół oficerskich w latach 1946-1995*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, Wrocław, nr 2/2000, s. 297.

¹¹ Zob. F. Kusiak, *Życie codzienne oficerów Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1992.

¹² Podejrzliwie traktowano także tych, którzy walczyli na froncie zachodnim i w szeregach Armii Krajowej (AK).

¹³ CAW, III.1.990, s. 118-122; Wytyczne Naczelnego Dowódcy WP nr 00348/45. Dokument ten opatrzony gryfem „Ścisłe tajne. Rzecz szczególnego znaczenia” został podpisany przez Naczelnego Dowódcę WP marsz. Michała Żymierskiego, szefa Sztabu Generalnego WP gen. broni Władysława Korczyca, zastępcę ND WP ds. polityczno-wychowawczych gen. dyw. Mariana Spychalskiego i szefa Departamentu Personalnego WP płk. Stanisława Zawadzkiego; L. Grot, T. Konecki, E. Nalepa, *Pokojowe dzieje Wojska Polskiego*, Warszawa 1988, s. 119.

waniu młodzieży¹⁴. Ten zapis był zapowiedzią znaczącego rozszerzenia funkcji korpusu oficerskiego, zwłaszcza w zakresie dowodzenia, szkolenia i wychowania szeregowych. Zarysowany kształt korpusu oficerskiego według założeń doktrynalnych komunistów nie mógł jednak powstać z dnia na dzień. Wymagało to szeregu przedsięwzięć oraz czasu. Było więc rzeczą oczywistą, że nim dojdzie do zbudowania nowego korpusu oficerskiego zgodnego z założeniami komunistów, będzie musiał być okres przejściowy.

Biorąc to pod uwagę władze komunistyczne zakładały, że do czasu wykształcenia nowego korpusu oficerów siły zbrojne dysponować będą kadrami oficerską okresu przejściowego, złożoną w części z zatrzymanych czasowo w Wojsku Polskim oficerów radzieckich¹⁵, oficerów sprzed 1939 roku, selektywnie dobranych absolwentów wojennych szkół oficerskich, zweryfikowanych i odpowiednio przeszkolonych podoficerów. Przy czym podkreślono, że w tym przejściowym okresie „*elementem politycznie najzdrowszym*” są oficerowie, którzy stopnie oficerskie uzyskali w szeregach Wojska Polskiego walczącego na froncie wschodnim¹⁶.

Powstająca formacja mająca specyficzną strukturę organizacyjną potrzebowała zgodnie z założoną strukturą organizacyjną znacznej liczby kadry oficerskiej. Potrzeby te określone w etatach nr 8/3-9 wydanych wraz z rozkazem organizacyjnym nr 0245/Org. w dniu 13 września 1945 roku¹⁷ oraz w etatach uzupełniających nr 8/10-12 wydanych z rozkazem organizacyjnym 0304/Org. 28 października 1945 roku¹⁸ wynosiły łącznie 4056, co stanowiło 14,25% ogółu stanu etatowego formacji¹⁹. W rozbiciu na stanowiska przewidziane dla oficerów starszych i młodszych etat zakładał 1 etat w grupie generałów, 765 etatów oficerów starszych i 3288 etatów oficerów młodszych. W tak ukształtowanym etatowo korpusie oficerskim przeważająca część kadry oficerskiej miała pełnić służbę w jednostkach i pododdziałach.

¹⁴ T. Konecki, *Czterdzieści pięć lat w służbie państwa i narodu*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” (WPH) nr 2, 1988, s. 5.

¹⁵ E. J. Nalepa, *Oficerowie radzieccy w Wojsku polskim w latach 1943-1968 (Studium historyczno-wojskowe)*, Warszawa 1995, s. 44.

¹⁶ F. Kusiak, *Pochodzenie społeczne, jako kryterium...*, op. cit., s. 298. Zob. także B. Bednarz, *Z zagadnień polityki wojskowej Polskiej Partii Robotniczej*, „Myśl Wojskowa” nr 2/1967.

¹⁷ CAW, III.1.62, s. 475; Rozkaz organizacyjny Nr 0245/Org. z dn. 13.09.1945; J. Ławski, Cz. Żmuda, *Wojska Ochrony Pogranicza w latach 1945-1946*, „WPH” nr 4/1966, s. 25; H. Dominiczak, *Zarys historii Wojsk Ochrony Pogranicza 1945-1985*, Warszawa 1985, s. 43.

¹⁸ ASGran., 217.2; Rozkaz organizacyjny 0304/Org. z dn. 28.10.1945.

¹⁹ W tym czasie stosunek ten wynosił w KBW 10%, a w jednostkach piechoty 12%. Wyższy natomiast był w lotnictwie i wojskach pancernych i wynosił odpowiednio ok. 23 i 18%; J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 117 i 194.

Pozyskanie tak znacznej liczby oficerów do powstającej formacji miało nastąpić przez wcielenie oficerów pozostających poza przydziałem w siłach zbrojnych w wyniku przechodzenia jednostek z etatów wojennych na etaty czasu pokoju. Uzupełnieniem tak formowanego korpusu oficerskiego mieli się stać wyselekcjonowani oficerowie wojennych szkół oficerskich WP, odkomenderowani do służby w WP oficerowie Armii Czerwonej oraz pomimo uprzedzeń natury politycznej, oficerowie formacji granicznych II Rzeczypospolitej. Nie zakładano więc, jak w przypadku formowania Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego (KBW), ich rekrutacji z ściśle określonych związków taktycznych.

W celu włączenia w proces formowania WOP oficerów formacji granicznych II Rzeczypospolitej 30 sierpnia 1945 Naczelne Dowództwo Wojska Polskiego (ND WP) wydało rozkaz specjalny nr 0751²⁰, w którym nakazano by: „w związku z organizacją Wojsk Straży Granicznej, wszystkich byłych oficerów Korpusu Ochrony Pogranicza zasługujących na to, by służyć w Wojskach Straży Granicznej, politycznie pewnych, moralnie bez zarzutu, odkomenderować do powstającej formacji”²¹. Podstawą skierowania do powstającej formacji doświadczonych oficerów formacji granicznych II Rzeczypospolitej była pozytywna ostatnia charakterystyka służbowa z wnioskiem o możliwość wykorzystania w Wojskach Straży Granicznej²², zatwierdzona przez dowódcę dywizji i jego zastępcę do spraw polityczno-wychowawczych.

Mimo tak zawartych uregulowań w wydanym rozkazie ostateczną decyzję w sprawie skierowania do powstającej formacji podejmował Departament Personalny WP, który z dużą rezerwą podchodził do kadr wywodzących się z formacji granicznych II Rzeczypospolitej. W praktyce więc do powstającej formacji za pośrednictwem Departamentu Personalnego WP nie trafiało zbyt wielu oficerów formacji granicznych II Rzeczypospolitej. W tej sytuacji Departament WOP, jak i Wydziały WOP przy Dowództwach Okręgów Wojskowych (DOW) zainteresowane jak największą liczbą kadr byłych formacji granicznych II Rzeczypospolitej zwracały się bezpośrednio do Wojskowych Komend Rejonowych (WKR) o powoływanie z rezerwy oficerów. Ostatecznie pomimo występujących trudności w okresie wrzesień-grudzień 1945 do powstającej formacji skierowano 147 oficerów KOP i SG²³ (5% ogólnej liczby oficerów przewidzianych etatami WOP).

²⁰ CAW, III.1.62, s. 407; Rozkaz specjalny ND WP nr 0751, 30.08.1945.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ustalenia własne w trakcie prowadzonych badań dokumentów archiwalnych dotyczących WOP znajdujących się w ASGran. i CAW.

Przyjęta struktura organizacyjna WOP, charakteryzująca się przede wszystkim terytorialnym systemem dyslokacji swych jednostek i pododdziałów, wymuszała znacznie szerszą rozbudowę poszczególnych służb niż w jednostkach liniowych WP, jak też organizację zupełnie nowych służb, nie mających swych odpowiedników w strukturach jednostek liniowych – służbę kontroli ruchu granicznego, służbę zwiadowczą oraz służbę związaną z wykorzystaniem psów określaną jako służba psów. Specyfika struktur organizacyjnych WOP związana z charakterem zadań występujących w ochronie granic państwa sprawiła, że najwięcej etatów oficerskich przewidziano w pionach: operacyjno-liniowym – 849 etatów (21%), zwiadowczym – 638 etatów (16%) i kwatermistrzowskim – 546 etatów (13%).

Tabela nr 1. Struktura etatów oficerskich WOP w 1945 r. wg rozkazu o formowaniu Wojsk Ochrony Pogranicza nr 0245/Org. uzupełnionym rozkazem 0304/Org.

Lp.	Rodzaj służby	Etat WOP (Łączny)	Oficerowie		% Etatu WOP
			Starsi	Młodszy	
1.	Operacyjno-liniowa	849	348	501	21
2.	Zwiadowcza	638	117	521	16
3.	Kontroli ruchu granicznego	212	21	191	5,5
4.	Kwatermistrzowska	546	65	481	13
5.	Polityczno-wychowawcza	446	86	360	11
6.	Techniczna	410	33	377	10
7.	Łączności	364	19	345	9
8.	Medyczna	260	22	238	6,5
9.	Weterynaryjna	98	11	87	2,5
10.	Służba psów	67	13	54	1,5
11.	Inne	164	31	133	4
Razem*		4054	765	3288	100

* W rozliczeniu nie ujęto stanowiska Szefa Departamentu WOP przewidzianego dla oficera w stopniu generała brygady.

Źródło: oprac. własne na podstawie: Rozkaz Organizacyjny nr 0245/Org. z dn. 13.09.1945 r. oraz etaty 8/3-9, CAW/, III.1.62; Rozkaz organizacyjny 0304/Org. z dn. 28.10.1945 r. oraz etaty 8/10-12, ASGran., 217.2.

Taka struktura etatów oficerskich wynikająca z przyjętej koncepcji formowania WOP stała się – jak wykazał proces formowania w okresie wrzesień-grudzień 1945 roku – przyczyną niezrealizowania zakładanego przebiegu ich formowania. Niemożność realizacji planu formowania WOP zgodnie z założonym planem wynikała przede wszystkim z braku przygotowanych kadr w specjalnościach związanych z wykonywaniem

zadań w ochronie granic państwa (zwiadowcza, kontroli ruchu granicznego i operacyjno-liniowa), jak też w specjalnościach niejako pomocniczych związanych z funkcjonowaniem i zabezpieczeniem wszelkich potrzeb jednostek i pododdziałów (służby medyczne, weterynaryjne, zaopatrzenie, łączność itp.). Problem braku odpowiednio przygotowanych kadr oficerskich pogłębiał dodatkowo wysoce nieefektywny system ich kierowania do powstającej formacji oparty na Departamencie Personalnym WP, Wydziale Personalnym III Wiceministerstwa ON, Wydziale Personalnym Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego WP oraz okręgach wojskowych. Trudności te dodatkowo pogłębiał fakt stosunkowo niewielkiego wpływu Departamentu WOP na proces jej doboru.

Nie dziwi więc, że skierowana w okresie wrzesień-grudzień 1945 roku do powstającej formacji kadra oficerska stanowiła konglomerat ludzi, mocno zróżnicowany pod względem przygotowania wojskowego, specjalistycznego, stażu służby, wykształcenia ogólnego oraz pochodzenia. W wyniku tego w grudniu 1945 korpus oficerski WOP składał się z oficerów wykształconych w szkołach oficerskich ZSRR i szkołach oficerskich Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR (65%), oficerów wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej (24%) i oficerów Armii Czerwonej, wśród których występowały także oficerowie narodowości polskiej (11%)²⁴.

Występujące braki kadry w przygotowaniu specjalistycznym w zakresie funkcjonowania formacji granicznej spowodowały, że oficerowie wywodzący się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej oraz oficerowie Armii Czerwonej w lutym 1946 roku zajmowali kluczowe stanowiska w powstającej formacji. Przy czym oficerowie radzieccy, których w dniu 1 marca 1946 roku było w WOP 376 (w tym 53 oficerów starszych)²⁵ oprócz stanowisk związanych z dowodzeniem na różnorodnych szczeblach zajmowali przede wszystkim stanowiska związane ze specjalnościami, które nie mogły być obsadzone przez oficerów polskich ze względu na ich niedobór. Zajmowali więc stanowiska specjalistyczne w służbach związa-

²⁴ Dane szacunkowe ustalone w trakcie prowadzonych badań na podstawie dokumentów archiwalnych znajdujących się w ASGran. i CAW. Nieco inne dane dot. oficerów wykształconych w szkołach oficerskich ZSRR i szkołach oficerskich Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR nazywanych w literaturze przedmiotu „wychowankami ludowego Wojska Polskiego” podaje J. Ławski w swej pracy, pt. *Ochrona granic...*, op. cit., s. 130. Podaje on, że oficerowie będący „wychowankami ludowego Wojska Polskiego” stanowili 65-68% całości kadry oficerskiej WOP. Brak materiałów archiwalnych uniemożliwia podanie precyzyjnych danych, co do liczby oficerów narodowości polskiej wśród skierowanych do WOP oficerów Armii Czerwonej. W tym okresie do powstającej formacji skierowano także 309 oficerów Armii Czerwonej (11% ogólnej liczby oficerów przewidzianych etatami WOP).

²⁵ ASGran., 217.25; Wykaz oficerów radzieckich. Był to najwyższy stan oficerów Armii Czerwonej w WOP.

nych z zaopatrzeniem i techniką – 36%, służbie medycznej i weterynaryjnej – 23%, służbie łączności – 13%²⁶. Oprócz tych stanowisk związanych z ww. specjalnościami oficerowie radzieccy objęli także stanowiska w pionie dowódczo-sztabowym – 22% oraz w służbie zwiadowczej – 6%²⁷.

Tabela nr 2. Wykaz stanowisk w WOP zajmowanych przez oficerów WP, oficerów pełniących służbę w siłach zbrojnych II Rzeczypospolitej oraz oficerów Armii Czerwonej według stanu na dzień 1 lutego 1946 r.

Stanowiska	Ogółem stanowisk	Oficerowie		
		Oficerowie WP	Oficerowie II RP	Oficerowie Armii Czerwonej
Szef Departamentu WOP	1	-	-	1
Szefowie Wydziałów Departamentu WOP	5	1	3	1
Szefowie Wydziałów WOP przy OW	6	-	5	1
Dowódcy Oddziałów WOP	11	-	3	8
Szefowie sztabów oddziałów WOP	11	-	5	6
Zastępcy dowódców oddziałów WOP ds. liniowych*	8	-	3	5
Zastępcy dowódców oddziałów WOP ds. zwiadu	11	-	4	7
Zastępcy dowódców oddziałów WOP ds. polityczno-wychowawczych	11	9	-	2**
Pomocnicy dowódców oddziałów WOP ds. zaopatrzenia	11	-	5	6
Komendanci odcinków WOP	53	16	21	16
Razem	128	26	49	53

* Stanowiska nie występowały w Oddziałach WOP nr 6., 7. i 8.

** Oficerowie narodowości polskiej, z których zastępca dowódcy Oddziału WOP nr 2. ds. polityczno-wychowawczych – mjr Józef Broda posiadał obywatelstwo polskie.

Źródło: oprac. własne na podstawie dokumentów personalnych, rozkazu organizacyjnego nr 0245/Org., 13.09.1945 oraz etatów 8/3-9, CAW, III-1-62.

²⁶ Ibidem. Dane szacunkowe na podstawie dokumentu: Wykaz oficerów radzieckich. Zbieżne dane podaje Cz. Żmuda w art. *Jeszcze raz o kadrach*, „Granica” nr 42/1965.

²⁷ Ibidem.

Jak wynika z zaprezentowanej tabeli stanowiska kierownicze w formacji 1 lutego 1946 zajmowali: oficerowie odrodzonego WP – 14,5%, oficerowie wywodzący się z byłych sił zbrojnych II Rzeczypospolitej – 42%, oficerowie Armii Czerwonej – 43,5%. Stan ten uległ zmianie pod koniec roku i w grudniu 1946 roku stanowiska kierownicze w formacji zajmowali: oficerowie odrodzonego WP – 21,8%, oficerowie wywodzący się z byłych sił zbrojnych II Rzeczypospolitej – 38%, oficerowie Armii Radzieckiej²⁸ – 39,9%²⁹.

W procesie organizacji WOP najwięcej oficerów radzieckich skierowano do formujących się jednostek i pododdziałów WOP Okręg Wojskowy nr II i IV³⁰, w wyniku czego oficerowie radzieccy znaleźli się przede wszystkim w oddziałach ochraniających granicę państwa wzdłuż Odry i Nysy Łużyckiej (oddział WOP nr 1, 2, 3). W oddziałach tych w okresie wrzesień 1945 – grudzień 1946 roku służbę pełniło od 44 do 50 oficerów w każdym z oddziałów³¹. W oddziałach WOP strzegących granic państwa na północnym-wschodzie i wschodzie (oddział WOP nr 5, 6, 7) liczba ta oscylowała w granicach od 20 do 32 oficerów³². Jednak tuż przed końcem 1946 roku liczba oficerów radzieckich w WOP w stosunku do stanu wykazanego w dniu 1 marca 1946 roku zmalała, przy czym brak materiałów źródłowych uniemożliwia podanie dokładnych danych. Niemniej bazując na danych odnoszących się do liczby oficerów radzieckich w części oddziałów WOP (oddział WOP nr 1, 2, 3, 5, 8), których liczebność wynosiła według danych na dzień 1 grudnia 1946 roku od 10 do 33 w danym oddziale. Należy przyjąć, iż łącznie w WOP w grudniu 1946 roku było około 240 oficerów radzieckich³³.

²⁸ Z dn. 23.02.1946, nastąpiła zmiana nazwy sił zbrojnych ZSRR z Armii Czerwonej na Armię Radziecką.

²⁹ ASGran., 220.14; Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949; J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 130.

³⁰ Z dn. 15.11.1945 na podstawie rozkazu organizacyjnego ND WP 0309/Org. z dn. 5.11.1945 okręgi wojskowe zamiast nazw otrzymały numerację rzymską – D.O.W. Warszawski – D.O.W. nr I; D.O.W. Pomorski – D.O.W. nr II; D.O.W. Poznań – D.O.W. nr III; D.O.W. Śląsk – D.O.W. nr IV; D.O.W. Kraków – D.O.W. nr V; D.O.W. Łódź – D.O.W. nr VI; D.O.W. Lublin – D.O.W. nr VII.

³¹ ASGran., 327.12; Wykaz oficerów Armii Czerwonej 2 Oddziału WOP; 1842.15. Konspekt historii Pomorskiej Brygady WOP; 217.25. Wykaz oficerów radzieckich. Liczba oficerów radzieckich w poszczególnych oddziałach WOP była następująca: Oddział WOP nr 1 – 44; Oddział WOP nr 2 – 45; Oddział WOP nr 3 – 50.

³² ASGran., 217.25; Wykaz oficerów radzieckich. Liczba oficerów radzieckich w poszczególnych oddziałach WOP była następująca: Oddział WOP nr 5 – 22; Oddział WOP nr 6 – 32; Oddział WOP nr 7 – 20. Niekompletne materiały archiwalne uniemożliwiają podanie danych dotyczących oddziałów WOP nr 8, 9, 10 i 11.

³³ ASGran., 327.12; Według danych uzyskanych w trakcie badań liczba oficerów radzieckich w poszczególnych oddziałach WOP była następująca: Oddział WOP nr 1

Powstały korpus oficerski był jednak daleki od stanu etatowego. Nie udało się bowiem mimo czynionych wysiłków w ciągu 1945 roku zapewnić pełnego ukompletowania stanu i w dniu 1 marca 1946 roku liczył tylko 2986 oficerów (73,6% stanu etatowego)³⁴. Braki kadry oficerskiej szczególnie dotkliwe były w oddziałach rozlokowanych na północy (Oddział WOP nr 4), północnym-wschodzie (Oddział WOP nr 5), wschodzie (Oddział WOP nr 6, 7) i południowym-wschodzie (Oddział WOP nr 8) i wahały się w granicach 32-51% stanu etatowego (zał. nr 1).

Występujący niedobór kadr oficerskich był jednak bardziej dotkliwy niż sugeruje to stan w dniu 1 marca 1946 roku, ze względu na fakt znacznych niedoborów w specjalnościach związanych z bezpośrednią ochroną granic państwa, zwłaszcza w służbie zwiadu. Ta specyficzna służba mająca za zadanie ochronę granic państwa poprzez prowadzenie działań rozpoznawczych wśród ludności pogranicza miała w grudniu 1945 roku braki sięgające średnio 40% stanu etatowego. Ilustracją tego stanu jest fakt, iż oddziały WOP nr 1, 2, 3, 10 i 11, formowane w pierwszej kolejności i mające etatowo po 57 oficerów zwiadu posiadały w grudniu 1945 roku odpowiednio 35, 29, 36, 37 i 39 oficerów³⁵. Nie mniejsze braki występowały w służbie kwatermistrzowskiej, służbie medycznej, weterynaryjnej oraz służbie polityczno-wychowawczej. Braki kadry oficerskiej w służbie polityczno-wychowawczej w styczniu 1946 roku sięgały średnio 40% stanu etatowego liczącego łącznie 446 oficerów³⁶. Przyczyn tak znacznego niedoboru kadry oficerskiej w tej służbie należy upatrywać przede wszystkim w ogólnym niedoborze oficerów tej służby, który sięgał 20% stanu etatowego służby polityczno-wychowawczej WP³⁷.

Trudności w naborze kadry oficerskiej do formowanych jednostek WOP i obsadzaniem stanowisk zgodnie z kwalifikacjami pogłębiało kie-

– 32; Oddział WOP nr 2 – 23; Oddział WOP nr 3 – 21; Oddział WOP nr 5 – 10; Oddział WOP nr 8 – 33.

³⁴ ASGran., 217.45; Sprawozdanie za okres od 1.01.do 28.02.1946 r.

³⁵ ASGran., 217.27; 306.12.; J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 120. Brak danych z innych oddziałów WOP uniemożliwia podanie pełnych danych. Biorąc pod uwagę, że wykazane braki dotyczyły oddziałów, których odcinki granicy szczególnie były trudne do ochrony, należy przyjąć, że w pozostałych oddziałach braki kadry oficerskiej służby zwiadu były jeszcze bardziej dotkliwe. Świadczyć pośrednio o takiej sytuacji może fakt, że w oddziale WOP nr 9 jeszcze w IV 1946 r. do pełnego stanu oficerów służby zwiadu brakowało 20 oficerów, przy stanie etatowym liczącym 57 oficerów.

³⁶ J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 120.

³⁷ W III 1946 r. stan etatowy oficerów służby polityczno-wychowawczej WP wynosił 5215 oficerów, natomiast stan faktyczny wynosił 4124 oficerów, co stanowiło 80% stanu etatowego. I. Blum, *Z dziejów Wojska Polskiego w latach 1945-1948*, Warszawa 1960, s. 159.

rowanie oficerów o kwalifikacjach dalekich od specjalności związanych z ochroną granic państwa. Przykładem ilustrującym ten wcale nie jednostkowy stan rzeczy jest skierowanie 74 absolwentów Oficerskiej Szkoły Broni Pancernej³⁸, z których 8 przydzielono do służby samochodowej a pozostałych wyznaczono na stanowiska dowódców pododdziałów granicznych, zastępców dowódców strażnic ds. zwiadu oraz kontrolerów ruchu granicznego³⁹. Na trudności w naborze kadry oficerskiej nakładał się ponadto problem stosunkowo niewysokiego poziomu wykształcenia ogólnego znacznej części kadry oficerskiej. Problem ten dotyczył przede wszystkim oficerów, którzy otrzymali stopnie oficerskie w szkołach kształcących kadry WP na terenie ZSRR, jak też w szkołach powstałych na ziemiach polskich⁴⁰. Stąd też już wkrótce zaczęto szukać rozwiązań mających zniwelować istniejące trudności tak w liczbie kadr, jak też poziomu jej przygotowania zawodowego i ogólnego. Takim oczywistym rozwiązaniem była organizacja własnego centra szkoleniowego, jakim stać się miało powołane 21 września 1946 roku do życia Centrum Wykszolenia WOP⁴¹, które wskutek trudności organizacyjnych działalność szkoleniową rozpoczęło dopiero z dniem 1 maja 1947 roku.

Negatywnym zjawiskiem wpływającym na i tak trudną sytuację kadrową w korpusie oficerskim w okresie formowania WOP był także fakt stosunkowo niskiej dyscypliny wielu oficerów, którzy wykorzystując fakt specyfiki służby granicznej powodującej siłą rzeczy mniejszą kontrolę poczynają ze strony przełożonych dopuszczają się jej naruszeń tak w odniesieniu do wykonawstwa zadań, jak też nadużywania uprawnień w stosunku do podwładnych. Problem ten w początkach istnienia formacji był tak nabrzmiały, że Szef Departamentu WOP w listopadzie 1945 roku wydał rozkaz nr 0159/Org., w którym podkreślił, że część korpusu oficerskiego nie jest zdolna do wykonywania postawionych zadań, ponieważ „(...) działa destrukcyjnie, popełniając bezprawie i nadużycie

³⁸ CAW, III.368.741, k. 47; Rozkaz nr 56 ND WP z 19.10.1944. dotyczący organizacji szkół oficerskich. Szkoła została zorganizowana pod nazwą Oficerska Szkoła Czołgów, jednakże ze względu na kształcenie w niej innych specjalności, używała nazwy „Oficerska Szkoła Broni Pancernej”. Szkoła powstała w Chełmnie na bazie radzieckiej 11. Brygady Pancerniej (rozkaz organizacyjny nakazywał jej sformowanie do dnia 10.11.1944). W IV 1945 szkołę przeniesiono do Modlina. Szerzej zob. S. Brzeziński, *Szkolenie kadr wojsk pancernych i zmotoryzowanych LWP w latach 1943-1945*, „WPH” nr 4/1980.

³⁹ ASGran., 217.25.

⁴⁰ Szerzej zob. Cz. Grzelak, *Wojenna edukacja 1943-1945 kadr Wojska Polskiego na froncie wschodnim 1943-1945*, Warszawa 2004.

⁴¹ ASGran., 218.4; Rozkaz NW WP Nr 0153/Org. z dn. 21.09.1946; J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 188-189; H. Dominiczak, *Centrum Szkolenia Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie 1946-1986*, Warszawa 1986, s. 33; K. Frontczak, *Siły Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 262.

różnej natury...”. W konkluzji wydany rozkaz nakazywał dowódcom oddziałów WOP złożenie szefowi Departamentu WOP do dnia 24 listopada 1945 roku wniosków o zwolnienie z wojska „wszystkich oficerów zdemoralizowanych, skłonnych do nadużyć, awantur i pijaństwa, jak również nie dbających o podwładnych, dających zły przykład...”⁴². Na problemy z niskim stanem dyscypliny kadry oficerskiej nakładał się stan niepewności, co do dalszej przyszłości w związku z trwającym procesem demobilizacji sił zbrojnych⁴³. Co prawda zarządza demobilizacja zgodnie z treścią wydanego dekretu *O częściowej demobilizacji żołnierzy armii czynnej* miała objąć tylko w niewielkim stopniu oficerów i to tych, którzy przed wstąpieniem do wojska byli nauczycielami⁴⁴. Niemniej jednak ND WP postanowiło wykorzystać ją do zwolnienia oficerów, którzy nie posiadali odpowiednich kwalifikacji, popełniających wykroczenia o charakterze kryminalnym, zdemoralizowanych jak też tych wszystkich, których władza komunistyczna uznawała za niepewnych politycznie. W związku z powyższym ND WP założyło, że proces demobilizacji oficerów ma objąć do 1 lutego 1946 roku ok. 10 tys. oficerów⁴⁵ i zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w trakcie narady 15 grudnia 1945 roku przez marsz. Michała Rolę-Żymierskiego miał być prowadzony w taki sposób, by „sprawę demobilizacji czy odkomenderowania z WP każdego oficera rozpatrywać indywidualnie, przy udziale szefów wydziałów informacji”⁴⁶.

Tak wyrażone stanowisko, przyznające organom informacji niejako głos decydujący w rozpatrywanych sprawach pociągnęło za sobą wydanie 24 grudnia 1945 roku zarządzenia⁴⁷ szefa Głównego Zarządu Infor-

⁴² ASGran., 217.2; Rozkaz 0159/Org., 6.11.1945.

⁴³ 10.08.1945 Rada Ministrów Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (TRJN) wydała dekret *O częściowej demobilizacji żołnierzy armii czynnej*. Dziennik Ustaw RP (Dz. U.) nr 31 z 1945, poz. 187. Wykonując postanowienia dekretu ND WP w oparciu o art. 4 wydało 18.08.1945 rozkaz nr 0181 konkretyzujący, jakie grupy stanu osobowego i w jakich terminach podlegają zwolnieniu oraz określający ważniejsze zasady organizacyjne demobilizacji; CAW, III.2. 336, s. 39-40.

⁴⁴ Dz. U. nr 31 z 1945. Zgodnie z art. 2 pkt. d demobilizacji podlegali oficerowie, którzy przed wstąpieniem do wojska byli nauczycielami wyższych lub średnich zakładów naukowych albo szkół powszechnych bądź byli zatrudnieni jako pomocnicze siły naukowe zakładów wyższych.

⁴⁵ 15.12.1945 w trakcie narady z udziałem dowódców okręgów wojskowych i szefów departamentów Ministerstwa Obrony Narodowej, naczelny dowódca Wojska Polskiego marsz. Michał Rola-Żymierski stwierdził, że do 1.02.1946 należy zdemobilizować do rezerwy i odkomenderować z WP około 10 tysięcy oficerów. W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji Wojska Polskiego w latach 1943-1948. Kontrwywiad wojskowy*, Warszawa 1994, s. 205.

⁴⁶ W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 205.

⁴⁷ Archiwum Szefostwa Wojskowej Służby Wewnętrznej (ASzWSW), 1467.3K,

macji WP (GZI WP) płk Jana Rutkowskiego⁴⁸ określającego zasady typowania do demobilizacji oficerów polskich i odkomenderowania oficerów radzieckich z WP. Zgodnie z tymi zasadami organa informacji miały przede wszystkim „w pierwszej kolejności typować do zwolnienia z WP reakcyjnych i zdemoralizowanych oficerów polskich” oraz do odkomenderowania z WP „oficerów radzieckich renegatów, odszczepieńców i ludzi hańbiących miano oficera Armii Czerwonej”⁴⁹. Tak więc w procesie demobilizacji zaistniały obok czynników pragmatycznych czynniki czysto polityczne w postaci tzw. czystek politycznych⁵⁰.

W formacji działania mające na celu realizację procesu demobilizacji kadry oficerskiej rozpoczęły Komisje Kwalifikacyjne powołane przez Departament WOP w lutym 1946 roku⁵¹. Prace tych komisji stanowiły podstawę prac Specjalnych Komisji Personalnych (SKP) powołanych na szczeblu centralnym i okręgów wojskowych w styczniu 1946 roku⁵². Działające Komisje Kwalifikacyjne w poszczególnych oddziałach WOP w okresie luty-marzec 1946 roku zakwalifikowały do zwolnienia lub odkomenderowania łącznie 840 oficerów z ogólnej liczby 2986 oficerów (stan etatowy 4054 oficerów). Tak duża liczba oficerów uznanych za nieprzydatnych mimo występujących braków w obsadzie etatowej miała swe źródło m.in. w zaleceniach ND WP, by dowódcy nie obawiali się zdekompletowania etatów, ponieważ na miejsce zwolnionych oficerów

s. 174, Zarządzenie GZI nr 9374, 24.12.1945.; W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 301, przyp. 85. Archiwum Szefostwa Wojskowej Służby Wewnętrznej zostało zlikwidowane w 1990 r. a materiały archiwalne, które nie uległy zniszczeniu przekazane do CAW, a następnie do Instytutu Pamięci Narodowej. W obu przypadkach dokonano zmian sygnatur archiwalnych przekazanych materiałów. Autor pracy w celu uniknięcia zamieszania ze zmianami sygnatur archiwalnych posługuje się sygnaturami nadanymi w trakcie istnienia Archiwum Szefostwa Wojskowej Służby Wewnętrznej

⁴⁸ Na stanowisku szefa Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego płk Jan Rutkowski był w okresie od 15.12.1945-25.04.1947.

⁴⁹ ASzWSW, 1467.3K, s. 174; Zarządzenie GZI nr 9374, 24.12.1945.

⁵⁰ Pojęcie czystek politycznych zaczęło funkcjonować w organach Informacji Wojskowej od 20.12.1945, kiedy to szef Głównego Zarządu Informacji na mocy zarządzenia nr 9374/3 zobowiązywał podległych sobie oficerów, „aby przygotowali się do akcji oczyszczenia szeregów WP”. W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 258.

⁵¹ ASGran., 327.10; Rozkaz Departamentu WOP nr 0434, 14.02.1946. W skład Komisji Kwalifikacyjnej wchodził: przedstawiciel Wydziału WOP przy odnośnym Dowództwie Okręgu Wojskowego (DOW), przedstawiciel Zarządu Polityczno-Wychowawczego odnośnego Okręgu Wojskowego i dowódca oddziału.

⁵² CAW, prot. 447, t. 12, s. 241-242, Rozkaz Naczelnego Dowódcy WP z 22.01.1946; K. Frontczak, *Polityka kadrowa w Ludowym Wojsku Polskim w latach 1945-1947 [w:] Z dziejów Wojska Polskiego 1943-1973, Zeszyty Naukowe Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego nr 76/1973, s. 97.*

Departament Personalny WP skieruje nowych⁵³. Ustalenia Komisji kwalifikacyjnych stały się niejako podstawą prac SKP, które działając w okresie 26 marzec – 28 kwiecień 1946 ostatecznie z zakwalifikowanych do zwolnienia przez Komisje Kwalifikacyjne 840 oficerów zwolniła tylko 199 oficerów i odkomenderowała 14 oficerów⁵⁴ do Armii Radzieckiej⁵⁵. Ta niewielka liczba odkomenderowanych oficerów radzieckich miała swe źródło w decyzji Szefa Departamentu WOP „zwolnienie oficera radzieckiego z szeregów WOP może nastąpić jedynie wtedy, gdy w danym oddziale jest 100% pokrycia etatowej obsady personalnej”⁵⁶. Po dokonanych zwolnieniach kadra oficerska formacji liczyła 2773 oficerów. W następnych miesiącach wskutek napływu kierowanych do formacji kadr oficerskich stan ten uległ zwiększeniu osiągając w październiku 1946 r. liczbę 3308 oficerów.

Prace SKP oprócz selekcji oficerów do zwolnienia w ramach demobilizacji pozwoliły na dokonanie oceny kadr kierowanych w procesie formowania do powstających jednostek i pododdziałów WOP. Ocena ta była wysoce niekorzystna, ponieważ jak się okazało część kadr oficerskich skierowanych do powstającej formacji była kadrami, którą jednostki skierowujące uznały za nieprzydatną w jednostkach tak ze względów na posiadane kwalifikacje, prezentowane postawy i dyscyplinę. Ta surowa ocena nie pozbawiona podstaw znalazła swoje odbicie w powstałym sprawozdaniu SKP, w którym stwierdzono „Jednostki, w których formowano WOP, skierowały nie najlepszych oficerów, lecz odwrotnie średnich albo nawet bardzo słabych...”⁵⁷.

Ocena ta znalazła swój oddźwięk w kontynuacji prac powołanych przez szefa Departamentu WOP Komisji Kwalifikacyjnych w okresie październik – grudzień 1946. Komisje te wobec wprowadzonej 21 września 1946 roku reorganizacji formacji i zmniejszeniu stanu etatowego kadry oficerskiej miały za zadanie wyselekcjonowanie oficerów nieprzydatnych dla formacji. W trakcie prac Komisji Kwalifikacyjnych zakwalifikowano jako nie nadających się do służby 856 oficerów z 3308 ofice-

⁵³ Ibidem, prot. 447, t. 12, s. 241-242; Rozkaz specjalny ND WP; K. Frontczak, *Siłły Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 331.

⁵⁴ CAW, prot. 5.524, s. 363; Sprawozdanie SKP z pracy przeprowadzonej od 26.03. do 28.04.1946 w oddziałach WOP.

⁵⁵ Z dn. 23.02.1946, nastąpiła zmiana nazwy sił zbrojnych ZSRR z Armii Czerwonej na Armię Radziecką.

⁵⁶ ASGran., 74.1; Pismo nr 01608 Szefa Departamentu WOP do dowódców okręgów wojskowych z 6.05.1946.

⁵⁷ Ibidem; K. Frontczak, *Siłły Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 244, przyp. 45.

rów (stan etatowy 2570)⁵⁸, z których ostatecznie zwolniono i odkomenderowano tylko 450, pozostałych 406 oficerów pozostawiono w służbie przesuwając ich do innych jednostek i pododdziałów. Po dokonanych zwolnieniach kadra oficerska formacji liczyła 2858 oficerów. Stan ten był wyższy od stanu etatowego o 288 oficerów. Łącznie w wyniku działań SKP i Komisji Kwalifikacyjnych powołanych przez Departament WOP w 1946 roku uznano za nie nadających się do służby w formacji 1696 oficerów, z których ostatecznie zwolniono i odkomenderowano 663⁵⁹. Na miejsce zwolnionych Departament Personalny MON przydzielił 445 oficerów, z których odesłano 14 jako „nie odpowiadających wymagom służby w WOP”⁶⁰. Dokonana w trakcie prac Komisji Kwalifikacyjnych analiza przydatności kadr na zajmowanych stanowiskach, jak też dokonana ocena Departamentu WOP przyniosła w ciągu 1946 roku odwołanie 10 komendantów oddziałów WOP z 11 oraz 49 z 53 komendantów odcinków WOP.

Należy podkreślić, wbrew dokonywanym współcześnie ocenom sensu stricte politycznym zachodzących procesów zwalniania kadr oficerskich w formacji w 1946 roku eksponujących czynniki polityczne, jako główny motyw zwalniania w rzeczywistości dokonywane zmiany na stanowiskach oraz zwolnienia kadry oficerskiej w swej zdecydowanej większości były wynikiem negatywnej oceny, co do przydatności na zajmowanym stanowisku. Dokonane zwolnienia co prawda nie wykluczają zwolnień z przyczyn politycznych jednakże brak jest danych, które umożliwiłyby jednoznaczne udokumentowanie przypadków takiego zwalniania w formacji w 1946 roku. Negatywnym zjawiskiem związanym z dokonywanymi przesunięciami zwłaszcza w odniesieniu do oficerów Armii Radzieckiej były fakty, że pomimo negatywnej oceny ich przydatności na zajmowanych stanowiskach zwalniani z jednej jednostki byli kierowani do innych jednostek na nadal eksponowane stanowiska⁶¹.

⁵⁸ Nadwyżka stanu liczbowego oficerów nad stanem etatowym wynikała z zarządzanej reorganizacji WOP w dn. 21.09.1946 i która w trakcie prac Komisji Kwalifikacyjnych nie była zakończona.

⁵⁹ W tym 163 oficerów radzieckich. Ustalenia własne w trakcie prowadzonych badań; J. Ławski, *Ochrona granic...*, op. cit., s. 139 podaje liczbę 600 oficerów.

⁶⁰ W dostępnych dokumentach archiwalnych brak jest danych dot. dyskwalifikacji tych 14 oficerów.

⁶¹ Przykładem ilustrującym ten stan rzeczy jest ppłk Walerian Kuczyński dowodzący w tym okresie dwoma oddziałami WOP (1., 2.), czy też mjr Eugeniusz Angerman dowodzący trzema oddziałami WOP (10., 2., 7.), którzy zmieniali oddziały ze względu na stosowanie niewłaściwych metod dowodzenia, które w przypadku ppłk W. Kuczyńskiego polegały – jak stwierdza jego opinia służbowa – na szafowaniu „w przesadny sposób swoim prawem karania i pod wpływem nerwów potrafił być nieobliczalny”. CAW, Teczka akt personalnych 7117.497.. W odniesieniu do mjr E. Argemana wysuwano zarzuty „terroryzowania” kadry oficerskiej oraz przesadne-

Działania, SKP i Komisji Kwalifikacyjnych w formacji w 1946 roku, które przyniosły zdemobilizowanie i odkomenderowanie 663 oficerów polskich i radzieckich wpłynęły w widoczny sposób na kadre oficerską przede wszystkim w zakresie poprawy stanu dyscypliny służbowej, co podkreślił m.in. w sprawozdaniu za miesiąc czerwiec 1946 roku dowódca Oddziału WOP nr 2, stwierdzając „(...) dzięki wyeliminowaniu niezdiscyplinowanych oficerów. Skierowani na ich miejsce wykazują chęć do pracy i już są wyniki”⁶². Poprawa dyscypliny nie była jednak powszechna, nadal część oficerów dopuszczała się nadużyć służbowych, przestępstw kryminalnych⁶³ oraz alkoholizmu⁶⁴. Negatywnym zjawiskiem prowadzonych działań przez Komisje Kwalifikacyjne wskazujące, że w trakcie ich prac brane były pod uwagę w jakimś stopniu czynniki polityczne, była widoczna zmiana postaw politycznych kadry oficerskiej. Tę widoczną zmianę podkreślił m.in. w sprawozdaniu za miesiąc marzec 1946 roku dowódca Oddziału WOP nr 2, stwierdzając „(...) ci, co przedtem swobodnie wypowiadali się na tematy polityczne, a nawet sabotowali rozkazy, teraz stali się gorliwsiymi demokratami niż Władysław Gomułka”⁶⁵. Widoczna zmiana postaw kadry oficerskiej zwłaszcza w kwestii wyrażanych poglądów politycznych była wynikiem – jak należy sądzić – nie tylko obawy przed zwolnieniem w wyniku demobilizacji części kadr, ale także sytuacji społeczno-politycznej na tle przejmowania pełni władzy przez komunistów, którzy zdołali podporządkować sobie aparat bezpieczeństwa i siły zbrojne⁶⁶.

go stosowania kar; ASGran., 217.42. Sprawozdanie z kontroli 2. Oddziału WOP z 22.02.1946.

⁶² ASGran., 217.7; Sprawozdanie 2 Oddziału WOP za miesiąc czerwiec 1946.

⁶³ Braków szczegółowych danych uniemożliwia na obecnym stanie badań określenie ilości naruszeń dyscypliny w wyniku dokonanych nadużyć służbowych. O tym, że zjawiska takie istniały świadczą m.in. degradacja dowódcy 2. Odcinka WOP Oddziału WOP nr 1 w maju 1946 r. do stopnia sierżanta za „bicie podwładnych, nadużycia służbowe i gwałcenie kobiet”. ASGran., Zespół WOP, 216.6, Sprawozdanie 1. Oddziału WOP za okres 1.05.-31.10.1946. Podobna sytuacja miała miejsce w Oddziale WOP nr 2, gdzie w czerwcu został skazany na 3 lata więzienia i degradację oficer Wydziału Wywiadowczego za „nadużycia służbowe w stosunku do zatrzymanego”; ASGran., 327.9; Rozkaz specjalny Szefa Departamentu WOP nr 035 z dn. 12.06.1946.

⁶⁴ Braków szczegółowych danych uniemożliwia na obecnym stanie badań określenie ilości naruszeń dyscypliny w wyniku alkoholizmu. O tym że zjawiska takie istniały świadczą m.in. degradacja zastępcy dowódcy kompanii łączności ds. polityczno-wychowawczych Oddziału WOP nr 2. Ze stopnia chorążego do stopnia plutonowego za „zgubienie pistoletu i notoryczne pijaństwo”. ASGran., 327.15, Orzeczenie Oficerskiego Sądu Honorowego z 15.07.1946.

⁶⁵ Ibidem, 327.2; Sprawozdanie 2 Oddziału WOP za miesiąc marzec 1946.

⁶⁶ A. Paczkowski, *Pół wieku dziejów Polski 1939-1989*, Warszawa 1995, s. 162-165; A. Czubiński, *Najnowsze dzieje Polski 1914-1983*, Warszawa 1987, s. 325.

Świadomość, że podporządkowany przez komunistów aparat bezpieczeństwa jest jednym z elementów budowy systemu władzy, miała znaczący wpływ na zmianę postaw kadry, zwłaszcza że w działaniach tegoż aparatu dążącego do eliminacji przeciwników politycznych lub tych, którzy wg komunistów mogli stanowić dla nich zagrożenie, było nader widoczne. Było więc rzeczą oczywistą, że kadra oficerska musiała zdawać sobie sprawę, że Informacja WP prowadzi wobec niej określone prace (działania) operacyjne⁶⁷. Działania Informacji WP mające służyć eliminacji płynących prawdziwych, czy też prawdopodobnych zagrożeń dla kształtującej się władzy komunistów ze strony kadry oficerskiej miały uzasadnienie w obawach komunistów pamiętających przecież znaczący wpływ kadry oficerskiej na życie społeczno-polityczne II Rzeczypospolitej. Ważnym także czynnikiem była ochrona kontrwywiadowcza kadry oficerskiej, stanowiąca niezbędny element bezpieczeństwa każdego państwa. Stąd też działania Informacji WP wobec kadry oficerskiej były działaniami podjętymi nie tylko ze względów politycznych, ale także ze względów na bezpieczeństwo państwa. Aczkolwiek w latach 1945-1956 czynnik polityczny miał w działaniach Informacji WP decydujące znaczenie.

Działania sensu stricte polityczne wobec kadry oficerskiej Informacja WP podjęła opierając je na tzw. bazie operacyjnej⁶⁸. Zgodnie z wydawanymi dokumentami normatywnymi GZI WP działaniami operacyjnymi miano objąć wszystkich oficerów, ze szczególnym uwzględnieniem oficerów wywodzących się z Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie⁶⁹ i oficerów wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej⁷⁰.

⁶⁷ Pod pojęciem pracy operacyjnej Informacji Wojskowej WP należy rozumieć przedsięwzięcia zmierzające do pozaprocesowego ujawnienia osób prowadzących działalność niezgodną z prawem, szkodliwą dla państwa, niejednokrotnie na rzecz innych krajów (konspiracja polityczna zmierzająca do obalenia siłą ustroju, sabotaż, dywersja, działalność na rzecz obcych wywiadów itp.). Jest to jeden z podstawowych zakresów pracy każdego kontrwywiadu, mający ochronić własne państwo przed szkodliwymi dlań skutkami działań innych krajów. Wśród wielu zasadniczych czynników siły państwa na jednym z czołowych miejsc znajdują się jego siły, zbrojne, które z tego tytułu podlegają szczególnej ochronie kontrwywiadowczej a w związku z tym prowadzona jest w nich praca operacyjna organów kontrwywiadu wojskowego.

⁶⁸ ASzWSW, 2859. k. 2; Baza operacyjna.

⁶⁹ W okresie 06.1945-12.1946 Główny Zarząd Informacji WP wydał siedem dokumentów normatywnych dot. problematyki żołnierzy polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie; zob. W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 195-198.

⁷⁰ W okresie 01.-11.1946 zostały wydane trzy dokumenty normatywne dot. oficerów wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej; zob. W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 199.

Szczególne znaczenie w pracy operacyjnej przypisano ponadto oficerom wywodzącym się ze Lwowa i Wileńszczyzny⁷¹, żołnierzom ze zgrupowania polskich oddziałów partyzanckich „Jeszcze Polska nie zginęła” płk Roberta Satanowskiego⁷², czy też żołnierzom, którzy przebywali w niewoli niemieckiej tzw. oflagowcom⁷³. Prowadzona praca operacyjna objęła więc osoby, które ze względu na swoją przeszłość pochodzenie społeczne, kontakty, wyznawaną religię i światopogląd, nawyki wg Informacji WP „(...) mogą być wykorzystane przez agentury imperialistyczne na pewnym etapie, ewentualnie mogą ulec wpływom wrogiego elementu z ich otoczenia”⁷⁴. Zaszeregowane osoby do tak skonstruowanej bazy operacyjnej zostały podzielone na trzy zasadnicze kategorie: znajdujące się w ewidencji spisowej, podlegające sprawdzeniu agenturalno-operacyjnym i aktywnie rozpracowywane⁷⁵.

Podział na wymienione kategorie miał zasadnicze znaczenie dla kariery oficera, ponieważ w przypadku zaszeregowania go w bazie operacyjnej do drugiej i trzeciej kategorii automatycznie zaliczano go do tzw. wrogiego elementu⁷⁶. Podstawą podejmowanych działań przez organa Informacji WP wobec kadry oficerskiej były dokumenty normatywne w postaci wytycznych, instrukcji i dyrektyw GZI WP. Spośród tych dokumentów normatywnych szczególne znaczenie w zakresie podejmowanych działań wobec kadry oficerskiej zaliczanej do tzw. wrogiego elementu należy przypisać wytycznym wydanym przez GZI WP 22 listopa-

⁷¹ ASzWSW, 1467.5.K, s. 101; Instrukcja Głównego Zarządu Informacji WP nr 2/6612, 23 V 1946; W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 206.

⁷² ASzWSW, 1467.5.K, s. 105; Zarządzenie Głównego Zarządu Informacji WP nr 2/7410, 14 VI 1946; W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 207. Zgrupowanie polskich oddziałów partyzanckich na Wołyniu pod nazwą „Jeszcze Polska nie zginęła”, pod dowództwem R. Satanowskiego. Szerzej na temat okoliczności powstania zgrupowania zob. O. Pietruszewicz, *Polacy i Sowieci na Wołyniu*, „Myśl Polska”, 22-29.06.2008, nr 25-26.; zob. także Cz. Dęga, *Z dziejów zgrupowania partyzanckiego „Jeszcze Polska nie Zginęła”*, Warszawa 2008.

⁷³ W latach 1944-1947 Główny Zarząd Informacji WP wydał pięć dokumentów normatywnych dot. żołnierzy, którzy przebywali w niewoli niemieckiej tzw. flagowców; zob. W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji...*, op. cit., s. 204-205.

⁷⁴ ASzWSW, 2859.k. 2; Baza operacyjna.

⁷⁵ Ibidem, 1168.k. 1; Dokument bez tytułu, numeru i daty; Według Z. Palskiego, *Praca operacyjna organów Informacji Wojska Polskiego 1945-1957*, „PH-W” nr 2/2004 (202), s. 165, przyp. 2 jest to najprawdopodobniej projekt sprawozdania organów Informacji za lata 1950-1956 sporządzony jesienią 1956.

⁷⁶ Do tzw. wrogiego elementu aparat bezpieczeństwa zaliczał osoby, które to swym działaniem, poglądami politycznymi czy też związkami z organizacjami społecznymi i politycznymi zagrażały władzy komunistycznej.

da 1946 roku⁷⁷. Wydane wytyczne noszące nazwę „Wytyczne *odnośnie rozpracowania wrogiego elementu rekrutującego się z oficerów*” zalecały bowiem wciągnąć na ewidencję przez założenie spraw kontrolno-obszeryacyjnych następujące grupy oficerów: pełniących służbę do 1939 roku w WP, którzy w okresie okupacji przebywali na terenie Polski, przybyłych do Polski z niemieckich obozów (przy czym nakazano zwrócenie szczególnej uwagi na osoby wyzwolone ze wspomnianych obozów przez oddziały wojsk amerykańskich lub angielskich), wojskowych z armii niemieckiej, „(...) członków faszystowskich organizacji istniejących w Polsce do 1939 r. i w okresie niemieckiej okupacji”, żołnierzy AK oraz tych, którzy „(...) dobrowolnie wystąpili z wrogiego podziemia i band”, repatriantów (PSZ na Zachodzie lub przebywający dłuższy czas za granicą), byłych pracowników „dwójki”, tzn. Oddziału II Sztabu Generalnego (Głównego) oraz członków lub sympatyków Polskiego Stronnictwa Ludowego⁷⁸. Tak szeroki krąg oficerów poddanych działaniom organów informacji w ciągu niespełna dwóch miesięcy (listopad – grudzień) 1946 roku obowiązywania wytycznych przyniósł założenie m.in. 1845 spraw kontrolno-obszeryacyjnych⁷⁹ kadrze oficerskiej wywodzącej się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej (stanowiło to 31,3% ogółu założonych spraw)⁸⁰, 52 spraw kontrolno-obszeryacyjnych oficerom wywodzącym się z Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (stanowiło to 1,4% ogółu założonych spraw)⁸¹, 928 spraw kontrolno-obszeryacyjnych oficerom przybyłym z niemieckich obozów (stanowiło to 12,8% ogółu założonych spraw)⁸².

⁷⁷ ASzWSW, 1467. k. 5; Wytyczne *odnośnie rozpracowania wrogiego elementu rekrutującego się z oficerów* nr 2/13323, 22 XI 1946.; Z. Palski, *Praca operacyjna organów...*, op. cit., s. 170.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Sprawa kontrolno-obszeryacyjna składała się z dokumentacji operacyjnej gromadzonej w Teczce Kontrolno-Obserwacyjnej (TK-O). Teczka składała się z dwóch części; pierwsza część zawierała podstawowe dokumenty personalne jak arkusz ewidencyjny, fotografię itp., natomiast druga część zawierała materiały agenturalne oraz plany przedsięwzięć operacyjnych wobec osoby, której założono teczkę. Osoba Rozpracowywana nosiła nazwę figuranta. Taka teczka zakładana była przez organa informacji każdej osobie zaliczonej do tzw. wrogiego elementu. System Teczek Kontrolno-Obserwacyjnych istniał do 1954. Od 1955 r. zamiast teczek TK-O wprowadzono tecki noszące nazwę Sprawa Ewidencyjno-Operacyjna (SE-O). Brak jest szczegółowych danych umożliwiających podanie, ile założono spraw kontrolno-obszeryacyjnych oficerom służącym w WOP.

⁸⁰ ASzWSW, 76.4.46. K, s. 23; Raport sprawozdawczy GZI za rok 1946.

⁸¹ Ibidem, 81.26.46.K, s. 197-233; Sprawozdanie Oddziału II GZI z pracy za rok 1946; 76.4.46.K, s. 23, Raport sprawozdawczy GZI za rok 1946.

⁸² Ibidem, 81.26.46.K, s. 197-233; Sprawozdanie Oddziału II GZI z pracy za rok 1946; J. Poksiński, *Represje wobec oficerów Wojska Polskiego 1949-1956*, Warszawa 1992, s. 35; Wyliczenie procentowe autora pracy.

Niejako równolegle z prowadzonymi działaniami Informacji WP w 1947 roku trwał proces demobilizacji kadr oficerskich związany z przechodzeniem sił zbrojnych na stopę pokojową. W związku z powyższym podobnie jak w latach 1945-1946 założenia i tryb prac demobilizacyjnych odnośnie kadry oficerskiej polskiej i radzieckiej zostały uregulowane rozkazami ND WP wydanymi 13 lutego 1947 roku⁸³. Rozkaz dot. oficerów polskich nakazywał zwolnić z wojska „oficerów, którzy przejawiali zdecydowanie wrogi stosunek do władzy ludowej i jej podstaw ustrojowych oraz ludzi zdemoralizowanych, bez względu na zajmowane stanowisko i niezależnie od tego, czy ma ich, kto zmienić. Ponadto wspomniany rozkaz nakazywał zwolnić oficerów niemających dostatecznych kwalifikacji wojskowych lub nienadających się do pełnienia zawodowej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia”⁸⁴. W odniesieniu do oficerów radzieckich wydany rozkaz nr 012 nakazywał „skierowanie do ZSRR oficerów Armii Radzieckiej pełniących służbę w Wojsku Polskim z wyjątkiem tych, których w danej chwili nie można zastąpić z braku odpowiednich oficerów polskich, a stanowiska nie mogły pozostać nieobsadzone. Skierowaniu do ZSRR nie podlegali oficerowie Armii Radzieckiej narodowości polskiej, którzy zdecydowali się pozostać na stałe w szeregach Wojska Polskiego”⁸⁵.

Wydane rozkazy stały się podstawą powołania Specjalnych Komisji Personalnych (SKP)⁸⁶ działających w imieniu Naczelnego Dowództwa WP. Pracę tych komisji regulowała „Instrukcja dla członków Specjalnych Komisji Personalnych” podpisana przez szefa Departamentu Personalnego MON gen. dyw. Aleksandra Zawadzkiego i zatwierdzona przez ministra obrony narodowej 14 lutego 1947 roku⁸⁷. Powołane komisje w oparciu o wyniesione doświadczenia z działalności analogicznych komisji w 1946 roku podzieliły swe działania na dwa etapy: w pierwszym etapie pracami objęto jednostki liniowe, natomiast w drugim etapie pracami objęto jednostki tyłowe, WOP oraz oficerów z jednostek liniowych, którzy wskutek nieobecności w czasie pobytu SKP w jednostkach nie byli objęci pracami komisji⁸⁸. W oparciu o wydane rozkazy komisje do

⁸³ CAW, prot. 447, t. 12, s. 266, Rozkaz ND WP nr 011 i 012, 13.02.1947.

⁸⁴ Ibidem; Rozkaz ND WP 011, 13.02.1947; K. Frontczak, *Sily Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 338.

⁸⁵ CAW, IV.110.02/394, s. 266, Rozkaz personalny 012 z 13.02.1947; K. Frontczak, *Sily Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 340.

⁸⁶ Szerzej na temat powołania i działań Specjalnych Komisji Personalnych zob. Z. Michalec, *Formowanie i rozwój kadry zawodowej Wojska Polskiego*, referat (maszynopis), Wojskowe Biuro Badań Historycznych (WB BH), 044/1/Dz. I.

⁸⁷ CAW, IV.110.02/384, s. 248; Instrukcja dla członków Specjalnej Komisji Personalnej, 14.02.1947.

⁸⁸ K. Frontczak, *Sily Zbrojne Polski Ludowej. Przejście...*, op. cit., s. 341.

prac przystąpiły jednocześnie we wszystkich okręgach wojskowych, a następnie w instytucjach centralnych MON oraz w Dowództwie Wojsk Lotniczych i Dowództwie Marynarki Wojennej⁸⁹.

W Wojskach Ochrony Pogranicza prace SKP zostały rozpoczęte w drugim etapie ich działalności w miesiącu lutym i marcu 1947 roku. Komisje te po rozpoznaniu sytuacji dotyczącej zarówno stanu etatowego jak i faktycznej liczby oficerów zakwalifikowały do demobilizacji łącznie 791 oficerów (24%) z ogólnego stanu wynoszącego 3308 oficerów przy etacie wynoszącym 2570 oficerów⁹⁰. Ogółem do końca 1947 roku z formacji zwolniono łącznie 1000 oficerów, w tym ok. 100 oficerów radzieckich⁹¹. Na miejsce zwolnionych i odkomenderowanych oficerów Departament Personalny MON przydzielił 778⁹².

Dokonane w trakcie działań SKP rozpoznanie sytuacji dotyczącej kadry oficerskiej WOP zarówno w odniesieniu do oficerów polskich i radzieckich pozwoliło w stosunku do oficerów radzieckich Departamentowi WOP na podjęcie działań organizacyjnych mających na celu ich zastąpienie. Działania te stanowiły część składową przedsięwzięć w siłach zbrojnych, których celem było zastąpienie pozostających jeszcze w Wojsku Polskim ok. 2, 6 tys. oficerów radzieckich (stan na dzień 1 czerwiec 1947)⁹³. W tym też celu Departament Personalny MON opracował „Plan zamiany oficerów Armii Radzieckiej w Wojsku Polskim”, który przewidywał stopniowe odkomenderowanie z Wojska Polskiego pozostających jeszcze w jego szeregach oficerów radzieckich i zastąpienie ich na zajmowanych stanowiskach oficerami polskimi⁹⁴.

⁸⁹ Ibidem, op. cit., s. 340; E. J. Nalepa, *Oficerowie radzieccy...*, op. cit., s. 37.

⁹⁰ Nadwyżka stanu liczbowego oficerów nad stanem etatowym wynika z zarządzanej reorganizacji WOP w dn. 21.09.1946.

⁹¹ Wyliczenia szacunkowe autora pracy na podstawie dokumentów archiwalnych dot. stanu kadry oficerskiej w WOP; ASGran., 327.12.

⁹² ASGran., 222.40; Referat *Stan organizacji ochrony granic RP*, 01.1949; Ibidem, 220.14, Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949.

⁹³ E. J. Nalepa, *Oficerowie radzieccy...*, op. cit., s. 39.

⁹⁴ Ibidem, s. 38.

Tabela nr 3. Szczegółowy plan wymiany oficerów Armii Radzieckiej w Wojsku Polskim w latach 1947-1951

LP	Rodzaj wojsk (służb)	Ogółem oficerów AR.	Z tego odkomenderuje się po zamianie w:			Pozostaną w WP do 1951
			1947	1948	1949	
1.	Piechota	153	52	14	-	87
2.	Artyleria	345	139	61	12	133
3.	Wojska pancerne i zmechanizowane	46	17	16	6	7
4.	Wojska łączności	138	71	42	-	25
5.	Wojska inżynieryjno-saperskie	105	27	47	6	25
6.	Służba chemiczna	26	8	5	2	11
7.	Wojska obrony przeciwlotniczej	2	1	-	-	1
8.	Kwatermistrzostwo	78	55	4	1	18
9.	Służba budowlana	2	-	-	-	2
10.	Służba samochodowa	53	37	3	-	13
11.	Służba sanitarna	105	57	13	2	33
12.	Służba weterynaryjna	36	30	-	-	6
13.	Służba sprawiedliwości	17	7	6	-	4
14.	Wojska lotnicze*	317	125	101	8	23
15.	Marynarka Wojenna	1	-	-	-	1
16.	WOP	55	10	6	-	39
17.	KBW*	78	12	8	6	42
18.	Informacja	26	18	4	-	4
19.	Aparat polityczno-wychowawczy	18	3	6	1	8
20.	Pozostali oficerowie	3	-	-	-	3
Razem		1604*	669	336	44	485

* W rozliczeniu szczegółowym nie ujęto 70 oficerów, w tym: 60 oficerów Wojsk Lotniczych i 10 oficerów KBW [JP].

Źródło: CAW, IV.110.02/538, s. 19-20, Szczegółowa notatka do planu zamiany oficerów Armii Radzieckiej w WP (z 25.08.1947 r.), podpisana przez zastępcę szefa Departamentu Personalnego MON płk A. Kozucha.

Opracowany plan nie obejmował jednak wszystkich oficerów radzieckich ze względu na pominięcie w nim takich grup oficerów jak: obywatele ZSRR narodowości polskiej, którzy pierwszy stopień oficerski otrzymali w polskiej armii, warunkowo zdemobilizowanych decyzją polskiego dowództwa i oczekujących na decyzję o przyznaniu polskiego obywatelstwa, odwołanych z Wojska Polskiego na wezwanie dowództwa Armii Radzieckiej, aresztowanych przez Informację Wojskową WP, skazanych przez sądy wojskowe, oczekujących na przekazanie do dyspozycji prokuratury wojskowej lub organu „Smiersz” Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej (PGW AR). W związku z tym proces ich odchodzenia z WP przebiegał niezależnie od trybu zamiany wynikającej z opracowanego planu. Problem nie objęcia planem zamiany wszystkich oficerów radzieckich wystąpił także w WOP, w którym po przeprowadzonej akcji demobilizacji pozostało ok. 110 oficerów radzieckich⁹⁵, natomiast w planie wykazano tylko 55 oficerów.

Proces demobilizacji kontynuowano także w 1948 roku, który w procesie formowania korpusu oficerskiego był niezwykle ważny, wtedy bowiem weszły w życie dwa dokumenty normujące zasady pełnienia służby zawodowej oficerów w siłach zbrojnych – dekret z 3 kwietnia 1948 roku *O służbie wojskowej oficerów Wojska Polskiego*⁹⁶ i zarządzenie ministra obrony narodowej z 4 maja 1948 roku *W sprawie służby wojskowej oficerów Wojska Polskiego*, które zastąpiły dotychczasowe obowiązujące uregulowania wywodzące się z okresu II Rzeczypospolitej⁹⁷, uzupełnione wydaną ustawą Krajowej Rady Narodowej 21 lipca 1944 roku *O przejęciu zwierzchnictwa nad Armią Polską w ZSRR i o scaleniu Armii Ludowej i Armii Polskiej w jednolite Wojsko Polskie*⁹⁸. Dokumenty te były pierwszymi, które w nowej sytuacji społeczno-politycznej, kraju rządzonym przez komunistów kompleksowo regulowały pełnienie zawodowej służby wojskowej przez oficerów⁹⁹. Dekret

⁹⁵ Wyliczenia szacunkowe autora pracy na podstawie dokumentów archiwalnych dot. stanu kadry oficerskiej w WOP; ASGran., Zespół WOP, 327.12.

⁹⁶ Dz. U. nr 20 z 1948, poz. 135; J. Babuła, *Wojsko Polskie 1945-1989. Próba analizy operacyjnej*, Warszawa 1998, s. 122; G. Bołcun, *Wojsko i obronność w pracach Sejmu Ustawodawczego Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1947-1952*, Warszawa 2006, s. 185.

⁹⁷ Dekret Prezydenta II Rzeczypospolitej z 12.04.1937 *O służbie wojskowej oficerów* – Dz. U. nr 20 z 1937, poz. 128 ze zmianami wprowadzonymi dekretem Prezydenta II Rzeczypospolitej z 29.04.1939 – Dz. U. nr 40 z 1939, poz. 263.

⁹⁸ Dz. U. nr 1 z 1944, poz. 2.

⁹⁹ Wydane dokumenty ustanawiały: korpusy osobowe oficerów (marszałków, generałów i admirałów; oficerów broni, oficerów polityczno-wychowawczych, oficerów służb, tzn. rodzajów broni) i ich stosunek do służby wojskowej (oficer mógł być: oficerem zawodowym, oficerem rezerwy, oficerem w stanie spoczynku, oficerem tytularnym), stopnie i tytuły, zasady mianowania oraz szczególne obowiązki i prawa.

o służbie wojskowej oficerów odegrał ponadto duże znaczenie w procesie stabilizacji kadry, która w wydanym dokumencie widziała uznanie jej statusu zawodowego.

Wydane dokumenty określały niedwuznacznie, że oficerem może zostać wyłącznie ten, kto przede wszystkim spełnia kryterium wierności nowemu ustrojowi. Świadczy o tym zapis dekretu, który stwierdza „Oficerem może być obywatel polski, którego wierność dla Rzeczypospolitej i ustroju demokracji ludowej nie ulega wątpliwości, a który posiada odpowiednie kwalifikacje etyczne i fachowe oraz odpowiada warunkom określonym w niniejszym dekrete”¹⁰⁰. Dekret ponadto zawierał zapisy dotyczące pragmatyki otrzymywania pierwszego stopnia oficerskiego oraz kolejnych stopni. Stwierdzał, że warunkiem mianowania na pierwszy stopień oficerski w okresie pokoju jest ukończenie oficerskiej szkoły wojskowej jednakże „W przypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie z punktu widzenia potrzeb wojska, można mianować na pierwszy stopień oficerski mimo nieukończenia oficerskiej szkoły wojskowej”¹⁰¹.

Kolejne stopnie oficerskie mieli zaś otrzymywać ci oficerowie, którzy posiadali bezpośrednio niższy stopień oraz pozytywną opinię służbową, w której ujmowano m.in. takie zagadnienia jak: stosunek do państwa demokratycznego, współdziałanie z oficerami Armii Radzieckiej, przynależność do Polskiej Partii Robotniczej lub organizacji młodzieżowych. Ważny czynnik w progresji awansów stanowiło pochodzenie społeczne, najlepiej chłopskie (synowie chłopów posiadających do 10 ha), robotnicze albo rzemieślnicze. Nie awansowano na wyższe stopnie oficerskie osób, przeciwko którym toczyło się postępowanie karne lub wywodziły się ze środowiska drobnomieszczańskiego. Dotyczyło to także synów żołnierzy zawodowych z okresu międzywojennego, tych, których ojcowie walczyli podczas II wojny światowej w formacjach zbrojnych reprezentujących „obóz londyński”, synów policjantów, właścicieli ziemskich (posiadających powyżej 15 ha) oraz dzieci wyższych urzędników sprzed 1945 roku¹⁰².

¹⁰⁰ Dekret z dn. 3.04.1948 O służbie wojskowej oficerów Wojska Polskiego. Dział I, Postanowienia wstępne, art. 2 i 3.

¹⁰¹ Ibidem, art. 13.1. Z zapisu tego korzystano przy awansowaniu podoficerów zawodowych i osiągnano przy tym dwa zasadnicze cele – zwiększono stan liczebny korpusu oficerskiego, a mianowani zawdzięczając swój awans nowej władzy byli jej bezwarunkowo oddani.

¹⁰² L. Grot, T. Konecki, E. Nalepa, *Pokojowe dzieje...*, op. cit., s. 129; J. Będźmirowski, *Współpraca Marynarki Wojennej PRL z flotami wojennymi Związku radzieckiego i Niemieckiej Republiki Demokratycznej w zakresie kształcenia kadr*, Toruń 2007, s. 27.

Tak określone kryteria musiały siłą rzeczy wpłynąć na podejmowane działania kadrowe, które ogniskowały się przede wszystkim na wyłonieniu oficerów niespełniających kryteriów tak merytorycznych, jak i politycznych. Podejmowane w tym zakresie działania kadrowe w formacji w 1948 roku zbiegły się z zaostrzeniem represji stalinowskich po sierpniowo-wrześniowym Plenum Komitetu Centralnego (KC) Polskiej Partii Robotniczej (PPR)¹⁰³. Zaostrzenie represji stalinowskich w końcu roku 1948 nie wpłynęło jednak na znaczące ruchy kadrowe w formacji, która miała znaczne braki w kadrze oficerskiej oraz była w trakcie przekształceń organizacyjnych i przygotowywała się do przejścia w podporządkowanie Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (MBP). Stąd też w ciągu 1948 roku zwolniono jedynie 139 oficerów i przyjęto jako uzupełnienie 113¹⁰⁴. Dokonywane przekształcenia organizacyjne w ciągu 1948 roku podniosły stan etatowy kadry oficerskiej z 2568 do stanu 2673 oficerów. Niemniej jednak rzeczywisty stan kadry oficerskiej znacznie odbiegał od stanu etatowego i korpus oficerski WOP w dniu 1 grudnia 1948 roku liczył tylko 1837 oficerów. Ten liczący 1837 oficerów korpus oficerski WOP charakteryzował się jak na ówczesne warunki stosunkowo niezłym wykształceniem ogólnym w stosunku do istniejącego korpusu oficerskiego w latach późniejszych.

¹⁰³ A. Paczkowski, *Pół wieku...*, op. cit., s. 261-264. Czterodniowe Plenum KC PPR rozpoczęło się 31.08.1948 a zakończyło 3.09.1948. B. Bierut wygłosił na nim referat „O odchyleniu prawicowym i nacjonalistycznym w kierownictwie Partii i o sposobach jego przezwyciężania”. Zasadnicza część referatu była poświęcona analizie samego odchylenia, czyli odstępstw ideologicznych i błędów politycznych przypisywanych W. Gomułce. Został on oskarżony o nieufność do ZSRR i Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) WKP(b), błędną ocenę tradycji niepodległościowych polskiego ruchu robotniczego, gotowość do sprzymierzenia się z prawicą, uchylanie się od walki klasowej z kapitalistami. W wyniku sformułowanych oskarżeń W. Gomułka został usunięty ze stanowiska generalnego sekretarza PPR a nowym sekretarzem generalnym PPR został B. Bierut.

¹⁰⁴ ASGran., 222.40; *Referat nt. Stan organizacji ochrony granic RP (I 1949)*; 220.14, *Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dnia 10 II 1949*.

Tabela nr 4. Wykształcenie oficerów WOP wg stanu na dzień 1 grudnia 1948

Lp.	Rodzaj wykształcenia	Liczba Oficerów	%
1.	Nieukończone podstawowe	7	3,9
2.	Podstawowe	499	37
3.	Nieukończone średnie (gimnazjum)	541	26
4.	Ukończone średnie (gimnazjum – mała matura)	468	20
5.	Ukończone liceum (matura)	224	9
6.	Nieukończone wyższe	43	1,7
7.	Wyższe	55	2,2
	Razem	1837	99,8

Źródło: oprac. własne na podstawie ASGran., 225.1.

Nowy etap w dziedzinie polityki kadrowej względem oficerów w formacji został zapoczątkowany w styczniu 1949 roku po przejściu w podporządkowanie MBP. Wtedy to bowiem dokonano stosunkowo wszechstronnej analizy stanu korpusu oficerów w WOP. Analiza ta uświadomiła dowództwu formacji – Głównemu Inspektoratowi Ochrony Pogranicza (GIOP), że liczący w dniu 1 lutego 1949 roku 2051 oficerów korpusu oficerskiego formacji (stan etatowy 2673 oficerów), w którym było 105 oficerów radzieckich i 330 oficerów wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej¹⁰⁵ jest mocno zróżnicowany tak pod względem pochodzenia społecznego, jak i wykształcenia. Przy czym głównym problemem rzutującym na poziom istniejącego korpusu oficerskiego formacji było jego stosunkowo niskie wykształcenie ogólne. Szczególnie dotkliwym problemem był fakt, że 26,2% ogółu oficerów posiadało tylko wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe.

Tabela nr 5. Wykształcenie oficerów WOP wg stanu na dzień 1 lutego 1949

Lp.	Rodzaj wykształcenia	Liczba Oficerów	%
1.	Nieukończone podstawowe	36	1,7
2.	Podstawowe	503	24,5
3.	Nieukończone średnie (gimnazjum)	721	35,1
4.	Ukończone średnie (gimnazjum – mała matura)	383	18,5
5.	Nieukończone liceum	80	3,9
6.	Ukończone liceum (matura)	208	10,1
7.	Nieukończone wyższe	50	2,4
8.	Wyższe	70	3,4
	Razem	2051	99,6

Źródło: oprac. własne na podstawie ASGran., 220.14.

¹⁰⁵ Ustalenia autora w trakcie badań.

Problem braków w wykształceniu ogólnym oficerów dotyczył nie tylko oficerów zajmujących mniej eksponowane stanowiska, ale także oficerów zajmujących stanowiska w pionie dowódczym na szczeblu batalionów ochrony pogranicza. I tak w dniu 1 kwietnia 1949 roku w grupie dowódców batalionów ochrony pogranicza (49 batalionów ochrony pogranicza, przy czym obsadzone były stanowiska w 48 batalionach) 2 oficerów posiadało wykształcenie wyższe, 1 niepełne wyższe, 20 średnie, 23 niepełne średnie i 2 podstawowe¹⁰⁶. Interesującym spostrzeżeniem, dotyczącym grupy dowódców batalionów ochrony pogranicza, był także fakt widocznego wpływu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR) na tę grupę oficerów, w wyniku czego 41 z nich należało do partii komunistycznej¹⁰⁷.

Przeprowadzona analiza stanu kadry przez komisję przyjmującą formację w podporządkowanie MBP pozwoliła ponadto stwierdzić, że w dniu 1 kwietnia 1949 r. stanowiska dowódców batalionów ochrony pogranicza zajmują w: 25 batalionach oficerowie, którzy byli wychowankami odrodzonego WP, 9 batalionach oficerowie Armii Radzieckiej, i 14 batalionach oficerowie zawodowi, oficerowie rezerwy i awansowani do stopnia oficerskiego podoficerowie służby zawodowej i rezerwy sił zbrojnych II Rzeczypospolitej¹⁰⁸.

Przyjmująca komisja formację w podporządkowanie MBP stwierdziła, że na kierowniczych stanowiskach w formacji znajduje się 40 % oficerów będących wychowankami odrodzonego WP, 35, 5 % oficerów byłych sił zbrojnych II Rzeczypospolitej oraz 24, 5 % oficerów Armii Radzieckiej¹⁰⁹. Komisja stwierdziła ponadto znaczące braki w stanie ukompletowania kadry (brak 622 oficerów na stan etatowy 2673)¹¹⁰. Przy czym szczególnie wysokie braki kadr oficerskich występowały w grupie

¹⁰⁶ ASGran., 220.14; Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949 sporządzone przez szefa Wydziału Personalnego GIOP, ppłk Ignacego Krakusa.; Sprawozdanie z obecnej polityki personalnej GIOP na dzień 30.03.1949. W sprawozdaniu nie wykazano wykształcenia 1 oficera na stanowisku dowódcy batalionu ochrony pogranicza ze względu na wakat na stanowisku [JP].

¹⁰⁷ Ibidem.

¹⁰⁸ Ibidem; 14 stanowisk dowódców batalionów ochrony pogranicza zajmowało: 3 oficerów zawodowych, 4 oficerów rezerwy oraz 7 oficerów, którzy wywodzili się z korpusu podoficerów zawodowych służby czynnej (6) i 1 podoficer rezerwy.

¹⁰⁹ ASGran., 220.14; Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949.

¹¹⁰ 1.01.1949 w chwili przejścia WOP w podporządkowanie MBP korpus oficerski zgodnie z etatem liczył 2673 oficerów. Jednak rzeczywisty stan wykazany w dn. 1.01.1949 wynosił 2051 oficerów. Natomiast komisja przekazująca WOP z MON do MBP wykazała stan 2070 oficerów. Brak danych uniemożliwia wyjaśnienie występującego braku 19 oficerów.

oficerów zwiadu wynoszące 347 oficerów przy całkowitym etacie formacji liczącym 638 oficerów zwiadu¹¹¹.

Tabela nr 6. Wykaz stanowisk w WOP zajmowanych przez oficerów WP, oficerów pełniących służbę w siłach zbrojnych II Rzeczypospolitej oraz oficerów Armii Radzieckiej według stanu na dzień 1 stycznia 1949 r.

Stanowisko	Oficerowie WP	Oficerowie Armii Radzieckiej	Oficerowie II Rzeczypospolitej		Podoficerowie* II Rzeczypospolitej
			Zawodowi	Rezerwy	
Szef sztabu GIOP	-	1	-	-	-
Szef wydziału GIOP	4	3	1	-	-
Komendant CW OP	1	-	-	-	-
Dowódca brygady OP	1	5	4	1	1
Szef sztabu brygady OP	3	4	5	-	-
Kwaternistrz (brygady OP i batalionu OP)	32	8	3	2	16
Dowódca batalionu OP	23	7	6	1	9
Inne stanowiska	1552	77	42	93	146
Razem oficerów 2051	1616	105	61	97	172

* Podoficerowie, którzy otrzymali stopnie oficerskie

Źródło: oprac. własne na podstawie ASGran., 220.14. Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949.

¹¹¹ ASGran., 220.14; Sprawozdanie z działalności personalnej od początku istnienia WOP do dn. 10.02.1949 sporządzone przez szefa Wydziału Personalnego GIOP, ppłk I. Krakusa. Braki kadry oficerskiej występowały m.in. także w grupie: komendantów strażnic – 45, kierowników Granicznych Placówek Kontrolnych – 14.

Występujące braki kadry oficerskiej nie powstrzymały jednak komisji¹¹² przyjmującej formację w podporządkowanie MBP przed zaleceniami mającymi na celu zwolnienie z formacji oficerów, którzy zostali uznani za „politycznie niepewnych”. Wydane w tej sprawie zalecenia przez rzeczoną komisję sugerowały zwolnienie do 1 lutego 1949 roku z WOP jako nieprzydatnych 154 oficerów oraz postulowały zwolnienie dalszych 688 oficerów w okresie 1949-1951¹¹³. Zwolnienie miało objąć zgodnie z postulatem komisji wszystkich oficerów, którzy zostali uznani za „politycznie niepewnych”, do których zaliczono przede wszystkim „(...) oficerów służby przedwojennej, którzy są w obecnej dobie nadal wrogo ustosunkowani do obecnej rzeczywistości”¹¹⁴.

Uznanie 688 oficerów, jako „politycznie niepewnych”, głównie wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej było pokłosiem dokonanej w 1948 roku przez GZI oceny korpusu oficerskiego WP, w której to stwierdzono, że: „50% przedwojennych oficerów posiada wrogie lub obce klasowo poglądy polityczne i jednocześnie ich stosunek do obowiązków służbowych jest zły lub budzi zastrzeżenia, 15 % przedwojennych oficerów odnosi się wrogo do istniejącej rzeczywistości społeczno-politycznej i posiada poglądy obce klasowo, a ich stosunek do obowiązków służbowych nie budzi zastrzeżeń”¹¹⁵. W przedstawionej ocenie GZI stwierdza ponadto, że „postawa 35 % oficerów przedwojennych nie budzi zastrzeżeń natury politycznej i fachowej”¹¹⁶. Stwierdzone przez komisję w trakcie przyjmowania formacji w skład MBP zróżnicowanie kadry oficerskiej pod względem pochodzenia społecznego i miejsca otrzymania pierwszych stopni oficerskich miało się wkrótce stać podstawą do podjęcia prac nad pogłębioną analizą personalną, mającą jak się wkrótce okazało w części przypadków charakter czystki politycznej.

¹¹² W skład komisji zajmującej się sprawami personalnymi wchodził: płk Józef Turski – szef Departamentu Personalnego MON, płk Nikołaj Orechwo – dyrektor Biura Personalnego MBP, ppłk Ignacy Krakus – szef Wydziału Personalnego GIOP oraz mjr Beniamin Pankow – szef Wydziału Informacji GIOP.

¹¹³ ASGran., 22.96; Protokół przekazania Wojsk Ochrony Pogranicza do Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego przez Ministerstwo Obrony Narodowej; G. Goryński, *Formowanie korpusu oficerskiego Wojsk Ochrony Pogranicza w latach 1945-1956*, „Biuletyn Centrum Szkolenia Straży Granicznej” nr 17/2001, s. 42.

¹¹⁴ Ibidem.

¹¹⁵ ASzWSW,281.5.46.K, s. 14; Sprawozdanie z pracy organów informacji za rok 1948; W. Tkaczew, *Powstanie i działalność organów informacji ...*, op. cit., s. 200.

¹¹⁶ Ibidem.

Tabela nr 7. Pochodzenie społeczne oficerów WOP wg stanu na dzień 1 lutego 1949

Lp.	Grupa społeczna	Liczba oficerów	%
1.	Chłopska (bezrolni)	99	4,8
2.	Chłopska (do 5 h)	315	15,3
3.	Chłopska (do 15 h)	361	17,6
4.	Rolnicza (do 50 h)	46	2,2
5.	Rolnicza (do 100 h)	13	0,6
6.	Robotnicza	496	24,1
7.	Robotnicza (technicy, personel fabryczny)	73	3,5
8.	Rzemieślnicy	202	9,8
9.	Inteligencja (pracownicy państwowi i samorządowi)	309	15
10.	Inteligencja (zawodowi wojskowi)	45	2,1
11.	Inteligencja pracująca	58	2,8
12.	Przemysłowo-kupiecka	21	1
13.	Inne	13	0,6
Razem		2051	99,4

Źródło: oprac. własne na podstawie ASGran., 220.14.

Podstawą do rozpoczęcia prac związanych ze sprawą „uporządkowania” kadr w siłach zbrojnych oraz w WOP było stanowisko zaprezentowane przez I sekretarza Komitetu Centralnego PZPR Bolesława Bieruta na kwietniowym plenum KC PZPR w 1949 roku. Tam bowiem B. Bierut odnosząc się do zagadnień związanych z siłami zbrojnymi stwierdził: „trzeba więcej niż dotychczas poświęcić uwagi zagadnieniom obronności, zagadnieniom wojska, zagadnieniom kadry wojskowej”¹¹⁷. W wyniku takiego stanowiska władz partyjno-państwowych w całych siłach zbrojnych przystąpiono do akcji weryfikacji kadr.

W WOP do realizacji akcji weryfikacji kadr przystąpiono w czerwcu 1949 roku siłami powołanej w tym celu Specjalnej Komisji Personalnej (SKP) GIOP. Komisja ta działając w okresie czerwiec – grudzień 1949 bez prowadzenia rozmów z oficerami, opierając się tylko na dokumentach kadrowych (karty kwalifikacyjne) oraz prowadzonych teczках kadry oficerskiej przez wydziały informacji brygad OP, poddała analizie personalnej 1770 oficerów z istniejącego stanu wynoszącego 2051¹¹⁸. W wyniku przeprowadzonej analizy SKP GIOP postulowała usunięcie do

¹¹⁷ E. Ochab, *Źródła siły Odrodzonego Wojska Polskiego*, „Nowe Drogi” nr 4/1949, s. 30; J. Będziński, *Współpraca Marynarki Wojennej PRL...*, op. cit., s. 31-32.

¹¹⁸ Stan etatowy wynosił 2673 oficerów. Wakaty na stanowiskach liczyły łącznie 622 oficerów.

końca 1949 roku 520 oficerów, awansowanie na wyższe stanowiska 284 oficerów i awansowanie do stopnia oficerskiego 107 podoficerów zawodowych¹¹⁹. Zwolnienie tak znacznej liczby oficerów ze względu na występujące braki kadrowe zwłaszcza w służbach medycznych, weterynaryjnych, budowlanych i służbie morskiej nie mogło być zrealizowane z powodu braku przygotowanych kadr, które miały zastąpić zwalnianych oficerów i przeciągnęło się do 22 kwietnia 1950 roku. W międzyczasie z przewidzianej liczby oficerów do zwolnienia SKP GIOP po uwzględnieniu m.in. takich czynników jak „bliskie pochodzenie klasowe i brak obciążających materiałów” zdecydowała ostatecznie o zwolnieniu 386 oficerów¹²⁰. Działania SKP GIOP przyniosły także wnioski o aresztowanie za różnorodne przestępstwa 67 oficerów, których następnie aresztowano¹²¹.

Przyczyny zwolnienia 386 oficerów związane były przede wszystkim z kryteriami politycznymi, do tej kategorii należało zwolnionych 286 oficerów. Wśród przyczyn, które niewątpliwie miały charakter polityczny należały: klasowo obcy (44 oficerów), wrogo ustosunkowany do naszego ustroju i ZSRR (96), wrogie środowisko (bliska rodzina oficera wrogo ustosunkowana do ustroju) (24), przedwojenni oficerowie wrogo ustosunkowani do ustroju (oficerowie KOP i policji) (28), przynależność do wrogich organizacji (70), kontakty z wrogim elementem (24)¹²². Pozostali oficerowie (100) zostali zwolnieni z następujących przyczyn: rozkład moralny (pijaństwo i awanturnictwo) (44), zaniedbanie obowiązków służbowych (45), współpraca z okupantem (11)¹²³.

Dokonywane zwolnienia kadry oficerskiej przez SKP wobec specyficznej metody jej pracy, wyłączającej jawność działań i niedopuszczającej możliwości odwołań od jej decyzji budziły – jak stwierdza w swym sprawozdaniu z prac, SKP GIOP¹²⁴ szef Wydziału Personalnego GIOP,

¹¹⁹ ASGran., 220.14; Sprawozdanie z pracy Komisji Personalnej Głównego Inspektoratu OP. Sprawozdanie sporządzone zostało przez szefa Wydziału Personalnego GIOP, ppłk I. Krakusa i przesłane pismem nr 005185, 31.12.1949 do szefa Departamentu Kadr MBP i szefa Zarządu Informacji KBW i WOP.

¹²⁰ Ibidem, 223.5; Polityka personalna w Wojskach Ochrony Pogranicza. Pismo nr 001804, 2.04.1950 skierowane do ministra bezpieczeństwa publicznego.

¹²¹ Ibidem, 220.14; Sprawozdanie z pracy Komisji Personalnej Głównego Inspektoratu OP.

¹²² Ibidem, 223.5; Sprawozdanie personalne z realizacji uchwał III Plenum KC PZPR w WOP. Sprawozdanie zostało wykonane 2.02.1950 przez szefa Wydziału Personalnego GIOP, ppłk I. Krakusa i skierowane pismem nr 00654,8 II 1950 do KC PZPR; Polityka personalna w Wojskach Ochrony Pogranicza. Pismo nr 001804, 25.04.1950 skierowane do ministra bezpieczeństwa publicznego.

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Ibidem, 220.14; Sprawozdanie z pracy Komisji Personalnej Głównego Inspektoratu OP. Sprawozdanie sporządzone zostało przez szefa Wydziału Personalnego GIOP,

ppłk I. Krakus – „niezrozumiały” sprzeciw dowódców brygad OP. Ten sprzeciw dowódców brygad OP, który był po części spowodowany obawą przed ujemnym wpływem na wykonywane zadania i morale kadry oficerskiej przeprowadzanymi zwolnieniami – z których zdecydowana większość miała charakter „czystki politycznej” – nie przyniósł jednak efektów, ponieważ jak stwierdza w swym sprawozdaniu ppłk I. Krakus akcja „oczyszczania” korpusu oficerskiego formacji z tzw. elementów wrogich i klasowo obcych był niecierpiący zwłoki i słuszny w dobie toczącej się walki klasowej. Przeprowadzone zwolnienia wg autora sprawozdania pozwalają Wojskom Ochrony Pogranicza „(...) skutecznie i zdecydowanie realizować zadania postawione przez Partię i Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. (...)”¹²⁵. W konkluzji sprawozdania ppłk I. Krakus wnioskował, by nie poprzestać na dokonanej akcji „czyszczenia kadr”, lecz poprzez wzmożenie czujności klasowej przede wszystkim w aparacie kadrowym usuwać z formacji indywidualne elementy obce klasowo i wrogie, opierając się na „ostatnim doświadczeniu z procesu Rajka i jego współpracowników”¹²⁶.

Dokonane w ciągu 1949 roku i w pierwszym kwartale 1950 roku zwolnienia kadry oficerskiej – w tym kadry posiadającej przygotowanie specjalistyczne – spowodowały pogłębienie trudności kadrowych, zwłaszcza że zdecydowaną większość oficerów formacji stanowili ludzie stosunkowo młodzi bez doświadczenia i nie najwyższych kwalifikacjach przy stosunkowo niskim wykształceniu ogólnym. Problem niskich kwalifikacji kadry oficerskiej był o tyle istotny, że istniejący ośrodek szkolenia w postaci Oficerskiej Szkoły WOP (OS WOP) był dopiero w stadium organizacji¹²⁷ a jej poprzednik – Centrum Wyszkożenia Ochrony Pogranicza (CW OP)¹²⁸ – nie był w stanie zapewnić odpowiedniego przygoto-

ppłk I. Krakusa. Sprawozdanie to zostało przesłane pismem nr 005185, 31.12.1949 do szefa Departamentu Kadr MBP i szefa Zarządu Informacji KBW i WOP.

¹²⁵ Ibidem.

¹²⁶ Ibidem; László Rajk, działacz Węgierskiej Partii Komunistycznej, minister spraw zagranicznych Węgier od 1948 r. Aresztowany wraz z innymi działaczami w 1949 r. i oskarżony o spisek kontrewolucyjny, nacjonalizm, związki z Tito i współpracę z pięcioma wywiadami państw imperialistycznych. Skazany w pokazowym procesie na śmierć. Oskarżenia te nie były poparte żadnym dowodem, prócz wymuszonymi torturami przyznania się oskarżonych. Podczas procesu L. Rajk wskazał na Władysława Gomułkę jako współuczestnika międzynarodowego spisku. L. Rajk został powieszony wraz z trzema towarzyszami. Został zrehabilitowany we wrześniu 1954.

¹²⁷ ASGran., 221.2 Rozkaz nr 075/Org./MBP, 6.08.1949 rozformowujący Centrum Wyszkożenia Ochrony Pogranicza i powołujący na jego bazie Oficerską Szkołę WOP; H. Dominiczak, *Centrum Szkolenia Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie 1946-1986*, Warszawa 1986, s. 59.

¹²⁸ Istniejące dotychczas Centrum Wyszkożenia WOP w wyniku zmian organizacyjnych na podstawie rozkazu ND WP z dn. 20.03.1948 nr 055/Org. zostało przeformowane

wania specjalistycznego i ogólnego kadry oficerskiej z powodu niewystarczającej bazy szkoleniowej, jak i stosunkowo nielicznej kadry dydaktycznej. Przeważająca część kadry dydaktycznej poza nieliczną kadram wywodzącą się z formacji granicznych II Rzeczypospolitej¹²⁹ nie posiadała zbyt wysokich kwalifikacji specjalistycznych, jak też jej poziom wykształcenia ogólnego był niewysoki. Według danych z lipca 1947 kadra oficerska Centrum Wyszkozenia WOP licząca 52 oficerów¹³⁰ posiadała następujące wykształcenie ogólne: 4 oficerów posiadało wykształcenie wyższe, 2 oficerów posiadało wykształcenie niepełne wyższe, 18 oficerów posiadało wykształcenie średnie, 13 oficerów miało wykształcenie niepełne średnie, 14 oficerów posiadało wykształcenie podstawowe i 1 oficer ukończył 5 klas szkoły podstawowej¹³¹.

Występujące braki kadrowe pogłębione prowadzoną akcją „czyszczenia kadr” w ciągu 1950 roku, jak też ograniczonym dopływem kadr oficerskich ze szkół wojskowych podległych MON zmuszały dowództwo WOP do podjęcia działań intensyfikujących kształcenie własnych kadr oficerskich w powstałej OS WOP. Proces kształcenia własnych kadr oficerskich stał się okazją do podjęcia budowy korpusu oficerskiego WOP według kryteriów sensu stricto politycznych. Temu celowi służyły kryteria, jakim mieli odpowiadać kandydaci kierowani do OS WOP zgodnie z rozkazem dowódcy WOP z 27 września 1950 roku¹³².

W myśl wydanego rozkazu kandydaci do OS WOP musieli odpowiadać następującym warunkom: wykształcenie na poziomie 7 klas szkoły powszechnej lub wyższej¹³³, pochodzenie: robotnicze, chłopstwo mało- i średniorolne lub inteligencja pracująca¹³⁴, nieskazitelna przeszłość polityczna i moralna kandydata, jego rodziny i krewnych, bezwzględnie i szczerze oddany Polsce Ludowej, udokumentowane czynami i zachowaniem kandydata, wysoki poziom moralny bez żadnych nałogów¹³⁵. Dodatkowemu kryterium podlegali kandydaci na kurs polityczno-

w Centrum Wyszkozenia Ochrony Pogranicza.

¹²⁹ Brak materiałów archiwalnych uniemożliwia podanie dokładnej liczby oficerów formacji granicznych II Rzeczypospolitej znajdującej się w CW WOP.

¹³⁰ Zgodnie z etatem stan kadry oficerskiej CW OP wynosił 53 oficerów.

¹³¹ ASGran., 104.12; Meldunek o stanie etatowo-ewidencyjnym Centrum Wyszkozenia WOP; H. Dominiczak, *Centrum Szkolenia...*, op. cit., s. 44.

¹³² Ibidem, 151.49; Rozkaz dowódcy WOP nr 001, 27.09.1950 w sprawie typowania kandydatów do szkół oficerskich.

¹³³ W wyjątkowych przypadkach – jak stwierdzał wydany rozkaz – kandydat mógł mieć niższe wykształcenie, jeżeli był politycznie pewny, szczerze oddany [władzy komunistycznej – J.P.], posiadający bystrość umysłu, spryt i przedsiębiorczość.

¹³⁴ Przy kwalifikowaniu kandydatów do szkół oficerskich kładziono nacisk, by kandydaci byli przede wszystkim synami robotników, bezrolnych i małorolnych chłopów.

¹³⁵ ASGran., 151.49; Zarządzenie do rozkazu dowódcy WOP nr 001, 27.09.1950.

-wychowawczy, którzy musieli być członkami lub kandydatami PZPR. Tak skonstruowane kryteria miały w najbliższej przyszłości zadecydować o ostatecznym kształcie korpusu oficerów WOP mimo bariery, jaką stanowiło bardzo niskie w większości wykształcenie ogólne kandydatów na oficerów. Byli jednak oni „klasowo bliscy”, co było według zastępcy szefa Oddziału Kadr WOP płka Mariana Ciempiela jednym z pozytywów „kształtowania ludowego charakteru korpusu oficerskiego”, pomimo że „(...) wykształcenie i ogólny poziom kultury [kandydatów na oficerów – J.P.] był daleko niezadawalający”¹³⁶.

Przyjęte założenia mające na celu ukształtowanie nowego oblicza korpusu oficerskiego WOP zbiegły się z działaniami mającymi wyeliminowanie z formacji oficerów wywodzących się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej i Straży Granicznej, jak też tych, którzy zostali uznani na fali podejrzeń i nieufności za przeciwników Polski Ludowej. Pomocą w tym działaniu oprócz specjalnej instrukcji GZI WP nr 71/DK z 17 stycznia 1950 roku nakazującej założenie *Akt rozpracowywania* indywidualnego¹³⁷ wszystkim oficerom m.in. byłym żołnierzom KOP, funkcjonariuszom Straży Granicznej służyły także nowe uregulowania prawne dotyczące polityki kadrowej zawarte w dekreście *O służbie wojskowej oficerów i generałów Sił Zbrojnych* wydanym 19 kwietnia 1951 roku¹³⁸ przez Radę Ministrów.

Zawarte w dekreście przepisy pozwalały prowadzić określoną politykę kadrową, zgodną z oczekiwaniami rządu i władz wojskowych. Potwierdza to art. 1. „Oficerem Sił Zbrojnych może być żołnierz, który posiada przygotowanie wojskowe lub specjalne potrzebne do wykonywania obowiązków w zakresie dowodzenia, wojskowego i politycznego wychowania podwładnych bądź pełnienia innych kierowniczych funkcji w Siłach Zbrojnych oraz odpowiada wymaganiam polityczno-moralnym”¹³⁹. Zaakcentowano więc znacznie wyraźniej w wydanym dekrecie

¹³⁶ Ibidem, 1712.21, Sprawozdanie dotyczące pracy kadrowej w okresie dwudziestoletniej (1945-1965) działalności Wojsk Ochrony Pogranicza. Pismo Dowództwa WOP nr 0163, 14.02.1966.

¹³⁷ W zakładanych przez organa GZI WP *Aktach rozpracowania indywidualnego* gromadzono m.in. materiały agenturalne, materiały z inwigilacji itp. Oprócz *Akt rozpracowania indywidualnego* GZI WP zakładał także *Akt rozpracowania grupowego* w przypadku osób powiązanych ze sobą organizacyjnie.

¹³⁸ Dz. U., nr 22 z 1951, poz. 172; Dekret *O służbie wojskowej oficerów i generałów Sił Zbrojnych*. Dekret wszedł w życie z dn. 20.04.1951. W pracy J. Będźmirowskiego, *Współpraca Marynarki Wojennej PRL...*, op. cit., s. 38 w przypisie 49 widnieje nieprawidłowa nazwa Dekretu, który nosi nazwę *O służbie wojskowej i generałów Sił Zbrojnych* oraz podany jest błędny numer Dz. U. – zamiast nr 22 podany jest nr 51.

¹³⁹ Dz. U. nr 22 z 1951, poz. 172; Dekret *O służbie wojskowej oficerów i generałów Sił Zbrojnych*., rozdz. I, art. 1.

cie polityczne walory przyszłego oficera niż w obowiązującym do tej pory dekrete z 1948 roku.

Wyraźne zaostrenie walki politycznej w kraju na tle budowy tzw. *systemu socjalistycznego*, jak również zaostrenie sytuacji międzynarodowej miało swoje odzwierciedlenie w prowadzonej polityce kadrowej. Na fali dominującej tezy o istniejącym *odchYLENIU prawicowo-nacjonalistycznym i zaostreniu się walki klasowej w miarę budowy socjalizmu*, jak też potrzebie *wzmoczenia czujności wobec przeciwników* rozpoczęto czystki kadrowe w siłach zbrojnych. Ich realizację ułatwiał wydany dekret, w którym zostały zawarte zapisy regulujące przyczyny zwolnienia oficera. Zapisy te stanowiły, że „oficera zawodowego można zwolnić z wojskowej służby zawodowej w przypadku: 1) nie pełnienia przez oficera obowiązków służbowych z powodu choroby przez okres, co najmniej 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, 2) na prośbę oficera, 3) na wniosek właściwej władzy naczelnej w razie powołania do innej służby publicznej, 4) niemożności wykorzystania oficera ze względów organizacyjnych, 5) stwierdzenia w opinii służbowej nieprzydatnego oficera do wojskowej służby zawodowej, 6) pozostawania z nakazu władz sądowych lub prokuratorskich w areszcie tymczasowym przez okres, co najmniej 3 miesięcy, 7) skazania oficera prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności”¹⁴⁰.

Zwolnienie oficerów w oparciu o wydany dekret tak ze względów politycznych jak i innych ułatwiał ponadto pkt. 6. art. 42. wspomnianego dekretu, ponieważ zgodnie z jego treścią, stwierdzenie w opinii służbowej¹⁴¹ o nieprzydatności oficera do wojskowej służby zawodowej było tajne. Postanowienie o tajności wydanej oceny pozwalało na dowolne formułowanie ocen i uniemożliwiała oficerowi negatywnie ocenionemu podjęcie jakiegokolwiek próby uzyskania wyjaśnień, co do przyczyn jego negatywnej oceny. Prowadziło to w wielu przypadkach do krzywdzących ocen, opartych często na wątpliwych materiałach zgromadzonych tak przez komórki kadrowe, jak i organa Informacji WP. Postanowienia dekretu umożliwiały więc zwolnienie każdego oficera, na którego padły choć cień podejrzeń o nieakceptowanie władzy komunistów.

Trwające czystki zostały zintensyfikowane z początkiem 1953 roku, kiedy to zgodnie z zaleceniem szefa Departamentu Kadr MON przystąpiono „do oczyszczania korpusu oficerskiego z elementów wrogich i nieprzydatnych”¹⁴². Występujące jednak nieprawidłowości w trakcie

¹⁴⁰ Dekret *O służbie wojskowej oficerów i generałów Sił Zbrojnych*, art. 42.

¹⁴¹ Przepisy o opiniowaniu wprowadzono w życie z dn. 1.09.1950 rozkazem ministra obrony narodowej nr 45/Pers., 29.07.1950. Opinie należało sporządzać od 15 września do 31 grudnia każdego roku.

¹⁴² AMW, 940.55.34, t. 9, s. 176-179; Pismo szefa Departamentu Kadr MON

realizacji akcji „oczyszczania korpusu oficerskiego z elementów wrogich i nieprzydatnych” zwłaszcza w zakresie przenoszenia oficerów na niższe stanowiska i zwolnienia z zawodowej służby wojskowej zmusiły Departament Kadr MON do wydania zarządzeń, które by porządkowały, można by rzec cywilizowały problem wydawania ocen i zwalniania kadr. Wydane zarządzenia w lipcu i sierpniu 1953 roku regulowały sposób i tryb rozpatrywania próśb i raportów oficerów dotyczących przeniesień i zwolnień z zawodowej służby wojskowej¹⁴³ oraz wprowadzały obowiązek, by wnioski personalne dotyczące przeniesienia na niższe stanowisko służbowe i zwolnienie z zawodowej służby wojskowej były rozpatrywane wszechstronnie i oparte na faktach¹⁴⁴.

Planu budowy nowego oblicza korpusu oficerskiego w WOP poprzez m.in. „oczyszczanie korpusu oficerskiego z elementów wrogich i nieprzydatnych” przyniósł w latach 1952-1954 zwolnienie, jak się szacuje około 400 oficerów¹⁴⁵, wśród których było m.in. 106 oficerów politycznych¹⁴⁶. Wśród zwolnionych znajdowali się także niemal wszyscy oficerowie wywodzący się z sił zbrojnych II Rzeczypospolitej i Straży Granicznej, jak też oficerowie wykształceni już w odrodzonym WP. Realizacja planu budowy nowego oblicza korpusu oficerskiego w WOP przyniosła formacji pogłębienie występujących już trudności kadrowych a ponadto odbiły się niekorzystnie na morale kadry, jak i na wykonawstwie zadań. W tej sytuacji przy 25% brakach kadry oficerskiej, w obliczu niedostatecznego dopływu kadr z MON, dowództwo formacji zintensyfikowało proces kształcenia własnych kadr oficerskich.

Proces kształcenia rozpoczęto w 1949 roku w powstałej Oficerskiej Szkole WOP w Kętrzynie, przy czym ze względu na rozbudowę formacji i związane z tym potrzeby kadrowe przyszłych oficerów kształcono w latach 1949-1954 w cyklu dwuletnim¹⁴⁷. Ten stosunkowo krótki okres szkolenia pozwolił na wyszkolenie łącznie 1895 oficerów w okresie 1949-1954. Ta liczba oficerów opuszczających mury OS WOP w zasa-

z 20.02.1953.

¹⁴³ Ibidem, 788.52.148; Zarządzenie Szefa Departamentu Kadr MON nr 07/Kadr z 3.07.1953.

¹⁴⁴ Ibidem; Zarządzenie Szefa Departamentu Kadr MON nr 08/Kadr z 31.08.1953.

¹⁴⁵ Brak dostatecznych danych w zachowanych materiałach archiwalnych nie pozwala na precyzyjne podanie liczby zwolnionych oficerów.

¹⁴⁶ ASGran., 1549.7.

¹⁴⁷ Pierwsza promocja oficerów w Oficerskiej Szkole WOP miała miejsce 22.12.1949. Stopnie oficerskie otrzymało 65 absolwentów pierwszego kursu oficerów polityczno-wychowawczych zapoczątkowanego jeszcze przed powołaniem do życia OS WOP w ówczesnym Centrum Wyszkożenia Ochrony Pogranicza. Kurs ten trwał w okresie .05.-12.1949. W 1953 r. Oficerska Szkoła WOP przeszła na trzyletni cykl szkolenia, który obowiązywał do 1962.

dzie zaspakajała potrzeby rozbudowywanej formacji w latach 1949-1954 w zakresie służby granicznej, jakkolwiek duże braki występowały nadal w służbach technicznych i zwiadzie WOP. Zaspokojenie w miarę potrzeb kadrowych formacji nie mogło jednak przesłonić słabości korpusu oficerskiego w zakresie wykształcenia ogólnego, który potęgowany był faktem przyjmowania do OS WOP do roku 1956 kandydatów z wykształceniem podstawowym¹⁴⁸.

Niskie wykształcenie ogólne kadry oficerskiej WOP jest szczególnie widoczne w 1956, w którym to w dniu 1 lipca 1956 roku 2986 oficerów (na stan ewidencyjny 3432 oficerów) nie posiadało wykształcenia średniego¹⁴⁹. Problem niedostatecznego wykształcenia ogólnego był na tyle dotkliwy, że w celu jego rozwiązania dowództwo formacji podejmowało różnorodne działania mające na celu poprawę istniejącego stanu. Jednym z rozwiązań mających się przyczynić do podniesienia poziomu wykształcenia ogólnego na poziomie szkoły średniej było podjęcie przez oficerów nauki w szkołach korespondencyjnych. To rozwiązanie niejako tytułem próby zostało wprowadzone w październiku 1950 roku dla grupy 403 oficerów i podoficerów zawodowych¹⁵⁰. Jednakże już po kilku miesiącach okazało się, że system nie sprawdza się, grupa oficerów i podoficerów niechętnie uczestniczyła w zajęciach, w związku z czym frekwencja nie przekraczała 50%. W tej sytuacji w 1951 roku zaprzestano tego typu kształcenia i rozpoczęto kształcenie w cyklu rocznym przedmiotowym¹⁵¹ w szkołach organizowanych przez Wojewódzkie Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego.

Ten nowy system podnoszenia poziomu wykształcenia ogólnego nie zdobył jednak sobie zbyt wielkiej rzeszy zwolenników, wobec czego w 1953 roku tylko 5% oficerów nie posiadających wykształcenia średniego doksztalało się. Przyczyną niewielkiego zainteresowania oficerów podnoszeniem swego wykształcenia ogólnego było przede wszystkim przeświadczenie o braku takiej potrzeby, małe zainteresowanie dowództw jednostek i aparatu partyjno-politycznego doksztalaniem kadry, co podkreślił w wydanym w maju 1953 roku rozkazie dowódca WOP¹⁵².

Niepowodzenie dotychczasowych metod podnoszenia poziomu wykształcenia ogólnego spowodował, że postanowiono szukać innych me-

¹⁴⁸ Od 1957 r. do OS WOP przyjmowano wyłącznie kandydatów posiadających wykształcenie średnie.

¹⁴⁹ ASGran., 1285.408; Obsada dowódczych i kierowniczych stanowisk w Wojskach Ochrony Pogranicza (stan na 1.01.1956). Stan etatowy kadry oficerskiej wg etatów na dzień 1.01.1956 wynosił 4971 oficerów.

¹⁵⁰ ASGran., 233.3; Rozkaz dowódcy WOP nr 0674, 2.10.1950 w sprawie organizacji szkolenia ogólnokształcącego drogą korespondencyjną w jednostkach WOP.

¹⁵¹ Ibidem; 108.29, Zarządzenie dowódcy WOP nr 013.

¹⁵² Ibidem; 241.2, Rozkaz dowódcy WOP nr 036, 9.05.1953.

tod. Wziąwszy pod uwagę nie najlepsze w tym zakresie dotychczasowe doświadczenia postanowiono problem podnoszenia wykształcenia ogólnego w zakresie podstawowym i średnim oprzeć o OS WOP poprzez organizację w niej dziesięciomiesięcznego kursu w zakresie 6 i 7 klasy podstawowej, dwuletniego kursu doskonalenia w zakresie szkoły średniej dla oficerów pełniących służbę w pododdziałach granicznych oraz liceum ogólnokształcącego. Powzięty zamysł został wprowadzony w życie wydanym w sierpniu 1953 roku rozkazem dowódcy WOP¹⁵³. Efekty kształcenia jednakże i w tym przypadku dalekie były od oczekiwań. Dość powiedzieć, że w latach 1953-1963 dwuletni kurs doskonalenia w zakresie szkoły średniej dla oficerów pełniących służbę w pododdziałach granicznych ukończyło zaledwie 438 oficerów a liceum ogólnokształcące w latach 1953-1961 109 oficerów i podchorążych. Przyczynami w sumie niewielkich postępów w podnoszeniu wykształcenia ogólnego kadry oficerskiej metodą wprowadzoną w 1953 roku była z jednej strony niechęć dowódców jednostek WOP do oddelegowywania oficerów na dłuższy czas poza jednostkę, bagatelizowanie roli wykształcenia ogólnego w rozwoju oficera, z drugiej zaś strony nadal stosunkowo niewielkie zainteresowanie samej kadry oficerskiej podnoszeniem wykształcenia ogólnego.

Realizowana idea budowy korpusu oficerskiego WOP od 1949 roku nie wolna od wypaczeń i błędów, w której kryteria polityczne odgrywały znaczącą rolę, uległa pewnym przewartościowaniom w drugiej połowie 1954 roku za sprawą przyjęcia zasady, że o ocenie przydatności oficera ma decydować aktualna postawa służbowa i polityczna. Przyjęcie tej zasady pozwoliło na zahamowanie dotychczasowych tendencji w ocenie kadry oficerskiej opartych przede wszystkim na przesłankach politycznych, aczkolwiek w polityce kadrowej zasada ta znalazła swe praktyczne zastosowanie dopiero po przemianach społeczno-politycznych w 1956 roku. Trwający praktycznie nieprzerwanie z różnym natężeniem w latach 1949-1954 proces wymiany kadr w formacji w połączeniu z napływem młodych oficerów wykształconych przede wszystkim w OS WOP zmienił w sposób zasadniczy dotychczasowe jego oblicze. W efekcie czego w 1955 roku na stanowiskach oficerskich zaczęli dominować wychowankowie powojennych szkół oficerskich i różnorodnych kursów oficerskich organizowanych dla podoficerów zawodowych i nadterminowych, niestety nadal z stosunkowo niskim wykształceniem ogólnym.

Ten obraz kadry oficerskiej WOP zwłaszcza w zakresie wykształcenia ogólnego w roku 1955 nie uległ zasadniczej zmianie, aczkolwiek rok

¹⁵³ Ibidem; 108.29, Rozkaz dowódcy WOP nr 073, 10.08.1953. Kurs w zakresie szkoły podstawowej funkcjonował w okresie 01.09.1952-30.06.1954 i objął 60 oficerów.

ten obfitował w dwa ważne wydarzenia dotyczące korpusu oficerskiego. Pierwszym z nich było odejście z dniem 2 sierpnia 1955 dotychczasowego dowódcy WOP – oficera radzieckiego płka M. Pszońskiego wraz z doradcą z ramienia ZSRR płka Łomako¹⁵⁴ i pozostałymi jeszcze oficerami radzieckimi. Drugim wydarzeniem powodującym jednak ponownie stan niepewności kadry oficerskiej była decyzja rządu z 3 września o redukcji sił zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL). Rzeczą naturalną było, że decyzja o redukcji sił zbrojnych dotyczyła także WOP i objąć miała również korpus oficerski, który po dokonywanych w okresie 1949-1954 reorganizacjach etatowo liczył 4971 oficerów. Zaznaczyć jednak należy, że w rzeczywistości faktyczny stan kadry oficerskiej dalece odbiegał od stanu etatowego i w dniu 1 lipca 1956 w WOP znajdowało się tylko 3432 oficerów¹⁵⁵.

Proces redukcji sił zbrojnych w zakresie kadry oficerskiej został oparty na dekreście z dnia 19 kwietnia 1951 roku oraz wydanej 6 września 1955 roku dyrektywie Departamentu Kadr MON zalecającej by przy typowaniu oficerów przewidzianych do zwolnienia kierowano się koniecznością wzmocnienia stanu moralno-politycznego wojska i kadry oficerskiej. Zgodnie z wydaną dyrektywą oficerowie przewidziani do zwolnienia zostali zaszeregowani do trzech grup.

Grupa pierwsza miała objąć:

- „a) oficerów, w stosunku, do których, są poważne zastrzeżenia natury politycznej, które dyskwalifikują ich, jako oficerów zawodowych. Należy jednak do tej kategorii oficerów podejść wnikliwie i pamiętać o obowiązujących uchwałach III Plenum KC PPR, brać pod uwagę obecny stosunek oficera do rzeczywistości, wywiązywania się z obowiązków służbowych i przydatności do służby na obecnym etapie, zmiany, jakie zaszły w psychice danego oficera, jego wartości służbowe, moralne i polityczne i w żadnym wypadku nie dopuścić do lewackich przegięć;
- b) oficerów rozłożonych moralnie, pijaków, chuliganów i złodziei mienia państwowego, przynoszących wstyd i hańbę Siłom Zbrojnym;
- c) oficerów karnie usuniętych z kursów doskonalenia lub akademii wojskowych w kraju i w ZSRR;

¹⁵⁴ Radzieccy doradcy wojskowi pojawili się w Wojsku Polskim w 1946. W WOP radzieccy doradcy wojskowi pojawili się w 1954 r. Zgodnie z planem wynikającym z pisma rządu polskiego z 06.06.1953 r. skierowanego do rządu ZSRR w WOP miało służyć 13 radzieckich doradców wojskowych; szerzej na temat radzieckich doradców wojskowych w Wojsku Polskim zob. E. J. Nalepa, *Oficerowie radzieccy...*, op. cit., s. 124-135.

¹⁵⁵ ASGran., 1285.409. Najwyższy stan liczebny korpus oficerski w WOP osiągnął w 1953 r. i liczył wówczas 4189 oficerów.

- d) oficerów karanych sądownie i posiadających na swym koncie wyroki lub przeciwko którym toczą się dochodzenia karne;
- e) oficerów niezdiscyplinowanych, rozkładających wojskową dyscyplinę, naruszających porządek przewidziany regulaminami Sił Zbrojnych PRL;
- f) oficerów lizusów, wazeliniarzy i rozrabiaczy, uznających zasadę „po trupach, a do celu”.

Grupa druga miała objąć:

- a) oficerów, którzy orzeczeniami komisji lekarskich uznani zostali za „zupełnie niezdolnych do służby wojskowej”;
- b) oficerów, którzy orzeczeniami komisji lekarskich uznani zostali za „zdolnych do służby nieliniowej”, a którzy nie mogą być wykorzystani na stanowiskach nieliniowych;
- c) oficerów bez odpowiedniego przeszkolenia wojskowego, absolwentów kursów chorążych, skróconych kursów oficerów rezerwy (SKOR-ów) powołanych z rezerwy i po ukończeniu państwowych szkół morskich, tych ostatnich oczywiście nie wszystkich;
- d) oficerów posiadających niskie wykształcenie ogólne, co utrudnia im należyte wykonanie obowiązków.

Grupa trzecia miała objąć:

- a) oficerów nie posiadających zamiłowania do wojskowej służby zawodowej, nie dotyczy to specjalistów lekarzy i inżynierów koniecznych dla wojska – złośliwie uchylających się od pełnienia służby ze względów czysto materialnych;
- b) oficerów nie posiadających perspektyw rozwoju w wojskowej służbie zawodowej, ograniczonych umysłowo i stanowiących balast dla wojska;
- c) oficerów zdolnych do służby liniowej z ograniczeniami¹⁵⁶.

Wydana dyrektywa określała terminy ukazania się rozkazów o zwolnieniu oficerów do rezerwy (do 30 września i 15 października 1955 r.), jak też wyznaczała termin 7-8 dni przeniesienia zwolnionego oficera do rezerwy po otrzymaniu rozkazu przez dowódcę jednostki. Należy podkreślić, że procedura dotycząca przygotowania wykazu oficerów do zwolnienia miała charakter ściśle tajny i nie przeprowadzano rozmów z typowanymi oficerami do chwili przystąpienia do realizacji rozkazu o zwolnieniu. Wtedy dopiero przeprowadzano rozmowy z wytypowanymi oficerami do zwolnienia, informując ich o przyczynach zwolnienia, które przedstawiano, jako wynikające z aktualnej sytuacji politycznej

¹⁵⁶ Archiwum Marynarki Wojennej (AMW), 1664.58.20, t. 12, s. 157-159; Rozkazy i zarządzenia MON i DMW; por. L. Grot, T. Konecki, E. Nalepa, *Pokojuowe dzieje Wojska...*, op. cit., s. 138.

i realizacji uchwały Prezydium Rządu o częściowej redukcji Sił Zbrojnych.

Proces zwalniania kadry oficerskiej wobec objęcia nim znacznej liczby oficerów poprzedzono po raz pierwszy szeregiem działań, które miały pomóc „znaleźć się” zwolnionym oficerom (nie wszyscy nabyli prawa emerytalne) w środowisku cywilnym oraz umożliwić im podjęcie pracy. W tym celu została wydana uchwała nr 782 Prezydium Rządu z dnia 1 października 1955 roku w sprawie zatrudnienia oficerów zawodowych zwolnionych ze służby wojskowej i ich materialnego zaopatrzenia¹⁵⁷. Ponadto w proces pomocy zwalnianym oficerom włączył się Komitet Centralny PZPR, który wystosował w tej sprawie list do komitetów wojewódzkich (KW), powiatowych (KP) i miejskich (KM) PZPR. W liście tym polecono komitetom partyjnym wszystkich szczebli udzielenie pomocy w zatrudnieniu oficerów zwolnionych do rezerwy. Realizując wydane w liście dyspozycje w komitetach partyjnych powstały specjalne komisje w składzie: sekretarze KW, KP lub KM, komendanci Wojskowej Komendy Wojewódzkiej (WKW) lub Wojskowej Komendy Rejonowej (WKR). Komisje te miały kierować oficerów do pracy w przemyśle, górnictwie, stoczniach, do państwowych gospodarstw rolnych (PGR), szkół zawodowych i techników oraz do Milicji Obywatelskiej (MO), w której w tym okresie występowały braki kadrowe sięgające ok. 5000 ludzi¹⁵⁸. Generalnie przyjęte założenia zakładały, że zwolnieni oficerowie będą kierowani wszędzie tam, gdzie występowały braki kadrowe jak też, że będą umieszczani na stanowiskach kierowniczych różnego szczebla.

Jednakże wkrótce okazało się, że podjęte działania w celu zapewnienia w miarę bezproblemowej adaptacji zwolnionym oficerom w środowisku cywilnym w tym pracy, są dalece niewystarczające zwłaszcza w oddalonych i małych garnizonach. W większych przypadkach wystąpił, bowiem problem zapewnienia odpowiedniej pracy ze względu na posiadane przez część zwolnionych niskie wykształcenie ogólne, pogłębiony ograniczonymi możliwościami w zakresie zmiany garnizonów z powodu braku mieszkań. W efekcie czego często los zwolnionych oficerów był nie do pozazdroszczenia, co nie pozostawało bez wpływu na morale po-

¹⁵⁷ Monitor Polski, nr 88 z 1955, poz. 1072. Ustawa weszła w życie z dn. 10.10.1955 z mocą obowiązywania od dn. 3.09.1955.

¹⁵⁸ J. Będźmirowski, *Polityka kadrowa w Marynarce Wojennej w II połowie lat 50* „Przegląd Morski”, nr 7-8/2003, s. 98-112; problem zwalniania kadry w 1955 r. poruszali ponadto: L. Grot, T. Konecki, E. Nalepa, *Pokojowe dzieje Wojska Polskiego...*, op. cit.; J. Babula, *Wojsko polskie 1945-1989. Próba analizy operacyjnej*, Warszawa 1998.

zostającej kadry w siłach zbrojnych, która obserwując losy zwolnionych z niepokojem oczekiwała dalszych redukcji.

Kwalifikacji oficerów do zwolnienia dokonywały komisje na szczeblu brygad WOP i Dowództwa WOP. W skład komisji wchodził: dowódca brygady, zastępca dowódcy ds. politycznych, szef sztabu i oficer Informacji Wojskowej. Powołane komisje rozpatrywały sprawy personalne całej kadry danej jednostki za wyjątkiem: dowódcy jednostki, jego zastępców, szefa sztabu i jego pomocników. Powołane komisje wobec jednak znaczących braków kadrowych po przeprowadzeniu przeglądu kadrowego nie wytypowały mimo wszystko zbyt wielu oficerów do zwolnienia, bowiem w ciągu 1955 roku zwolniono z szeregów formacji tylko 37, co w porównaniu do ogólnej liczby zwolnionych oficerów w WP wynoszącej 7357¹⁵⁹ było liczbą praktycznie niezauważalną. Kolejne redukcje kadry oficerskiej w latach 1956-1958 także nie miały w WOP charakteru masowego ze względu na braki etatowe. Stąd – jak się szacuje – zwolniono około 200 oficerów, w tym 58 oficerów politycznych¹⁶⁰. W wyniku trzech kolejnych redukcji, a także naturalnego przejścia do rezerwy oraz zwolnień z przyczyn politycznych, w latach 1955-1958 z WOP odeszło niespełna 300 oficerów, w tym 73 oficerów politycznych.

W wyniku przeprowadzonych redukcji, jak też naturalnych odejść ze służby korpus oficerski formacji został w swym zasadniczym zarysie ukształtowany, przy czym jego największą bolączką było stosunkowo niskie wykształcenie ogólne. Dane w tym zakresie są dość jednoznaczne i ilustrują skalę problemu. W lipcu 1956 roku na stan 3432 oficerów: wykształcenie niepełne podstawowe miało 263, podstawowe 1261, niepełne średnie 1462, średnie 359, niepełne wyższe 21 i wyższe 66 oficerów¹⁶¹. Ten stan rzeczy ze wszechmiar niekorzystny próbowano poprawić poprzez działania podkreślające znaczenie wykształcenia, jednakże działania te wobec braku instytucjonalnego nakazu nie przynosiły spodziewanych efektów. Co gorsza wielu oficerów podejmujących naukę w zakresie szkoły podstawowej i średniej nie kończyło jej.

Zachodzące przemiany społeczno-polityczne po przełomie październikowym 1956 roku musiały znaleźć swe odbicie także w nowym podejściu do polityki kadrowej w siłach zbrojnych, odejściem od dotychczasowych metod polityki kadrowej, w której czynnik polityczny odgrywał znaczącą rolę. Świadomość koniecznych zmian w dotychczasowej poli-

¹⁵⁹ J. Babuła, *Wojsko polskie...*, op. cit., s. 129.

¹⁶⁰ ASGran., 1553., 12; wśród zwolnionych oficerów politycznych – 14 oficerów zwolniło się na własną prośbę; brak dostatecznych danych w zachowanych materiałach archiwalnych nie pozwala na precyzyjne podanie liczby zwolnionych oficerów.

¹⁶¹ Ibidem, 1285.408.

tyce kadrowej zaowocowała z końcem roku 1957 roku ustawą z 13 grudnia 1957 roku. *O służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych*¹⁶². Ustawa ta, która zastąpiła dotychczas obowiązującą, wносиła istotne z punktu widzenia kadry oficerskiej zapisy stabilizujące jej status zawodowy. Przywracała korpusy osobowe generałów i admirałów oraz korpusy oficerów (wyłączono z niego stopień chorążego, jako pierwszy w korpusie oficerskim), w których uwzględniono korpus oficerów Marynarki Wojennej (nie było go w poprzedniej ustawie z 1951 r.).

**

Śledząc proces powstawania korpusu oficerskiego WOP należy stwierdzić, że jest nierozłącznie związany z procesem organizacji formacji i można go podzielić na dwa okresy, okres 1945-1948 i okres po 1948 roku. Podział na tak zarysowane okresy jest uwarunkowany procesem organizacji formacji w latach 1945-1948, który charakteryzował się znacznymi trudnościami tak w sferze organizacyjnej, jak i w zakresie doboru kadr. Występujące trudności w zakresie doboru kadr oficerskich w okresie 1945-1948 były pochodną przyjętej metody budowy korpusu oficerskiego WOP w oparciu zasoby kadrowe okręgów wojskowych powstałe po reorganizacji 1. i 2. Armii, szkół oficerskich i pułków zapasowych przy niewielkim udziale Departamentu Personalnego WP, który miał uzupełniać ewentualne niedobory kadr.

Powyższy stan rzeczy powodował, że kadra oficerska, która miała stanowić korpus oficerski formacji, była przydzielana w systemie wielotorowym przez kilka ośrodków dyspozycyjnych z pominięciem Departamentu WOP. Taki system z założenia powodował, że okręgi wojskowe obarczone różnorodnymi zadaniami nie przejawiały większej aktywności w kierowaniu do WOP odpowiedniej liczby oficerów a ponadto nierzadko dokonywały one swoistej negatywnej selekcji pozbywając się tych oficerów, którzy ich zdaniem nie byli przydatni w jednostkach taktycznych.

Stąd też w powstałym korpusie oficerskim znalazła się niemała grupa oficerów bez odpowiednich kompetencji i odpowiedniego przygotowania. Innym nie mniej ważkim problemem były braki kadrowe sięgające średnio 25% w skali formacji. Na ten stan rzeczy nakładał się ponadto problem braku przygotowania kadry do wykonywania specyficznych zadań w ochronie granic państwa. Próba poprawienia sytuacji w tym zakresie było skierowanie do formacji niewielkiej ilości kadr formacji granicznych II Rzeczypospolitej, jak też kadr wywodzących się z Armii

¹⁶² Dz. U. nr 2 z 1958, poz. 5. Ustawa z 13.12.1957 *O służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych* weszła w życie z dn. 9.01.1958.

Czerwonej. Działania te były jednak rozwiązaniami doraźnymi, zwłaszcza że przyjęte założenia polityki kadrowej komunistów w stosunku do kadr oficerskich wywodzących się z sił zbrojnych i formacji granicznych II Rzeczypospolitej zakładały tymczasowe ich zaangażowanie do czasu przygotowania własnych kadr.

Problem przygotowania własnych kadr do specyficznych zadań wynikających z zakresu działania formacji był o tyle trudny do rozwiązania, ponieważ w założeniach organizacyjnych poza Zakładem Tresury Psów WOP nie przewidziano organizacji jakiegokolwiek ośrodka szkoleniowego. To poważne niedociągnięcie braku ośrodka szkoleniowego naprawiono we wrześniu 1946 roku, kiedy to powołano Centrum Wyszkożenia WOP. Niestety powołany ośrodek szkoleniowy wobec rozlicznych trudności organizacyjnych¹⁶³ rozpoczął działalność szkoleniową dopiero 1 maja 1947 roku.

Tak więc lata 1945-1948 charakteryzowały się w procesie budowy korpusu oficerskiego WOP rozlicznymi trudnościami wynikającymi przede wszystkim z przyjętej koncepcji organizacji formacji. Koncepcja ta oparta na zasobach okręgów wojskowych powodowała powstanie zjawiska wielotorowości procesu organizacji, co w przypadku kadr oficerskich było zjawiskiem wysoce niekorzystnym, powodującym braki kadrowe, kierowanie oficerów o nie najwyższych kwalifikacjach i kompetencjach. Zjawiskiem niekorzystnym w procesie budowy korpusu oficerskiego formacji była także polityka kadrowa komunistów zmierzająca do oparcia korpusu oficerskiego o ludzi im oddanych wg swoistych kryteriów poprawności politycznej, pochodzenia. Taka polityka kadrowa w obliczu działań komunistów zmierzających do przejęcia pełni władzy prowadziła do destabilizacji kadry oficerskiej.

Zgoła inna była sytuacja w okresie 1949-1956, w którym to w wyniku prowadzonej polityki kadrowej sytuacja kadry oficerskiej formacji ulegała częstym zmianom. Zmiany te, podobnie jak w całości sił zbrojnych, były uwarunkowane zachodzącymi przemianami strukturalno-organizacyjnymi, politycznymi i społeczno-gospodarczymi w kraju. Podejmowane w tym okresie działania wobec kadry oficerskiej były związane z polityką władz partyjnych i państwowych, która zwłaszcza w okresie 1949-1956 nie wolna od błędnych ocen i założeń doprowadziła w wielu wypadkach do niekorzystnych zjawisk. Wpływ wysoce negatywny na korpus oficerski miały też prowadzone „czystki polityczne” i przeprowadzane redukcje stanów osobowych.

Wśród niekorzystnych zjawisk było wyeliminowanie grupy oficerów wykształconych w okresie międzywojennym, oficerów formacji granicz-

¹⁶³ J. Prochwicz, *Szkolenie zawodowe na Warmii i Mazurach...*, op. cit., s. 149-164.

nych II Rzeczypospolitej i w konsekwencji oparcie się na młodej kadrze oficerskiej, której poziom wiedzy teoretycznej, a tym bardziej praktycznej był stosunkowo niski. W konsekwencji odbijało się to na wykonawstwie zadań formacji w ochronie granic państwa. Czynnikiem niekorzystnym były braki kadrowe sięgające średnio 25% stanu etatowego formacji.

Należy przy tym pamiętać, że występujące w tym okresie trudności kadrowe w korpusie oficerskim tak w zakresie ukompletowania stanów osobowych, jak i poziomu wykształcenia ogólnego WOP były pochodną sytuacji w korpusie oficerskim WP. Niemniej podejmowane działania w tym okresie doprowadziły do wzrostu wykształcenia i kwalifikacji oficerów, jak też pozwoliły na osiągnięcie stabilizacji kadry oficerskiej zwłaszcza po wydaniu ustawy z 13 grudnia 1957 roku *O służbie wojskowej oficerów Sił Zbrojnych*.

Załącznik nr 1

Zestawienie stanów etatowych kadry oficerskiej oddziałów WOP
wg stanu na dzień 1 lutego 1946 r.

Oddział WOP	Stan etatowy	Stan faktyczny	% stanu etatowego
Oddział nr 1	347	310	88
Oddział nr 2	351	263	73
Oddział nr 3	354	270	74
Oddział nr 4	379	177	49
Oddział nr 5	291	181	60
Oddział nr 6	294	173	57
Oddział nr 7	290	197	65
Oddział nr 8	292	205	68
Oddział nr 9	400	287	69
Oddział nr 10	368	284	77
Oddział nr 11	349	297	82

Źródło: oprac. własne na podstawie etatów jednostek WOP, sprawozdań miesięcznych oddziałów WOP i meldunków sytuacyjnych; CAW, III-1-62, s. 475; ASGran., Zespół WOP, 147.2; 147.3; 147.9; 217.2.

kmdr por. rez. dr Grzegorz Goryński

Powszechna Wyższa Szkoła

Humanistyczna „POMERANIA”

w Chojnicach

STANISŁAW ZIMNY – ZASŁUŻONY STRAŻNIK GRANICZNY Z ZAŁAKOWA¹

Na wiosnę 2003 roku zadzwonił do mnie (byłem wówczas rzecznikiem prasowym komendanta Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku) pan Bogusław Zimny. Po krótkiej rozmowie zaproponował, abyśmy wspólnie wybrali się na spotkanie z młodzieżą do Szkoły Podstawowej w Załakowie. Tam, według mojego rozmówcy, prężnie działa szkolne koło historyczne, a w Załakowie przed wojną służbę pełnił jego ojciec – Stanisław Zimny. Tę ciekawą propozycję przyjąłem natychmiast. Do wyjazdu z różnych powodów nie doszło prędko, ale dość szybko spotkaliśmy się w Sopocie, miejscu zamieszkania mojego rozmówcy.

Historia, którą o swoim ojcu chciał mi opowiedzieć pan Bogusław Zimny, była dla mnie bardzo interesująca. Wyjątkowo ciepłe spotkanie ze starszym panem zapoczątkowało następne, które przerodziły się we naszą wzajemną sympatię. Opowieść o ojcu i jego służbie na granicy były dla mnie wystarczającą zachętą, aby podjąć poszukiwania archiwalne i napisać artykuł o bohaterze naszych rozmów.

Stanisław Zimny

Urodził się 21 kwietnia 1891 roku w Büssen, powiat Salzwedel, prowincja saksońska (Niemcy), z rodziców Jana i Łucji z domu Kruk. Jego ojciec był robotnikiem. Rodzice, jak zanotował później, „wyjechali za chlebem na obczyznę i tam w podeszłym wieku swoje życie zakończyli”. W szóstym roku życia Stanisław zaczął uczęszczać do szkoły elementarnej w Herne – Baukau. Tam też ukończył szkołę ludową. Po tej edukacji podjął pracę w miejscowej fabryce. Mając 16 lat zaczął jako górnik pracować w kopalni „Frederika Wielkiego” w Herne.

Do wojska (172 pułk piechoty w Neubreisach) powołany został 15 października 1913 roku, służył w nim do 30 kwietnia 1914 roku. Ponow-

¹ Niniejszy tekst powstał na podstawie akt personalnych Stanisława Zimnego przechowywanych w Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, sygn. 416/139. Reprodukcyjne dokumentów i fot. nr 1 pochodzą z tych zbiorów. Pozostałe fotografie udostępnił autorowi Bogusław Zimny.

nie do cesarskiej armii niemieckiej został zmobilizowany 16 września 1916 roku (7. kompania 4 pułku artylerii ciężkiej), w jej składzie do 6 grudnia 1918 roku uczestniczył w I wojnie światowej. Brał udział w wojnie, m.in.: od 20 do 30 listopada 1916 w Champagne, ciężkich walkach pod Verdun od 8 stycznia do 31 sierpnia 1917 roku oraz od 28 czerwca do 30 sierpnia 1918 roku o Arras.

W czasie przerwy w służbie wojskowej 9 lutego 1915 roku Stanisław Zimny w Herne poślubił Stanisławę Pietrzak, urodzoną także 21 kwietnia roku 1893 w Zerowie, powiat ostrzeszowski. 22 listopada 1915 roku urodził im się syn Edmund, którego 25 grudnia ochrzcili w tamtejszym kościele farnym pod wezwaniem św. Maryi. Drugie dziecko, syn Józef, urodził się także w Herne 14 lutego 1918 roku².

Po zakończeniu wojny i demobilizacji Stanisław Zimny wrócił do pracy, aby utrzymać rodzinę, podjął także działania na rzecz Polski. Pilnie uczestniczył on w wykładach oraz kursach ortografii i gramatyki języka polskiego organizowanych przez miejscową Polonię. Uczęszczał

² Życiorys spisany 22.12.1920, „Zgłoszenie praw” z dn. 6.07.1933, odpis zaświadczenia wydane przez USC w Wieleniu 16.02.1922 oraz odpis „Taufschein” z dn. 24.08.1928.

także na organizowane od 15 listopada 1919 roku do 1 marca 1920 roku wykłady w kursie pedagogicznym dla nauczycielskich sił pomocniczych, które prowadzili polscy nauczyciele. Słuchał tam wykładów z następujących dziedzin: katechizmu i historii świętej, języka polskiego oraz pedagogiki i metodyki tychże przedmiotów. Uczył się pilnie, za co otrzymał na świadectwie ocenę „dobrze”³. Z powodu agitacji na rzecz Górnego Śląska – jak zanotował później w zyciorysie – „byłem zmuszony opuścić „niemczyznę”. Policja się o tym dowiedziała i obawiałem się wsadzenia mnie do kozy”. Cała rodzina Zimnych powróciła do Polski w grudniu 1920 roku i przeniosła się do Rogaszyc, poczta Kochów, powiat ostrzeszowski. Zamieszkała w rodzinnych stronach żony. Konsul Rzeczypospolitej Polskiej w Bochum 7 października 1920 roku wydał Stanisławowi Zimnemu zaświadczenie następującej treści. „Niniejszym zaświadcza się, na zasadzie zasięgniętych wiarygodnych informacji, że p. Stanisław Zimny mieszkający ostatnio w Herne – Baukau jest człowiekiem uczciwym i Polakiem zasługującym na zaufanie. Prowadzenie się p. Zimnego na obczyźnie było pod względem społecznym i moralnym bez zarzutu. Sądownie karany nie był”⁴.

Po powrocie do Polski od 27 stycznia do 22 września 1921 roku pracował w fabryce wagonów w Ostrowie Wielkopolskim.

Niemalże natychmiast po powrocie do Polski Stanisław Zimny skierował do Dyrekcji Ceł w Poznaniu prośbę o przyjęcie do służby. „Zgłaszam się z uniżoną prośbą – napisał on w prośbie dotowanej 22 grudnia 1920 roku – o przyjęcie mnie w poczet pracowników Celnych. (...) Od urodzenia przebywałem na obczyźnie, pracowałem na kopalni jako górnik. Brałem pilny udział w wykładach i kursach, które były urządzone przez towarzystwa na obczyźnie i tak ćwicząc się dalej doprowadziłem do tego, że władam językiem polskim tak w mowie, jak i w piśmie. Przywykły do niemieckich twardej stosunków mam nadzieję, że bym mógł wypełniać z pożytkiem mi powierzone stanowisko. Byłoby mi chęcią do największej pilności i sumiennego spełniania mych obowiązków”⁵ – podsumował Zimny.

Na odpowiedź Prezydenta Dyrekcji Ceł w Poznaniu oczekiwał on prawie rok. Wysłano ją 29 października 1921 roku i nadeszła ona do adresata w formie niepozornej kartki pocztowej zapewne na początku listopada. Jej treść była lakoniczna. „Szanowny Pan zechce – czytamy w niej – celem ew. przyjęcia do straży celnej zgłosić się przygodnie tylko w środę, czwartek lub piątek, najpóźniej jednak do 11.11. br przed godz.

³ Odpis świadectwa kursu pedagogicznego sił pomocniczych nauczycielskich Polaków dla Westfalii i Nadrenii.

⁴ Odpis – Zaświadczenie nr 1179.

⁵ Prośba do Dyrekcji Ceł w Poznaniu z dn. 22.12.1920.

10 rano osobiście w gmachu Dyrekcji Ceł w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 31, boczne wejście I. piętro, pokój 1. Świadczenia i papiery wojskowe należy zabrać ze sobą. Kosztów podróży nie zwraca się”⁶.

Kiedy i jaki przebieg miała rozmowa przed urzędnikiem Dyrekcji Ceł nie wiadomo. Efekt jej był jednak pozytywny, gdyż w połowie stycznia 1922 roku Stanisław Zimny otrzymał skierowanie do Szkoły Straży Celnej w Wieleniu nad Notecią, w której miał się zgłosić 23 stycznia 1922 roku. Mieściła się ona w dawnym zakładzie pedagogicznym braci Beheim – Schwarzbach. Niezwykle wzruszające jest pouczenie dla kursanta. „W zakładzie – czytamy w nim – otrzymasz Pan pomieszkание i utrzymanie. Zabrać ze sobą należy: metrykę urodzenia, u żonatych metrykę ślubu i urodzenia dzieci, pozatem: 2 koszule, 2 pary kalesonów, 4 pary skarpet, 2 pary butów i 2 ubrania (o ile Pan posiadasz drugą parę obuwia i drugie ubranie), kilka chustek i kołnierzyków, mydło i przybory do czyszczenia butów i rzeczy, 2 ręczniki, trzonek i kilka piórek oraz ołówek. Oprócz tego zaleca się zabrać ze sobą: 1 prześcieradło, 1 poduszkę, 2 powłoki na poduszki, derę i kubek do kawy”⁷.

Na prośbie adresowanej do Dyrekcji Ceł znalazła się dekretacja „prawa ręka”, „przyjęty 11.11.1921 r.”.

⁶ Kartka (Druk) Dyrekcji Ceł w Poznaniu nr 10129/20 z dn. 28.10.1922.

⁷ Pismo Prezydenta Dyrekcji Ceł podinsp. Radwańskiego z dn. 14.01.1922.

Na podstawie rozporządzenia Prezydenta Dyrekcji Cei Stanisławowi Zimmemu powierzono stanowisko strażnika straży celnej w Załakowie, Komisariat Gowidlino, od 17 lutego 1922 roku (czasowo) na sześciomiesięczny okres próbny „z widokiem przyjęcia Pana na stałą posadę”. Przydzielony on został do 6. stopnia funkcjonariuszy, otrzymując numer instalacyjny 2284. Faktycznie na stanowisku tym pozostawał znacznie dłużej, do 3 marca 1928 roku.

Wśród zachowanych dokumentów z początku jego służby w Straży Celnej zachował się protokół z rozmowy przeprowadzonej przez komisarza Kaczmarka. Odnotowano w nim, że „Pan Zimny zgłosił się w szkole Str. C. Wieleń, poczem został wprowadzony w służbę jako strażnik próbny. Panu Zimmemu oznajmiono, że o ile by się nie nadawał do nadanej mu posady, albo nagannem prowadzeniem się okazał by się niegodnym, nastąpi zwolnienie od służby próbnej bez pretensji na odszkodowanie. Później obznajmiono go z powinnościami funkcjonariusza Rzeczypospolitej w ogólności oraz obowiązkami strażnika straży celnej w szczególności, tudzież z służbowymi stosunkami nadanej mu posady. Pozatem zadano mu uczyć się pilnie przepisów dla straży celnej, mianowicie co do użytku broni. Zwrócono mu uwagę na to, że pijaństwo, lekkomyślne zaciąganie długów, niedotrzymanie tajemnicy służbowej oraz naruszenie zakazu przyjmowania wszelkich podarków i w każdej formie, daje powód do zwolnienia od służby. Co do życia politycznego pouczono go, że jako organ państwowy winien w pierwszej linii popierać zamiary i zadania rządu i w myśl ich działać”⁸.

Zachowało się także zobowiązanie Stanisława Zimnego do służby w Straży Celnej trwającej nie krócej niż jeden rok. Gdyby jednak zainteresowany na własną prośbę zwolnił się przed upływem roku, to zobligowany został do pokrycia kosztów utrzymania oraz wszelkich zasiłków finansowych otrzymanych w szkole celnej⁹.

1922 rok dla strażnika granicznego Stanisława Zimnego był, jak się wydaje, pomyślny, ale także przyniósł dużo smutku. Powodem tego była 26 lipca śmierć syna Józefa (urodził się on 14 lutego 1918 r.). Do jaśniejszych momentów należało przyjęcie go do służby w Straży Celnej oraz skuteczne działanie, które pozwoliło na przechwycenie przemytu znacznej wartości, za co otrzymał 26 lipca 2100 marek nagrody.

W następnym 1923 roku, w Załakowie 20 czerwca Zimmym urodził się trzeci syn, Jan, a niespełna cztery lata później – 10 maja 1927 kolejny – Bogusław.

⁸ Protokół rozmowy sporządzony w dn. 4.04.1922 w Gowidlinie.

⁹ Zobowiązanie spisane w Gowidlinie z dn. 7.03.1922.

DOKUMENT URODZENIA
Nr 59.....

Gowidlino, dnia 13. M A J A 19 27.

Przed niżej podpisanym urzędnikiem stanu cywilnego
stawił się dzisiaj co do osobistości znany.....
legitymując się, funkcjonariusz straży Celnej Stanisław ----
Zimny.....
zamieszkały w Załakowie ----
katolickiego wyznania i zeznał, że Stanisława Zimny z urodz.
Pietrzak żona jego ----
..... katolickiego wyzna-
nia zamieszkała u niego ----
w Załakowie mieszkaniu swoim ----
urodziła dnia dziesiątego maja roku tysiąc dziewięćset ----
dwudziestego siódmego przed południem ----
o godzinie dziesiątej ---- dziecko płci męskiej ----
i że dziecku temu nadane zostało imię Bożusław ----
.....

Odczytano przyjęto i podpisano
..... Zimny Stanisław ----
.....

Urzędnik stanu cywilnego
..... S z y c a ----
.....

Zgodność powyższego wyciągu z główną księgą urodzeń urzędu
stanu cywilnego w Gowidlinie ~~xx~~
potwierdza się niniejszem.
Gowidlino, dnia 20. maja 19 27 r.
Urzędnik stanu cywilnego
..... /-/ S z y c a ----
.....

Za zgodność odpisu:
Bożusław
Bożusław

Córka Janina była ich ostatnim dzieckiem. Na świat przyszła 18 czerwca 1930 roku w Kościerzynie.

Przysięgę „urzędniczą” Stanisław Zimny złożył w Gowidlinie 18 lipca 1923 roku przed komisarzem Kaczmakiem w obecności dwóch świadków: Jana Klasy i Antoniego Mazurka.

PROTOKÓŁ
z odbioru
przysięgi urzędniczej.

W myśl przepisu § 15 ustawy z dnia 1. sierpnia 1919 r. (Dziennik Praw Państwa Polsk. Nr. 64) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22. listopada 1919 roku (Monitor Polski Nr. 259) złożył p. *Zimny Stanisław Strażnik* w dniu dzisiejszym w obecności świadków p. *Klasy Jan i Mazurek Antoni* przed niżej podpisanym przysięgę służbową według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędem przyczynić się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę; wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzedz będę pilnie, obowiązki mego urzędu spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia mych przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam.

Tak mi Panie Boże dopomóż.”

Gowidlin, dnia 18. lipca 1923r.

Podpis składającego przysięgę: *Zimny Stanisław 2284*

Podpis odbierającego przysięgę: *Kaczmarek Roman*

Podpis świadków przysięgi: *Klasy Jan*
Mazurek Antoni

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędem przyczynić się będę w mym zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę; wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzedz będę pilnie, obowiązki mego urzędu spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia mych przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam. Tak mi Panie Boże dopomóż”¹⁰. Jej wzniosła treść, zapadła mu zapewne mocno w świadomości.

Okres służby próbnej kończył się Stanisławowi Zimnemu po dwóch latach. Prezydent Dyrekcji Ceł 18 stycznia 1924 roku, na podstawie oceny kwalifikacyjnej wydanej przez kierownika Komisariatu oraz kierownika Inspektoratu Granicznego, mianował go z dniem 1 stycznia 1924 roku stałym funkcjonariuszem Straży Celnej.

¹⁰ Protokół z odbioru przysięgi urzędniczej.

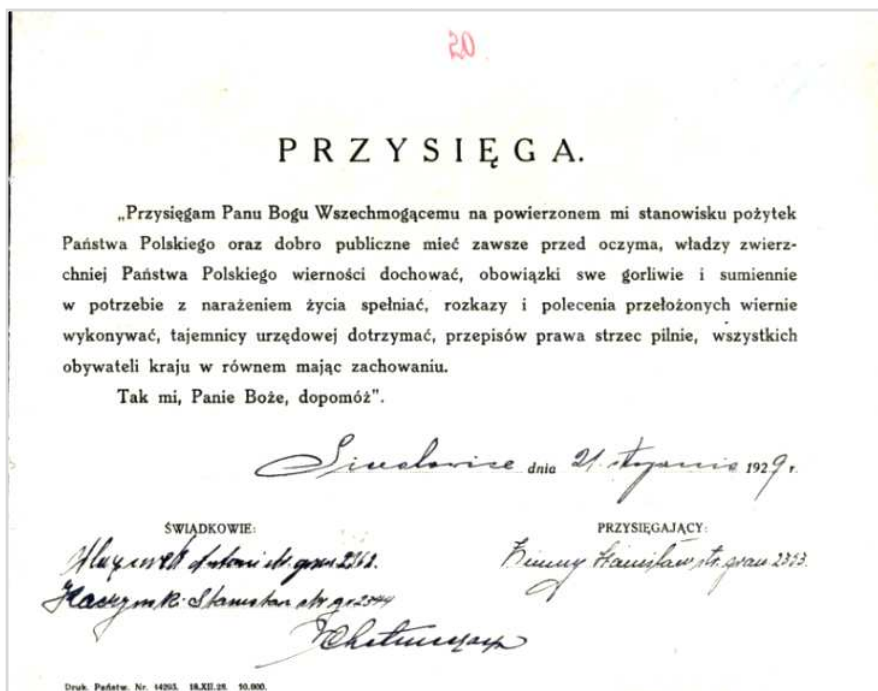
Przebieg jego ponad sześćoletniej służby w Straży Celnej przez jego przełożonych oceniony został pozytywnie (bardzo dobrze). Zaliczono mu 19 „wyników służbowych”. W 1926 roku wyróżniony został pochwałą z wpisem do akt „za odwagę i beznaganne zachowanie się w czasie napadu na strażników w dn. 2.02.1926 r.”. Otrzymał także 5 innych nagród. Podczas służby w Straży Celnej był tylko przez 13 dni chory.

Z chwilą tworzenia w 1928 roku Straży Granicznej przełożeni ocenili pracę Zimnego. Kierownik Komisariatu w Sierakowicach podsumował go następująco: „wartość moralna bardzo dobra, inteligentny, zdolny strażnik, dobry wywiadowca, odważny. Własnej inicjatywy posiada bardzo wiele. Posiada bardzo wiele samodzielności. Nadaje się na wywiadowcę w Straży Granicznej. Może być przemianowany. W związku z tem kwalifikuję go do zaliczenia do kategorii I”. Tę opinię potwierdził kierownik Inspektoratu Granicznego w Chojnicach. „Przychylam się – napisał on – do opinii i kwalifikacji wydanej przez kier. Kom. Zimnego kwalifikuję do zaliczenia do kat. I”. Inspektor Okręgowy zakończył pro-

ces kwalifikacyjny i zanotował „nadaje się do służby w Straży Granicznej wobec czego »przemianować«”¹¹.

1 października 1928 roku Inspektor Okręgowy Straży Granicznej mjr Zonczyk na tej podstawie mianował Stanisława Zimnego strażnikiem granicznym na odcinek Pomorskiego Inspektoratu Okręgowego Straży Granicznej¹². Nieco wcześniej, bo 4 marca 1928 roku został on przeniesiony do Placówki Łyśniewo i został wywiadowcą (nr inst. 2353). Obowiązki sprawował tam do końca października 1929 roku. 21 stycznia 1929 roku Stanisław Zimny w nowej formacji złożył w obecności strażników granicznych: Antoniego Mazurka (2362) i Stanisława Kaczyńskiego (2344) przysięgę według następującej roty.

*„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu na powierzonym mi stanowisku pożytek Państwa Polskiego oraz dobro publiczne mieć zawsze przed oczyma, władzy zwierzchniej Państwa Polskiego wierności dochować, obowiązki swe gorliwie i sumiennie w potrzebie z narażeniem życia spełniać, rozkazy i polecenia przełożonych wiernie wykonywać, tajemnicy urzędowej dotrzymać, przepisów prawa strzec pilnie, wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”*¹³.

¹¹ Imienny wykaz obsady Komisariatu Straży Granicznej w Sierakowicach.

¹² Pismo mjr. Zonczyka nr L: 2252/28 z dn. 1.10.1928 do Stanisława Zimnego.

¹³ Akt przyjęcia przysięgi.

Rok 1929 okazał się dla niego także łaskawy. Przyczynił się do tego oczywiście sam swoimi wcześniejszymi dokonaniem. 5 stycznia tego roku szef Biura Prezesa RM Rodick Laskowski poinformował ministra skarbu, że Prezes Rady Ministrów Kazimierz Bartel, na jego wniosek z 31 lipca 1928 roku nadał strażnikowi granicznemu Stanisławowi Zimnemu Krzyż Zasługi „Za Dzielność” (nr 156) po raz pierwszy, „za czyny odwagi z narażeniem życia podczas pełnienia służby i położone przez to zasługi na polu zwalczania przemytnictwa”¹⁴.

¹⁴ Zarządzenie w tej sprawie premier podpisał wraz z dyplomem w dn. 17.11.1928. Informował on także, że do powyższego odznaczenia przysługuje dożywotnia pensja w wysokości 200 zł rocznie. Pismo Prezydium Rady Ministrów nr 3384/Or z 5.01.1929 oraz odpis Dyplomu.

PREZYDJUM
R A D Y M I N I S T R Ó W

WARSAWA, DN. 5 stycznia 1929 r.

16.

№ 3384/Or.

Nadanie Krzyża Zasługi "Za Dzielność"
Stanisławowi ZIMNEMU.

MINISTERSTWO SKARBU
DZ. I 322 ZAS
REF. AKTA

Do
Ministerstwa Skarbu

W m i e j s c u

Powołując się na wniosek z dnia 31 lipca 1928 r. L.D.I.2825/1/28, Prezydjum Rady Ministrów zawiadamia, że Prezes Rady Ministrów zarządzeniem z dnia 17 listopada 1928 r.L. 4728/Or. nadał strażnikowi granicznemu Stanisławowi ZIMNEMU, za czyny odwagi z narażeniem życia podczas pełnienia służby i położone przez to zasługi na polu zwalczania przemytnictwa po raz pierwszy, Krzyż Zasługi "Za Dzielność".-

SZEF BIURA PREZESA RADY MINISTRÓW

Stanisław Czerwinski

Znak

System Nr. 2 PR 17 28 1928
Dziennik Państwowy Nr. 4182

Informację o tym (odznaczenie to nadawano niezwykle „oszczędnie”, dlatego też w Straży Granicznej jego kawalerów było tylko kilkunastu)¹⁵ Pomorskiemu Inspektorowi Okręgowemu SG przekazał Komendant Straży Granicznej płk Gorzechowski pismem pod koniec lutego 1929 roku, a jego wręczenie zastępca Komendanta Straży Granicznej płk Czaplński polecił przeprowadzić „w sposób możliwie uroczysty”¹⁶.

MINISTERSTWO SKARBU	WARSZAWA, DN. 25, lutego 1929 r.												
KOMENDA STRAŻY GRANICZNEJ	D O												
L. DZ. K. S. G. 388/I/Tj/29.	PANA POMORSKIEGO INSPEKTORA OKRĘGOWEGO												
TELE. 98-67.	STRAŻY GRANICZNEJ												
Nadanie "Krzyża Zasługi" Za Dzielność - przesłanie zawiadomienia. -	C Z E R S K.												
<p>W załączeniu przesyłam zawiadomienie Prez. Rady Min. o nadaniu "Krzyża Zasługi" Za Dzielność :</p> <p>Strażnikowi ZIMNEMU STANISŁAWOWI celem dołączenia do aktów osobowych odznaczonego funkcjonariusza. -</p> <p>1 załącznik.</p>													
<table border="1"> <tr> <td colspan="2">POMORSKI INSPEKTORAT OKRĘGOWY</td> </tr> <tr> <td colspan="2">STR. 270</td> </tr> <tr> <td>Wzrost cm. 28 1/2</td> <td>Referuje:</td> </tr> <tr> <td>Załączników 1</td> <td><i>[Signature]</i></td> </tr> <tr> <td>L. dz. 607/29. 8jm</td> <td>K. in. /</td> </tr> <tr> <td></td> <td>Telex /</td> </tr> </table>	POMORSKI INSPEKTORAT OKRĘGOWY		STR. 270		Wzrost cm. 28 1/2	Referuje:	Załączników 1	<i>[Signature]</i>	L. dz. 607/29. 8jm	K. in. /		Telex /	<p>KOMENDANT STRAŻY GRANICZNEJ</p> <p><i>[Signature]</i></p> <p>/Gorzechowski Płk./</p>
POMORSKI INSPEKTORAT OKRĘGOWY													
STR. 270													
Wzrost cm. 28 1/2	Referuje:												
Załączników 1	<i>[Signature]</i>												
L. dz. 607/29. 8jm	K. in. /												
	Telex /												
Druk. Państw. Nr. 43972. 27.XI.28. 10000.													

¹⁵ Wojciech Grobelski podaje, że w okresie dziesięciu lat istnienia Straży Granicznej odznaczenie to otrzymało łącznie 12 oficerów i szeregowych Straży Granicznej. Niestety na podanym wykazie strażnika granicznego Stanisława Zimnego nie ma; W. Grobelski, Kawalerowie orderów i odznaczeń bojowych w dziesięciolecie istnienia Straży Granicznej II Rzeczypospolitej (1928-1938), [w:] *80 rocznica powstania Straży Granicznej II Rzeczypospolitej*, Warszawa – Kętrzyn 2008, t. I, s. 199-200.

¹⁶ Pismo KSG nr 388/I/Tj/29 z dn. 25.02.1929 oraz Pismo KSG nr 6120/29 z dn. 7.05.1929.

MINISTERSTWO SKARBU WARSZAWA, dn. 7 maja 1929 r.

KOMENDA STRAŻY GRANICZNEJ
L. DE. K. S. G. 6120/29
TEL. 98-67.

Do Pana
Pomorskiego Inspektora Okręgowego
Straży Granicznej
C z e r s k

Str. ZIMNY STANISŁAW - wręczenie
Krzyża Zasługi "Za dzielność" i
dyplomu.-

Przesydam Krzyż Zasługi "Za dzielność" Nr. 156
oraz dyplom dla wręczenia str. ZIMNEMU STANISŁAWOWI.

Jednocześnie polecam przeprowadzić dekorację
wymienionego w sposób możliwie uroczysty, stosownie do
rozkazu Nr. 67/28.

2 zał. i 1 krzyż i 1 dyplom

ZASTĘPCA KOMENDANTA STRAŻY GRANICZNEJ
Czapliński Płk./

PGMO	INSPEKTOR OKRĘGOWY
Wzrost:	Kolor włosów:
44237/29	44237/29

Jego wręczenie interesująco przedstawił kierownik IG Kościerzyna, insp. SG Figler. „Dekoracja str. Zimnego »Krzyżem Zasługi Za Dzielność« odbyła się – napisał on – 9.VI.29 r. w kom. Sierakowice. W tym dniu przeprowadziłem strzelanie konkursowe o nagrody. Po ukończeniu strzelania urządzono zbiórkę przed komisariatem Str. Gran. Sierakowice wszystkich szeregowych wolnych od zajęć służbowych. Udział w zbiórce brali także delegowani z wszystkich komisariatów tut. IG szeregowi w liczbie 25 oraz 3. kompanja Sierakowicka PW. Przed dekoracją wygłosił kierownik komisariatu Sierakowice podkomisarz Chełmecki Tadeusz krótką przemowę o czynach, za które strażnik Zimny Stanisław zostaje udekorowany. Po przemowie pkom. Chełmeckiego – relacjonuje inspektor SG Figler – udekorowałem osobiście Zimnego »Krzyżem Zasługi Za Dzielność«. Podczas dekoracji odegrała miejscowa orkiestra hymn narodowy »Jeszcze Polska nie zginęła«, następnie odbyła się defilada przed udekorowanym w następującym porządku: na czele Straż Graniczna w sile 50-ciu szeregowych, potem kompanja PW w sile 30-tu członków”¹⁷ – podsumował Figler.

¹⁷ Meldunek kierownika IG Kościerzyna do Pomorskiego IOSG z dn. 15.07.1929.

6. INSPEKTORAT STRAŻY GRANICZNEJ Kościerzyna, dnia 15. lipca 1929 r.
L.dz. 2051/29.

Str. gran. Zimny Stanisław-2353-
Krzyż Zasługi Za Dzielność -
sprawozdanie z przebiegu uroczystości dekoracji.-

POMORSKI INSPEKTOR OKRĘGOWY
STRAŻY GRANICZNEJ
w Cz e r s k u .

Na L.dz. 4422/29. Adj. z dnia 13. maja 1929 r. przedkładać poniższe sprawozdanie:
Dekoracja str. Zimnego "Krzyżem Zasługi Za Dzielność" odbyła się w dniu 9. VI. 29. r. w kom. Sierakowice. W dniu tym przeprowadzono strzelanie konkursowe o nagrody. Po ukończeniu strzelania urządzono zbiórkę przed komisariatem Str. Gran. Sierakowice wszystkich szeregowych wólnych od zajęć służbowych. Udział w zbiórce brali także delegowani z wszystkich komisariatów tut. I. G. szeregowi w liczbie 25 oraz 3. kompanja Sierakowicka P. W.
Przed dekoracją wykosik kierownik komisariatu Sierakowice podkomisarz Chelmecki Tadeusz krótką przemowę o czynach, za które strażnik Zimny Stanisław zostaje udekorowany.
Po przemowie pkom. Chelmeckiego udekorowaniem osobiście Zimnego "Krzyżem Zasługi Za Dzielność".
Podczas dekoracji odegrała miejscowa orkiestra hymn narodowy "Jeszcze Polaka nie zginęła", następnie odbyła się defilada przed udekorowanym w następującym porządku: na czele Straż Gran. w sile 50-ciu szeregowych, potem kompanja P. W. w sile 30-tu członków.- Na ten uroczystość zakończono.-

Kierownik Inspektoratu Gran.
Figler
Inspektor Straży Granicznej

o/a
osobowe
Figler

o/a
7042/29

Nie było to ostatnie wyróżnienie, jakie tego roku otrzymał Stanisław Zimny. W połowie marca 1929 r. Komendant Straży Granicznej przyznał mu Medal Dziesięciolecia Odzyskanej Niepodległości. Pod koniec czerwca tego roku kierownik Pomorskiego Inspektoratu Okręgowego SG mjr Wiktor Dunin – Wąsowicz mianował go z dniem 1 lipca starszym strażnikiem granicznym, informując jednocześnie, że termin następnego awansu może nastąpić 1 stycznia 1931 roku¹⁸.

Kolejne wyróżnienia nadeszły później. Uhonorowano go m.in. Odznaką Straży Granicznej, a 10 maja 1938 roku Brązowym Medalem za długoletnią służbę¹⁹.

¹⁸ Odpis pisma PIOSG nr 2637/29/Adj. z dn. 26.03.1929 oraz Pismo PIOSG nr 5400/Adj. z dn. 20.06.1929.

¹⁹ Dyplom z dn. 10.05.1938.

18.

POMORSKI INSPEKTORAT OKRĘGOWY
 STRAŻY GRANICZNEJ
 L.dz: 5400/29/Adj.

Czersk, dnia 20. czerwca 1929 r.

Pan *Zimny Stanisław*
 Strażnik graniczny *2353*

.....

Na podstawie upoważnienia Pana Komendanta Straży Granicznej L.dz:K.S.G.6886/1/29 z dnia 25.maja 1929 r. - mianuję Pana z dniem 1.lipca 1929 r. starszym strażnikiem granicznym w XII. grupie szczebel "b" uposażenia służbowego unormowanego ustawą z dnia 9.X.1923 r. o uposażeniu funkcjo - narzusców państwowych i wojska / Dz.U.R.P.Nr.116 poz.924. z 1923 r./

KIEROWNIK INSPEKTORATU OKRĘGOWEGO

Termin posunięcia do następnego szczebla *1. I. 31 r.*
 Podstawa: Rozkaz I.O.Nr.40/29/p.I.

/-/ Dunin-Wąsowicz, major./

Na początku września rozpoczął się nowy rozdział, bowiem od 1 września 1929 roku został przeniesiony do Placówki II linii w Kościerzynie.

Jak był Stanisław Zimny postrzegany przez przełożonych? Zapewne bardzo dobrze. Świadczą o tym zarówno nadawane mu wyróżnienia, o których była mowa oraz opinie służbowe wystawiane przez przełożonych każdego roku. W 1929 roku wystawili ogólną ocenę bardzo dobry. Z 8 ocen cząstkowych wszystkie były bardzo dobre. Bezpośredni jego przełożony tak go opisał. Zalety osobiste: „sumienny, pilny, energiczny, godny zaufania, taktowny, śmiały, koleżeński, zdyscyplinowany, chętny, patriota dobry”. Zdolności fizyczne: „zdrowy, silny, dobrze rozwinięty, na trudy służby odporny, wytrzymały”. Inteligencja: „umysłowo dobrze rozwinięty, skryty”. Zdolności organizacyjne: „wykazuje dużo chęci i zapał, umie opanować umysł”. Zdolności wychowawcze: „wykłada dobrze, pewny siebie, opornych zmusi, odstałych przykładem swoim pociągnie”. Ogólna wartość służby: „służbę pełni z zamiłowaniem i z poczuciem obowiązku”. Wniosek na przydatność w służbie: „nadaje się w uzupełnieniu na kierownika placówki i na wywiadownicę”²⁰.

²⁰ Lista kwalifikacyjna za rok 1929.

W następnych latach ogólna ocena o starszym strażniku granicznym Stanisławie Zimnym nie zmieniała się. Oceny cząstkowe ulegały pewnym zmianom, ale nie aż na tyle, aby zmienić tę ostateczną. Natomiast w latach 1937 i 1938 wystawiono mu notę ogólną „dobry”.

STRAŻ GRANICZNA
 O.S.G. Pomorski
 Ob.S.G. Kościerzyna
 K-t S.G.

ROCZNA LISTA KWALIFIKACYJNA
 za rok 1938.
 St.str.Zimny Stanisław - służba w.w.
 (stopień, nazwisko i imię oraz funkcja)

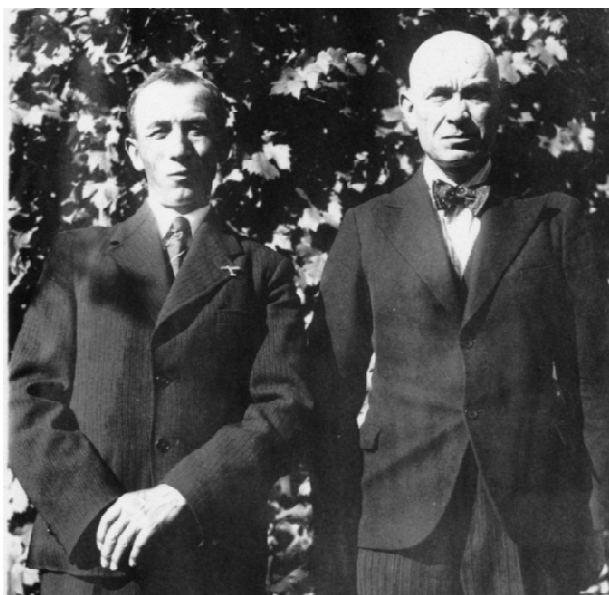
		Opinia I przełożonego	Opinia II przełożonego	Opinia III przełożonego
I. Wartości osobiste	Inteligencja, moralność, uświadomienie państwowe, cechy fizyczne itp.	przeciętny poziom umysłowy, energiczny, samodzielny, odważny, spostrzegawczy, sumienny, ambitny, zamiłowany do służby gran., koleżeński, zachowanie poza służbą bez zarzutu, pilny, prawdomówny, uświadomiony państwowo, odporny na wysiłek fizyczny.	Komendant Obwodu Straży Gran. Szekowski Strzał. Funkc. om.	29 LIST. 1938
	Wyszkolenie	fachowo - dobrze wojskowo - dostatecznie.		
	Dowodzenie	nie miał okazji wykazania swoich zdolności.		
	Karność	zdyscyplinowany i lojalny pod-officer.		
II. Warunki służbowe	Przydatność	na czas pokoju nadaje się na z-cy d-cy plac. I i II linii, na czas wojny jako d-ca drużyny.	Jako oficer Komendy Obwodu Straży Gran. w Kościerzynie	29 LIST. 1938
III. Ocena fachowa	sumienny i ruchliwy wywiadowca, osiągający dobre wyniki w służbie.			
IV. Stosunki rodzinne i materialne	żonaty - 4 dzieci z których 2 uczęszczają do miejscowych szkół powszechnych, a 1 syn do gimnazjum - był materialnie ciężki, lecz nie zadłuża się.			
V. Ocena ogólna	dobry.			
Podpis	Opinia za czas od 12 V. 1938r. - 20.XI.1938r.			

K. G. S. G. nr 3.
 Drukarnia Państwowa nr 58974. 23.V.38. 30 000.

Ofic. Sztabu K. Ob.
 Wierchowski
 47, Terachowski, komisarz

Pierwszy przełożony, oficer sztabu Komendy Obwodu komisarz Wierchowski opiniując go za okres od 12 maja do 20 listopada 1938 roku napisał: „przeciętny poziom umysłowy, energiczny, samodzielny, odważny, spostrzegawczy, sumienny, ambitny, zamiłowany do służby gran., koleżeński, zachowanie poza służbą bez zarzutu, pilny, prawdo-

mówny, uświadomiony państwowo, odporny na wysiłek fizyczny. Wyszkolenie: fachowo – dobrze, wojskowo – dostatecznie. Dowodzenie – nie miał okazji wykazania swoich zdolności. Zdyscyplinowany i lojalny podoficer. Na czas pokoju nadaje się na zastępcę dowódcy placówki I i II linii, na czas wojny dowódca drużyny”. Ocena fachowa: „sumienny i ruchliwy wywiadowca, osiągający dobre wyniki w służbie”. Pod uwagę w ocenie brano także stosunki rodzinne i materialne. Przedstawiono je następująco: „żonaty – 4 dzieci, z których 2 uczęszczają do miejscowych szkół powszechnych, a syn do gimnazjum. Był materialny ciężki, lecz nie zadłuża się”. Natomiast Komendant Obwodu SG nadkomisarz Stefan Sosnkowski zanotował „Obowiązkowy i odważny. Inteligencji przeciętnej. Dobry”²¹.

Starszy strażnik graniczny Stanisław Zimny bez wątpienia należał do wyróżniających się funkcjonariuszy Straży Granicznej. Pomimo że urodził się w Niemczech, nie wyparł się własnych korzeni, własnej Ojczyzny. Powrócił do niej i chciał jej służyć, jak tylko potrafił. Wybrał niełatwą profesję, bowiem służba na granicach Polski do łatwych i spokojnych wówczas nie należała. Miał okazję niejednokrotnie sam się o tym przekonać. Służbę taką wybrał raczej z pobudek patriotycznych niż materialnych i oddał się jej całkowicie.

²¹ Roczna lista kwalifikacyjna za rok 1938.

Postawa Stanisława Zimnego z pewnością służy za przykład obecnemu, młodemu pokoleniu funkcjonariuszy Straży Granicznej. Każdy z nich może odnaleźć dla siebie wzór postępowania.

*

Przed rokiem, kiedy w Archiwum Straży Granicznej odnalazłem teczkę akt personalnych naszego bohatera i chciałem powiadomić o tym jego syna Bogusława, otrzymałem wyjątkowo smutną wiadomość. Bogusław Zimny zmarł 19 czerwca 2010 roku. Pisząc tę notę wypełniam daną mu przed laty obietnicę tym bardziej, że takie postacie warto przypominać.

Na fot.: Bogusław Zimny (z prawej) z autorem. W tle budynek Placówki SG w Załakowie, w którym się on urodził (Załakowo maj 2009 r.)

STRAŻ GRANICZNA WOBEC TERRORYZMU. WYBRANE ZAGADNIENIA MATERIALNO-PRAWNE*

Z dniem 1 maja 2004 roku wschodnia granica Polski stała się zewnętrzną granicą Wspólnoty Europejskiej. Tym samym przystąpienie Polski do Unii Europejskiej spowodowało konieczność zmiany podejścia i spojrzenia na politykę związaną z efektywnym funkcjonowaniem oraz ochroną granic przed szerokim spektrum zagrożeń mogących godzić przede wszystkim w interesy państwa lub poczucie bezpieczeństwa jego obywateli.

Po 21 grudnia 2007 roku, kiedy to zniesiono kontrole osób przekraczających granice między państwami członkowskimi Układu, wzmocniona została (po uprzednim, kilkuletnim okresie przygotowań administracji publicznej zwłaszcza o charakterze specjalnym) współpraca w zakresie wspólnotowego bezpieczeństwa i polityki azylowej. Oczywistym stał się fakt, iż by sprostać zadaniom wynikającym ze współpracy w obszarze Schengen w dziedzinach:

- ochrony zewnętrznej granicy Unii Europejskiej;
- polityki wizowej i migracyjnej;
- współpracy służb policyjnych i granicznych (nie wyłączając pościgów transgranicznych);
- zacieśnienia współpracy służb w rejonach wewnętrznej granicy państw członkowskich, czy też ekstradycji i wydaleń;

Polska powinna dysponować profesjonalną – wyspecjalizowaną w tym celu formacją. W obecnej dobie jest nią bez wątpienia Straż Graniczna, która wchodząc w skład systemu organów bezpieczeństwa państwa posiada bogate instrumentarium prawne oraz siły i środki, by skutecznie realizować zadania między innymi z zakresu:

- rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania oraz ścigania sprawców czynów karalnych leżących we właściwości rzeczowej;
- organizowania i dokonywania kontroli ruchu granicznego, a także wydawania zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej, w tym wiz;

* Art. został złożony przed rozpoczęciem mistrzostw Europy w piłce nożnej Euro 2012.

- ochrony granicy państwowej – tzw. „granicy zielonej” poza przejściami granicznymi;
- zapewnienia bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznego – w zakresie posiadanej właściwości;
- przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa zarówno w środkach transportu w komunikacji międzynarodowej, jak i w zasięgu terytorialnym: drogowego, kolejowego, morskiego i rzeczno-przejścia granicznego oraz w portach lotniczych (w trybie i na zasadach określonych przepisami dotyczącymi ochrony lotnictwa cywilnego);
- zapewnienia bezpieczeństwa na pokładzie statków powietrznych wykonujących przewóz lotniczy pasażerów;
- ochrony szlaków komunikacyjnych o szczególnym znaczeniu międzynarodowym przed właściwą w przedmiocie ścigania przestępczością;
- zapobiegania transportowaniu (bez wymaganego prawem zezwolenia) przez granicę państwową między innymi: odpadów, szkodliwych substancji chemicznych oraz materiałów jądrowych i promieniotwórczych;
- zapobiegania przemieszczaniu, bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów przez granicę państwową broni, amunicji i materiałów wybuchowych;
- przeprowadzania kontroli legalności pobytu oraz wykonywania pracy przez cudzoziemców, prowadzenia działalności gospodarczej przez cudzoziemców, jak również legalności powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom;
- prowadzenia czynności w celu rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terroryzmem¹.

Wydarzenia zachodzące we współczesnym świecie związane z falą nielegalnych emigracji do Europy przede wszystkim z krajów północnej Afryki (obszaru Maghrebu), Azji Południowo-Zachodniej, Północnego Kaukazu, a także ekspansywność islamu (zwłaszcza w jego zradykalizowanej formie) i poczucie ryzyka wystąpienia zagrożeń o charakterze terrorystycznym powodują, że rozpoznawanie i przeciwdziałanie najbardziej wyrafinowanej postaci przemocy – jaką jest terroryzm – nabiera szczególnego znaczenia.

Aktywne występowanie Polski w światowej koalicji antyterrorystycznej, udział w misjach stabilizacyjnych, pokojowych oraz zaangażowanie militarne w Iraku, czy też Afganistanie czynić może z naszego

¹ Patrz art. 1 ust. 2 ustawy o Straży Granicznej z dn. 12.10.1990 r. – tekst jednolity, Dz. U. 2011 r. nr 116, poz. 675 – ze zm.

kraju cel potencjalnego ataku. Ponadto ukształtowanie geopolityczne, otwartość na inność społeczno-kulturowo-religijną, a także położenie w strefie Schengen wzmacnia atrakcyjność RP jako miejsca dla ewentualnego zabezpieczenia logistycznego terrorystów. Miejsca, z którego zgromadzone uprzednio środki sprawcze można przetransportować z mniejszą dozą ryzyka np. do dowolnie wybranego miasta europejskiego. Wskazane przykładowo czynniki nie stanowią bynajmniej podstaw do marginalizowania lub bagatelizowania problemu uzasadnionej potrzeby stałego podejmowania kompleksowej ochrony zewnętrznej lądowej granicy Unii Europejskiej, jak również międzynarodowej komunikacji morskiej, lotniczej oraz drogowej. Natomiast utrzymanie właściwego reżimu granicznego przyczynić się może do ochrony naszego kraju i obszaru UE przed napływem osób niepożądanych, niosących ze sobą niebezpieczeństwo dla porządku publicznego, a nawet dla obronności wymienionych terenów².

Rozpatrując czynności realizowane z tytułu zwalczania terroryzmu wypada zasygnalizować, iż w świetle unormowań prawnych Straż Graniczna jest formacją zobowiązaną do czynienia wszelkich działań (w prawie dozwołonych granicach) obejmujących jedynie rozpoznawanie lub zapobieganie, przeciwdziałanie ewentualnym zagrożeniom terroryzmem. W systemie organów bezpieczeństwa państwa nie jest podmiotem uprawnionym w chwili obecnej *stricte* do wykrywania i ścigania sprawców czynów o charakterze terrorystycznym. Może jednak do realizacji swych czynności korzystać z pomocy osób nie będących funkcjonariuszami³. To z kolei przemawia za słusznością twierdzenia, iż owa pomoc mieć może zarówno charakter jawny, jak i niejawny. Przybiera bynajmniej postać dobrowolnego przekazywania informacji o osobach, miejscach, okolicznościach, zdarzeniach, obiektach itd. będących w zainteresowaniu służbowym bądź np. użyczenia rzeczy ruchomych niezbędnych do prawidłowej i skutecznej realizacji czynności służbowych podejmowanych z tytułu przeciwdziałania zagrożeniom.

Analizując funkcjonujący na dzień dzisiejszy stan prawny można dojść do wniosku, iż w przedmiotowym zakresie przestępstw ściganych przez Straż Graniczną (art. 1 ust. 2, pkt 4 i w ust. 2a powoływanej w przypisie ustawy) funkcjonariusze mają możliwość realizacji pozaprocesowych – niejawnych czynności wykrywczych (operacyjno-rozpoznawczych) opierających się w głównej mierze na korzystaniu z dobrowolnej pomocy ze strony różnej kategorii osób niebędących funkcjonariuszami, a których ujawnianie danych jest zabronione – za wyjątkiem

² Por. M. Ilnicki, *Służby graniczne w walce z terroryzmem. Polskie warunki ustrojowo-prawne*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 117.

³ Por. art. 9b ustawy o Straży Granicznej.

okoliczności ściśle sprecyzowanych ustawą. Natomiast w celu realizacji ustawowych zadań, z których szczególnego znaczenia nabiera rozpoznawanie i zapobieganie terroryzmowi, Straż Graniczna może korzystać z informacji o osobie, w tym danych osobowych uzyskanych przez uprawnione organy, służby i instytucje państwowe w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych lub prowadzenia kontroli operacyjnej oraz przetwarzać je (oczywiście w trybie i na zasadach określonych ustawą)⁴.

Takie działanie jest z kolei właściwym i charakterystycznym dla pracy operacyjnej. Ponadto przy wykonywaniu zadań z dziedziny rozpoznawania i przeciwdziałania terroryzmowi funkcjonariusze tej formacji mogą korzystać z pomocy wspomnianej wcześniej kategorii osób – w sposób jak najbardziej gwarantujący i zapewniający (co stanowi oczywistą konieczność z punktu widzenia chociażby bezpieczeństwa tych osób) zachowanie ich anonimowości. Takie uprawnienie oraz sposób jego realizacji jest również podstawowym elementem charakteryzującym, a także w pewien sposób wyróżniającym czynności operacyjno-rozpoznawcze. Skąd zatem tak ciekawy, faktyczny stan prawny? Czyżby ustawodawca stawiając przed Strażą Graniczną zadanie z zakresu walki z terroryzmem zapomniał lub poskąpił uprawnień do jego skutecznej i pełnej realizacji? A może po prostu umknął uwadze fakt, iż funkcjonariusze tej wyspecjalizowanej formacji nie realizują służbowych powinności jedynie w rejonie strefy nadgranicznej, lecz także na terenie całego kraju.

W dobie obecnych zagrożeń zasadnym wydaje się posiadanie kompetencji przynajmniej do niejawnego gromadzenia i przetwarzania informacji celem zbadania, czy działalność danej jednostki lub grupy osób (w rejonie służbowej odpowiedzialności – w zakresie posiadanej właściwości) nie stanowi bądź stanowić będzie zagrożenia przede wszystkim dla porządku publicznego oraz poczucia bezpieczeństwa obywateli. W ten oto sposób, obiektywnie rzecz biorąc, pełniej realizowałyaby się porządkowa i ochronna funkcja państwa⁵ względem obywateli.

Jest rzeczą oczywistą, że każde zdarzenie o charakterze terrorystycznym (bez względu na jego podłoże, rodzajowość, miejsce występowania oraz sprawców i ich *modus operandi*) stanowi akt wymierzony przeciwko bezpieczeństwu, a w tym bezpieczeństwu wewnętrznemu. Te z kolei rozumiane jest w doktrynie jako stan funkcjonowania państwa, który zapewnia przeciwdziałanie, eliminowanie lub ograniczanie zagrożeń po-

⁴ Por. art. 9, ust. 1a ustawy o Straży Granicznej.

⁵ Obowiązek zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa (w szerokim tego słowa znaczeniu) wynika wprost z art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2.04.1997 r. Dz. U. nr 78, poz. 483 – ze zm.

rzędu wewnętrznego i spokoju oraz umożliwia ochronę interesu publicznego poszczególnych społeczności i każdego obywatela⁶.

Jak powszechnie wiadomo instytucjonalny wymiar bezpieczeństwa RP obejmuje swym zakresem również Straż Graniczną wyposażoną we wskazane wcześniej uprawnienia⁷. Prowadzone w przedmiocie zagrożeń terroryzmem rozpoznawanie (z taktycznego punktu widzenia) należałoby rozumieć przede wszystkim jako ogół działań służących organizacji stałego lub okresowego (w sytuacjach wyjątkowych – jednokrotnego) dopływu informacji oraz służących systematycznemu ich odbiorowi, a następnie selektywnemu opracowaniu dla dalszego, aktualnego bądź potencjalnego wykorzystania tych informacji w profilaktycznych, dowodowych, wykrywczych lub innych prawnie dozwolonych formach⁸. Uzyskane w ten sposób informacje pochodzące z różnych źródeł są także przekazywane (niezwłocznie, zgodnie z właściwością) zewnętrznym podmiotom porządku publicznego i bezpieczeństwa państwa celem dalszego ich wykorzystania szczególnie w procesie wykrywania zarówno samych zagrożeń, jak i ich potencjalnych sprawców.

Natomiast w sposób ogólny mianem przeciwdziałania (zapobiegania) zagrożeniom terroryzmem określić można ogół działań zmierzających do eliminacji możliwości zrealizowania tychże czynów, przede wszystkim przez ograniczanie i likwidowanie tymi działaniami czynników, zjawisk i sytuacji sprzyjających takiej realizacji. Problematykę oddziaływań zapobiegawczych-profilaktycznych można przedstawiać na wiele sposobów, jednakże sens ogólny (polegający na tym, aby potencjalny ciąg przyczynowy nie doprowadził do nastąpienia ujemnie ocenianego skutku – w naszym przypadku zdarzenia o charakterze terrorystycznym) pozostaje zawsze ten sam⁹.

Terroryzm traktować można jako ekstremalną metodę działania polegającą na stosowaniu szeroko rozumianej przemocy, a także jako zjawisko:

- a) obejmujące działania zaplanowane, przygotowane oraz realizowane przez jednostkę lub grupę osób w sposób destrukcyjny i sprzeczny z prawem;

⁶ K. A. Wojtaszczyk, *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 1/09 Wyd. Emów 2009, s. 14. Szerzej na temat pojmowania bezpieczeństwa, a w tym wewnętrznego S. Sulowski, *W poszukiwaniu definicji bezpieczeństwa wewnętrznego*, ibidem s. 10-13 oraz A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Wyd. WA-iP 2008, s. 12-20.

⁷ Por. K. A. Wojtaszczyk, op. cit.

⁸ T. Hanausek, *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1994, s. 77-78.

⁹ Ibidem, s. 177-182.

- b) wynikające z różnych motywów, przesłanek, celów i dążeń;
- c) wymierzone wobec określonych osób, aparatu władzy, podmiotu międzynarodowego lub jego przedstawicieli, instytucje, infrastrukturę bądź przeciwko przypadkowym członkom społeczeństwa¹⁰.

Straż Graniczna realizując ustawowe zadania podejmuje działania przeciwko powyższemu zarówno w systemie krajowej, jak również międzynarodowej komunikacji drogowej, kolejowej, lotniczej oraz morskiej.

Na uwagę zasługują również czynności realizowane w rejonie służbowej odpowiedzialności poszczególnych Placówek SG, a także w głębi kraju. Pierwoplanową rolę w procesie przeciwdziałania zagrożeniom odgrywa prowadzenie przez funkcjonariuszy skutecznej kontroli bezpieczeństwa przede wszystkim w celu uniemożliwienia wniesienia na pokład statku przedmiotów zabronionych, do których zalicza się broń palną, gazową, materiały wybuchowe oraz wszelkie inne urządzenia lub substancje mogące stanowić zagrożenie dla lotu lub jego pasażerów¹¹.

Przy kontroli bezpieczeństwa wykorzystywane są ręczne detektory metali, rentgenowskie prześwietlarki bagażu (stacjonarne urządzenie rentgenowskie potocznie zwane „Haimannem”), stacjonarne wykrywacze metali, urządzenia służące do wykrywania śladowych ilości materiałów wybuchowych (analizatory oparów), a także wyszkolone uprzednio do wykrywania ładunków wybuchowych psy służbowe. Praktykowana jest również kontrola osobista.

Jak zauważa M. Ilnicki Straż Graniczna w ruchu międzynarodowym kontrole bezpieczeństwa przeprowadza sama, natomiast w ruchu krajowym sprawuje w tym względzie nadzór nad zarządzającym lotniskiem. Ów nadzór odnosi się do sposobu i merytorycznej jakości kontroli wykonywanej przez pracowników służby ochrony lotniska, sprawdzania ich kwalifikacji oraz wykorzystywanego przez nich sprzętu, jak również udzielania w tym zakresie pomocy interpretacyjnej, czy też fachowego wsparcia celem zapewnienia płynności kontroli i porządku w miejscu jej prowadzenia¹².

Wymierną rolę w przeciwdziałaniu zagrożeniom w komunikacji drogą powietrzną, a także na lotnisku – z którego lub do którego odbywa

¹⁰ Patrz: S. Wojciechowski, *Terroryzm. Analiza pojęcia*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 1/09 Wyd. Emów 2009, s. 60.

¹¹ Art. 116 ust. 1 i 2 ustawy z dn. 3.07.2002 „Prawo lotnicze” Dz. U. 2002 nr 130, poz. 1112 – ze zm.

¹² M. Ilnicki, op. cit., s. 175. Natomiast po ostatniej nowelizacji prawa lotniczego zadania związane z kontrolą bezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym realizuje zarządzający lotniskiem poprzez służbę ochrony lotniska. Straż Graniczna przejmuje rolę swojego eksperta, o czym można się przekonać po lekturze art. 1 ust. 1, pkt. 124 ustawy z dn. 30.06.2011 o zmianie ustawy – prawo lotnicze oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. 2011 nr 170, poz. 1015.

się dany lot – spełniają funkcjonariusze realizujący warty ochronne na pokładzie statków powietrznych wykonujących przewóz lotniczy pasażerów (Sky Marshals). Warta ochronna pełniona jest niejawnie, a ujawnienie faktu jej prowadzenia może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa na pokładzie statku powietrznego. Natomiast samych funkcjonariuszy rozmieszcza się w taki sposób, aby mogli prawidłowo oraz skutecznie między innymi:

- przeciwdziałać aktom przemocy i próbom przejęcia – zawładnięcia samolotem,
- przeciwdziałać aktom niszczenia lub uszkodzenia statku powietrznego – mogących stanowić zagrożenie dla jego bezpieczeństwa,
- dokonywać rozpoznania i zabezpieczenia urządzeń, substancji mogących spowodować zagrożenie dla statku powietrznego oraz w miarę możliwości przeprowadzać ich neutralizację¹³.

W terytorialnym zasięgu morskiego przejścia granicznego oraz w środkach międzynarodowej komunikacji morskiej kontrolę bezpieczeństwa, zważywszy na obowiązujące uwarunkowania prawne, stosuje się przede wszystkim wobec:

- a) pasażerów oraz członków załóg statków morskich i ich bagażu;
- b) osób zatrudnionych w przejściu granicznym i innych osób wchodzących na teren morskiego przejścia granicznego oraz wnoszonych przez nie przedmiotów;
- c) ładunków;
- d) zapasów statkowych;
- e) pojazdów oraz statków morskich.

Formy i metody ich realizacji analogiczne są względem czynności w tym zakresie podejmowanych w komunikacji lotniczej¹⁴.

Polegając na wiedzy i doświadczeniu praktyków z zakresu przeciwdziałania terroryzmowi morskiemu w realiach Straży Granicznej należa-

¹³ Szerzej nt. wart ochronnych pełnionych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej na pokładzie statku powietrznego, a także warunków, jakie muszą być spełnione w rozporządzeniu MSWiA z dn. 19.12.2005 r. Dz. U. 2005 r. nr 266, poz. 2243. O uwarunkowaniach i specyfice służby w charakterze polskiego Sky Marshal – Air Marshal traktuje P. Nisztor, *Powietrzni szeryfowie czuwają* www.rp.pl/artukul/517771.html – ostatnia aktualizacja z dn. 04. 08. 2010. Natomiast w kwestii zagrożeń w portach lotniczych zob.: Z. Michalec, *Zagrożenia terroryzmem w portach lotniczych*, [w:] *Służby graniczne w obliczu zagrożeń terrorystycznych*, red. J. Szafrąński, M. Kisły, CSSG, Kętrzyn 2009, s. 133-144.

¹⁴ Rozporządzenie MSWiA z dn. 22.09.2005 r. w sprawie form kontroli bezpieczeństwa przeprowadzanej w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego oraz w środkach komunikacji międzynarodowej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, Dz. U. 2005 r. nr 197, poz. 1642.

łoby stwierdzić, iż współcześnie nasila się wzrost zagrożeń, z jakimi styka się międzynarodowa żegluga morska. Mogą one mieć różnorodny charakter. Możemy do nich zaliczyć obok aktów terrorystycznych także zagrożenia bezpieczeństwa nawigacyjnego lub piractwa¹⁵. Natomiast do kategorii obiektów najbardziej narażonych na oddziaływanie zamachowców zalicza się:

- 1) promy i statki pasażerskie oraz infrastrukturę do ich obsługi, gdzie atak może zostać przeprowadzony wielowariantowo:
 - a) z zewnątrz podczas rejsu (przy użyciu jachtu lub motorówki) bądź w czasie postoju;
 - b) przez osoby potajemnie ulokowane na pokładzie danej jednostki;
 - c) przez samych członków załogi statku;
 - d) przez pasażerów, którym broń i materiały wybuchowe dostarczą osoby trzecie;
 - e) zamachowców-samobójców;
- 2) ważne obiekty portowe;
- 3) tankowce i gazowce;
- 4) pirsy paliwowe i gazowe oraz
- 5) rurociągi (paliwowe i gazowe).

Z kolei redy, kotwicowiska i kanały portowe traktowane są jako obszary dające największe możliwości dostępu do wszystkich statków¹⁶. Poza tym w codziennej praktyce służbowej funkcjonariusze Straży Granicznej patrolują basen polskich obszarów morskich, gdzie dokonują także kontroli napotkanych tam jednostek pływających.

W dotychczasowej historii zdecydowana większość zamachów terrorystycznych oraz autodestrukcyjnych czynów samobójczych o podłożu terrorystycznym miała miejsce w środowisku lądowym. Duże skupiska ludzi przyciągały uwagę terrorystów z powodu spektakularności przeprowadzanych przez nich zamachów, liczbę ofiar oraz medialny wydźwięk zdarzenia. Miejskami ludzkich tragedii były między innymi: teatry, szkoły, hotele, biura, dyskoteki, szpitale, centra handlowe, dworce kolejowe, autobusy, metra, czy też pociągi. Powyższe dowodzi słuszności przekonania, iż środowisko lądowe jest w co najmniej równym, jak nie w większym stopniu narażone na atak terrorystyczny¹⁷.

Charakter zagrożenia w ruchu lądowym (transport drogowy, kolejowy, szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym, przejścia graniczne itd.) nie odbiega dalece od morskiego bądź lotniczego. Różnicuje

¹⁵ M. Janik, *Zagrożenia terrorystyczne w portach morskich*, [w:] *Służby graniczne w obliczu zagrożeń terrorystycznych*, op. cit., s. 125.

¹⁶ Ibidem, s. 126-127.

¹⁷ Szerzej np. B. Zasieczna, A. Zasieczny, *Encyklopedia terroryzmu*, rozdz. VI – *Techniki i metody terrorystyczne*, Warszawa 2004, s. 215-246.

go jedynie jego specyfika i ewentualnie *modus operandi* terrorystów, dla których istotą jest zapewne osiągnięcie zakładanego celu, nie zaś rodzaj miejsca jego realizacji.

Mając na względzie możliwość zaistnienia zagrożeń o charakterze terrorystycznym w uwarunkowaniach lądowych Straż Graniczna styka się z ciekawymi, ale trudnymi i złożonymi sytuacjami. Z jednej strony ochrania wschodnią granicę RP z Rosją, Białorusią i Ukrainą (będącą jednocześnie zewnętrzną granicą UE)¹⁸, z drugiej zaś realizuje swe działania w głębi kraju oraz zabezpiecza odcinki granic państwowych na południu i zachodzie Polski. Można zaryzykować twierdzenie, iż funkcjonariusze tej formacji osiągają najwyższą efektywność i skuteczność wykrywczą niebezpiecznych przedmiotów, substancji oraz osób mogących stanowić zagrożenie podczas realizowanych czynności służbowych w przejściach granicznych. Ich działanie skupione jest wokół kontroli bezpieczeństwa osób, bagażu, ładunków oraz środków komunikacji międzynarodowej właściwych dla danego rodzaju przejścia granicznego. W stosunku do osób praktykowana jest jak najbardziej kontrola manualna, osobista, kontrola przewożonego bagażu, a także wykorzystywanego środka transportu. Na szczególną uwagę zasługują także czynności weryfikacyjno-ustaleniowe względem osób przekraczających granicę (zwłaszcza pochodzących z państw podwyższonego lub wysokiego ryzyka) i przedkładanych przez nie dokumentów do kontroli. Gruntownej analizie należy poddać przedkładany paszport przede wszystkim pod kątem jego autentyczności, ustalenia trasy przemieszczania się podróżnego, czy też autentyczności wizy (pisemne zezwolenie na przekroczenie granicy lub pobyt na terenie obcego państwa wystawiane cudzoziemcom przez przedstawicielstwa dyplomatyczne lub konsularne tegoż państwa)¹⁹.

Skrupulatnie wykonywane są również czynności sprawdzeniowe w dostępnych bazach danych, systemach informatycznych, ewidencyjnych, a także systemach realizacji zadań z zakresu czynności zleconych.

Pamiętając o tym, że zazwyczaj każde działanie człowieka przejawia jego indywidualne cechy fizyczne i psychiczne, zaś wszelkie zaobserwowane zachowania mogą ujawniać jego osobowość oraz obrazować indywidualne piętno – funkcjonariusze mają obowiązek gruntownie analizować, oceniać jednocześnie wygląd i zachowanie podróżnych (zewnątrzne jego przejawy) mogące stanowić o symptomach zdarzeń lub zjawisk niekorzystnych z punktu widzenia bezpieczeństwa i porządku

¹⁸ Długości granic wynoszą: z Rosją – 201 km, z Białorusią – 418 km, z Ukrainą – 535 km.

¹⁹ O rodzajach wiz wystawianych cudzoziemcom traktuje rozporządzenie MSWiA z dn. 22.04.2011, Dz. U. 2011 r. nr 99, poz. 579.

publicznego. W wielu sytuacjach (nieopisywanych – z przyczyn obiektywnych w otwartych źródłach informacji) wprawne oko, dociekliwość oraz spryt (wsparty dotychczasową dobrą praktyką) pozwoliły zapobiec zjawiskom lub zatrzymać osoby mogące nieść ze sobą zagrożenie²⁰.

Podczas kontroli bagażu posiadanego przez cudzoziemca zwykle się również (z taktycznego punktu widzenia) zwracać uwagę na:

- przewożone środki finansowe,
- różnego rodzaju podręczniki,
- odręczne zapiski (przede wszystkim w języku arabskim),
- wydruki stron internetowych,
- materiały propagandowe i indoktrynacyjne,
- przesyłki adresowane na osoby prywatne i firmy (podmioty gospodarcze-handlowe),
- zdjęcia mogące posłużyć do fałszerstwa dokumentu,
- komplety dokumentów (paszport, dokument tożsamości, prawo jazdy, dyplomy wyższych uczelni itp.),
- zużyte naklejki wizowe,
- pojedyncze (wyrwane) kartki z paszportu, elektroniczne nośniki danych,
- czy też telefony komórkowe, sprzęt komputerowy itd.

Odpowiednie ujawnienie i zabezpieczenie powyższych przedmiotów zyskuje bezdyskusyjnie na znaczeniu w sytuacji wystąpienia przesłanek za zatrzymaniem podróżnego.

Kolejnym odrębnym, lecz jakże istotnym (z punktu widzenia rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terroryzmem) problemem jest nielegalna imigracja do Polski. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, iż niekontrolowana migracja może doprowadzić do zagrożenia terroryzmem. Natomiast najistotniejszym współcześnie zadaniem przy zwalczaniu nielegalnej imigracji jest uszczelnienie wschodniej granicy. Natomiast zadania instytucji mających bezpośredni związek z procesem zwalczania nielegalnego przerzutu imigrantów zyskują w sposób istotny na znaczeniu ze względu na intensyfikację tegoż problemu, ale również z powodu zagrożenia, jakie niesie z sobą dla bezpieczeństwa Polski²¹.

²⁰ Przykładem powyższego może być chociażby: zatrzymanie obywatela Algierii, poszukiwanego międzynarodowym listem gończym za działalność terrorystyczną posługującego się brytyjskim paszportem. Poszukiwany przez Interpol Mourad A. okazał się być członkiem GIA, Groupe Islamique Armée – Islamskiej Grupy Zbrojnej, największej organizacji terrorystycznej w Algierii; M. Ogrodowski, *Terrorysta w potrzasku*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” nr 42/2003.

²¹ M. Latecki, Wpływ nielegalnej migracji na zagrożenie bezpieczeństwa państwa, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa*, red. M. Gawrońska-Garstka, Poznań 2009, s. 69.

Jak twierdzi M. Latecki nielegalnych imigrantów można podzielić na trzy podstawowe grupy. Pierwszą z nich stanowią osoby legalnie przybyłe do RP, lecz nielegalnie pozostające na jej terytorium. Kolejną jest grupa osób, które w sposób nielegalny przekroczyły granicę (w miejscu do tego nieprzeznaczonym). Ostatnią grupę stanowią cudzoziemcy przekraczający granicę i pozostający na terytorium RP na podstawie fałszywych dokumentów. Natomiast z przeprowadzonych przez wspomnianego wywiadów wynika, że dotychczas funkcjonowały dwie podstawowe trasy przetrwania imigrantów z kraju pochodzenia do kraju docelowego: Moskwa – Wilno, Kijów lub Mińsk – Polska i Niemcy oraz Istambuł – Praga – Polska – Niemcy²².

Narzędziem wykorzystywanym przez Straż Graniczną w przeciwdziałaniu nielegalnej migracji i bezprawnemu przebywaniu w Polsce jest prowadzona kontrola legalności pobytu, kontrola legalności zatrudnienia, monitorowanie środowisk i skupisk cudzoziemców oraz charakteru ich aktywności (zgodnie z posiadaną właściwością), jak również gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji dotyczących potencjalnych zagrożeń ze strony cudzoziemców, a także realizacja czynności wydaleniowych, deportacyjnych z terytorium RP. Istotnym jest również wyprzedzające przeciwdziałanie zagrożeniom i radykalizacji postaw cudzoziemców przebywających w ośrodkach strzeżonych oraz aresztach w celu wydalenia poprzez umiejętne diagnozowanie symptomów mogących o tym świadczyć.

Polska może stanowić dogodną bazę dla członków i osób powiązanych w różnoraki sposób z organizacjami terrorystycznymi. Mogą one pozyskiwać fundusze na swoją dalszą działalność, werbować nowych członków organizacji lub osoby popierające ich dotychczasowe działania, światopogląd lub radykalną postawę: społeczną, polityczną, religijną. Mogą mieć miejsce działania ukierunkowane na pozyskiwanie broni i materiałów wybuchowych (zważywszy na inklinacje ze światem przestępczości zorganizowanej), a także pomoc w zalegalizowaniu pobytu (często fikcyjnym) i organizowanie przetrutów do innych krajów strefy Schengen. Dlatego nieocenioną jest właściwa w tym zakresie ukierunkowana współpraca ze społeczeństwem. Prowadzenie rozmaitego typu aktywności informacyjnej podnoszącej świadomość rangi i znaczenia problemu przeciwdziałania terroryzmowi oraz zagrożeniom z nim związanym (zwłaszcza skutkom) – wpływa wymiennie na zrozumienie, pomoc i integrację lokalnych środowisk społecznych ze Strażą Graniczną.

²² Ibidem, s. 69. Natomiast punktu docelowego nie należałoby wiązać jedynie z Niemcami a uwzględnić jeszcze Wyspy Brytyjskie, Francję, czy też kraje Beneluxu.

Wnosząc wkład do systemu zwalczania zagrożeń terroryzmu Straż Graniczna współdziała w przedmiotowym zakresie z wieloma podmiotami zarówno międzynarodowymi, jak i krajowymi.

Współpraca jest poprzedzona stosownymi unormowaniami określającymi jej ramy tematyczne, cel, metody, podmioty wykonawcze i sposób realizacji poszczególnych czynności. Wśród podmiotów o zasięgu międzynarodowym na uwagę zasługuje chociażby: Interpol, Europol oraz Europejska Agencja Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej – FRONTEX.

W katalogu partnerów zagranicznych znajdują się bez wątpienia służby ochrony granic państw sąsiednich. Natomiast krajowymi partnerami są przede wszystkim Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu. Nie należy oczywiście umniejszać znaczenia kooperacji ze służbami Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego, Kontroli Skarbowej, Informacji Finansowej, Służby Celnej. Podstawową formą współpracy, stosowaną w codziennej praktyce, jest wymiana informacji uzyskanych w toku służbowej działalności.

Realizując ustawową powinność w przedmiocie zwalczania zagrożeń terroryzmem Straż Graniczna może liczyć na wsparcie ze strony terenowych organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i jednostek przezeń nadzorowanych, a także wielu organizacji oraz podmiotów pozarządowych (np. uczelnie wyższe, stowarzyszenia). Znaczącymi są szczególnie informacje dotyczące miejsca, charakteru oraz form pobytu cudzoziemców (wraz z podaniem ich obywatelstw, uwzględnieniem szacunkowej liczby), a także kierunków ich aktywności.

W strukturze Straży Granicznej głównym koordynatorem przedsięwzięć z zakresu rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym jest Zarząd Operacyjno-Śledczy Komendy Głównej Straży Granicznej, wspomagany przez inne komórki i jednostki terenowe. Oprócz czynności analitycznych pełni on funkcję koordynacyjną i pomocniczą w kontaktach z Oficerami Łącznikowymi innych krajów, Przedstawicielstwami Dyplomatycznymi i Konsularnymi oraz powołanym w ramach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego Centrum Antyterrorystycznym ABW – odpowiedzialnym za skuteczne zespolenie działań podejmowanych przez jednostki odpowiedzialne za ochronę antyterrorystyczną Polski.

Rozpatrując aktywność na arenie narodowej wspomnieć wypada, iż Straż Graniczna efektywnie partycypuje w pracach powołanego przez Prezesa Rady Ministrów Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych zapewniającego współdziałanie administracji rzą-

dowej w zakresie rozpoznawania, przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu²³.

Dodatkowo właściwi merytorycznie przedstawiciele Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej są członkami Stałej Grupy Ekspertkiej ustanowionej przy Międzyresortowym Zespole do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych MSWiA²⁴. Pozostałymi podmiotami, wykonującymi polecenia ww. Międzyresortowego Zespołu są przedstawiciele organów centralnych wymienianych wcześniej służb i instytucji.

Projekt Narodowego Programu Antyterrorystycznego RP na lata 2012-2016 zakłada, iż w ramach ochrony przed terroryzmem Straż Graniczna prowadzić będzie także działalność w aspekcie prewencji kryminalnej²⁵. Obejmować ona powinna kształtowanie świadomości (w tym prawnej) społeczeństwa poprzez chociażby umiejętne wykorzystanie dostępnych środków masowego przekazu (prasa, radio, telewizja, internet). Kreować pożądane (z punktu widzenia rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terroryzmem) zachowania i postawy społeczne w bezpośrednim kontakcie z ludnością występującą w rejonie służbowej odpowiedzialności będą sami funkcjonariusze. Dlatego też wychodząc naprzeciw uzasadnionej potrzebie ustawicznego szkolenia się i doskonalenia posiadanych umiejętności Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie realizuje szereg przedsięwzięć dydaktycznych (specjalizacyjnych oraz doskonalących) z dziedziny eliminacji przedmiotowych zagrożeń i minimalizacji ich skutków. Są one kierowane do szerokiego grona osób zaangażowanych w realiach formacji w czynności gwarantujące bezpieczeństwo i porządek publiczny – przeciwdziałających zdarzeniom o charakterze terrorystycznym. Ubogaceniem spotkań jest obecność stosownych przedstawicieli środowisk akademickich oraz ekspertów służb specjalnych.

Z dniem 1 lipca 2011 roku Polska objęła prezydencję w Radzie Unii Europejskiej, tym samym przyjmując przewodnictwo w misjach ewaluacyjnych Schengen. Od tego czasu (oczywiście do zakończenia prezydencji) do zadań Straży Granicznej należało będzie szczególne zabezpieczenie placówek granicznych, w tym portów lotniczych i morskich oraz

²³ Zarządzenie nr 162 Prezesa Rady Ministrów z dn. 25.10.2006 r. w sprawie utworzenia Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych – ze zm.

²⁴ Powołanej Decyzją nr 1 z dn. 08.12.2006 r. Przewodniczącego Międzyresortowego Zespołu ds. Zagrożeń Terrorystycznych – Prezesa Rady Ministrów.

²⁵ Narodowy Program Antyterrorystyczny Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2012-2016, s. 50.

www.mswia.gov.pl/porta1/pl/709/9308/Narodowy_Program_Antyterrorystyczny_Rzeczypospolitej_Polskiej_na_lata_2011_2016.html – z dn. 13.10.2011.

linii brzegowej od strony morza w bezpośrednim sąsiedztwie miejsc spotkań.

Formacja będzie współdziałać z innymi służbami w zakresie m.in. zabezpieczania i ochrony obiektów spotkań czy zabezpieczania tras przejazdów, prowadzić działania związane z ochroną granicy, między innymi w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom CBRN (chemicznych, biologicznych, radiologicznych i jądrowych). Straż Graniczna jest przygotowana do współpracy z Urzędami Morskimi w zakresie m.in. zapewnienia sprawnego funkcjonowania przejść granicznych oraz utrzymania porządku publicznego w portach, wymiany informacji o osobach i środkach transportu usiłujących przekroczyć granicę państwową bez wymaganego zezwolenia bądź w miejscu do tego nie przeznaczonym oraz pozostaje w stanie gotowości do wsparcia Policji²⁶.

Niebawem wszyscy przeżywać będziemy uroczystości Euro 2012. Impreza na światową skalę zgromadzi tysiące sympatyków piłki nożnej przebywających w ogromnych skupiskach na dworcach, portach lotniczych, stadionach, hotelach, środkach komunikacji itd. Zbyt nie trzeba nikogo przekonywać, iż mogą to być potencjalne miejsca zamachów terrorystycznych bądź zdarzeń w inny sposób zagrażających życiu, zdrowiu lub mieniu w znacznych rozmiarach. By zapobiec ewentualnej tragedii Straż Graniczna partycypowała w wypracowaniu koncepcji bezpieczeństwa podczas wspomnianych Mistrzostw Europy, która jako oficjalny dokument do polsko-ukraińskiej aplikacji uzyskała bardzo wysoką ocenę Komisji UEFA²⁷. Przeciwdziałając terroryzmowi największe korzyści odnosi się na etapie planowania, przygotowania bądź wczesnej fazy realizacji (usiłowania) zamachu, ponieważ mamy jeszcze możliwość rzeczywistego zapobieżenia jego ostatecznemu skutkowi. Stąd działania Straży Granicznej w okresie poprzedzającym sportowe wydarzenia, jak również w trakcie ich trwania będą szczególnie aktywne, zintensyfikowane. Taki stan rzeczy da możliwość skutecznego rozpoznania, monitorowania lub wyprzedzającego działania wobec mogących urzeczywistnić się zagrożeń.

Wobec powyższego:

- prowadzona będzie sprawna kontrola zorganizowanych grup na wydzielonych do tego celu pasach ruchu oraz nowo powstających przejściach granicznych;

²⁶ Rola Resortu Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz podległych służb podczas trwania prezydencji, „Kwartalnik Policyjny”, Centrum Szkolenia Policji, <http://www.kwartalnik.csp.edu.pl> z dn. 13.10.2012.

²⁷ M. Kisty, Straż Graniczna w systemie służb bezpieczeństwa państwa podczas Euro 2012, [w:] *Służby graniczne w obliczu zagrożeń terrorystycznych*, op. cit., s. 73.

- podejmowane będą czynności ukierunkowane na niedopuszczenie do wjazdu osób niepożądanych oraz mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- patrolowane będą ważne węzły i szlaki komunikacyjne;
- prowadzone będą niezbędne konsultacje dotyczące wydawania wiz cudzoziemcom z krajów podwyższonego ryzyka;
- wzmożona zostanie kontrola bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej celem wykluczenia możliwości dokonania aktów terroru (z autodestrukcją włącznie)²⁸.

Na zakończenie chciałbym zaznaczyć, iż w przyszłości ważnym elementem współdziałania pozostaną różnorakie centra współpracy, stałe punkty kontaktowe, Placówki Dyplomatyczne i Konsularne oraz instytucja Aparatu Pełnomocnika Granicznego z krajami ościennymi: Rosją, Białorusią i Ukrainą.

Istotnym będzie również, w dobie walki z terroryzmem, stały rozwój współpracy z europejskimi służbami granicznymi, policyjnymi, migracyjnymi w zakresie: wymiany informacji, korzystania z ich najlepszych praktyk ugruntowanych przedmiotowym doświadczeniem, wzajemnych szkoleń i staży, realizacja wspólnych projektów oraz przedsięwzięć.

*

Powyższe treści nie stanowią wywodu nad dowiedzeniem rangi Straży Granicznej w systemie zwalczania zagrożeń terrorystycznych. Pierwotny zamysł piszącego stanowiła próba zasygnalizowania odbiorcom wielopłaszczyznowej aktywności funkcjonariuszy tej formacji i ich wkładu w zapewnienie bezpieczeństwa, a także porządku publicznego. Nie było to najłatwiejszym zadaniem, bowiem oprócz niewielu publikacji zwartych, skąpej tematycznie literatury „branżowej”, suchej litery prawa pozbawionej komentarza – nie wszystkie treści mogły być otwarcie przedstawione z uwagi na oczywistą i wymaganą w przedmiotowym zakresie konieczność ochrony informacji niejawnych. Dodatkowo w materii rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terroryzmem dyskretna powściągliwość pozytywnie warunkować może efektywność działań wyprzedzających.

Żywię jednak nadzieję, że lektura prezentowanych treści wzbudzi refleksję nad często przemilczanym i bagatelizowanym znaczeniem Straży Granicznej w zwalczaniu zagrożeń terroryzmem. Sam terroryzm jest zjawiskiem dającym się interpretować, rozpoznawać w sposób dalece interdyscyplinarny. Nikt zatem nie posiada wyłącznego monopolu ani też panaceum na jego eliminację. Zagrożenie nim jest wszechobecne. Trwa

²⁸ Ibidem, s. 80-81.

od wieków nie znając barier oraz granic. Z jakim natężeniem ewoluuje współcześnie w swych kierunkach, formach, metodach sprawczych? Tego możemy jedynie się domyślać. Jedno natomiast jest pewne – nie możemy pozostawać mu obojętni!

kpt. SG Wioletta Zglińska
CSSG w Kętrzynie

FIŃSKA STRAŻ GRANICZNA¹

W dniach 12-16 marca 2012 roku wraz z kpt. SG Jackiem Ciunelem, kpt. SG Julią Kasperską-Kisły, ppłk. SG Markiem Wichą byliśmy uczestnikami wizyty studyjnej w Akademii Ochrony Granic i Wybrzeża (AOGiW) w Espoo w Finlandii, której celem była wymiana doświadczeń z przedstawicielami fińskiej Straży Granicznej (FSG).

Wyjazd do Finlandii zorganizowany został w ramach projektu „Podnoszenie kompetencji zarządczych kadry kierowniczej jednostek związanych z doskonaleniem zawodowym służb granicznych” w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” Leonardo da Vinci (projekt nr 2011-1-PL1-LE003-18799), skierowanego do osób zajmujących stanowiska kierownicze w Centrum Szkolenia Straży Granicznej, Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej oraz Biurze Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Straży Granicznej. Łącznie w projekcie wzięło udział 15 uczestników. Całe przedsięwzięcie trwało od października 2011 do marca 2012 roku i obejmowało następujące działania:

- listopad 2011 – szkolenie językowe na poziomie A1/A2;
- styczeń 2012 – szkolenie językowe na poziomie B1/B2;
- luty 2012 – szkolenie z zakresu zarządzania, Public Relations oraz Human Resources;
- marzec 2012 – wizyta studyjna w Akademii Ochrony Granic i Wybrzeża (AOGiW) w Espoo w Finlandii.

Najważniejszym celem projektu było podniesienie kompetencji zarządczych oraz kształtowanie przekonania wśród kadry kierowniczej, że jakość zarządzania ma bezpośrednie przełożenie na jakość pracy podległej kadry, a tym samym na jakość usług szkoleniowych oferowanych przez ośrodek oraz ocenę formacji przez otoczenie, czyli klientów.

Projekt miał również na celu podniesienie kompetencji związanych ze znajomością języka angielskiego. Znajomość języka obcego jest niezwykle istotna w nowoczesnej organizacji, jaką jest Straż Graniczna realizująca swoje główne zadania na granicy państwa i we współpracy z partnerami zagranicznymi. Projekt umożliwił uczestnikom rozwój kwalifikacji twardych, zdobycie konkretnej wiedzy oraz kompetencji tzw. miękkich, takich jak podniesienie pewności siebie w relacjach służbo-

¹ Współautorami art. są: kpt. SG J. Ciunel, kpt. SG J. Kasperska-Kisły, ppłk SG M. Wicha.

wych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych z przedstawicielami różnych krajów i kręgów kulturowych. W trakcie pobytu w Akademii Ochrony Granic i Wybrzeża w Finlandii uczestnicy projektu mieli okazję porównać funkcjonowanie kierowanych przez siebie komórek z odpowiednikami w Akademii.

Podstawowe informacje o FSG

Fińska Straż Graniczna (fiń. *Rajavartiolaitos*) jest umundurowaną organizacją o charakterze wojskowym, której głównym zadaniem jest sprawowanie ochrony nad granicami Finlandii. Podobnie jak w Polsce, Fińska Straż Graniczna administracyjnie podporządkowana jest Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

Do głównych zadań fińskiej Straży Granicznej należą:

- ochrona nienaruszalności granic lądowych i wód terytorialnych Finlandii;
- kontrola paszportowa w przejściach lądowych, morskich i portach lotniczych;
- prowadzenie akcji ratowniczych (głównie na morzu, ale również w odległych obszarach Laponii);
- współdziałanie i udzielanie pomocy innym służbom szczególnie w misjach ratunkowych;
- zapobieganie i zwalczanie przestępczości granicznej;
- kontrola celna w mniejszych przejściach granicznych, w których nie ma Służby Celnej;
- przygotowanie poborowych na wypadek mobilizacji;
- patrolowanie i działania za liniami wroga (na wypadek wojny).

Ponadto fińska SG realizuje swoje zadania, posiadając ograniczone uprawnienia Policji w obszarach ustawowej odpowiedzialności, np. prowadzenie czynności procesowych na miejscach zdarzeń lub w stosunku do osób, jak również wykonywanie czynności o charakterze operacyjnym etc. Straż Graniczna Republiki Finlandii nie realizuje na co dzień zadań związanych z utrzymaniem porządku publicznego, natomiast może zostać wykorzystana do wspierania Policji na wypadek wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych. Ma jednak obowiązek utrzymywania takiego porządku w jej własnych obiektach oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Funkcjonariusze formacji są również odpowiedzialni za egzekwowanie porządku publicznego w strefie nadgranicznej, której szerokość na granicy fińsko-rosyjskiej wynosi od 3 do 5 km, jak również wydają pozwolenia na przebywanie w tej strefie. Warto przy tym podkreślić, że formacja wypełnia zadania związane z przeciwdziałaniem nielegalnej migracji, ale realizuje je głównie w przejściach granicznych oraz w rejonie bezpośred-

nio przyległym do linii granicy. W głębi kraju główną, wiodącą rolę w procesie oceny ryzyka, rozpoznania oraz przeciwdziałania nielegalnej migracji cudzoziemców odgrywa Policja wspólnie z Departamentem ds. Migracji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych jako instytucją dysponującą największą ilością danych dotyczących cudzoziemców przebywających na terytorium kraju. Fińska Straż Graniczna odgrywa na tym obszarze rolę uzupełniającą. Sprowadza się ona do organizowania i uczestniczenia w procesie deportacji cudzoziemców zatrzymanych wcześniej przez Policję w następstwie ustalenia przeterminowania pobytu bądź nielegalnego zatrudnienia.

Formacją kieruje Komendant Główny Straży Granicznej, gen. Jaakko Kaukanen, któremu podlegają Komenda Główna FSG, oddziały – Południowa-Wschodnia Finlandia, Północna Karelia, Kainuu i Laponia, Straż Ochrony Wybrzeża Zatoki Fińskiej, Straż Ochrony Wybrzeża Zachodniej Finlandii, Szwadron Ochrony Powietrznej oraz Akademia Ochrony Granic i Wybrzeża.

W ujęciu ilościowym fińska formacja graniczna jest dużo mniejsza od polskiej SG. Jej stan ilościowy to ok. 2900 osób, przy czym do stanu tego doliczyć należy również ok. 500 poborowych (którzy jednak w warunkach pokoju nie realizują zadań związanych z ochroną granicy). W razie mobilizacji na wypadek wojny formacja zostanie całkowicie lub częściowo włączona do sił zbrojnych, a jej stan uzupełniony do blisko 11,5 tys. funkcjonariuszy.

W zakresie wyposażenia fińska SG operuje 73 jednostkami pływającymi (w tym 7 poduszkowcami), 12 śmigłowcami oraz 2 samolotami². W służbie znajduje się również 240 psów służbowych. Fińska SG ochrania 3940 km granicy państwowej, przy czym 1340 km to odcinek granicy z Federacją Rosyjską.

Akademia Ochrony Granic i Wybrzeża (AOGiW)

Akademia Ochrony Granic i Wybrzeża posiada dwa centra szkoleniowe zlokalizowane w miejscowościach Espoo i Imatra. Ośrodki zatrudniają ok. 95 pracowników. Akademia prowadzi kształcenie na kierunkach związanych z szeroko rozumianym bezpieczeństwem granic, jak również ratownictwem morskim, tresurą psów służbowych, zapobieganiem przestępczości, zarządzaniem granicami oraz prowadzi działania związane z naborem do Straży Granicznej. AOGiW jest również akademią partnerską Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Granicach Zewnętrznych Państw Członkowskich Unii Europejskiej

² <http://www.merivartiosto.fi/rvl/home.nsf/pages/F8B5A9C8E896F3D1C2257360002350B8?opendocument>

– FRONTEX. Kształcenie kadr Straży Granicznej opiera się o model akademicki. Realizowane są tu szkolenia o charakterze podstawowym, zaawansowanym oraz ustawicznym. Ponieważ jest to jedyna placówka szkoleniowa, jaką dysponuje fińska SG, w związku z tym ponosi całkowitą odpowiedzialność za przygotowanie kadr SG do dalszego wykonywania zadań służbowych. Akademia realizuje również wspólnie z granicznymi jednostkami organizacyjnymi Straży Granicznej szkolenia dla przedstawicieli Policji i Służby Celnej. Oprócz działalności dydaktycznej Akademia prowadzi też działalność badawczą służącą bezpośrednio rozwojowi fińskiej Straży Granicznej. Wśród głównych obszarów badań wymienić należy:

- bezpieczeństwo granic,
- poszukiwania i ratownictwo morskie,
- zarządzanie bezpieczeństwem granic,
- współpraca międzynarodowa.

Biorąc pod uwagę lokalizację Centrów, ośrodek szkoleniowy w Espoo realizuje zadania szkoleniowe nakierowane głównie na zadania związane z działaniami na morzu i w powietrzu, natomiast centrum szkoleniowe w Imatrze zabezpiecza potrzeby w zakresie szkolenia w obszarach związanych z ochroną granicy lądowej.

Nabór do służby

Służbę w FSG może pełnić osoba:

- będąca w wieku powyżej 18 lat,
- posiadająca obywatelstwo fińskie,
- o nieposzlakowanej opinii,
- po odbytej służbie wojskowej (warunek nie dotyczy mieszkańców Wysp Alandzkich oraz kobiet, które mogą ubiegać się o przyjęcie przed odbyciem służby wojskowej),
- posiadająca świadectwo maturalne lub świadectwo ukończenia szkoły średniej drugiego stopnia,
- posiadająca prawo jazdy,
- spełniająca surowe wymagania odnośnie stanu zdrowia i kondycji fizycznej, weryfikowanych podczas niżej wymienionych testów sprawnościowych:
 - 12-minutowy test biegowy: 2400 m – mężczyźni, 2200 m – kobiety,
 - 6-minutowy test pływacki: 200 m (minimum),
- posiadająca zdolność psychiczną do służby (ocenianą na podstawie testów psychologicznych oraz rozmowy: pod lupę brane są

m.in. umiejętności uczenia się, osobowość, zdolność rozwiązywania problemów itp.),

- która uzyska pozytywne wyniki z testów z języka angielskiego i szwedzkiego.

Kandydaci, którzy spełnią powyższe kryteria, dla potrzeb ustalenia rankingu otrzymują punkty rekrutacyjne (max. 40 punktów), na które składają się:

- ocena dokumentów (max. 15 punktów):
 - osiągnięte wyniki w ramach wcześniejszej edukacji,
 - doświadczenie zawodowe,
- postępowanie kwalifikacyjne (max. 20 punktów):
 - test sprawności fizycznej,
 - testy psychologiczne,
 - rozmowa kwalifikacyjna,
 - testy z języka angielskiego i szwedzkiego,
- punkty dodatkowe (max. 5 punktów):
 - dobre lub bardzo dobre wyniki podczas szkolenia podoficerskiego lub oficerskiego w ramach służby wojskowej,
 - zgłoszenie się na ochotnika do odbycia służby wojskowej – w przypadku kobiet,
 - wykształcenie wyższe,
 - znajomość języków obcych (język rosyjski lub chiński).

Nabór do służby w fińskiej Straży Granicznej prowadzony jest w Akademii Ochrony Granic i Wybrzeża w Imatrze. Tak więc to Komendant Akademii odpowiada za proces rekrutacji kandydatów do całej formacji, do wszystkich jej jednostek organizacyjnych. Celem rekrutacji jest zainteresowanie ofertą służby konkretnych grup, jak najbardziej wartościowych kandydatów spośród absolwentów studiów wyższych drugiego stopnia, poborowych (*conscripts*) oraz osób w wieku pomiędzy 25-30 lat. Obecnie dąży się do pozyskania do służby większej liczby kobiet – głównie z przeznaczeniem do realizacji zadań w portach lotniczych przy odprawie granicznej podróżnych przekraczających granicę państwową. W tym celu nabór do służby w FSG zostaje poprzedzony zakrojoną na szeroką skalę kampanią informacyjną w mediach. Publikowane są ulotki, poradniki, organizowane są wystawy, stoiska informacyjne oraz wizyty w garnizonach, a także zamieszczane są informacje na stronie internetowej Akademii, jak również portalach społecznościowych takich jak Facebook.

Szkolenie podstawowe

Szkolenie podstawowe w fińskiej Straży Granicznej, po odbyciu którego słuchacz jest profesjonalnie przygotowany do realizacji ustawowych zadań, obejmuje 56 tygodni szkolenia (tydzień szkolenia to 40 godzin). Szkolenie podzielone jest na 13 części/modułów, z których 9 jest wspólnych dla wszystkich, a 4 zgodne z wybraną specjalizacją (granica lądowa, granica morska, służba na lotniskach i piloci).

W pierwszym module trwającym 11 tygodni słuchacze zaznajamiani są z tematyką obejmującą takie działy jak:

- szkolenie wstępne (zadania FSG, administracja) – 1 tydzień;
- prawodawstwo – 1,5 tygodnia;
- obserwacja techniczna granicy – 1,5 tygodnia;
- odprawa graniczna – 3,5 tygodnia;
- język obcy (szwedzki) – 1 tydzień;
- pierwsza pomoc i wychowanie fizyczne – po 0,5 tygodnia.

Następnie słuchacze udają się na 2-tygodniową praktykę w placówkach SG. Kolejnym etapem jest nauka trwająca 7 tygodni obejmująca takie obszary tematyczne jak:

- prawo – 1,5 tygodnia;
- obserwacja techniczna granicy – 1,3 tygodnia;
- pedagogika – 0,2 tygodnia;
- odprawa graniczna – 1 tydzień;
- zapobieganie przestępstwom – 1 tydzień;
- szkolenie strzeleckie i środki przymusu bezpośredniego – 1,5 tygodnia;
- język obcy (szwedzki) – 1 tydzień;
- wychowanie fizyczne – 0,5 tygodnia.

Kolejnym elementem szkolenia jest 5-tygodniowa nauka zgodnie ze specjalizacją (granica lądowa, morska, służba na lotniskach i piloci). Bezpośrednio po zakończeniu tego działu słuchacze udają się na 8 tygodni (granica lądowa, służba na lotniskach i piloci) i 6 tygodni (granica morska) do swoich miejsc pracy. Następny tydzień zajmuje omawianie doświadczeń oraz wychowanie fizyczne, po którym zgodnie ze specjalizacją słuchacze odbywają kolejny etap nauki trwający 9 tygodni (granica lądowa, służba na lotniskach i piloci) oraz 11 tygodni (granica morska). W trakcie tego etapu szkolenia przedmioty są dobierane zgodnie z profilem przyszłej służby, natomiast elementem wspólnym jest nauka języków obcych: rosyjskiego i angielskiego (granica lądowa), angielskiego i chińskiego (służba na lotniskach) i angielskiego (lotnictwo). W kolejnych 2 tygodniach słuchacze uczą się zarządzania kryzysowego i technicznego nadzoru granicy (w zależności od specjalizacji granica

lądowa bądź morska). Następne 8 tygodni – wspólne dla wszystkich funkcjonariuszy – poświęcone są na naukę m.in. zarządzania sytuacjami granicznymi, prawa międzynarodowego, języków obcych, a także zagadnień związanych ze współpracą z innymi służbami w zakresie zapobiegania przestępstwom. Szkolenie kończą egzaminy poprzedzone praktycznymi ćwiczeniami z zakresu bezpieczeństwa granicy.

Warto też wspomnieć, że FSG jako jedna z pierwszych formacji granicznych implementowała w programie szkolenia podstawowego wymagania Common Core Curriculum (CCC) Agencji FRONTEX.

Absolwenci szkolenia podstawowego uzyskują stopień starszego szeregowego.

Rys. 1. Pagon starszego szeregowego (vanhempi rajavartija)

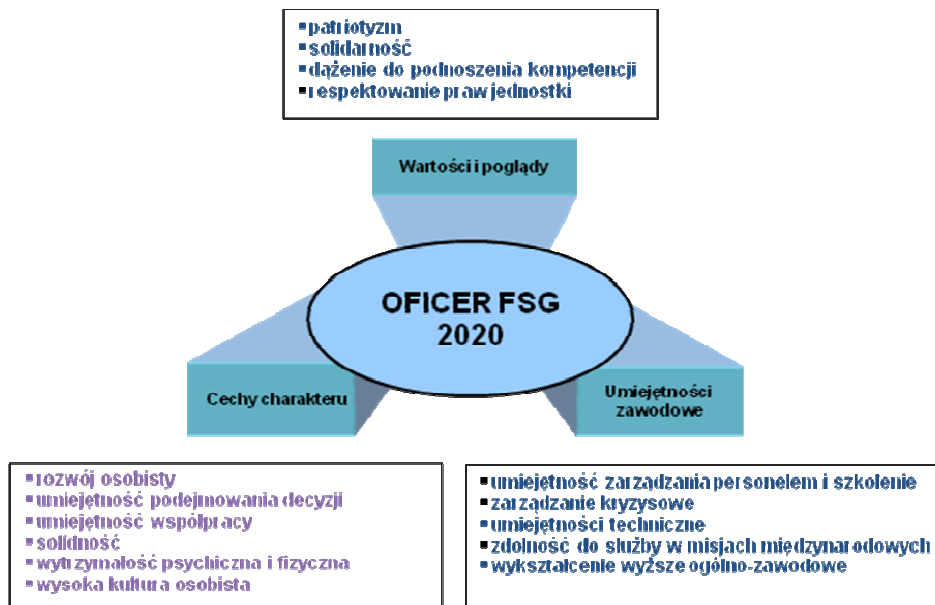

Rys. 2. Pagon starszego szeregowego w służbie Straży Przybrzeżnej (vanhempi merivartija)

System szkolenia oficerów w Fińskiej Straży Granicznej

System szkolenia oficerów Fińskiej Straży Granicznej (FSG) bazuje na systemie szkolenia Fińskich Sił Zbrojnych. Implementacja procesu bolońskiego do systemu szkolnictwa wyższego skutkowałą zreformowaniem również systemu szkolenia oficerów FSG. W wyniku reformy, w latach 2007-2009, zmodyfikowane zostały programy nauczania na obu poziomach. Od roku 2006 szkolenie to dzieli się na dwa poziomy – licencyjny oraz magisterski. Studia licencyjne i magisterskie prowadzone są na Uniwersytecie Obrony Narodowej (UON) – uczelni wojskowej kierowanej przez rektora – komendanta podległego Ministrowi Obrony Narodowej. Szkolenie oficerów odbywa się przy ścisłej współpracy z Akademią Ochrony Granic i Wybrzeża, jednakże studia koordynowane i kierowane są przez wydziały UON.

System szkolenia ukierunkowany jest na kształtowanie kluczowych kompetencji przyszłych oficerów i obejmuje wojskowe studia akademickie oferowane przez Uniwersytet Obrony Narodowej i wojskowe studia zawodowe odbywające się w oddziałach sił zbrojnych lub w Fińskiej Straży Granicznej. Kształtowanie wartości i postaw wymaganych od oficerów jest istotnym elementem szkolenia na wszystkich poziomach.

Rys. 3. Profil kompetencyjny oficera FSG³

Kandydat na oficera (po odbyciu zasadniczej służby wojskowej i po zdaniu egzaminów wstępnych) rozpoczyna naukę na studiach licencjackich. Studia te trwają ok. 3 lat i wyposażają studenta w szeroki zakres wiedzy akademickiej, która konfrontowana jest i wzbogacana o doświadczenie zawodowe podczas czteroletniego okresu służby, następującego po uzyskaniu tytułu licencjata. Nauka na poziomie studiów magisterskich (2 lata) może być kontynuowana dopiero po odbyciu czterech lat służby w macierzystej jednostce organizacyjnej. Po ukończeniu studiów magisterskich funkcjonariusz uzyskuje stopień oficerski. Awans w korpusie i zdobywanie kolejnych stopni oficerskich uzależnione jest od ukończenia odpowiednich kursów trwających od roku do kilku tygodni oraz stażu służby.

Nauczanie na studiach licencjackich i magisterskich obejmuje sześć głównych obszarów tematycznych:

- przywództwo i zarządzanie;
- pedagogika wojskowa;
- technologia;
- działania operacyjne i taktyka;
- polityka bezpieczeństwa i strategia;
- historia wojskowości.

³ Oprac. na podstawie materiałów informacyjnych FSG autorstwa kpt. Jari Virtanen.

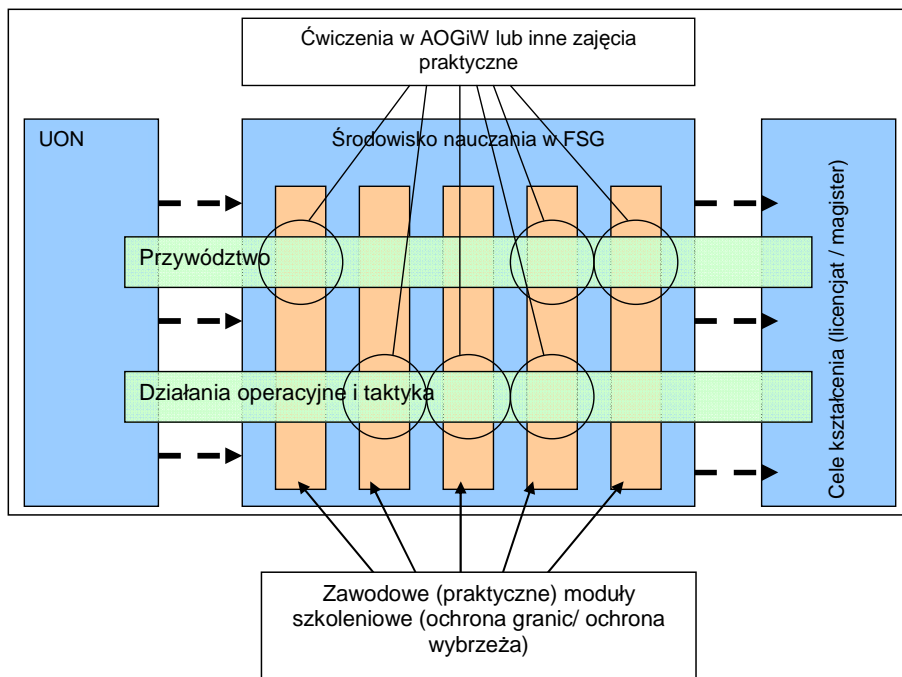
Zajęcia prowadzone są zarówno na Uniwersytecie, jak i w Akademii, która odpowiada w szczególności za przedmioty związane z bezpieczeństwem granic i bezpieczeństwem morskim, a także za praktyki zawodowe. W ramach modułów realizowanych w Akademii studenci poszerzają swoją wiedzę z zakresu m.in.:

- analizy kryminalnej,
- czynności dochodzeniowo-śledczych,
- zapobiegania przestępczości,
- prawa unijnego,
- kontroli granicznej,
- zarządzania kryzysowego,
- języków obcych.

Studia licencjackie i magisterskie są ze sobą ściśle powiązane. Razem tworzą zunifikowany system prowadzący studenta przez kolejne poziomy „wtajemniczenia” w obszarze szeroko pojętego zarządzania granicami, począwszy od poziomu podstawowego na studiach licencjackich poprzez średniozaawansowany do zaawansowanego – na studiach magisterskich.

Bardzo istotne jest konstruktywistyczne podejście do studenta, który ma prawo wyboru przedmiotów głównych i dodatkowych, z uwzględnieniem oczywiście ich przydatności w dalszej służbie. Wiedza czysto teoretyczna znajduje odzwierciedlenie w ćwiczeniach ściśle powiązanych z pragmatyką służbową. Teoria zazębia się z praktyką, co umożliwia studentowi spojrzenie na różne kwestie z wielu perspektyw, zarówno od strony teoretycznej jak i praktycznej. Nauka opiera się na rozwiązywaniu problemów, co niezwykle przydatne jest w codziennych sytuacjach. W ten sposób kształtowane bądź rozwijane są kluczowe kompetencje wymagane w FSG.

Poniższy rysunek przedstawia ściśle powiązanie pomiędzy dwoma środowiskami nauczania – Uniwersytetem Obrony Narodowej i Akademią Ochrony Granic i Wybrzeża, a tym samym pomiędzy studiami zawodowymi a akademickimi.

Rys. 4 Zasady powiązania studiów bezpieczeństwa granic z głównym i dodatkowym przedmiotem w przypadku, gdy głównym przedmiotem jest przywództwo, a przedmiotem dodatkowym są działania operacyjne i taktyka⁴

Nowa koncepcja szkolenia oficerów, połączenie teorii i praktyki, wybór przedmiotów głównych i dodatkowych, umożliwi studentom przejście większej odpowiedzialności za wszechstronny, wieloaspektowy rozwój własnych kompetencji, stawia jednocześnie nowe wyzwania przed wykładowcami, którzy w tym przypadku przejmują rolę mentora.

Warto jeszcze dodać, że przerwanie studiów lub rezygnacja ze służby w ciągu dwóch lat od ukończenia studiów wiąże się ze zwrotem kosztów za odbyte szkolenie w wysokości ok. 1 000 Euro za miesiąc studiów.

Doskonalenie zawodowe w Fińskiej SG

Poza realizacją szkoleń przygotowujących nowo przyjętych funkcjonariuszy do służby (podstawowe, kontynuowane i uzupełniające), studiów licencjackich, magisterskich oraz kursów wymaganych do uzyskania awansu w korpusie oficerskim Akademia realizuje szereg innych przedsięwzięć szkoleniowych w ramach doskonalenia zawodowego.

⁴ Oprac. na podstawie materiałów informacyjnych FSG autorstwa kpt. Jari Virtanen.

Ośrodki w Espoo i Imatrze specjalizują się w konkretnych obszarach – ośrodkowi w Espoo podlega w szczególności obszar związany z bezpieczeństwem i ratownictwem morskim oraz ochroną wybrzeża, natomiast szkoła w Imatrze specjalizuje się w ochronie zielonej granicy, kontroli granicznej i szkoleniu psów służbowych. Łącznie w Akademii zatrudnionych jest 28 wykładowców i instruktorów. Z uwagi na okresowe zapotrzebowanie na niektóre szkolenia (np. kursy języka chińskiego, niemieckiego czy francuskiego) Akademia korzysta z pomocy wykładowców z uczelni cywilnych. Z uwagi na niewielką liczbę wykładowców zatrudnionych w Akademii a bardzo duże zapotrzebowanie na szkolenia, ośrodek często wspierany jest przez ekspertów z jednostek organizacyjnych FSG. Doskonalenie zawodowe realizowane jest w postaci różnorodnych kursów doskonalących, a oferta szkoleniowa obejmuje ok. 100 pozycji.

Akademia dysponuje bogatą ofertą kursów doskonalących, rozszerzających znajomość danego języka obcego lub też ukierunkowanych na kształtowanie konkretnych kompetencji niezbędnych na danym stanowisku w służbie np.:

- 6-poziomowe kursy języka rosyjskiego,
- język angielski – ratownictwo morskie,
- język angielski – negocjacje,
- język angielski – kontrola graniczna,
- język angielski – pisanie i składanie raportów,
- tworzenie prezentacji w języku angielskim,
- doskonalący kurs języka angielskiego,
- kurs języka rosyjskiego dla oficerów i inne.

Kursy odbywają się zarówno w ośrodkach szkolenia jak i w jednostkach organizacyjnych, a także, z uwagi na ścisłą współpracę FSG z Policją i Służbą Celną – również w ośrodkach szkoleniowych tychże służb. Przykładowo można wymienić takie kursy jak:

- Zwalczanie przestępczości narkotykowej dla multiplikatorów,
- Zwalczanie przestępczości narkotykowej,
- Analiza kryminalna,
- Obserwacja techniczna,
- Zapobieganie przestępstwom,
- Kursy dla przewodników psów służbowych,
- Nadzór intensywnego ruchu drogowego,
- Badanie dokumentów,
- Ratownictwo morskie i inne.

Akademia aktywnie współpracuje z instytucjami szkolenia SG innych państw – głównie sąsiednich (m.in. z Federacją Rosyjską, Szwecją,

Estonią) oraz Agencją FRONTEX w zakresie organizacji przedsięwzięć o charakterze szkoleniowym.

*

Wizyta studyjna w AOGiW w Espoo umożliwiła nam wgląd w funkcjonowanie fińskiej formacji granicznej i jej ciekawe i nowatorskie rozwiązania. Szerokie spektrum zagadnień omówionych w trakcie wizyty (począwszy od zadań FSG i struktury organizacyjnej, poprzez system naboru i szkolenia, zarządzanie personelem i public relations, a skończywszy na technicznym zabezpieczeniu granicy państwowej, systemach informatycznych, ścisłym współdziałaniu służb (FSG, Policja i Służba Celna) oraz współpracy FSG z Federacją Rosyjską), a także możliwość wymiany doświadczeń stanowią cenne doświadczenie i na pewno usatysfakcjonowały większość uczestników reprezentujących zarówno różne jednostki organizacyjne SG, jak i różne wydziały.

TELEFON KOMÓRKOWY JAKO ŚRODEK DYDAKTYCZNY

Telefony komórkowe rozpowszechniły się do tego stopnia, że znajdują zastosowanie niemal w każdej dziedzinie życia. Posiadanie własnej komórki jest nie tylko powszechne, ale wręcz konieczne. Młodzież oraz dzieci w wieku szkolnym opanowały sztukę posługiwania się nimi do perfekcji. Podstawowa funkcja polegająca na przeprowadzeniu rozmowy przestała być wystarczająca. Dzięki dążeniu świata do miniaturyzacji telefony stają się coraz lżejsze, cieńsze i mniejsze. Dla porównania pierwszy telefon ważył 40 kg¹ i był wielkości walizki.

Szybki rozwój technologii sprawił, że telefony najnowszej generacji oferują coraz to nowsze rozwiązania. Producenci dążą do zaspokojenia potrzeb ludzkich i starają się „upakować” w telefonie jak najwięcej funkcji. Zdecydowana większość modeli telefonów komórkowych posiada fotograficzne aparaty cyfrowe z możliwością nagrywania filmów i robienia zdjęć w wysokiej rozdzielczości. Możemy nagrywać i odtwarzać dźwięki, za pomocą sieci bezprzewodowych Wi-Fi oraz Bluetooth, możemy połączyć się z innym komputerem, drukarką, urządzeniem multimedialnym czy też innym telefonem komórkowym. Telefony posiadają między innymi: kalendarze, odtwarzacze muzyki, radio, nadajniki nawigacji GPS, mapy, dyktafony, przeglądarki, możliwość odbioru poczty elektronicznej, łączenia się z Internetem oraz wiele innych funkcji dodatkowych, które powodują, że telefon stał się swego rodzaju przenośnym minikomputerem.

Telefon może również być pomocny w dydaktyce, dzięki oprogramowaniu Psiloc Wireless Presenter, które umożliwia zdalne zarządzanie prezentacjami w formacie PowerPoint. Aplikacja ta pozwala wykorzystać telefon jako multimedialny prezenter służący do zmieniania przebiegów slajdów podczas wykładu. Dodatkowo posiada również inne funkcje, do których możemy zaliczyć wyświetlanie ekranu telefonu na monitorze komputera, pobranie prezentacji do telefonu oraz jej odtworzenie w telefonie.

Zastosowanie telefonu komórkowego jako prezentera multimedialnego przyczynia się do zakwalifikowania go do technicznych środków

¹ http://www.wici.info/News,historia_telefonu_komorkowego,4625.html
[17.01.2011].

dydaktycznych, a mając telefon z tą funkcją nie musimy posiadać multimedialnego prezentera. Aplikacja ta dołączana jest do telefonów Nokia z systemem operacyjnym Symbian60.

Aby wykorzystać telefon do zarządzania prezentacjami PowerPoint, musimy synchronizować komputer z telefonem. Poniżej przedstawiam krok po kroku sposób instalacji aplikacji na komputerze i uzyskanie połączenia Bluetooth z telefonem Nokia E72.

Instalację zaczynamy od przesłania niewielkiego pliku z telefonu do komputera za pomocą Bluetooth. Zakładam przy tym, iż mamy zainstalowane wszystkie sterowniki Bluetooth na komputerze i możemy swobodnie przysyłać pliki z „komórki” na komputer i odwrotnie.

Na samym początku otwieramy „Menu” w telefonie.

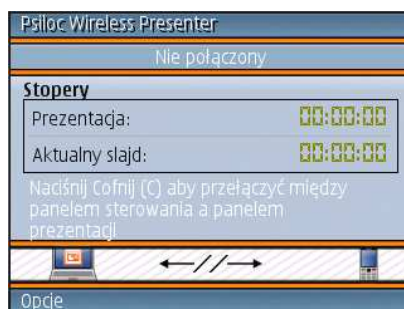
Otwieramy folder „**Biuro**”.

Odszukujemy aplikację Wireless Presenter.

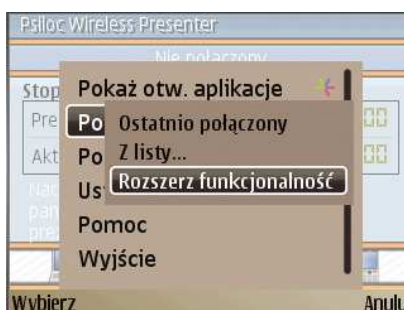
Otwieramy Wireless Presenter.

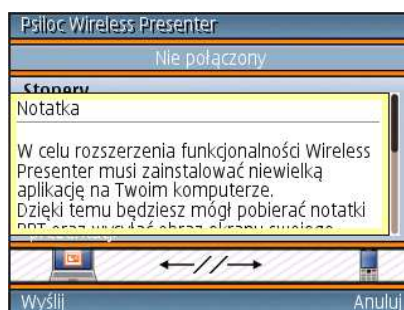
Z „Opcji” Wireless Presenter wybieramy „Połącz”.

Następnie „Rozszerz Funkcjonalność”.

Po pojawieniu się „Notatki” wybieramy „Wyślij”.

Pojawia nam się lista ostatnio użytych urządzeń Bluetooth. Jeżeli nie odnajdujemy swojego komputera, wybieramy „**Więcej urządzeń**” (rys. 1). Gdy telefon wyszuka (rys. 2) wszystkie urządzenia Bluetooth w zasięgu telefonu, odnajdujemy komputer (**UZI** – nazwa szukanego komputera), na który zamierzamy przesłać plik i klikamy przycisk „**Wybierz**”.

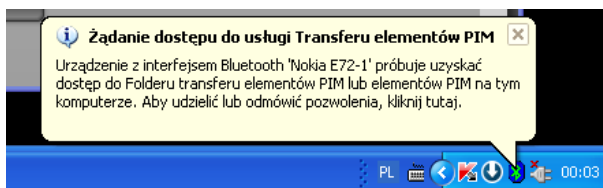

Rys. 1. Lista ostatnio użytych urządzeń Bluetooth

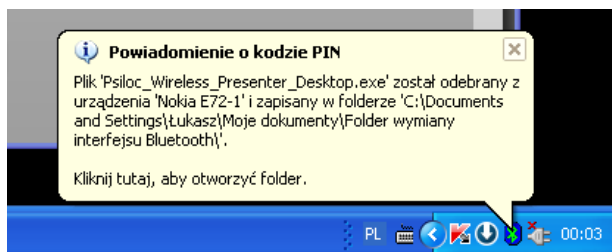
Rys. 2. Lista urządzeń będących w zasięgu Bluetooth

Telefon zaczyna łączyć się z komputerem. Na monitorze komputera pojawia się komunikat (rys. 3), a zaraz po nim kolejny komunikat (rys. 4) o zapisaniu pliku.

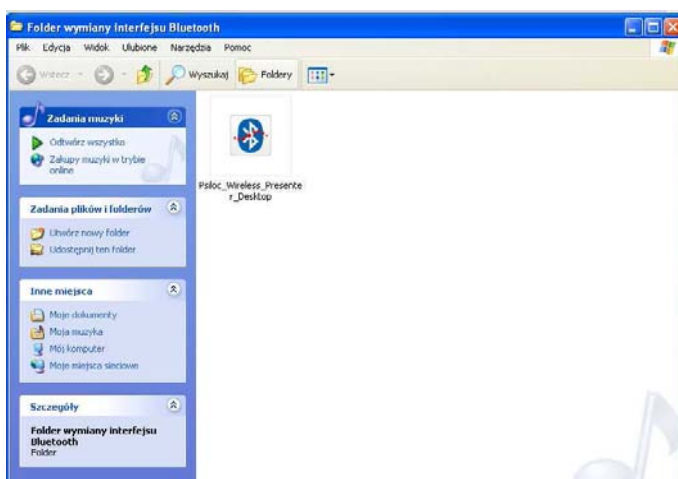
Rys. 3. Żądanie dostępu do usługi Transferu elementów PIM

Klikamy na drugi komunikat (rys. 4), aby otworzyć folder zawierający interesujący nas plik.

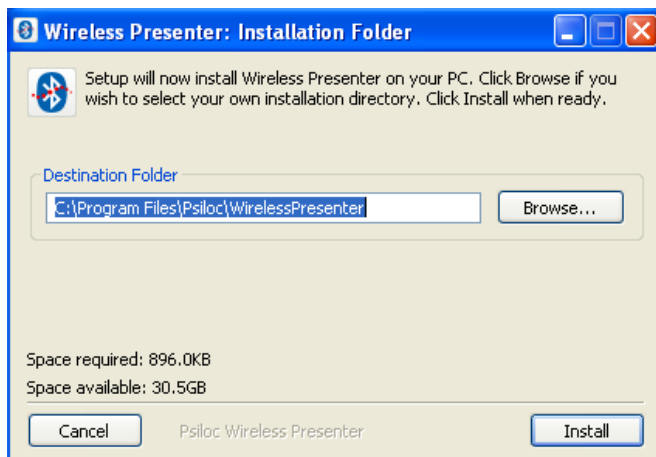
Rys. 4. Powiadomienie o kodzie PIN

Otwiera się „Folder wymiany interfejsu Bluetooth” (rys. 5). Klikamy dwukrotnie lewym przyciskiem myszki na plik „Psiloc Wireless Presenter Desktop”, aby zainstalować aplikację na komputerze.

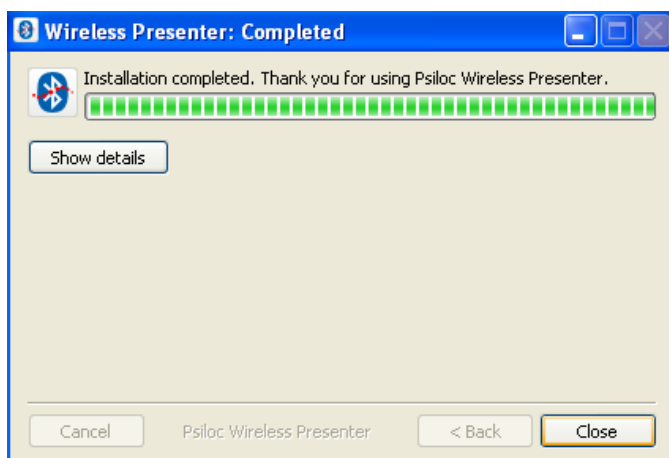
Rys. 5. Folder wymiany interfejsu Bluetooth

Pojawia się okno (rys. 6), na którym klikamy przycisk „**Install**”.

Rys. 6. Instalacja Wireless Presenter

Po zainstalowaniu aplikacji zamykamy okno przedstawione na rysunku 7 klikając przycisk „Close”.

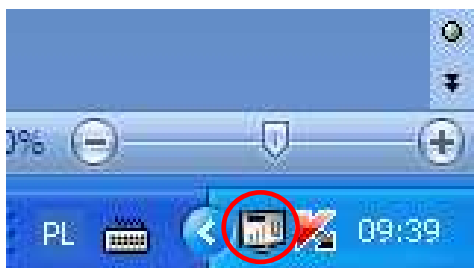
Rys. 7. Zakończenie instalacji Wireless Presenter

Otwieramy teraz nasz plik w **Menu Start/Wszystkie Programy/WirelessPresenter/WirelessPresenterDesktop** (rys. 8).

Rys. 8. Widok Wireless Presenter w Menu Start

Uruchomienie aplikacji zostaje zakomunikowane pojawieniem się ikonki monitora na obszarze powiadomień paska zadań (rys. 9).

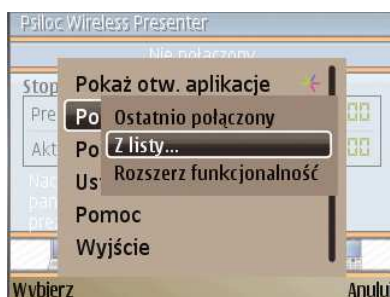
Rys. 9. Ikona aplikacji Wireless Presenter

Następnie otwieramy aplikację **WirelessPresenter** w telefonie komórkowym i z „**Opcji**” wybieramy „**Połącz**” (rys. 10),

Rys. 10. Widok aplikacji Wireless Presenter na ekranie telefonu

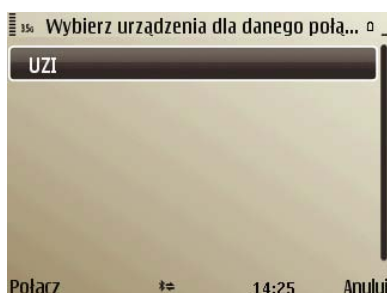
a następnie „**Z listy**”.

Pojawia się nam komunikat, aby wybrać połączenie.

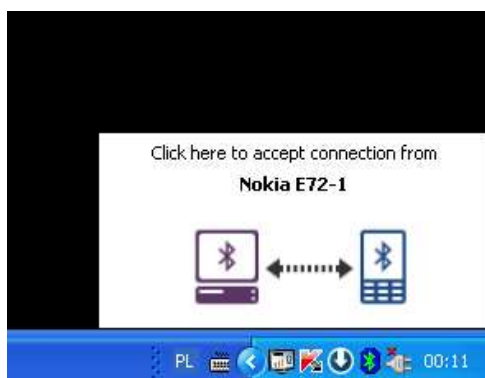

Wybieramy „**Anuluj**” i po chwili pojawia nam się lista urządzeń w zasięgu Bluetooth naszego telefonu (rys. 11). Wybieramy z niej nasz komputer i klikamy „**Połącz**”.

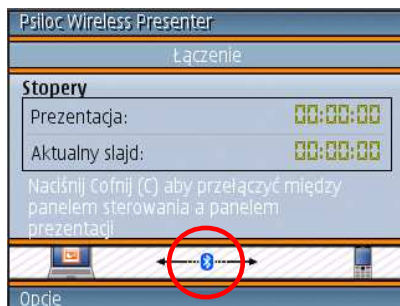

Rys. 11. Widok urządzeń Bluetooth będących w zasięgu telefonu

Na ekranie komputera pojawi się okno jak poniżej.

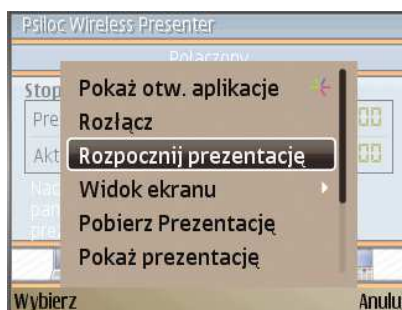

Klikamy na lewym przycisku myszy, aby zatwierdzić połączenie. Na ekranie telefonu komórkowego pojawia nam się ikonka Bluetooth informująca o uzyskaniu połączenia z komputerem (rys. 12).

Rys. 12. Ikona Bluetooth informująca o uzyskaniu połączenia z komputerem

Otwieramy w komputerze interesującą nas prezentację PowerPoint. W telefonie natomiast wybieramy **Opcje/Rozpocznij Prezentację** (rys. 13). Od tej chwili możemy wykorzystywać nasz telefon jako prezenter multimedialny.

Rys. 13. Widok opcji Wireless Presenter na ekranie telefonu podczas rozpoczynania prezentacji

Po rozpoczęciu prezentacji na monitorze telefonu komórkowego (rys. 14) widoczny jest czas odliczany od rozpoczęcia prezentacji oraz czas odliczany od chwili rozpoczęcia aktualnego slajdu. Ponadto w górnej części widoczna jest numeracja slajdów.

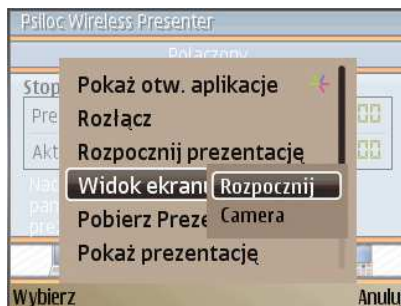

Rys. 14. Widok Wireless Presenter na ekranie telefonu po rozpoczęciu prezentacji. Widoczny czas całej prezentacji, aktualnego slajdu oraz numer slajdu

Poza wymienioną funkcją prezentera, aplikacja **Wireless Presenter** umożliwia jeszcze między innymi wyświetlanie widoku ekranu telefonu komórkowego na monitorze komputera (rys. 15) po wybraniu „**Widoku Ekranu**” w „**Opcjach**” **WirelessPresenter** (rys. 16). Aplikacja pozwala również użyć aparatu cyfrowego w telefonie jako kamery, gdzie obraz zostaje wyświetlony na monitorze komputera.

Rys. 15. Widok ekranu telefonu na monitorze komputera

Rys. 16. Widok opcji Wireless Presenter na ekranie telefonu podczas włączania widoku ekranu telefonu na monitorze komputera

Wymienione powyżej funkcje **WirelessPresenter** nie wyczerpują możliwości tej aplikacji. Jednakże najważniejsza dla prowadzącego zajęcia z wykorzystaniem prezentacji PowerPoint jest między innymi funkcja zdalnego zarządzania prezentacją, która na pewno się przyda i sprawdzi w praktyce na zajęciach.

MISCELLANEA

płk SG Paweł Lubiewski
W-MOSG w Kętrzynie

RELACJA „NADAWCA – ODBIORCA” W PROCESIE DEKODOWANIA SYGNAŁU NIEWERBALNEGO

Coraz większa dostępność literatury traktującej o problematyce komunikacji niewerbalnej powoduje duże zainteresowanie tematem. Niestety literatura ta w zdecydowanej mierze to „magiczne podręczniki” dające proste wskazówki jak odczytać komunikat, intencje drugiego człowieka na bazie jego zachowania. Rzecz w swej istocie nie daje się jednak postrzekać owymi prostymi wskazówkami. W niniejszym artykule pragnę wskazać na jedno z najistotniejszych (choć nie wszystkie) czynniki mające wpływ na interpretację sygnału niewerbalnego.

Proces dekodowania komunikatu niewerbalnego rozpoczynany jest od spostrzeżenia tego sygnału przy wykorzystaniu trzech zmysłów ludzkich w postaci wzroku, słuchu i czucia.

Żaden człowiek nie jest w stanie odebrać wrażeń zmysłowych bez kojarzenia ich z posiadanymi zasobami informacji zebranymi w wyniku życiowych doświadczeń. Jest to przyczyną faktu, iż to co jest spostrzegane będzie zależało nie tylko od charakteru bodźca, lecz i od „tła lub otoczenia, w którym on występuje – od naszych własnych uprzednich doznań sensorycznych, uczuć przeżywanych w danym momencie, ogólnych uprzedzeń, pragnień, potrzeb, nastawień i celów”¹.

Analogicznie rzecz ma się w przypadku spostrzegania interpersonalnego. Wynik procesu spostrzegania drugiej osoby zależy od właściwości wszystkich elementów komunikacji. Jednakże nie wszystkie z tych informacji zostają odebrane przez podmiot. Przyczyną tego jest selektywność ludzkiego spostrzegania. Sелеktywność odbioru informacji zachodzi w przypadku tak bezpośrednich obserwacji innych ludzi, jak i w sytuacji odbioru samego komunikatu. Spostrzegając partnera w komunikacji odbiorca zwraca uwagę głównie na te informacje, które mają dla niego samego znaczenie. Znaczenie określonych informacji zależy zaś od cech środowiska czy kultury, w której funkcjonuje odbiorca oraz sytuacji i cech samego odbiorcy.

Niewątpliwie zachowanie się partnera w czasie komunikacji jest tym rodzajem informacji, które będą interesowały odbiorcę. Interpretacja zachowań partnerów interakcji oparta jest głównie na teorii atrybucji² mó-

¹ A. P. Sperling, *Psychologia*, Zysk i S-ka, Poznań 1995, s. 65.

² Por. E. Aronson, *Człowiek istota społeczna*, Warszawa 1995, s. 200-204 i 365-374.

więcej, iż ludzie z natury mają tendencję do przypisywania zachowaniom innych ludzi uwarunkowań i przyczyn na podstawie wnioskowania.

Proces atrybucji jest dwojakiego rodzaju – atrybucja dyspozycyjna oraz atrybucja sytuacyjna. Pierwszy rozpoczyna się od oceny, czy określone zachowanie było zamierzone, czy nadawca sygnału chciał przez to osiągnąć jakiś skutek. Gdy zachowania drugiej osoby ocenione zostaną jako nieświadome, to przyczyny ich upatruje się raczej w czynnikach pozaosobowych, sytuacyjnych. Następnym etapem jest ocena względnej siły czynników osobowych i środowiskowych. Zazwyczaj zachowania ludzkie są rezultatem kombinacji jego cech osobowych i sił środowiskowych. Dopiero wtedy, gdy obserwator stwierdzi, iż nadawca zdawał sobie sprawę z możliwości uzyskania zaistniałego wyniku zachowania, przypisuje mu intencję wytworzenia określonego efektu. Wobec tego obserwator próbuje wnioskować, jakie efekty zamierzał osiągnąć nadawca i na podstawie rozpoznania tych efektów (czyli intencji) obserwator wnioskuje o właściwościach nadawcy sygnału niewerbalnego.

Jednak nie każde zachowanie pozwala to określić obserwatorowi. W takim przypadku zachowania interpretowane są według teorii atrybucji sytuacyjnej, gdzie zachowaniom przypisuje się przyczyny tkwiące w danej sytuacji, środowisku, normach społecznych lub interakcji między osobami, nie zaś w cechach danej jednostki.

W miarę napływu informacji o nadawcy, u obserwatora kształtuje się obraz poznawczy, który jest wartościowany (pozytywnie lub negatywnie). Istotnym jest, że pojawia się tendencja, by gromadzić informacje, które podtrzymałyby wytworzoną już ocenę obserwatora. Psychologowie społeczni twierdzą, że „(...) kiedy już jakieś stanowisko zostanie raz zajęte, pojawia się naturalna tendencja do postępowania (...) zgodnego z tym stanowiskiem”³.

Ważnym wymiarem oceny i interpretacji spostrzeganych sygnałów jest przyjęcie przez obserwatora zewnętrznej lub wewnętrznej perspektywy percepcyjnej. Mniej błędów popełnia ten obserwator, który interpretuje nadchodzące sygnały z perspektywy neutralnego odbiorcy, aniżeli z perspektywy aktywnego uczestnika interakcji. Uzależnione jest to od tego, że wymiary spostrzegania zachowań innych ludzi są bardziej niezależne, gdy proces percepcji dokonywany jest z zewnątrz, z neutralnej perspektywy, niż wtedy gdy spostrzeganie ma miejsce z perspektywy wewnętrznej. W tym ostatnim przypadku istnieje u obserwatora silna tendencja, by zachowaniom przypisywać właściwości jednostronnie pozytywne lub negatywne. Zjawisko to ma swoje wytłumaczenie związane z bliskimi stosunkami emocjonalnymi między partnerami interakcji

³ R. Cialdini, *Wywieranie wpływu na ludzi. Teoria i praktyka*, Gdańsk 1999, s. 74.

i z ustosunkowaniem się do celów nadawcy. Istotne dla obserwatora są w takim przypadku nie tylko właściwości nadawcy sygnału, które mają znaczenie dla realizacji celów, lecz i te, które ważne są dla aktywności osoby spostrzeganej⁴.

Innym czynnikiem mającym wpływ na końcowy wynik interpretacji przekazu niewerbalnego jest wygląd zewnętrzny nadawcy sygnału. „Spostrzeganie określonych właściwości fizycznych innych ludzi, zwłaszcza ich siły i atrakcyjności fizycznej wpływa na modyfikację zachowania się wobec nich”⁵. Zasada ta jest podstawowym filarem sztuki autoprezentacji, której jednym z celów jest świadome wykorzystywanie sygnałów niewerbalnych dla wytworzenia jak najlepszej oceny u odbiorcy.

Cechy zewnętrzne wymieniane są zwykle jako pierwsze, podczas opisywania innych. Zjawisko to uwidacznia się także w przypadku, gdy opisywane są odczucia wobec drugiej osoby. Przeprowadzone badania dowiodły, że ponad 90% osób wierzy, iż w rysach twarzy tkwią istotne wskaźniki charakteru⁶. Rezultatem powiązania rysów twarzy z wyobrażeniami na temat osobowości jest fakt, że ludzie podobni do siebie fizycznie są podobnie oceniani osobowościowo. Zjawisko to odnosi się z odwrotnym skutkiem do osób wyglądających odmiennie. Także osoby, których rysy twarzy znacznie odbiegają od przeciętnych, spostrzegane są jako mające skrajne cechy osobowości. Cechy zewnętrzne nie tylko niosą informacje o charakterze. Stałość wyglądu zewnętrznego osoby sprzyja ocenie jej charakteru jako stabilnego. Ocena partnera interakcji opiera się zazwyczaj na takich cechach zewnętrznych jak: wiek, wyraz twarzy, sylwetka, pochodzenie społeczne (kulturowe).

Ludzie z natury uwarżliwieni są na zależność pomiędzy wiekiem a wyglądem zewnętrznym. Wiek trafnie oceniany jest na podstawie wyglądu twarzy. Związane z tym dodatkowe różnice takie jak między innymi sposób chodzenia powodują, iż ludzi takich ocenia się jako słabych, nieszczęśliwych. Osoby o niemowlęcym wyrazie twarzy (duże oczy, mały nos, wysoko umieszczone cienkie brwi, mały podbródek, okrągła twarz) uważane są za bardziej dziecinne od osób o rysach dojrzałych. Oceniane są jako słabsze fizycznie, bardziej uległe, zależne, naiwne, bezpośrednie i uczuciowe w porównaniu z osobami o rysach „dorosłego”. Podobnie jak osoby o wyrazie twarzy dziecka oceniane są osoby mające „typowy” wygląd kobiety. Osoby o wyglądzie „typowego mężczyzny” (także kobiety) postrzegane są natomiast jak osoby o rysach

⁴ Zjawisko to pomaga wytłumaczyć, dlaczego chętniej i łatwiej zadania realizowane są przez osoby, które znają się i lubią [przyp. autora].

⁵ K. Skarżyńska, *Spostrzeganie ludzi*, Warszawa 1981, s. 112.

⁶ Za C. N. Macrae, Ch. Stangor, M. Hewstone, *Stereotypy i uprzedzenia. Najnowsze ujęcie*, Gdańsk 1999, s. 71-72.

„dorosłego”, a więc silne, powściągliwe w wyrażaniu emocji, niezależne, dominujące i przenikliwe, a jednocześnie jako mniej serdeczne, zaborcze.

Zauważyć warto, że podobne reakcje u odbiorcy wywołują cechy zewnętrzne związane ze wzrostem i wagą⁷. Osoby z nadwagą postrzegane są jako posiadające więcej cech osobowości charakteryzujących dzieci (serdeczność, zaufanie, zależność, ustepliwość) niż osoby szczupłe.

Nadawca niewerbalnego sygnału o wypośrodkowanej sylwetce ciała (nie za gruby i nie za chudy) oceniany będzie pozytywniej od pozostałych osobników o cechach zbliżonych do skrajnych.

Także cechy zewnętrzne, ściśle kojarzone z narodowością poddawane są opisywanemu procesowi interpretacji. Narodowości różnią się w zasadzie przewagą jednego z dwóch kształtów twarzy:

- dolichocefaliczny (wypukły profil, pociągła, wydłużona o blisko osadzonych oczach i wydatnych rysach),
- brachycefaliczny (płaski lub wklęsły profil, twarz sprawia wrażenie krótkiej i szerokiej, o szeroko rozstawionych oczach).

„Twarz dolichocefaliczna przeważa w Wielkiej Brytanii, Skandynawii, północnej Afryce oraz krajach Bliskiego Wschodu, takich jak: Iran, Afganistan, Irak oraz Arabia Saudyjska, a także w Indiach. Typ brachycefaliczny dominuje w Europie Środkowej oraz na Dalekim Wschodzie”⁸.

Typowi dolichocefalicznemu częściej przypisuje się cechy osób o „dorosłym” wyrazie twarzy niż brachycefalicznemu. Wpływ na ocenę nadawcy innej narodowości ma także położenie geograficzne jego ojczyzny. Mieszkańcy krajów północnej Europy spostrzegani są częściej jako impulsywni, mniej uczuciowi, niż mieszkańcy południowej Europy.

Zjawisko to wyrażające się w błędach percepcyjnych spowodowanych kojarzeniem wyrazu i kształtu twarzy z rysami twarzy niemowlęcia określone zostało w psychologii jako zjawisko uogólnienia niemowlęcego. Jest ono wytłumaczeniem dlaczego większości osobom o tego typu wyrazie twarzy „dopisuje” się cechy dziecka, a innym cechy dorosłego.

Inną odmianą zjawiska uogólnienia procesu postrzegania partnera w interakcji jest uogólnienie emocjonalne. Prawdopodobnie ta polega na tym, że osobie przypisuje się cechy osobowości kojarzone z wyrazem emocjonalnym takim, jaki przypomina obraz jej twarzy, mimo iż są to cechy nie zawsze zależne od emocji, takie jak chociażby utrwalony na stałe wyraz twarzy. Na przykład „osoba o naturalnie uniesionych kącikach ust może być spostrzegana jako szczęśliwa, a osoba o nisko umieszczonych brwiach jako rozgniewana (...) pierwszej z tych osób

⁷ Por. A. Sperling, *Psychologia*, Poznań 1995, s. 258-260.

⁸ C. N. Macrae, Ch. Stangor, M. Hewstone, *Stereotypy i uprzedzenia...*, op. cit., s. 82.

wyglądającej zawsze na szczęśliwą, mogą być w rezultacie przypisywane bardziej stałe cechy, takie jak przyjaźliwość oraz poczucie humoru, podczas gdy druga z owych osób (...) może być spostrzegana jako agresywna i dominująca”⁹.

Przedstawione powyżej sposoby percepcji drugiej osoby są czynnikami determinującymi powstanie zjawiska stereotypizacji spostrzegania.

Jest to najczęściej występujące zjawisko związane z oceną partnera interakcji społecznej.

Jeden z psychologów społecznych – Robert Rosenthal – opracował metodę testowania zdolności dekodowania sygnałów niewerbalnych, zwaną testem PONS¹⁰, która wyraźnie pokazuje znaczenie relacji „nadawca-odbiorca”. Psychologowie na jego podstawie wykazali, iż najbardziej charakterystyczną dysproporcją dotyczącą rozbieżności w umiejętności sprawnego dekodowania niewerbalnych sygnałów jest różnica płci partnerów interakcji. Różnice w sprawności dekodowania przekazu niewerbalnego zależne są ponadto od: wieku, czynników społeczno-zawodowych, zaburzeń zdolności psychicznych oraz przynależności do określonych kultur.

Dysproporcja wynikająca z płci zauważalna jest w każdym przedziale wiekowym. Kobiety znacznie lepiej odczytują sygnały płynące z twarzy partnera interakcji. Znacznie lepiej odczytują sygnały tzw. pozowane aniżeli spontaniczne. Prowadzone w tym zakresie badania¹¹ wskazują, że mężczyźni wykazują jednak większą sprawność dekodowania oznak gniewu (szczególnie, gdy nadawcą jest mężczyzna). Mimo iż w niektórych przypadkach określa się mężczyznę jako lepiej dekodującego informacje przekazane w sposób niewerbalny, to generalnie lepszym odbiorcą sygnałów niewerbalnych jest kobieta. Kobiety trafniej niż mężczyźni odbierają i interpretują komunikaty niewerbalne. Dotyczy to tak odbioru sygnałów emitowanych przez życiowego partnera, jak i osoby obce. W trakcie badań nad tą problematyką zauważono wiele prawidłowości tj.:

- w interakcjach obcych sobie kobiet i mężczyzn, kobiety znacznie lepiej dekodują negatywne komunikaty mężczyzn,
- kobiety trafniej interpretują sygnały wysyłane przez mężczyzn obcych, aniżeli pochodzące od ich życiowych partnerów,
- w trakcie interakcji społecznej kobiety częściej patrzą na mężczyzn, niż mężczyźni na kobiety,

⁹ Ibidem, s. 86.

¹⁰ Profile of Nonverbal Sensivity.

¹¹ Za M. L. Knapp, J. A. Hall, *Komunikacja niewerbalna w interakcjach międzyludzkich*, Wrocław 2000, s. 121-122.

- błędy popełniane w interpretacjach komunikatów niewerbalnych przez kobiety polegają na skłonności do zabarwiania komunikatów bardziej pozytywnie niż wskazuje na to rzeczywistość, u mężczyzn natomiast prawidłowość ta jest odwrotna.

Psychologowie tłumaczą różnice te skutkami odmiennego procesu socjalizacji dziewczynek i chłopców. W naszej kulturze chłopcy uczeni są, iż „prawdziwy mężczyzna” nie ujawnia uczuć. Stąd też mężczyźni słabiej nastawieni są na rozpoznawanie tego rodzaju zachowań w sobie, okazywanie ich, a co za tym idzie są mniej sprawni w dostrzeganiu takich zachowań u innych ludzi. Kobieta natomiast ma prawo być emocjonalna, ekspresyjna i wrażliwa uczuciowo. Uważa się także, że kobiety podnoszą swoją sprawność dekodowania podczas okresu macierzyństwa, gdzie w pierwszych latach życia dziecka wymiana informacji z nim oparta jest głównie na komunikowaniu niewerbalnym.

Dysproporcje wynikające z różnicy wieku zauważalne są szczególnie, gdy partnerami interakcji są osoby o znacznej różnicy wieku. Test PONS wykazał, iż przewagę w umiejętnym interpretowaniu emocjonalnych sygnałów niewerbalnych mają ludzie młodzi, w wieku powyżej dwudziestu dwóch lat. Różnica ta spowodowana jest niższym poziomem koncentracji, pamięci i postrzegania u ludzi w podeszłym wieku.

Badania te potwierdziły ponadto, iż przynależność do określonej grupy społeczno-zawodowej jest także czynnikiem różnicującym umiejętność dekodowania. Najwyższe wyniki stwierdzono u osób, których profesja wymaga częstego korzystania z komunikowania sposobem niewerbalnym (np. aktorzy, studenci sztuk pięknych). Wskazują także, że przedstawiciele nauk ścisłych są gorszymi odbiorcami przekazów niewerbalnych¹².

Prócz powyższego różnice w umiejętności dekodowania są skutkiem zaburzeń zdolności psychicznych, takich jak alkoholizm i autyzm. Alkoholicy mają znacznie upośledzoną sprawność interpretacji komunikatów niewerbalnych. Powodem tego stanu rzeczy jest ogólne upośledzenie czynności psychicznych, a szczególnie „odrętwienie” zmysłów spowodowane działaniem alkoholu na mózg.

Autyzm jest zaburzeniem polegającym na krańcowej nieumiejętności porozumiewania się z innymi, z czego wynika upośledzenie umiejętności dekodowania niewerbalnego.

Szczególnie często wielu badaczy zachowań niewerbalnych zwraca uwagę na dysproporcje wynikające z przynależności do różnych kultur. Najlepszy współczynnik dekodowania sygnałów niewerbalnych uzyskują przedstawiciele tego samego kręgu kulturowego. Ponadto niewerbalne

¹² Szerzej: K. Skarżyńska, *Spostrzeganie ludzi*, op. cit., s. 249-299.

wskazówki językowe lepiej są interpretowane przez osoby znające ten sam język.

Warto zaznaczyć, iż wbrew pozorom poziom inteligencji odbiorcy sygnału nie ma wpływu na stopień jego sprawności w dekodowaniu. Osoby dobrze interpretujące komunikaty niewerbalne zdają się charakteryzować takimi cechami jak: ekstrawertyzm, lepsze przystosowanie społeczne, mniejszy poziom wrogości i chęci manipulacji innymi, bardziej demokratyczne nastawienie do partnera¹³.

Wydaje się, że zdobycie umiejętności właściwej oceny naszego rozmówcy nie jest rzeczą łatwą przez wzgląd na złożoność tego procesu i naszą niedoskonałość poznawczą. Warto jednak pamiętać, że ludzie jako istoty żyjące społecznie od urodzenia uczą się wyrażania swoich emocji, przekazywania określonych informacji innym członkom grupy za pomocą gestów, mimiki. Zdecydowana większość niewerbalnych komunikatów rejestrowana jest i interpretowana nieświadomie, dlatego też nie zdajemy sobie sprawy, jak szybko i trafnie rozumiemy tego typu zachowania.

Literatura:

- Argyle M., *Psychologia stosunków międzyludzkich*, PWN, Warszawa 1991.
- Aronson E., *Człowiek istota społeczna*, PWN, Warszawa 1995.
- Benedict F. R., *Wzory kultury*, PWN, Warszawa 1966.
- Birkenbihl F. V., *Komunikacja niewerbalna. Sygnały ciała*, wyd. II, Astrum, Wrocław 1998.
- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1999.
- Eisler-Mertz Ch., *Komunikacja niewerbalna. Mowa rąk. Co zdradzają nasze gesty*, Astrum, Wrocław 1999.
- Grzesiuk L., Trzebińska E., *Jak ludzie porozumiewają się?* Nasza Księgarnia, Warszawa 1978.
- Knapp L. M., Hall A. J., *Komunikacja niewerbalna w interakcjach międzyludzkich*, Astrum, Wrocław 2000.
- Leary M., *Wywieranie wrażenia na innych*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2000.
- Lemmermann H., *Komunikacja werbalna. Szkoła retoryki*, wyd. II, Astrum, Wrocław 1999.
- Lindsay P. H., Norman D. A., *Procesy przetwarzania informacji u człowieka. Wprowadzenie do psychologii*, PWN, Warszawa 1984.
- Macrae C. N., Stangor Ch., Hewstone M., *Stereotypy i uprzedzenia. Najnowsze ujęcie*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1999.
- Mika S., *Psychologia społeczna*, wyd. IV, PWN, Warszawa 1982.
- Morris D., *Zachowania intymne*, Prima, Warszawa 1998.
- Morris D., *Zwierzę zwane człowiekiem*, Świat Książki, Warszawa 1997.

¹³ Za M. L. Knapp, J. A. Hall, *Komunikacja niewerbalna...*, op. cit., s. 124.

- Nierenberg I. Gerard, Calero H., *Czytając w człowieku jak w otwartej księdze*, Rebis, Poznań 1999.
- Robbins P. Stephen, *Zachowania w organizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1998.
- Skarżyńska K., *Spostrzeganie ludzi*, PWN, Warszawa 1981.
- Sperling P. A., *Psychologia*, Zysk i S-ka, Poznań 1995.
- Stankiewicz J., *Komunikowanie się w organizacji*, wyd. II, Astrum, Wrocław 1999.
- Stoner A. F. J., Freeman R. E., Gilbert Jr. R. D., *Kierowanie*, wyd. II, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997.
- Tyszka T., *Psychologiczne pułapki oceniania i podejmowania decyzji*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1999.
- Zimbardo G. P., Ruch L. F., *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 1997.

mjr SG Dariusz Malinowski
CSSG w Kętrzynie

RADIOBARRIER[®] System

Od kilku lat na różnych odcinkach granicy są testowane systemy wykrycia i/lub identyfikacji „intruza”. Idea jest słuszna, gdyż dzięki temu poznajemy różnorodny sprzęt oraz rozwiązania systemowe. Aczkolwiek, im dłużej to trwa, tym bardziej jestem przekonany o konieczności wypracowania kompromisu. Na pewno nie stać polskiego budżetu na system o 100% skuteczności na całej granicy „zielonej”. Może czas najwyższy zdecydować się na system mniej skuteczny, ale za rozsądne pieniądze?

Być może sensowną propozycją jest RADIOBARRIER[®] System firmy POLUS-ST LLC.

System został przetestowany w Bieszczadzkiem Oddziale Straży Granicznej w dwóch różnych lokalizacjach.

Zestaw przekazany do testowania składał się z:

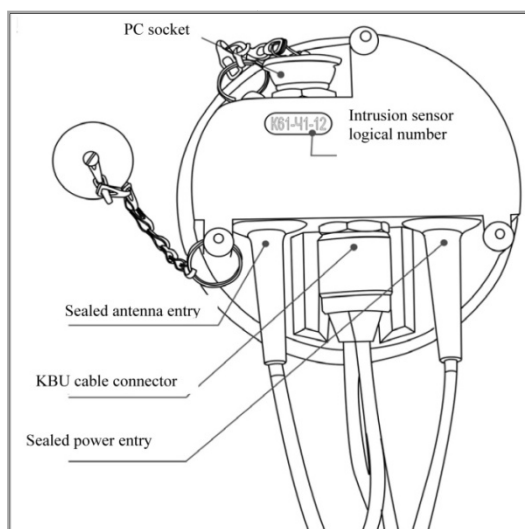
- czujników sejsmicznych,
- kamery TV,
- przenośnego odbiornika TV,
- ręcznego kontrolera KOPR,
- laptopa z oprogramowaniem.

Jak Państwo widzą, nazwa radiobariera jest wysoce myląca, gdyż nic z tych elementów w naszym komplecie nie miało zastosowania. Ponad to producent oraz przedstawiciel nie popisali się, gdyż nie dostarczyli do testów detektorów magnetycznych.

Czujnik sejsmiczny RS-U właściwie możemy nazwać multisensorem, gdyż umożliwia podłączenie mikrodrutu, którego przerwanie też wywołuje alarm. Każdy z czujników może również pełnić funkcję retransmitera, nie ma więc konieczności zakupu i instalacji odrębnych urządzeń do przesyłania sygnałów alarmowych.

Multisensor RS-U

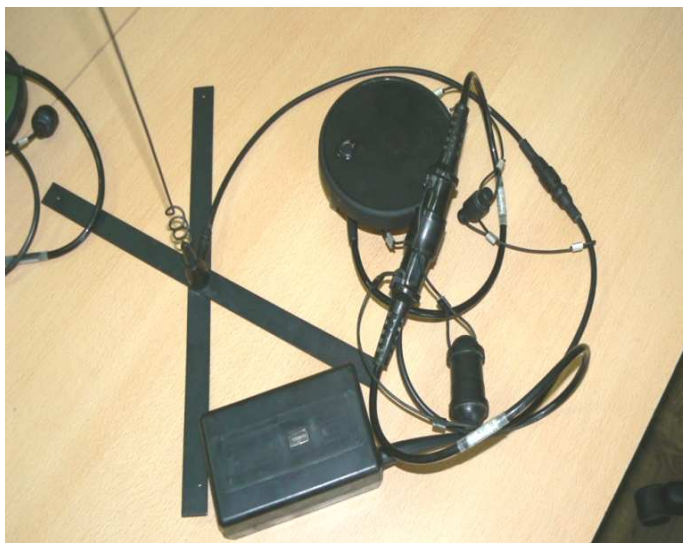

Schemat połączeń multisensora RS-u

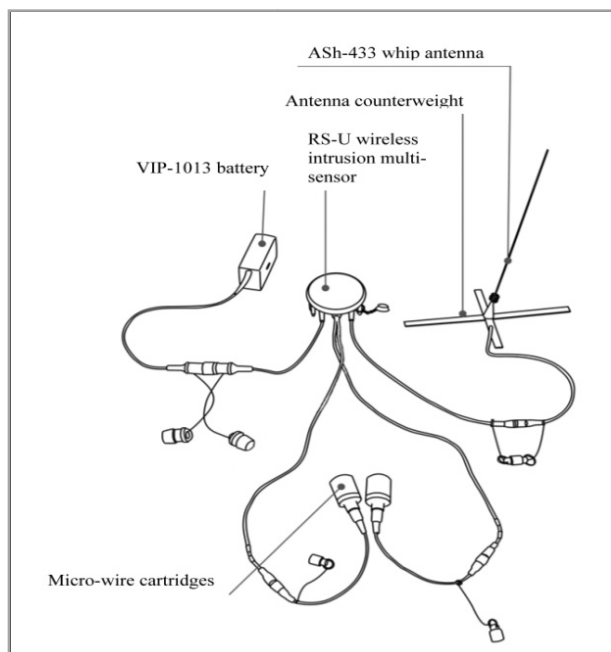
Parametry urządzenia:

- głębokość zakopania czujnika 30-40 cm;
- wykrycie pieszego od 20-100 m;
- wykrycie pojazdu od 50-200 m, czujnik dzięki wprowadzonym wzorom sejsmicznym rozróżnia pieszego od pojazdu;
- czas pracy bezobsługowej na jednej baterii powyżej 5 lat;
- transmisja sygnałów alarmowych między dwiema antenami typu ASH-433 powyżej 1,5 km;

- jeżeli multisensory RS-U zastosujemy jako tylko i wyłącznie retransmitery, można zestawić łącze o długości ponad 100 km;
- system jest bardzo łatwy w montażu – w ciągu godziny dwóch przeszkolonych specjalistów potrafi zabezpieczyć odcinek o długości 1 km.

Kompletny zestaw, gotowy do instalacji

Montaż jednego zestawu zajął nam 12 min bez pośpiechu

Montaż zestawu w terenie

Zasypanie urządzeń i zagęszczenie ziemi

Sygnaly mogą być odbierane przez ręczny kontroler KOPR.

Ręczny kontroler KOPR

Urządzenie służy do odbioru sygnałów alarmowych, zmiany parametrów czujników, posiada również kompas magnetyczny oraz odbiornik GPS. Funkcje te ułatwiają zarządzanie systemem, odnalezienie czujników oraz może być w posiadaniu patroli znajdujących się w bliskiej odległości od systemu. Odbiór równocześnie możliwy jest np. w pomieszczeniu kierownika zmiany na komputerze z zainstalowanym oprogramowaniem i dołączonym radioodbiornikiem.

Mapa z rozmieszczeniem czujników

Sygnał alarmowy z czujnika może włączać inne urządzenia np. kamerę TV.

Kamera TV z oświetlaczem w podczerwieni

Kamera pracuje w dzień i w nocy dzięki oświetlaczowi w podczerwieni. Zasięg rozpoznania człowieka w ubraniu maskującym wynosi około 200 m w dzień i 100 m w nocy.

Akumulator zasilający kamerę pozwala na minimum półroczną pracę kamery przy zakładanej aktywności 2x1 min. pracy na dobę. W naszym przypadku podczas testów czas był ustawiony na 7 s. Należy podkreślić, że w każdym momencie można włączyć kamerę, jak również wydłużyć jej czas pracy. Transmisja z dołączoną anteną wynosi (sięga) około 1 km. Obraz można oglądać na komputerze np. u kierownika zmiany, jaki na przenośnym odbiorniku TV.

Urządzenie w ponad 20-krotnym przybliżeniu

Odbiornik TV ma wyświetlacz 3,5” i może pracować ok. 2 godz. na akumulatorze.

System firmy POLUS-ST LLC jest systemem:

- wysoce autonomicznym – pracuje minimum przez 5 lat bez ingerencji w wymianę zasilania (są systemy pracujące już 7 lat), bateria kosztuje ponad 800€, ale przeliczając to na lata jest to i tak tanio;
- bardzo łatwym w montażu i instalacji – nie potrzeba żadnych kabli transmisyjnych, zasilających, w każdej chwili można go przenieść w inne miejsce;
- ukrytym – po instalacji nic nie widać, intruz nie musi zachowywać ostrożności, gdyż nie wie o zainstalowanych czujnikach;
- ekonomicznym? – nie wiem, nie mam danych porównawczych; na pewno w miarę tania będzie eksploatacja przynajmniej przez 5 lat

po zakupie; jakie są koszty zakupu? Zgaduję ok. 60 tys. € za kilometr?

System bardzo mi się podoba, niestety ma też kilka wad. Podstawowa wada to jedna z cech detekcji – drgania, istnieje duże prawdopodobieństwo alarmów fałszywych lub brak alarmu w przypadku przekroczenia granicy. Podczas testów system mimo tego zachowywał się bardzo poprawnie, problemy pojawiły się w przypadku instalacji czujników w pobliżu budowanej autostrady. Czujniki na tle wysokiej aktywności sejsmicznej nie rozróżniały przechodzącej grupy, w przypadku pojedynczej osoby i pojazdu nie było problemu, jak zwykle w przypadku czujników sejsmicznych problem stanowiła zwierzyna, kamera zarejestrowała kilka filmów z „grasującym” łosiem i stadem saren.

Widzę również trudności w instalacji systemu. Naszą własnością jest pas drogi granicznej. W którym miejscu należałoby zakopać czujniki, aby nie narazić się na ich np. wyoranie podczas prac polowych? Na których drzewach zawiesić kamery i retransmitery, by ich nie stracić podczas wyřębu? W ciągu kilku lat wiele może się zdarzyć. Kto ma wymieniać baterie w retransmitterze zawieszonym kilkanaście lub kilkadziesiąt metrów na drzewie? Czujniki mają charakterystykę dookólną – w celu wyznaczenia kierunku należałoby stworzyć drugą linię lub instalować w głąb czujniki do weryfikacji. Szkoda, że firma nie dostarczyła detektorów magnetycznych, gdyż zastosowanie ich wraz z czujnikiem sejsmicznym zapewne znacznie by ułatwiło podejmowanie decyzji o wysłaniu patrolu.

mjr SG rez. Marian Adamowicz
CSSG w Kętrzynie

SZKOLENIA MINERSKO-PIROTECHNICZNE W STRAŻY GRANICZNEJ – REALIA I ZAGROŻENIA

Nowe wyzwania, jakie pojawiły się w wielu społecznościach związane głównie z frustracją i niezadowoleniem z poziomu życia między bogatymi i biednymi sprzyjają powstawaniu napięć i niestabilności systemu bezpieczeństwa poszczególnych państw, w tym Polski. Wraz z ich powstaniem z różnym nasileniem w poszczególnych krajach stale zastrzegają się także zagrożenia o charakterze terrorystycznym, które mogą dotyczyć obywateli, obiektów oraz służb istotnych dla sprawnego funkcjonowania państwa.

Świadomość możliwości wystąpienia tych zagrożeń w społeczeństwie jest duża, co wymusza na zarządzających instytucjami państwowymi, czy przedsiębiorcach prywatnych oraz służbach państwowych podejmowanie kroków zaradczych eliminujących tego typu zjawiska lub ograniczających ewentualne straty. Trafne przewidywania określające charakter potencjalnych zagrożeń umożliwiają opracowanie i wprowadzenie strategii działania oraz przygotowania odpowiednich sił i środków zaradczych. Mam tu na myśli głównie przygotowanie ludzi, niezbędnego sprzętu oraz procedur i algorytmów postępowania w określonych sytuacjach.

W Straży Granicznej szkoleniami przygotowującymi funkcjonariuszy do przeciwdziałania tzw. „aktom bezprawnej ingerencji” należą m.in. kursy obejmujące problematykę z zakresu minerstwa-pirotechniki. Szczególna rola formacji w zwalczaniu wszelkich zjawisk terroryzmu wynika z:

- charakteru zadań realizowanych przez Straż Graniczną na rzecz Państwa – członka Unii Europejskiej,
- zadań związanych z obsługą i zabezpieczeniem masowych imprez sportowych np. Mistrzostwa Europy EURO 2012,
- nowelizacji przepisów ustawy „Prawo lotnicze” w zakresie odpowiedzialności funkcjonariuszy SG za kontrole bezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym.

Przebieg cyklu szkoleń, zakres wiedzy teoretycznej oraz nabycie określonych umiejętności praktycznych przez funkcjonariuszy minerów-pirotechników Straży Granicznej pełniących służbę głównie w portach lotniczych wskazuje nam, że nie należą one do łatwych ani tanich. Ich

ukierunkowanie jest ściśle powiązane ze zmianami zachodzącymi w świecie, współczesnym obliczem zagrożeń terrorystycznych oraz usprzętowaniem technicznym mogącym zapewnić pożądany poziom bezpieczeństwa. Aby sprostać tym oczekiwaniom, niezbędnym było przyjęcie i wprowadzenie szeregu zapisów i uregulowań prawnych oraz interpretacji sformułowań budzących dotychczas wiele wątpliwości. Dotyczyły one głównie kompetencji funkcjonariuszy kończących poszczególne etapy szkolenia, zakresu czynności związanych z rozpoznaniem pirotechnicznym oraz podejmowaniem działań wyprzedzających (zapobiegających lub eliminujących) zagrożenia związane z wykorzystaniem materiałów wybuchowych i sposobu realizacji działań minersko-pirotechnicznych.

Do najistotniejszych z nich należą:

- wprowadzenie zarządzenia nr 75 KGSG z dnia 13 października 2009 roku w sprawie szkolenia w zakresie działań minersko-pirotechnicznych oraz uzyskiwania przez funkcjonariuszy Straży Granicznej uprawnień w tym zakresie (z późn. zmian.),
- wprowadzenie zarządzenia nr 90 KGSG z dnia 26 listopada 2009 roku zmieniające zarządzenie w sprawie określenia zasad gospodarowania mieniem będącym w zarządzie Straży Granicznej (dot. przechowywania materiałów wybuchowych),
- wprowadzenie zarządzenia nr Z-24 KGSG z dnia 30 marca 2010 roku w sprawie wprowadzenia do stosowania w Straży Granicznej „Instrukcji prowadzenia działań minersko-pirotechnicznych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej”.

Wsparcie finansowe komórek bezpieczeństwa w Straży Granicznej, z jakim niewątpliwie spotykamy się w ostatnim okresie, przerwało długoletnią zapaść w zapewnieniu skutecznego i pożądanego poziomu bezpieczeństwa życia i zdrowia minera-pirotechnika. Sukcesywne pozyskiwanie środków finansowych na rzecz bezpieczeństwa umożliwia także zakup sprzętu (w tym urządzeń zrobotyzowanych) niezbędnego do realizacji działań interwencyjnych, szkolenia i doskonalenia zawodowego. Duży wpływ na rozpoczęcie zmian w zakresie dosprzętowania komórek organizacyjnych zajmujących się bezpieczeństwem miały działania związane z przygotowaniem naszego kraju do Prezydencji w Unii Europejskiej. Ważne jest, by nie zapominać o tym, że wzbogacanie bazy sprzętowej dla komórek odpowiedzialnych za bezpieczeństwo o coraz to nowocześniejszy i bezpieczniejszy sprzęt jest zadaniem ciągłym, zmieniającym się wraz z powstawaniem nowych technologii w zakresie detekcji i ochrony życia minera-pirotechnika.

Drugim czynnikiem mającym istotny wpływ na stopień realizacji zadań w zakresie bezpieczeństwa jest wyszkolenie funkcjonariusza spe-

cialisty. Mam tu na myśli cały proces obejmujący odpowiedni nabór, zakres i czasookres przygotowania fachowego na poszczególnych etapach szkolenia, jak i cykliczne doskonalenie zawodowe uaktualniane w oparciu o istniejące zagrożenia. Zmienność sytuacji podczas akcji pirotechnicznej nie pozwala na stosowanie żadnych schematycznych zasad postępowania. Pomyślny przebieg akcji gwarantuje tylko dobre przygotowanie i wyszkolenie minera-pirotechnika. Oprócz wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie szkolenia podczas akcji pirotechnicznej musi on umieć dobrać odpowiednie metody działania, elastyczne warianty rozwiązań sytuacji kryzysowych, zminimalizować ewentualny rozmiar szkód wywołany zaistniałym incydem. Innymi słowy powinien umieć stosować w działaniu zasadę „otwartej głowy”. Dlatego też zdobycie przez minera-pirotechnika odpowiedniego bagażu doświadczeń wymaga – nie licząc kosztów finansowych – wiele czasu i wielokrotnego podejmowania ryzyka.

Odejście ze służby w stan spoczynku dużej ilości kadry posiadającej przegotowanie saperskie, kadry zawodowej – po szkołach wojskowych, szeregowych i podoficerów służby czynnej określonych specjalności znacznie zawęża grono osób, spośród których wybierano kandydatów mających elementarną wiedzę, co do charakteru przyszłych zadań. Nabyta w czasie służby wojskowej wiedza, a przede wszystkim doświadczenie w zakresie kierowania i umiejętności bezpiecznego obchodzenia się z materiałami i urządzeniami wybuchowymi w znaczącym stopniu ułatwia proces szkolenia przyszłego minera-pirotechnika. Stosowana dotychczas praktyka przy naborze kandydatów do szkolenia (pierwszeństwo dla osób legitymujących się posiadaniem dokumentu uprawniającego do prac z użyciem bojowych środków minersko-zaporowych) jest obecnie mało realna z powodu ich braku. W naborze funkcjonariuszy do komórek bezpieczeństwa mamy obecnie do czynienia z tzw. „zmianą pokoleniową”. Kandydaci w większości przypadków są nowicjuszami spotykającymi się z powyższą problematyką pierwszy raz. Osoby nieposiadające przygotowania minerskiego dopiero po pierwszym etapie szkolenia tj. kurs z zakresu „Rozpoznanie minersko-pirotechniczne” są w stanie się określić i podjąć stosowną decyzję co do dalszego pogłębiania wiedzy w tym kierunku. W praktyce państw zachodnich funkcjonariusze szkoleni w zakresie minerstwa-pirotechniki to osoby podejmujące świadomy i dobrowolny wybór.

Rotacje kadrowe oraz stale ewaluujące zagrożenia związane z zamachami terrorystycznymi wymuszają potrzebę przygotowania coraz to nowych zastępów wyszkolonych funkcjonariuszy – specjalistów w zakresie pirotechniki. Ze względu na specyfikę tego szkolenia związanego z posługiwaniem się materiałami wybuchowymi oraz umiejętnościami

z zakresu rozpoznawania i neutralizowania urządzeń wybuchowych rzeczą niezmiernie istotną jest profesjonalne jego przygotowanie. Służyć temu powinny dobrze opracowane i wdrożone programy szkolenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy pirotechników. Każdy z etapów szkolenia powinien ściśle określać zakres wiedzy merytorycznej oraz niezbędne do opanowania przez słuchacza umiejętności praktyczne.

Do określania wymogów programowych służyć powinny zawsze opisy stanowisk opracowywane przez zespoły specjalistów, w skład których powinni wchodzić m.in. przedstawiciele jednostki szkolącej, Zarządu Granicznego i metodyków szkolenia. W sytuacjach konieczności wprowadzenia zmian w opisach czynności spowodowanych pojawieniem się nowego stanowiska, sprzętu, technologii ich wdrożenie powinno spoczywać głównie na autorach programu po głębokiej analizie w zespołach specjalistów.

Wszelkie zmiany wprowadzane przez realizatorów programu w oparciu o ich intuicję i własne obserwacje są niedopuszczalne i w konsekwencji prowadzą do wypaczeń oraz obniżenia standardów kwalifikacji zawodowych dla danego stanowiska pracy. Zdarzają się przypadki, że przy małym doświadczeniu prowadzących szkolenie są jedną z głównych przyczyn narażających funkcjonariuszy na niebezpieczeństwa związane z możliwością powstawania wypadków, głównie podczas zajęć praktycznych z materiałami i urządzeniami wybuchowymi.

Dla organizujących szkolenia z zakresu minerstwa-pirotechniki zawsze priorytetem powinno być bezpieczeństwo uczestników w trakcie ich realizacji. Wszelkie odstępstwa od stosowania ogólnie przyjętych procedur postępowania, zasad bezpiecznego obchodzenia się z materiałami wybuchowymi i innymi substancjami niebezpiecznymi mogą skutkować powstawaniem tzw. sytuacji kryzysowych. Krótkie i przyspieszone okresy szkoleń z pominięciem trudnych i niewygodnych tematów, ćwiczeń praktycznych i czasookresów dotyczących kierowania funkcjonariuszy na kolejne jego etapy – to zjawiska, na które należy zwrócić szczególną uwagę w Straży Granicznej podczas organizowania i kształcenia specjalistów z tego zakresu.

Innym zagadnieniem wartym rozważenia i ewentualnie wprowadzenia do organizacji szkoleń z minerstwa-pirotechniki jest etapowość we wprowadzaniu poszczególnych poziomów edukacji. Zakres zadań podejmowanych przez funkcjonariuszy minerów-pirotechników podczas akcji pirotechnicznej jest rozbudowany a ich realizacja obejmuje wiedzę z różnych specjalności i dziedzin nauki. Większość z nich mogłoby stanowić problematykę odrębnych kursów. Określona specjalnością kursu wiedza danego etapu szkolenia powinna przeplatać się zawsze z praktyką w jednostkach organizacyjnych. Tylko dobra ocena i przydatność w pra-

ktycznym działaniu minera-pirotechnika jest gwarancją odpowiedniego przygotowania fachowego i daje podstawę do skierowania na kolejny etap w procesie szkolenia.

Wprowadzenie etapów szkolenia tematycznych kursów zakończonych egzaminem z danego zakresu wiedzy i umiejętności dawałoby gwarancję opanowania zagadnień niezbędnych w dalszym szkoleniu. Przyczyniłoby się również do zdobycia tak niezbędnego w działaniach minersko-pirotechnicznych doświadczenia praktycznego w podejmowaniu decyzji podczas interwencji pirotechnicznych. Dla przykładu takimi etapami szkolenia/kursami mogłyby być szkolenia z zakresu wiedzy np. o: „materiałach wybuchowych i amunicji wojskowej”, „promieniowaniu jonizującym i ochrony przed nim” lub stanowiska „pomocnik pirotechnika”, „technik wysadzania bombowy” itp.

Rzeczą ważną w szkoleniach minersko-pirotechnicznych, która często jest niedoceniana lub pomijana, to potrzeba prowadzenia centralnego i cyklicznego doskonalenia zawodowego obejmującego na przestrzeni pewnego okresu całe stany osobowe jednostek organizacyjnych. Szkolenie takie powinno być ukierunkowane na nabywanie, uaktualnianie, rozszerzanie oraz pogłębianie wiedzy i umiejętności zawodowych. Warunki jego realizacji, przebieg oraz liczbę uczestników z poszczególnych jednostek organizacyjnych oddziałów powinno być określone i przeprowadzone na podstawie rocznych planów doskonalenia, tak by rotacyjnie np. co roku 1/3 stanu w okresie 3 lat przeszkolić wszystkich minerów-pirotechników z danej komórki organizacyjnej.

mjr SG Aleksander Treszczotko
Podlaski Oddział OSG
W Białymstoku

KRYZYS W PLACÓWCE SG

Od wielu lat zagadnienia zarządzania kryzysowego poruszane są podczas wielu spotkań, odpraw czy też w trakcie tworzenia programów szkolenia adeptów służby granicznej. Wraz z rozwojem ustawodawstwa w tym zakresie na różnych szczeblach organizacyjnych administracji publicznej tworzy się szereg dokumentów, których zadaniem jest usprawnienie jej działania w sytuacjach szczególnych, w których požądane jest korzystanie z działania jednostek organizacyjnych powołanych do przeciwdziałania zjawiskom nadzwyczajnym, czyli występującym, ale których czasu i częstotliwości występowania raczej nie jesteśmy w stanie przewidzieć.

Problemy sytuacji nadzwyczajnych w Straży Granicznej próbuje się rozwiązywać w oparciu o istniejące przepisy prawa korzystając z własnych doświadczeń w tym zakresie, jak i prowadzonych analiz ryzyka w zakresie powstawania zagrożeń. Każdy szczebel organizacyjny w SG ma obowiązek posiadania odpowiednich planów, które mają stanowić przysłowiowy elementarz postępowania w sytuacji konkretnych zdarzeń. Oczywistym jest, że bardzo trudne jest skatalogowanie wszystkich możliwych zdarzeń w rejonie, strefie, czy też terytorialnym zasięgu działania danej jednostki organizacyjnej SG, niemniej jednak nad problemem należy pochylić się w sposób rzetelny. Wydaje się, że w tym zakresie należy skorzystać z posiadanych danych w obowiązujących jeszcze „Planach działania w sytuacji kryzysowej” czy też informacji, jakie posiadają organy administracji samorządowej, na terenie których dyslokowane są nasze jednostki organizacyjne. Wójtowie i starostowie posiadają swoje plany przeciwdziałania sytuacjom nadzwyczajnym, więc i ich katalogi zdarzeń można wykorzystać w naszej dokumentacji. To na etapie planowania. Dalszym naszym niezbędnym działaniem jest przygotowanie sił do reagowania na tego rodzaju zdarzenia i to na najniższym szczeblu.

Dochodzimy do kolejnego a zarazem zasadniczego elementu, od którego zależy praktycznie najwięcej, czyli kto i jak ma postępować w obliczu danego zdarzenia, czy jego nieuchronności wystąpienia. I tu w zasadzie powinniśmy skupić swój największy służbowy wysiłek, by przygotować funkcjonariusza do reagowania na nieprzewidziane zdarzenia bądź takie, które rzadko, ale statystycznie występują.

Do tej pory opracowano już wiele procedur, czy też algorytmów postępowania w różnych sytuacjach, niemniej jednak są one „porozrzucane” w różnych planach, czy też koncepcjach. Chciałoby się powiedzieć, że wystarczy je zebrać do jednego worka i stosować od najniższego szczebla wykonawczego. Wiele takich zasad postępowania może okazać się przydatnymi w codziennym życiu. Jakże często przecież dochodzi do wypadków, czy też katastrof drogowych. Jeśli poradzimy sobie z tego rodzaju zdarzeniem w przejściu granicznym, to z całą pewnością będąc świadkiem takiego zdarzenia poza służbą jesteśmy w stanie właściwie zareagować i poza nią. Możliwe, że jako jedyna za to dobrze przygotowana osoba do uruchomienia działań ratowniczych.

Pozwalam sobie poniżej przedstawić kilka zasad postępowania w sytuacjach, które mogą się przydarzyć funkcjonariuszowi w służbie, czy też w drodze do niej.

Postępowanie w przypadku zauważenia pożaru w obiekcie SG

Każdy funkcjonariusz/pracownik, jeśli jest świadkiem pożaru, ma obowiązek:

1. Zaalarmować Straż Pożarną i podać:
 - co się pali;
 - miejsce pożaru;
 - czy istnieje zagrożenie dla życia;
 - dojazd do obiektu;
 - jaka jest sytuacja pożarowa (pożar wewnątrz, na zewnątrz obiektu, wielkość pożaru);
 - czy istnieje zagrożenie dla sąsiednich obiektów;
 - czy występują substancje niebezpieczne w obiekcie;
 - swoje dane i numer telefonu, z którego zgłasza pożar.
2. Przy użyciu sygnalizacji ogłosić alarm pożarowy.
3. Odciąć źródła zasilania elektrycznego, gazowego.
4. Zameldować służbie dyżurnej o zdarzeniu.
5. Udać się w miejsce pożaru.
6. Ustalić, czy w obrębie źródła pożaru znajdują się ludzie.
7. Podjąć próbę gaszenia.

Służba dyżurna powinna:

1. Kierować akcją do czasu przybycia sił ratowniczych.
2. W miarę posiadanych możliwości podjąć próbę ewakuacji ludzi z miejsca pożaru.
3. W razie potrzeby udzielić pomocy medycznej potrzebującym.

4. Z chwilą przybycia sił ratowniczych przekazać wszelkie informacje dotyczące pożaru kierującemu działaniami z PSP.

Zasady opuszczania miejsca pracy (służby) po otrzymaniu polecenia – sygnału do ewakuacji

Każdy funkcjonariusz/pracownik, z chwilą otrzymania informacji – polecenia do ewakuacji:

1. Wykonuje ściśle nakazane czynności kierującego ewakuacją.
2. Nie wywołuje niepotrzebnej paniki.
3. Zachowuje się spokojnie i opanowanie.
4. Dokonuje sprawdzenia, czy w pomieszczeniu nie znajdują się:
 - przedmioty, rzeczy, których wcześniej nie było;
 - ślady przemieszczania elementów wyposażenia pomieszczeń;
 - zmiany w wyglądzie rzeczy, przedmiotów i wyposażenia;
 - przedmioty, rzeczy, urządzenia emitujące sygnały dźwiękowe, świetlne, a których wcześniej nie było.
5. W przypadku faktycznego stwierdzenia obecności przedmiotów (rzeczy, urządzeń), których wcześniej nie było lub charakterystycznych zmian w wyglądzie lub ich usytuowaniu powiadamia kierującego ewakuacją.
6. Nie dotyka podejrzanych przedmiotów (rzeczy itp.).
7. Zabiera własny podręczny bagaż.
8. Pozostawia otwarte biurka i pomieszczenie (gabinet).
9. Przy wyjściu podaje swoje dane personalne.
10. W spokoju opuszcza obiekt w rejon ewakuacji.

W przypadku otrzymania polecenia **do samodzielnej ewakuacji** – **każdy funkcjonariusz i pracownik opuszcza miejsce pracy w rejon ewakuacji** (powinien być znany każdemu funkcjonariuszowi i pracownikowi SG), zachowując **zasady z ewakuacji kierowanej**.

Postępowanie w przypadku zauważenia pożaru poza obiektem własnym

Każdy funkcjonariusz/pracownik, który zauważył pożar ma obowiązek:

1. Zaalarmować Straż Pożarną i podać:
 - co się pali;
 - miejsce pożaru;
 - czy istnieje zagrożenie dla życia;
 - dojazd do obiektu;
 - jaka jest sytuacja pożarowa (pożar wewnątrz, na zewnątrz obiektu, wielkość pożaru);

- czy istnieje zagrożenie dla sąsiednich obiektów;
 - czy występują substancje niebezpieczne w obiekcie;
 - swoje dane i numer telefonu, z którego zgłasza pożar.
2. Udać się w miejsce pożaru.
 3. Ustalić czy w obrębie źródła pożaru znajdują się ludzie.
 4. W miarę posiadanych możliwości podjąć próbę ewakuacji ludzi z miejsca pożaru.
 5. W razie potrzeby udzielić pomocy medycznej potrzebującym.
 6. Kierować akcją do czasu przybycia sił ratowniczych.
 7. Przekazać wszelkie informacje dotyczące pożaru kierującemu działaniami z PSP.
 8. Zameldować służbie dyżurnej o zdarzeniu.

Postępowanie w przypadku otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego w obiekcie SG – Przejście Graniczne

W przypadku otrzymania telefonicznej informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego w obiekcie SG – funkcjonariusz lub pracownik powinien:

1. Zachować spokój i nie wywoływać paniki.
2. Zapisać dokładną godzinę, nr telefonu oraz słowa telefonującego.
3. Przedłużać rozmowę w celu zadania dodatkowych pytań:
 - kiedy bomba wybuchnie?;
 - gdzie jest bomba?;
 - jak wygląda ładunek?;
 - jakiego jest rodzaju?;
 - co spowoduje jej wybuch?;
 - czy telefonujący ją podłożył?;
 - jaka jest przyczyna podłożenia bomby?;
 - skąd osoba telefonuje?;
 - jaki jest adres telefonującego?;
 - jak się nazywa osoba telefonująca?.
4. Ocenić jaki głos ma telefonujący:
 - czy to jest głos znajomy i kogo może przypominać;
 - czy w trakcie rozmowy są jakieś charakterystyczne odgłosy w tle.
5. Niezwłocznie powiadomić o tym fakcie służbę dyżurną operacyjną oraz przełożonego (komendanta):
 - podać treść rozmowy z osobą zgłaszającą podłożenie ładunku wybuchowego;
 - opisać przedmiot niebezpieczny i jego lokalizację;
 - podać numer telefonu, z którego powzięto informację oraz ewentualne dane osoby.

Dyżurna służba operacyjna natychmiast alarmuje:

- Policję;
- Straż Pożarną;
- Pogotowie Ratunkowe;
- Stację Sanitarno-Epidemiologiczną;
- inne służby według potrzeb.

Służba dyżurna wraz z kierownikiem zmiany oceniają stopień zagrożenia i podejmują następujące działania:

- powiadamia dyżurnego operacyjnego PoOSG o zaistniałym zdarzeniu oraz komendanta PSG;
- powiadamia straż pożarną i upewnia się o przyjęciu zgłoszenia;
- wstrzymuje odprawy paszportowo-celne w obu kierunkach;
- zabezpiecza granicę przed PGPWP;
- wzmacnia nadzór nad zabezpieczeniem przejścia granicznego;
- do czasu przybycia komendanta i sekcji minersko-pirotechnicznej Policji kieruje akcją;
- wyznacza funkcjonariuszy SG do pomocy w ewakuacji i nakazuje obserwować osoby opuszczające przejście graniczne;
- przeprowadza analizę ilości pojazdów z ładunkami niebezpiecznymi ADR;
- po ewakuacji zabezpiecza obiekty od zewnątrz przed wniknięciem do nich osób trzecich;
- nakazuje przeprowadzić przeszukanie wstępne wymuszone (wyznacza funkcjonariuszy wraz z psem, do wykrywania materiałów wybuchowych);
- po przybyciu Policji przekazuje wszystkie spostrzeżenia i dotychczasowe ustalenia;
- wykonuje czynności nakazane przez kierującego działaniami policyjnymi związane z zaistniałym zdarzeniem.

Postępowanie w przypadku eksplozji materiału wybuchowego (bomby) w obiektach SG

Każdy funkcjonariusz lub pracownik powinien:

1. Powiadomić służbę dyżurną (służby ratownicze).
2. Przystąpić do udzielenia pomocy osobom poszkodowanym.
3. Ewakuować osoby z zagrożonego obszaru.
4. Nie dopuszczać osób trzecich w rejon zdarzenia (obiektu).
5. Przekazać informację dowódcy akcji ratowniczej wezwanych służb o sytuacji i wykonanych czynnościach.

Służba dyżurna powinna:

1. Zaalarmować służby ratownicze.
2. Powiadomić Komendanta PSG (oddziału).
3. Wstrzymać odprawy (w przejściu granicznym).
4. Skierować w rejon zdarzenia posiadane siły i środki w celu:
 - udzielenia pierwszej pomocy medycznej poszkodowanym do czasu przybycia służb ratowniczych;
 - podjęcia akcji ewakuacji osób;
 - zabezpieczenia rejonu zdarzenia;
 - zorganizowania bezkolizyjnego dojazdu służb ratowniczych do miejsca zdarzenia;
 - zabezpieczenia obiektu przed dostępem osób trzecich;
5. Zameldować służbie dyżurnej nazwisko przełożonego.

Nieco bardziej skomplikowane są działania w przypadku wykrycia materiału radioaktywnego w przejściu granicznym. Tego rodzaju zdarzenie wiąże się w większości z zaangażowaniem większej liczby osób w działaniach zmierzających do dekontaminacji.

Działania SG w przypadku wykrycia materiału radioaktywnego

Funkcjonariusz PSG po wykryciu lub uzyskaniu informacji o zdarzeniu podejmuje czynności zmierzające do zabezpieczenia miejsca zdarzenia, a zatem:

1. Przeprowadza wstępną kontrolę dozymetryczną – pomiaru mocy dawki – za pomocą własnego sprzętu.
2. Przekazuje informację kierownikowi zmiany.
3. Kierownik zmiany powiadamia o zaistniałym zdarzeniu komendanta placówki (który ustala kierującego akcją), służbę UC, kieruje w miejsce zdarzenia kontrolera-radiometrystę.
 - Skierowani na miejsce zdarzenia funkcjonariusze przeprowadzają kontrolę w oparciu o dokumenty przedstawione przez podróżnego, przewoźnika lub spedytora w postaci: paszportu, listu – dokumentu przewozowego, karty drogowej, zezwolenia, deklaracji wywozowej, pozwolenia na przywóz lub wywóz, zgłoszenia celnego, formularza SAD itp. Po sprawdzeniu tych dokumentów funkcjonariusze (kontrolerzy-radiometryści) wykonują czynności określone w odpowiednich przepisach.
4. Kierownik zmiany poleca dowódcom grup wstrzymanie odpraw granicznych do czasu wyjaśnienia sytuacji.
5. Funkcjonariusze na miejscu zdarzenia wyznaczają strefę awaryjną (kontrolną) wokół miejsca zdarzenia obejmującą teren, na którym może występować znaczące nietrwałe (usuwalne) skażenie promie-

- niotwórcze lub moc dawki promieniowania przekracza 100 mikrosiwertów na godzinę ($\mu\text{Sv/h}$).
6. Usuwają ze strefy awaryjnej osoby poszkodowane oraz inne nie biorące udziału w postępowaniu awaryjnym.
 7. Zapewniają pierwszą pomoc osobom poszkodowanym.
 8. Izolują miejsce lub teren zdarzenia przed dostępem osób postronnych.
 9. Kierownik zmiany powinien niezwłocznie powiadomić o zdarzeniu Dyżurnego Operacyjnego Oddziału (do powiadomienia o zdarzeniu komendanta oddziału oraz wojewodę poprzez CZK), Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki za pośrednictwem całodobowej służby awaryjnej w CLOR oraz jeżeli charakter zdarzenia tego wymaga odpowiednio służby.
 10. Ponadto funkcjonariusze przebywający na miejscu zdarzenia:
 - zbierają informacje na temat potencjalnych świadków lub sprawców zdarzenia;
 - zapobiegają czynnościom, które mogłyby prowadzić do utraty lub zatarcia śladów kryminalistycznych, o ile nie będą to czynności zmierzające do usunięcia bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia ludzi albo mienia w znacznych rozmiarach;
 - nie otwierają opakowań bez sprawdzenia;
 - wszelkie działania w strefie awaryjnej prowadzą tak, aby unikać rozprzestrzeniania się skażeń.
 11. W przypadku braku możliwości kontroli dozymetrycznej kierownik zmiany (po uzgodnieniu z komendantem placówki) może wystąpić o wsparcie ze strony całodobowej służby awaryjnej w CLOR działającej w imieniu Prezesa PAA.
 12. Po przybyciu służby specjalistycznej:
 - funkcjonariusz SG pod nadzorem dozymetrycznym ekipy awaryjnej sporządza materiał filmowy, zabezpiecza i zdejmuje ślady;
 - **kierownik zmiany** (po zatwierdzeniu przez komendanta placówki) informuje ABW i inne służby o przejęciu materiału radioaktywnego (jądrowego);
 - po wykonaniu wszystkich czynności i zabezpieczeniu materiałów **komendant placówki** podejmuje decyzję o uwolnieniu miejsca zdarzenia;
 - służba awaryjna i SG przygotowują materiał do transportu;
 - funkcjonariusze SG są odpowiedzialni za zabezpieczenie dowodów i prowadzenie czynności śledczych.

Postępowanie w przypadku katastrofy/wypadku lotniczego

Każdy, kto jest świadkiem nieszczęśliwego wypadku, przymusowego lądowania statku powietrznego poza lotniskiem albo odnalazł porzucony statek powietrzny lub jego szczątki zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić najbliższy organ Policji lub służb ratowniczych (tel. 997, 998, 999, 112), następnie powinien:

1. Przystąpić do ewakuacji osób ze statku powietrznego oraz udzielić pomocy medycznej, o ile zachodzi taka konieczność.
2. Podjąć akcję gaśniczą, kiedy wskutek wypadku dochodzi do pożaru.
3. Zabezpieczyć miejsce zdarzenia do chwili przyjazdu sił ratowniczych.

Z chwilą dotarcia do miejsca zdarzenia służb ratowniczych przekazać wszelkie informacje dotyczące zdarzenia oraz wykonanych dotychczas czynnościach.

Służba dyżurna oddziału z chwilą otrzymania informacji o zdarzeniu, katastrofie lotniczej zobowiązana jest nią zanotować i w trybie natychmiastowym powiadomić:

- Straż Pożarną, Policję, Pogotowie ratunkowe;
- Komendanta OSG;
- Dyżurnego operacyjnego KG SG;
- Ośrodek Naprowadzania;
- Naczelnika Zamiejscowego Wydziału Lotniczego Biura Lotnictwa SG.

W meldowaniu o katastrofie lotniczej dyżurny operacyjny zobowiązany jest przekazać podstawowe dane dotyczące:

- identyfikacji statku powietrznego;
- czasu i miejsca zdarzenia lotniczego;
- osób biorących udział w zdarzeniu i podstawowe i ich dane;
- wstępną informację o ofiarach, poszkodowanych i uszkodzeniach;
- do czasu przybycia przełożonych kierować prowadzeniem akcji poszukiwawczej;
- pomocy poszkodowanym i zabezpieczenia sprzętu oraz mienia.

Przytoczyłem powyżej kilka „zasad postępowania”, które można po odpowiednich retuszach – jeśli są konieczne – próbować zastosować w szkoleniu podstawowym adeptów służby granicznej. Na podstawowym poziomie szkolenia nie są potrzebne przyszłemu funkcjonariuszowi kompetencje poszczególnych szczebli administracji publicznej, ale niezbędna podstawowa wiedza, jak się zachować w sytuacji, kiedy zdarzy się coś nieprzewidzianego na pasie odpraw, czy zadziała bramka radiometryczna. Wszystkie przedstawione powyżej zasady postępowania dotyczą funkcjonariusza tylko do pewnego etapu działania. Dalsze czynno-

ści w każdym z przedstawionych powyżej zdarzeń z reguły powadzić będzie inna służba. Nie ukrywam, że optymalnym rozwiązaniem dla zdarzeń o charakterze kryzysowym w placówkach byłoby stworzenie procedur dla całego katalogu zagrożeń. Kończąc, pozostaję w przekonaniu, że wreszcie dojdzie do szerszej dyskusji, może nawet wypracowania procedur niezbędnych w każdej placówce Straży Granicznej.

WYŚCIG DO EURO 2012

Odkąd ogłoszono, iż nasz kraj razem z Ukrainą będzie gospodarzem Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012 trwają intensywne przygotowania do tego wydarzenia. Formacją, która odegra znaczącą rolę w zabezpieczeniu prawidłowego przebiegu tej międzynarodowej imprezy będzie Straż Graniczna.

Szacowana liczba kibiców na stadionach może przekroczyć milion. Natomiast liczba kibiców bez biletów, którzy przyjadą do miast goszczących Euro 2012 może wynieść do pięciu razy więcej. Wiele z tych osób przybędzie do naszego kraju spoza obszaru Unii Europejskiej, dlatego też zgodnie z obowiązującymi przepisami będą musiały poddać się kontroli granicznej. W związku z powyższym, Straż Graniczna odpowiedzialna będzie w głównej mierze za zapewnienie sprawnej i skutecznej kontroli na granicach zewnętrznych UE, jak i na granicach wewnętrznych.

Przygotowanych do realizacji ustawowych obowiązków jest obecnie prawie 16 tysięcy funkcjonariuszy. Na czas trwania turnieju do ich głównych zadań należeć będzie:

- przeprowadzenie sprawnej kontroli zorganizowanych grup udających się na mecze w ramach Euro 2012,
- niedopuszczenie do wjazdu osób niepożądanych oraz mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- zapewnienie kontroli bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej, a zwłaszcza lotniczej w celu wykluczenia możliwości dokonania aktów terroru.

Poza zadaniami związanymi ściśle ze specyfiką pracy, Straż Graniczna realizować będzie także zadania wynikające ze współpracy z innymi służbami zaangażowanymi w obsługę Euro 2012. Dla przykładu współdziałanie z Policją polegać będzie na:

- wspólnym wykorzystaniu posiadanych sił i środków do dokonywania kontroli na drogach prowadzących od granicy państwa,
- patrolowaniu dworców, zabezpieczeniu pociągów z oraz ochrony węzłów i szlaków komunikacyjnych,
- monitorowaniu przemieszczania się grup kibiców, jak i osób mogących stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego,

- organizowaniu wspólnych przedsięwzięć, szkoleń, symulacji ćwiczeń związanych z przywracaniem ładu i porządku publicznego w celu wypracowania najbardziej skutecznych metod działania.

Bardzo ważnym aspektem, wpływającym na skuteczność oraz płynność odpraw na lądowej granicy polsko-ukraińskiej będzie jak najlepsza współpraca służb granicznych tych krajów. Dla potrzeb wzmożonego ruchu podróżnych podczas Mistrzostw Europy w 2012 roku wyznaczone zostały cztery przejścia graniczne – jako podstawowe i dwa jako wspomagające. Podstawowymi są polsko-ukraińskie przejścia w Korczowej, Medyce, Hrebennem oraz Dorohusku. Natomiast wspomagającymi będą przejścia graniczne w Zosinie i Krościenku.

Praktyczne ćwiczenia wspólnej odprawy w ruchu osobowym polskich i ukraińskich funkcjonariuszy granicznych oraz celnych w związku z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012 odbyły się już w Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej na przejściach w Hrebennem i Dorohusku. Miały one na celu sprawdzenie możliwości odprawy granicznej po polskiej stronie przejścia przez służby graniczne obu krajów. Było to pierwsze tego typu przedsięwzięcie i przebiegło bez problemów. Wspólna kontrola trwać będzie podczas przeprowadzenia turnieju oraz tydzień przed i po mistrzostwach.

Kolejnym z elementów przygotowujących funkcjonariuszy do mistrzostw były praktyczne ćwiczenia mające na celu usprawnienie działania Placówki SG w Dorohusku i Hrebennem podczas opanowania agresywnej grupy kibiców podróżujących autokarem na terenie przejścia granicznego oraz na drodze dojazdowej do niego. W ćwiczeniach tych brał udział negocjator oraz pluton specjalny. Rolą negocjatora była próba nakłonienia grupy kibiców podróżujących na mecz polskiej reprezentacji do Kijowa do poddania się kontroli granicznej. Kibice twierdzili, że nie zgodzą się na żadną kontrolę, gdyż śpieszą się na spotkanie reprezentacji a działania Straży Granicznej tylko opóźniają ich dalszą podróż. Uświadomienie im przez negocjatora, że znajdują się na przejściu granicznym, wobec czego pogranicznicy muszą dokonać wobec nich niezbędnych czynności kontrolnych, odwołanie się do ich poczucia „patriotyzmu” oraz zapowiedź zawrócenia autokaru do Polski w przypadku dalszej odmowy współpracy z funkcjonariuszami odniosła skutek i większość pasażerów opuściła pojazd. Niestety, wobec trzech najbardziej agresywnych podróżnych – którzy pomimo ostrzeżeń o możliwości użycia wobec nich środków przymusu bezpośredniego nie opuścili autokaru – komendant przejścia zdecydował o użyciu plutonu specjalnego stacjonującego na czas mistrzostw na terenie przejścia. Po zaprowadzeniu porządku

i zakończeniu odprawy granicznej spokojnie zachowującym się już kibicom zezwolono na dalsze kontynuowanie podróży.

Oprócz intensywnych przygotowań samych funkcjonariuszy przygotowano także w przejściach granicznych rozwiązania infrastrukturalne. Jednym z takich rozwiązań, ułatwiającym kibicom kursującym pomiędzy Polską a Ukrainą w czasie Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej 2012 przekraczanie granicy, jest wydzielenie tak zwanych „pasów Euro 2012”. Jak zapowiada Ministerstwo Spraw Wewnętrznych mają to być specjalnie wydzielone pasy ruchu, którymi ekspresowo będą mogły przekraczać granice tylko osoby posiadające bilety na mecze. Na takim pasie kibice przejdą tylko jedną, wspólną kontrolę polsko-ukraińską i to w dodatku bardzo uproszczoną. Niedogodnością dla podróżującym takimi pasami będzie fakt, że nie będą oni mogli posiadać przy sobie wyrobów akcyzowych. W tej sytuacji większe zakupy tytoniowo-alkoholowe poczynione przy okazji meczu na Ukrainie nie będą wchodziły w grę.

Równie ważną kwestią jak szkolenia funkcjonariuszy jest przygotowanie istniejącej już infrastruktury do przyjęcia i obsługi zwiększonej liczby podróżnych pragnących kibicować swojej drużynie czy to na terytorium Polski, czy też Ukrainy. Oczekuje się, iż prawie połowa z miliona zagranicznych kibiców i turystów – którzy odwiedzą w trakcie Euro Polskę – skorzysta z transportu lotniczego, w związku z czym to właśnie na portach lotniczych przeprowadzono najwięcej inwestycji mających na celu zwiększenie ich przepustowości. Na Lotnisku Chopina w Warszawie zakończył się remont jednej z dwóch dróg startowych, w wyniku czego zwiększyła się jej nośność i wytrzymałość. W ramach przygotowań do Euro na warszawskim lotnisku realizowana była też budowa nowych dróg dojazdowych oraz nowego terminala. Teraz Lotnisko Chopina jest w stanie obsłużyć 5000 przylatujących i 3800 odlatujących pasażerów oraz przeprowadzić 42 operacje lotnicze na godzinę.

Na lotnisku w Gdańsku odbyła się już ceremonia powieszenia tradycyjnej wiechy z okazji zakończenia budowy stanu surowego nowego terminala pasażerskiego. Całość ma być gotowa na przełomie kwietnia i maja 2012 roku. Wtedy ma też być przygotowywany do użytku nowy terminal w Poznaniu, gdzie trwają prace też przy budowie nowej płyty postojowej dla samolotów i równoległej drogi kołowania, co pozwoli na znaczne zwiększenie operacyjności poznańskiego lotniska. Z kolei we Wrocławiu zakończono modernizację istniejącego terminala i oraz trwa budowa nowego terminala wraz z infrastrukturą. Przewidywany termin zakończenia prac przewidywany jest na marzec przyszłego roku.

Podobna sytuacja jest na Ukrainie. Jako gospodarzy rozgrywek UEFA wskazała cztery ukraińskie miasta – Charków, Donieck, Lwów i Kijów. Lotniska w Charkowie i Doniecku są już praktycznie gotowe na

przyjęcie kibiców. Gorzej jest w Kijowie i Lwowie – jednak jak zapewnają przedstawiciele ukraińskich władz – wszystkie rozpoczęte inwestycje będą gotowe na czas.

Usprawnienia po obu stronach wymaga też transport kolejowy. Najwięcej czasu zajmuje wymiana podwozia pociągu na granicy polsko-ukraińskiej, ponieważ tory na Ukrainie są szersze od tych w Polsce. Jednak sytuacja ta ma się wkrótce ulec zmianie, zostanie bowiem zastosowany mechanizm automatycznie zmieniający podwozie, co znacząco skróci czas oczekiwania na przejazd pociągu przez granice.

Dodatkowym elementem zwiększającym bezpieczeństwo oraz profesjonalizm obsługi Euro 2012 będzie możliwość skorzystania ze wsparcia funkcjonariuszy z innych krajów. Podobnie jak strażnicy graniczni z Polski brali udział w działaniach na terenie Austrii w czasie Euro 2008, tak teraz nasi koledzy z zagranicy wspomogą nas podczas Euro 2012.

Niewątpliwie ułatwi to przełamywanie barier językowych i znacząco ułatwi goszczącym w Polsce kibicom poruszanie się po naszym kraju. Do rozpoczęcia tego piłkarskiego święta zostało już niewiele czasu, więc prace nad jak najlepszym przyjęciem drużyn zakwalifikowanych do turnieju oraz ich kibiców idą pełną parą. Jestem pewien, że Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej Euro 2012 okażą się wielkim sukcesem dla państw współorganizatorów a częścią tego sukcesu będzie świetnie przygotowana i profesjonalna Straż Graniczna.

Analiza porównawcza na ile opisane wyżej działania przyniosą skutek w praktycznym działaniu podczas Euro 2012 zostanie przedstawiona w późniejszym numerze periodyku.

chor. sztab. SG Edward Milewski
CSSG w Kętrzynie

płk SG rez. Kajetan Szczepański
Białystok

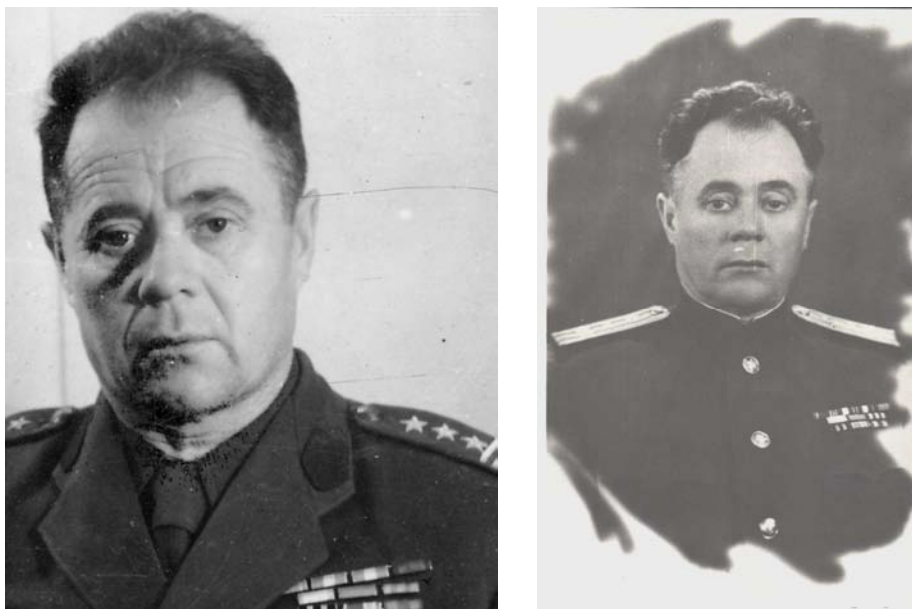
RADZIECKI KOMENDANT OFICERSKIEJ SZKOŁY WOJSK OCHRONY POGRANICZA W KĘTRZYNIE

Po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku zostały utworzone Wojska Ochrony Pogranicza, które przyjęły zadanie ochrony nowych granic Polski. Stworzona formacja graniczna oparta została na dokumentach i tworzona była przez oficerów polskich wywodzących się z Korpusu Ochrony Pogranicza, Straży Granicznej II RP, ale również przez oficerów z Armii Czerwonej, którzy byli oddelegowani do Wojska Polskiego.

Losy oficerów wywodzących się z Wojska Polskiego II RP opisywaliśmy w artykułach wcześniejszych. Na podstawie jednego źródła, jakim jest Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, można opisać przebieg służby niektórych oficerów radzieckich w Wojsku Polskim. Ustalenie dalszych losów nie jest możliwe z powodu braku materiałów.

Na wniosek ppłk. SG Andrzeja Skóry w 2009 roku podjęliśmy trud ustalenia życiorysów Komendantów Szkoły wywodzących się z Wojsk Ochrony Pogranicza i Straży Granicznej, czyli od 1946 roku. Prace nasze prowadziliśmy poszukując danych w Archiwum SG w Szczecinie oraz Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie, następnie spisując relacje określające charakter Komendanta oraz poszukując rodzin mieszkających w kraju. Najtrudniej o informacje o oficerach radzieckich, którzy powrócili do ZSRR po odwołaniu z Wojska Polskiego.

Odnosnie płk. Romanowa możemy pochwalić się sukcesem z prowadzonych badań. W 2011 roku nawiązaliśmy kontakt z rodziną płk. Romanowa w Moskwie. Jego wnuczka Pani Anna udostępniła nam dane biograficzne swojego dziadka, a naszego Komendanta.

Fot. 1. płk Romanow w mundurze polskim i radzieckim

Aleksiej Michajłowicz Romanow urodził się w Riazańskiej Guberni we wsi Biełynicz w dniu 5 października 1901 roku. W wieku szesnastu lat Aleksiej Michajłowicz wyjechał do Piotrogradu (obecnie Sankt-Petersburg), do swojej rodzinnej miejscowości więcej nie wrócił.

W Piotrogradzie pracował w pracowni malarskiej swoich krewnych (u braci ojca Michaiła Fiedorowicza). W pracowni wykonywał polecenia mistrzów – malarzy, pomagał w wykonywaniu napisów i ornamentów. Aleksiej Michajłowicz posiadał bardzo ładny charakter pisma, wykonywane przez niego dokumenty w różnych latach świadczyły o jego talentach do kaligrafii.

W roku 1919 Aleksiej Michajłowicz został zmobilizowany do Armii Czerwonej i odesłany do Twerskiej Kawaleryjskiej Szkoły. Oprócz przedmiotów wojskowych w szkole nauczano języka angielskiego oraz etyki zachowania. Aleksiej Michajłowicz uczył się z dużą przyjemnością, a także był lubiany przez Komendantów. Posiadał wyjątkowe warunki wokalne, intonował piosenki w swoim pododdziale. Do szkoły przyjechała specjalna komisja, która zajmowała się przesłuchiowaniem muzycznym. Komisja pozytywnie oceniła zdolności młodego kawalerzysty, ale przyznała, że ma „głos niewielki” (określenie Romanowa). Przez komisję został zakwalifikowany do dalszego kształcenia inny młody kursant – Lemieszow. Barwa głosu Lemieszowa była trochę wyższa od barwy Romanowa, ale pojedyncze nuty brzmiały podobnie.

W przyszłości Romanow lubił śpiewać np.: podczas pracy (gdy pracował nad obróbką drewna), w samochodzie, za rodzinnym stołem, w święta, znał wiele arii i romansów z repertuaru Lemieszowa.

Po zakończeniu Twerskiej Kawaleryjskiej szkoły Romanow został wysłany do dalszej służby na Ukrainę, a następnie do Azji Centralnej. W strażnicy granicznej w Ałaj-Gulcze (Tadżykistan) służył jako zastępca komendanta strażnicy.

Fot. 2. A. Romanow ze współtowarzyszami

Przez sowiecką produkcję filmową „Dżulbarc” kręcona była strażnica graniczna naszego Komendanta – koń Romanowa, nazywany pieszczotliwie „mój konik”, był jednym z głównych bohaterów filmu. Bardzo lubił konie i uważał je za najmądrzejsze i najpiękniejsze zwierzęta. Na dowód tego opowiadał o „koniku”, który uratował go w jednej z potyczek z basmaczami¹. Był dobrym jeźdźcem i niejednokrotnie wygrywał nagrody za woltyżerkę (w międzynarodowych zawodach wojskowych). Był niewielkiego wzrostu – „tak, wzrostu byłem zaniżonego, zapewne od niedojadania w dzieciństwie. To jednak dla kawalerzysty było nie minusem, a plusem. Jeździec powinien być niewielki, lekki i ze zdrowymi... plecami” – mówił Romanow.

Kiedy został wysłany do Moskwy do Wyższej Szkoły Granicznej NKWD miał już rodzinę: żonę, dwie córki i syna. Wysłał rodzinę do m. Frunze (obecnie Bishkek Kirgizstan), gdzie mieszkali rodzice żony i gdzie urodziła się jego trzecia córka.

¹ Basmacze – ludowi bandyci w Azji Środkowej.

Po zakończeniu Wyższej Szkoły Granicznej, jako jeden z najlepszych kursantów został przyjęty do Akademii Sztabu Generalnego. Po zakończeniu Akademii służył na stanowisku zastępcy Komendanta Pułku do zadań specjalnych Garnizonu Kremłowskiego. Na początku wojny, gdy faszystowskie samoloty wdarły się na moskiewskie niebo, został ranny od jednej z bomb zrzuconych na Kreml.

Po zakończeniu służby w Garnizonie Kremłowskim został skierowany przez zwierzchników na Komendanta Babuszkńskiej Szkoły Pogranicznej, a w 1951 roku w celu dalszej służby do Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Jak pisze p. Anna, zachowało się większość listów ojca z PRL do Moskwy. Z 8 marca 1951 roku pochodzi pierwszy list z Warszawy, a po tym już z Kętrzyna, gdzie płk Romanow dowodził Oficerską Szkołą Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie.

Fot. 3. Komendant Szkoły płk Romanow w polskim mundurze podczas uroczystego apelu składa gratulacje²

W maju 1951 roku poinformował rodzinę, iż skompletował dokumentację w celu wyjazdu żony oraz trzech córek do Polski. Tutaj spędzili trzy letnie miesiące, później zgodę na wyjazd wydawana była tylko żonie Komendanta.

² Za płk. Romanowem – zastępca komendanta ppłk Aleksander Przystaszewski. Zdjęcia udostępnione przez wnuczkę płk. Romanowa p. Annę.

Fot. 4. płk A. Romanow przy rzeźbie jelenia

Jako Komendant Oficerskiej Szkoły WOP, Uchwałą Rady Państwa nr 0454 z dnia 12 lipca 1954 roku, odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

Płk Romanow szybko nauczył się języka polskiego i jeden z pierwszych wykładów w Szkole wygłosił w tym języku na uroczystym posiedzeniu. Już po zakończeniu służby w Polsce lubił wstawiać w swoich wypowiedziach polskie słowa, wyrażenia, opowiadać kawały.

W 1955 roku powrócił do ojczyzny i oczekiwał na nowe mianowanie. Został wysłany do Ordżonikidze (obecnie Władykaukaz) na stanowisko Komendanta Szkoły Wojskowej MSW. Klimat północnej Osetii odbił się na zdrowiu Romanowa i został przesunięty w dyspozycję, a w wieku 60-ciu lat przeszedł na emeryturę.

W roku 1979 został pochowany ze wszystkimi wojskowymi honorami na Wostrakowskim Cmentarzu w Moskwie.

Jego ordery, dokumenty, czapka wojskowa oraz inne jego przedmioty zostały przekazane przez wdowę przedstawicielom KGB i MSW w celu archiwizacji oraz do muzeum.

Gdy w Polsce świętowano 25. rocznicę Wojska Polskiego, przysłano mu kryształowy puchar poświęcony temu świętu.

W Kętrzynie mieszkają osoby, które pamiętają płk. Romanowa, jako oficera o wysokiej kulturze osobistej. Pani Maria Czarnota, jako panna młoda musiała zgodnie z obowiązującymi zasadami odbyć rozmowę z Komendantem płk. Romanowem, który wyraził zgodę na zawarcie związku małżeńskiego z oficerem WOP. Komendanta Romanowa do tej

pory określa jako oficera kulturalnego, który umiał rozmawiać z kobietami.

Pułkownika Romanowa tak wspomina ówczesny podchorąży, a później Komendant Centrum Szkolenia WOP płk rez. Bogdan Mazurek.

„Początki mojej żołnierskiej służby przypadają na okres, w którym Komendantem Oficerskiej Szkoły Wojsk Ochrony Pogranicza był płk Aleksy Romanow. Oficerską Szkołą w Kętrzynie kierował przez cztery lata – od 15 lutego 1951 roku do 17 lutego 1955 roku (najdłużej spośród trzech poprzednich Komendantów).

Dla mnie był to okres egzaminów na przyjęcie do Oficerskiej Szkoły WOP (lipiec 1951), nauki na rocznym kursie oficerów politycznych, promocji we wrześniu 1952 roku do stopnia podporucznika i po 3-miesięcznej służbie w 19 Brygadzie WOP w Kętrzynie – назначenie na stanowisko wykładowcy historii w Cyklu Politycznym. Od stopnia i stanowiska Komendanta Szkoły oddzielała mnie przepaść. Siłą więc rzeczy nie mogłem znać wszystkich uwarunkowań i zachowań mojego przełożonego, ale jednocześnie widziałem efekty jego działań.

Płk Romanow dowodził kilkoma tysiącami ludzi: sztabem, cyklami przedmiotowymi, 6 pododdziałami podchorążych, kompanią obsługi, orkiestrą oraz tworzącymi się komórkami służb kwatermistrzowsko-technicznych (poprzednio Szkoła była na zaopatrzeniu materiałowo-technicznym 19 Brygady WOP w Kętrzynie). Ponadto Komendant Oficerskiej Szkoły WOP był jednocześnie Dowódcą Garnizonu zobowiązanym do utrzymywania aresztu garnizonowego, służb garnizonowych, rozminowania podległego rejonu itp.

Płk Romanow – zarówno w mojej pamięci, jak i wszystkich, z którymi na ten temat rozmawiałem – był wielkim gospodarzem troszczącym się o rozbudowę koszar i bazę dydaktyczno-wychowawczą. Z Jego inspiracji odbudowano spalone budynki koszar: blok szkolny oraz nowy budynek Komendy i Sztabu Szkoły oraz hotel garnizonowy. Położono również asfalt na placu apelowym, na błotnistym terenie powstało boisko piłkarskie z czterotorową bieżnią, a przy bloku szkolnym powstały korty tenisowe. W tym okresie wybudowano obiekt ćwiczebnej strażnicy »Tłusta Kopa« oraz utrzymywano długą ćwiczebną linię graniczną – od strażnicy (obok Gałwun) do rzeki Guber i jej brzegiem przez lasek miejski do stacji PKP w Kętrzynie.

Niezwykle cenną inicjatywą Komendanta była przebudowa ponieemieckiej ujeżdżalni koni na kinoteatr i drugą halę sportową. Wszyscy podchorążowie i ich przełożeni wkopywali się w glinianą podłogę (tysiące metrów sześciennych wykopanej gliny, najgłębsze wykopy znajdowały się pod sceną kinoteatru). Płk Romanow nie tylko był pomysłodawcą, ale z łopatą w ręku pracował razem z innymi. Z tego okresu pochodzi

wielka zażyłość, a nawet przyjaźń z kapitanem Kazimierzem Głowackim. Kpt. Głowacki za jakieś przewinienie odbywał karę w areszcie garnizonowym. Komendant Romanow, gdy dowiedział się, że ów kapitan jest inżynierem budowlanym, rozpracowywał technicznie pomysły płk. Romanowa. Nikogo w Szkole nie dziwił codzienny widok Komendanta z aresztantem i 15 metrów za nimi wartownika z karabinem, który musiał towarzyszyć aresztantowi. Po odejściu do ojczyzny płk. Romanowa, Głowacki w stopniu majora, a następnie podpułkownika i szanowanego nauczyciela w Kętrzynie, utrzymywał listowny kontakt z byłym Komendantem Oficerskiej Szkoły WOP³.

Oto kilka osobistych kontaktów z Komendantem:

- Na początku 1952 roku będąc dyżurnym kompanii niosłem raport stanu do sztabu. Na nodze jeden z butów miał naderwany obcas, a codzienny przegląd szefa kompanii sprowadzał się do sprawdzenia czystości i kompletu gwoździ w butach. Zwrócona uwaga, że obcas się coraz bardziej obrywa rozgniewała szefa, dlatego chodziłem utykając. Na placu apelowym spotkał mnie płk Romanow i zainteresował się moim obuwiem. Zapytał się, z której kompanii jestem i spokojnie kazał iść dalej. Po powrocie ze sztabu czekał już na mnie szef z butem – większym, ale sprawnym.
- Wiosną 1952 roku odbyły się w Szczytnie lekkoatletyczne mistrzostwa województwa. Oficerska Szkoła WOP zajęła wówczas I miejsce. Udało mi się wówczas wygrać biegi na 100 i 200 m oraz uczestniczyć w obu zwycięskich sprinterskich sztafetach 4x100 i 800-400-200-100. Przez całe zawody na trybunie kibicował płk Romanow. Mnie osobiście gratulował, wręczając skromny upominek pieniężny. Kilka dni później wezwał mnie do swojego gabinetu, zapytał o mój trening i wręczył mi artykuł o treningu rosyjskiego sprintera.
- W 1954 roku mistrzostwa WOP organizowała Brygada w Przemysłu. Płk Romanow był uczestnikiem naszej reprezentacji w wybijance⁴. Pamiętam, że kapitanem drużyny wybijanki był żołnierz z kompanii obsługi, a płk Romanow członkiem tej drużyny. Mieliśmy wówczas problemy z dojazdem, gdyż zamówione wagony od Lublina nie zostały podstawione. Mogliśmy doje-

³ W Kętrzynie mieszka syn doktor Andrzej Głowacki, który w domu przechowuje pamiątki, dokumenty i listy, w których kpt. Kazimierz Głowacki korespondował z płk. Romanowem w Moskwie.

⁴ Wybijanka, gorodki – gra polegająca na zbijaniu kijem figur ustawianych na okrągłych klockach czy patykach.

chać na czas tylko odkrytym wagonem przy gwiazdzistym niebie.

- W 1953 roku poznałem swoją przyszłą Żonę. Często ją odwiedzałem w mieszkaniu jej rodziców. W pracy ciekawie dopytywali starsi koledzy o wszystko. Nieopatrznie (trochę żartem) powiedziałem, że słucha »Wolnej Europy«. Zaczęło się dla mnie piekło: że wiąże się z wrogim środowiskiem, że mam ten związek natychmiast przerwać, bo inaczej będę wyrzucony z wojska. Wówczas zawołał mnie płk Romanow. Spokojnie kazał mi opowiedzieć o rodzinie mojej znajomej. Powiedziałem, że jest uczennicą Technikum Handlowego, że jej ojciec jest woźnym w szkole i inne szczegóły. Romanow słuchał uważnie, a potem orzekł, że nie widzi przeszkód. Na koniec zapytał, ile mam oszczędności. Gdy usłyszał, że żadnych – zdenerwowany wstał i po raz pierwszy widziałem go zdenerwowanego. Pytał, za co ja Żonę utrzymam? W ten sposób zostałem w Wojsku. Dzisiaj wiem, że płk Aleksy Romanow, jako oficer radziecki miał dużo większe możliwości ograniczenia działań Informacji Wojskowej oraz dość prymitywnej części partyjnego aktywu – szukających wroga we własnych szeregach.
- Przed wyjazdem z Polski płk Romanow odwiedził chorych w Poliklinice w Olsztynie. Między innymi odwiedził także moją małżonkę, leżącą profilaktycznie na oddziale ginekologii. Żona ciągle życzliwie wspomina te odwiedziny, zapytana o samopoczucie i najlepsze życzenia – przekazane przez Komendanta dla chorej żony podporucznika.
- W końcu lat 80-tych byłem z delegacją WOP w szkole pograniczników radzieckich w Moskwie. Znali tam płk. Romanowa. Mówili mi o jego pracy dydaktycznej i udziale w walkach na froncie.

Po latach oceniam swego przełożonego, jako wspaniałego człowieka, dobrego gospodarza i jako twórcę podwalin pod rozwój szkolnictwa ówczesnej formacji granicznej”.

Podsumowując nasze badania i poszukiwania informacji dotyczących płk. Romanowa należy zauważyć, że występują różnice w danych osobowych zachowanych dokumentów. W dokumentach pochodzących z Centralnego Archiwum Wojskowego podana jest data urodzenia 18 sierpnia 1922 roku w m. Swierdłowsk. Natomiast informacja, wraz z życiorysem przekazana nam przez p. Anię (wnuczkę Komendanta), jak również w dokumentach zachowanych w Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie, pokrywa się z podaną przez rodzinę tj. Aleksy Romanow s. Mikołaja ur. 5 października 1901 r., m. Biełyniczy.

Pragniemy podziękować Rodzinie Pułkownika Romanowa za udostępnienie materiałów, a szczególnie wnuczce p. Ani za udostępnienie zdjęć i opracowanego życiorysu. Serdecznie dziękujemy również ostatniemu Komendantowi Centrum Szkolenia Wojsk Ochrony Pogranicza Panu płk. rez. Bogdanowi Mazurkowi za podzielenie się cennymi wspomnieniami o Komendancie Oficerskiej Szkole WOP w Kętrzynie płk. Aleksym Romanowie.

mjr SG Dorian Piotr Burdyło
PSG w Barcianach
W-MOSG

SZKOŁY IM. STRAŻY GRANICZNEJ NA WARMII I MAZURACH

Obecność Straży Granicznej od 1991 roku w województwie warmińsko-mazurskim, to nie tylko realizacja ustawowych zadań i obowiązków, ale również codzienna praca na rzecz lokalnej społeczności m.in. w placówkach oświatowych, gdzie dajemy wzorce do naśladowania, kształtujemy właściwe postawy patriotyczne przyszłych pokoleń, wskazujemy możliwe kierunki rozwoju, a także wspomagamy proces edukacji. Ponadto mieszkańcy regionu mają możliwość zapoznania się ze specyfiką naszej służby bezpośrednio odwiedzając nasze jednostki organizacyjne w Kętrzynie, gdzie stacjonuje Komenda Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej i Centrum Szkolenia Straży Granicznej z bogatą bazą dydaktyczną i izbą tradycji. Natomiast w terenie są to: Placówki Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej rozlokowane od Zatoki Gdańskiej po granicę z Republiką Litewską, a także lotnisko w podkętrzyńskim Wilamowie, w którym stacjonuje II Wydział Lotniczy Biura Lotnictwa Straży Granicznej Komendy Głównej Straży Granicznej z siedzibą w Kętrzynie.

Pozytywny wizerunek Straży Granicznej w regionie Warmii i Mazur ma swoje korzenie sięgające do 1945 roku od czasu powołania V Mazurskiego Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza. Żołnierze rozformowanego w 1991 roku WOP-u pozostawili po sobie otwartość oraz przychylność władz i mieszkańców pogranicza do formacji granicznej, szacunek do zielonego munduru oraz przekazali nam dorobek wieloletniej pracy.

Owoce tego jest przyjęcie przez dwie szkoły z województwa warmińsko-mazurskiego za patrona Straży Granicznej.

Gimnazjum im. Straży Granicznej w Bezledach¹

Od września 2006 r. Gimnazjum w Bezledach nosi zaszczytne imię Straży Granicznej. Taką nazwę wybrali uczniowie, nauczyciele i rodzice. Prace nad całym przedsięwzięciem trwały dużo wcześniej. Związane były z realizacją wymaganych procedur oraz pozyskaniem sponsorów,

¹ Uchwała nr XL/259/2006 Rady Gminy Bartoszyce z dn. 28.09.2006 w sprawie nadania imienia Gimnazjum w Bezledach – udostępniło Gimnazjum im. Straży Granicznej w Bezledach.

którzy okazali swoje zaangażowanie finansując m.in. sztandar, gwoźdźce, drzewiec.

Cała uroczystość związana z nadaniem imienia oraz przekazaniem sztandaru odbyła się 18 maja 2007 roku, kiedy Straż Graniczna w bardzo uroczystej atmosferze przejęła patronat nad szkołą. Wszystko rozpoczęło się mszą świętą w kościele św. Maksymiliana Kolbe w Bezledach, którą odprawił arcybiskup Edmund Piszcz. Uczestniczyli w niej funkcjonariusze Straży Granicznej, przedstawiciele samorządu, sejmiku wojewódzkiego, oświaty, sponsorzy sztandaru, uczniowie, rodzice, cała lokalna społeczność oraz poczty sztandarowe: Poczta Sztandarowa Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, Poczta Sztandarowa Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Kinkajmach, Poczta Sztandarowa Szkoły Podstawowej im. Straży Granicznej w Barcianach. W czasie mszy św. poświęcono sztandar i tablicę pamiątkową.

Fot. 1. Rada Rodziców i por. SG Zygmunt Badurowicz przekazują sztandar Dyrektorowi Gimnazjum im. SG w Bezledach – fot. udostępniło Gimnazjum im. SG w Bezledach

Po mszy nastąpił przemarsz na plac szkoły, gdzie przemawiał dyrektor gimnazjum p. Czesław Sołodki. Następnie Rada Rodziców i por. SG Zygmunt Badurowicz przekazali dyrektorowi i uczniom gimnazjum sztandar.

Wszyscy zebrani mieli zaszczyt wysłuchać muzyki Garnizonowej Orkiestry 15. Brygady Zmechanizowanej z Giżycka. Następnie wyznaczeni przedstawiciele uroczystie wbijali kolejne gwoźdźce do drzewca:

wójt Jadwiga Gut, poseł Adam Ołdakowski, Stanisław Szwed, Ryszard Pręgowski, absolwenci szkoły, Bogusław Miluski, Elżbieta i Andrzej Kondrat, Danuta Kunicka, Krzysztof Łastowski, Mirosław Sobieraj, Mirosław Grabowski, Elwira i Remigiusz Wyżyńscy, Jadwiga i Jan Jeżewicz, Zenona Baranowska, Stanisław Szwed, Krzysztof Deluga, Bożena i Czesław Sołodki, Wiesław Wasiek, Krzysztof Zawistowski, Zbigniew Makarewicz, Janusz Wrona, Tadeusz Czajkowski, Bogdan Kuźmicz, Halina i Jan Chińscy, a w imieniu Rady Pedagogicznej Gimnazjum uczyniła to p. Izabela Majchrzak.

Na zakończenie apelu uczniowie złożyli uroczystą przysięgę na nowy sztandar i przedstawili program artystyczny.

Wszyscy obecni wzięli udział w poczęstunku, oglądali wystawę prac Powiatowego Konkursu Plastycznego „Straż Graniczna – Nasi Obrońcy i Przyjaciele”, odwiedzali salę tradycji, w której są umieszczone liczne pamiątki z Oddziałów Straży Granicznej z całej Polski oraz mieli okazję wpisać się do Księgi Pamiątkowej. Po zakończeniu uroczystości przyszedł czas na refleksje, w których wszyscy zgodnie podkreślali wagę wydarzenia zwracając uwagę na wartości, jakie niesie ze sobą sztandar. Wybór takiego imienia zobowiązuje szkołę, jak i patrona do odpowiednich zachowań. To jednocześnie okazja dla młodzieży na wychowanie w wartościach ważnych, często zapomnianych. To przede wszystkim obowiązek umacniania postaw patriotycznych, które nieustannie kształci gimnazjum wśród swoich uczniów².

Szkoła Podstawowa im. Straży Granicznej w Barcianach

W dniu 19 III 1994 roku funkcjonariusze W-MOSG, na czele z komendantem Oddziału kpt. SG Wiesławem Wieczorkiem wzięli udział w uroczystościach z okazji 25-lecia Szkoły Podstawowej im. Straży Granicznej w Barcianach. W tym dniu placówce oświatowej nadano nowy sztandar. W takt muzyki orkiestry Morskiego OSG z Gdańska poczty sztandarowe, Kompania Honorowa Oddziału, goście, pracownicy szkoły i cała brać uczniowska udała się do kościoła parafialnego w Barcianach na poświęcenie sztandaru, a następnie na uroczysty apel do szkoły.

² Inf. udostępniła Agnieszka Klimek z Gimnazjum im. SG w Bezledach.

Fot. 2. Przemarsz z kościoła do szkoły kompanii honorowej W-MOSG (na pierwszym planie d-ca kompanii ppor. Piotr Jachimowicz, poczet flagowy – od lewej ppor. Tomasz Burbo, mł. chor. Dorian Burdyło, sierż. Świdwa) – źródło: Kronika Szkoły Podstawowej im. SG w Barcianach 1992-1996

Fot. 3. Dyrektor Szkoły Pani Krystyna Kozłowska rozpoczyna uroczysty apel – źródło: Kronika Szkoły Podstawowej im. SG w Barcianach 1992-1996

Po hymnie i przywitaniu gości przez p. dyrektor Krystynę Kozłowską nastąpił moment przekazania sztandaru, któremu przewodniczył zastępca komendanta Oddziału mjr SG Ryszard Rzepiejewski. Otrzymał sztandar z rąk fundatorów, których reprezentowali Teresa Siewruk, Halina Kaszuba, Kazimierz Witczak i przekazując dalej p. dyrektor powiedział: „chciałbym, żeby ten sztandar jednoczył wysiłki wszystkich nauczycieli i uczniów w pracy i nauce dla dobra Ojczyzny”. Następnie sztandar przejęli uczniowie, a w ich imieniu głos zabrała uczennica klasy VIII deklarując: „dobro naszej Szkoły jest naszą wspólną troską. Postaramy się godnie ją reprezentować wszędzie, gdzie przyjdzie nam żyć”.

Szczególna więź szkoły z „zielonymi otokami” trwa od 21 X 1968 roku, gdyż do 1991 roku patronem były Wojska Ochrony Pogranicza³.

Od 1 IX 2011 r. na mocy Uchwały Rady Gminy Barciany nr IX/51/2011 z dnia 29 czerwca 2011 roku w sprawie utworzenia Zespołu Szkół w Barcianach Szkołę Podstawową im. Straży Granicznej włączono do Zespołu Szkół w Barcianach.

³ D. P. Burdyło, Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej im. gen. bryg. Stefana Pasławskiego – Kętrzyn, [w:] *Straż Graniczna w XX-leciu istnienia 1991-2011* (materiały poseminaryjne), Koszalin 2011, s. 43.

ppłk rez. SG Jan Woś

Wiceprezes Zarządu Głównego

Związku Emerytów i Rencistów Straży Granicznej

Prezes Zarządu Oddziałowego ZEiR w Słubicach

W HOŁDZIE ŻOŁNIERZOM WOJSK OCHRONY POGRANICZA I FUNKCJONARIUSZOM STRAŻY GRANICZNEJ

Pod honorowym patronatem Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Miachała Koguta, jednego z organizatorów uroczystych obchodów Dnia Weterana Służby Granicznej oraz Święta Związku Emerytów i Rencistów Straży Granicznej w Słubicach, 24 września 2011 roku odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą pamięci żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza i funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Współorganizatorami słubickich uroczystości były władze miasta i powiatu Słubic, Zarząd Oddziałowy Związku Emerytów i Rencistów Straży Granicznej w Słubicach oraz Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy Straży Granicznej.

W uroczystościach uczestniczyło wielu znamienitych gości, wśród których obecni byli: Tomasz Ciszewicz – Burmistrz Słubic, mjr SG Waldemar Hołodniuk – Zastępca Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej, Bogusław Wontor – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, gen. dyw. w stan. spocz. Adam Rębacz – Prezydent Federacji Stowarzyszeń Służb Mundurowych, gen. bryg. SG w st. spocz. Szymon Wieczorek – były Komendant Lubuskiego Oddziału Straży Granicznej,

Andrzej Skałuba – Burmistrz Rzepina, Jerzy Kowalewski – były Dyrektor Izby Celnej w Rzepinie wraz z towarzyszącą delegacją, ppłk SG Krzysztof Czak – Komendant Placówki Straży Granicznej w Świecku oraz prezesi organizacji służb mundurowych i delegacje. W uroczystościach licznie uczestniczyli byli żołnierze Wojsk Ochrony Pogranicza i funkcjonariusze Straży Granicznej, weterani służb granicznych, czynni funkcjonariusze Straży Granicznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji współpracujących ze Związkiem Emerytów i Rencistów Straży Granicznej oraz mieszkańcy regionu. Miłym akcentem była również licznie zgromadzona młodzież ze słubickich szkół, dla której spotkanie z weteranami i udział w uroczystościach były żywą lekcją historii.

W trakcie uroczystości mjr SG Włademar Hołodniuk – Zastępca Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej, Tomasz Ciszewicz – Burmistrz Słubic, ppłk rez. SG Jan Woś – Prezes Zarządu Od-

działowego Związku Emerytów i Rencistów Straży Granicznej w Słubicach, gen. dyw. w stan. spocz. Adam Rębacz – Prezydent Federacji Stowarzyszeń Służb Mundurowych oraz ppłk w st. spocz. Wojciech Materka – najstarszy weteran służby granicznej, dokonali odsłonięcia tablicy pamiątkowej „W hołdzie żołnierzom Wojsk Ochrony Pogranicza i funkcjonariuszom Straży Granicznej”. Akt odsłonięcia poprzedziło złożenie aktu erekcyjnego przez delegację pod obeliskiem.

Uroczystości były również okazją do podziękowania za trud i wysiłek włożony na rzecz upamiętniania historii formacji granicznych. Z tej okazji gen. w st. spocz. Adam Rębacz wręczył medale XXX-lecia za zasługi dla Związku Żołnierzy Wojska Polskiego osobom, które w szczególny sposób wspierają działalność związkową i przyczyniły się do skutecznej realizacji tego przedsięwzięcia. Medalami uhonorowani zostali: Tadeusz Ciszewicz, Andrzej Bycki, gen. bryg. SG w st. spocz. Szymon Wieczorek, płk SG Michał Kogut, ppłk SG rez. Jan Woś oraz kpt. w st. spocz. Włodzimierz Tiszuk. Złożenie kwiatów pod tablicą pa-

miątkową przez liczne delegacje i mieszkańców miasta oraz koncert w wykonaniu Ochotniczej Straży Pożarnej z Ośna Lubuskiego zakończyły uroczystości na Placu Bohaterów w Słubicach.

W ramach obchodów Dnia Weterana Służby Granicznej oraz Święta Związku Emerytów i Rencistów dokonano także uroczystego otwarcia nowego biura Zarządu Oddziałowego ZEiR SG w Słubicach. Obchodom towarzyszyły koncerty, prezentacje sprzętu Straży Granicznej i zaprzyjaźnionych służb resortu spraw wewnętrznych.

Historia wykonania kamienia pamiątkowego sięga 2000 roku, kiedy to 10 czerwca z okazji kolejnej rocznicy powstania Wojsk Ochrony Pogranicza przedstawiciele Koła Związku Żołnierzy Wojska Polskiego w Słubicach postawili słupek graniczny z tablicą, na której widniał napis „Chwała żołnierzom wojsk ochrony pogranicza”. Każdego roku, w dniu 10 czerwca na terenie Nadzoru Wodnego w Słubicach, bo właśnie tam znajduje się słupek, składane były kwiaty i tak też było w roku 2011. Jednak tym razem w uroczystości brali udział przedstawiciele Zarządu Oddziałowego Związku Emerytów i Rencistów SG w Słubicach i właśnie w taki sposób zrodził się pomysł, by przenieść słupek z zarośli w inne miejsce oraz wzbogacić w kamień z tablicą pamiątkową poświęconą nie tylko żołnierzom Wojsk Ochrony Pogranicza, lecz również funkcjonariuszom Straży Granicznej. Wtedy też zostały podjęte rozmowy z Burmistrzem Słubic. Pan Tomasz Ciszewicz inicjatywę przyjął z zadowoleniem, zaproponował zmianę lokalizacji obelisku na bardziej godne, wskazując Plac Bohaterów w centrum Słubic. Swój wybór Burmistrz Słubic uzasadnił olbrzymimi zasługami Wojsk Ochrony Pogranicza i Straży Granicznej dla miasta. Był to czas, kiedy nastąpił przełom w planowanym przedsięwzięciu. Przy wspólnym zaangażowaniu władz miasta, powiatu, kolegów emerytów i rencistów Straży Granicznej oraz funkcjonariuszy formacji zostało pomyślnie zrealizowane. Słupek graniczny w Nadzorze Wodnym w Słubicach po odnowieniu został przeniesiony w bardziej widoczne i dostępne miejsce.

Ten wyjątkowy dzień skłonił wielu uczestników i przybyłych gości do wspomnień i rozmyślań o przeszłości i przyszłości. Dzień weterana jest dniem, w którym współcześni Polacy oddają hołd obrońcom Ojczyzny, bohaterom czasów trudnych, dzięki odwadze i poświęceniu których żyjemy w wolnej Polsce. Oddajemy cześć tym, którzy zginęli na polach

bitwy. Dzień Weterana Służb Granicznych ustanowiony jest na dzień 13 września, a jego geneza sięga 1945 roku, kiedy rozkazem Naczelnego Dowódcy Wojska Polskiego Nr 0245 z dnia 13 września 1945 roku utworzono Wojska Ochrony Pogranicza, rozstrzygając tym samym problem ochrony granicy przez jednostki liniowe.

Do głównych zadań należących do żołnierzy Wojsk Ochrony Pogranicza było zapobieganie, przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości granicznej, zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w pasie granicznym, nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących obrony granicy państwowej. Wojska Ochrony Pogranicza zorganizowane były według struktur wojskowych. Podczas swojej 46-letniej historii istnienia Wojska Ochrony Pogranicza wielokrotnie zmieniały podległość strukturalno-służbową, przechodząc z podległości MON do MSW i odwrotnie, by w końcowej fazie swojego istnienia (od 1972 roku) pozostawać w podległości MSW, ale jako formacja wojskowa. Żołnierzy WOP obowiązywały te same regulaminy i przepisy zbiorcze, co pozostałych żołnierzy SZ PRL. Resort MON odpowiadał za uzupełnienie jednostek WOP oraz administrację rezerw osobowych i środków transportu. Kształceniem kadry zajmowało się Centrum Szkolenia Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie. To właśnie w Kętrzynie swoją służbę rozpoczął najstarszy obecnie weteran służby granicznej ppłk w st. spocz. Wojciech Materka.

Pan ppłk w st. spocz. Wojciech Materka (ur. 24.03.1932 roku) zdał egzaminy i został przyjęty do Centrum Szkolenia Wojsk Ochrony Pogranicza w Kętrzynie w 1952 roku. Oficer uhonorowany Krzyżem Komandorskim Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz wieloma Medalami Wojsk Ochrony Pogranicza i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Szkołę w Kętrzynie ukończył w 1954 roku, uzyskując stopień podporucznika, po czym został skierowany do pełnienia służby w Chełmskiej Brygadzie WOP na stanowisku dowódcy

plutonu batalionu odwodowego. Po wyszkoleniu młodego rocznika żołnierzy w kwietniu 1955 roku został wyznaczony na stanowisko dowódcy strażnicy WOP w Dołhobrodach batalion Włodawa, którą dowodził do maja 1956 roku. Od tego roku rozpoczęły się redukcje w armii polskiej, w tym również w Wojskach Ochrony Pogranicza. Z tego też powodu utworzono w brygadzie batalion górniczy z żołnierzami i kadrami zawodową, który w czerwcu został skierowany do pracy w kopalni Kor-

pusu Górniczego Nowy Bytom III. W połowie grudnia batalion górniczy WOP został rozwiązany. Żołnierzy zwolniono do rezerwy, a kadre zawodową skierowano do poszczególnych brygad. W latach 1956-1963 Wojciech Materka dowodził pięcioma strażnicami w batalionie Gubin i Słubice, między innymi strażnicą: Żytowań, Pławidło, Gubin, Odra, a jedną strażnicę przyjmował i zdawał dwukrotnie. W roku 1962 ukończył KDOP przy Akademii Sztabu Generalnego w Rembertowie. W 1976 roku Wojciech Materka został przeniesiony z batalionu WOP Słubice do Lubuskiej Brygady WOP. W kwietniu 1981 roku został szefem sztabu batalionu WOP w Słubicach, którymi kierował do połowy 1988 roku, skąd w tym samym roku został przeniesiony do rezerwy.

OPINIE I RECENZJE

ppłk SG Jacek Guz
CSSG w Kętrzynie

E. B. Skinnera, *Zbrodnia. Twarzą w twarz ze współczesnym niewolnictwem*, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 2010, ss. 384

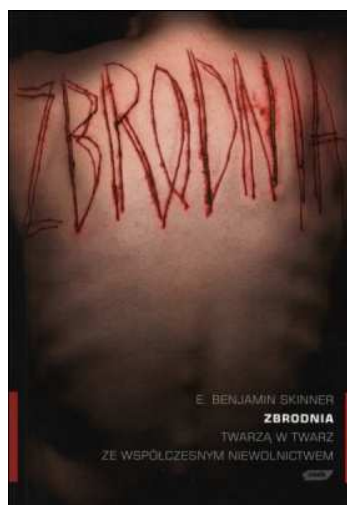
*Jest tylko jeden tchórz na ziemi –
Ten, który boi się wiedzieć.*

Tę sentencję W. E. B. Du Bois'a Benjamin Skinner wstawił jako motto swej książki. Traktuje ona o współczesnym niewolnictwie – procederze, który nie skończył się wraz z XIX wiekiem i ruchem na rzecz abolicjonizmu, a wręcz przeciwnie istnieje i rozrasta się coraz bardziej.

Niewolnictwo zakazane jest we wszystkich krajach świata, lecz wciąż istnieje mimo 12 międzynarodowych konwencji oraz ponad 300 międzynarodowych traktatów, które go zakazują. Jest zjawiskiem, które istniało od zawsze, obecnie jednak przybiera inne formy. Jedną z nich jest praca przymusowa, jak na przykład w Chinach czy Birmie. Wiemy o tym powszechnie, ale wciąż na światło dzienne wychodzą nowe przypadki więzienia ludzi, jak na przykład obozy pracy w Anglii czy Włoszech, gdzie byli zwabiani pracownicy, których później wykorzystywano w najbardziej okrutny sposób. Znane jest także niewolnictwo seksualne kobiet i dzieci.

Należy nadmienić, iż współczesne niewolnictwo jest bardziej niebezpieczne niż było niegdyś, bowiem niewolnicy byli drodzy i dla kupującego stawali się inwestycją. Dziś wobec wielkich obszarów nędzy, biedy i niewiedzy, rekrutowanie czy porywanie jest o wiele łatwiejsze. Skinner szacuje, iż współczesny niewolnik kosztuje około 90 dolarów, dlatego też – gdy na skutek choroby, starości stają się bezużyteczni – właściciele pozbywają się ich. W wielu przypadkach jest to po prostu uśmiercenie.

W swej książce *Zbrodnia. Twarzą w twarz ze współczesnym niewolnictwem* Benjamin Skinner – reporter specjalizujący się w problemach Afryki, Ameryki Łacińskiej i Środkowego Wschodu – porusza właśnie

temat współczesnego niewolnictwa. Należy nadmienić, iż za nią otrzymał nagrodę *Dayton Literary Peace Prize* oraz tytuł *Adventurer of the Year 2008*.

Już sama okładka książki sygnalizuje nam treści w niej zawarte, bowiem na fotografii widnieją plecy skulonego, wychudłego mężczyzny, na których krwawe ślady bata tworzą napis „Zbrodnia”.

Skinner podróżuje przez cały świat, pierwsze swe kroki kieruje na Haiti, gdzie na ogromną skalę praktykowane jest niewolnictwo dzieci. Problem, tak jak w innych krajach, wynika głównie z nędzy mieszkańców. Powszechnie rodzice oddają swe dzieci „na służbę”, gdzie muszą wykonywać najcięższe prace i często przy tym wykorzystywane są seksualnie. Dzieci te nazywane są rastewakami. Zdesperowani rodzice sprzedają swe dzieci, ponieważ obiecuje im się, że będą one mogły chodzić do szkoły, że będą traktowane godnie, że będą miały co jeść. Rzeczywistość jest jednak zupełnie inna.

Dalsza podróż autora to Sudan, ale i też kraje Europy Wschodniej jak Rumunia, Mołdawia oraz Europa Zachodnia jak Holandia. Przedstawia nam też sytuację w Indiach. Pisze, że za kilkadziesiąt dolarów można kupić współczesnego niewolnika. Obojętnie, mężczyznę czy kobietę, dziecko czy dorosłego. Przedstawia drastyczny przypadek w Rumunii, gdzie oferowano mu do sprzedaży kobietę za używany samochód.

Skinner nie tylko opisuje nam współczesnych niewolników, ale i osoby, które nimi handlują. Wchodzi w struktury zależności między sprzedającymi a kupującymi, czynnie uczestnicząc w transakcjach. Obraz ten jest przerażający np. w Indiach dzieci „sprzedawane” są za kilku- lub kilkunastodolarowe długi ojców. W krajach byłego ZSRR tysiące kobiet zwabiane ofertami pracy „na zachodzie” trafiają do domów publicznych Holandii, Belgii, Niemiec. W Sudanie dzieci porywane są przez Arabów z północy kontynentu i sprzedawane do niewolniczej pracy.

Dla wielu z nas, czytających tę książkę, to nowe odkrycie problemu. Autor w sposób bezpośredni, wręcz brutalny, nie pozostawiając żadnych złudzeń informuje nas o tym, co się dzieje. Opisuje historie ludzi, prześladowanych i prześladujących, poniżanych, bitych, wykorzystywanych, pozbawianych godności i wolności. Ludzi przeznaczonych do ciężkiej pracy lub wykorzystywania seksualnego.

Autor nie jest poprawny politycznie, opowiada o wszystkich społecznościach – opowiada, ocenia oraz wskazuje, w jaki sposób kraje te próbują walczyć z tym negatywnym zjawiskiem. Przy tym najbardziej pozytywnie ocenione są Stany Zjednoczone oraz kraje skandynawskie.

Wypowiada się również na temat Polski i w tym przypadku ocena jest zdecydowanie negatywna, bowiem Polska jest krajem tranzytowym

pomiędzy Wschodem a Zachodem, a państwo polskie oprócz działań pozarządowych niewiele w tej sprawie robi.

Treść książki wstrząsa nami, dowiadujemy się, że w naszych czasach istnieje większa liczba niewolników niż kiedykolwiek wcześniej. Dowiadujemy się o olbrzymich kontrastach między krajami. Autor opisuje nam pomoc humanitarną, która jednak w żaden sposób nie zaspakaja potrzeb i nie niweluje problemu.

Publikacja ta powinna stać się dokumentem dla wszystkich tych, którzy chcą zgłębiać wiedzę o współczesnym świecie, gdzie oprócz wspaniałych wynalazków, rozwoju państw, podnoszeniu poziomu życia ma miejsce tak potworne zjawisko jak niewolnictwo.

Według B. Skinnera przyczyną istnienia i rozszerzania tego proceduru to wojny, kryzys, głód, nędza oraz niedoskonałość prawa. Uważa również, iż tylko powszechna świadomość istnienia tego problemu może w walce z nim.

Uważam, że tę publikację każdy z nas powinien przeczytać, bowiem według niego nieświadomość jest również zaniechaniem, a tylko wspólne działania wszystkich ludzi i rządów mogą doprowadzić do zmniejszenia się skali problemu.

mjr SG dr Piotr Kozłowski
BI OSG w Przemysłu

W. Osiatyński, *Prawa człowieka i ich granice*,
Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2011, ss. 372

Przełom XX i XXI wieku to apogeum rozwoju praw człowieka. Wydawałoby się, że wraz z rozwojem demokracji, upadkiem dyktatur oraz rządów autorytarnych nastaną czasy, kiedy walka o przestrzeganie podstawowych praw człowieka będzie już odległą historią. Nic bardziej mylnego. Nowe czasy przynoszą nowe wyzwania, dlatego też w epoce globalizmu, spadku zainteresowania prawami człowieka oraz przesunięciu środka ciężkości z praw człowieka na zobowiązania społeczne troska o przestrzeganie praw człowieka pozostaje nadal aktualna. W XX wieku kiedy społeczność międzynarodowa przyjęła jako obowiązujące szereg dokumentów regulujących prawa człowieka od Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 roku poczynając, po Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku, a idee zawarte w wyżej wymienionych dokumentach zostały zapisane w większości ustaw zasadniczych poszczególnych państw, nadal prawa człowieka są łamane. Problem przestrzegania praw człowieka dotyczy zarówno państwa rozwijające, jak i państwa o ugruntowanej demokracji w tym i Polski – kraju, który w ostatnim okresie przegrał kilkanaście spraw przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu wniesionych przez ob. RP. Książka może być doskonałym poradnikiem dla tych wszystkich, którzy sięgając po tę pozycję pragną zrozumieć w XXI wieku znaczenie prawa człowieka.

Najnowsza publikacja *Prawa człowieka i ich granice* włącza się w szeroki nurt dyskusji na temat postrzegania praw człowieka. Stanowi zapis rozważań autora, będących uwieńczeniem jego długoletnich badań oraz zebranych doświadczeń w dziedzinie nauczania na temat ewolucji praw człowieka. O jej atrakcyjności świadczyć może również fakt, iż jej autorem jest profesor Wiktor Osiatyński, wieloletni wykładowca konstytucjonalizmu porównawczego i prawa człowieka na renomowanych krajowych i zagranicznych uczelniach, który brał czynny udział w pracach

komisji konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, zakończonej uchwaleniem w 1997 roku obecnie obowiązującej konstytucji.

Publikacja składa się ze słowa wstępnego, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz indeksu.

Rozdział I „Krótka historia praw człowieka” zapoznaje czytelnika z ewolucją myśli i rozwojem idei praw człowieka na przestrzeni wieków. Jest peregrynacją autora po labiryncie historii, gdzie na przykładzie zmieniających się po sobie epok został zobrazowany wpływ przedstawicieli poszczególnych prądów filozoficznych na postrzeganie człowieczeństwa i kwestię godności człowieka.

Kolejny rozdział pt.: „Prawa i demokracja” zawiera rozważania autora na temat istniejących granic i wzajemnej korelacji pomiędzy demokracją a prawami człowieka, które wielu ludzi uproszczając utożsamia z demokracją. W rozdziale tym uważny czytelnik zapozna się także z prezentowaną przez W. Osiatyńskiego koncepcją, iż prawa człowieka ograniczając demokrację i godząc w jej podstawy mają za zadanie chronić jednostkę przed tą większością, która narusza jej prawa w imię wspólnego dobra.

W III rozdziale „Prawa i potrzeby” została poruszona problematyka potrzeb ludzkich utożsamianych z prawami człowieka, gdzie prawa są środkiem do realizacji określonych celów polityczno-społecznych. Jednak myślą przewodnią rozdziału jest stwierdzenie, iż wiele potrzeb ludzkich jest zaspokajanych w zbiorowości nie za pomocą praw, lecz na drodze konsensusu politycznego. Przedstawiony w dalszej części rozdziału katalog kategorii praw człowieka i jego interpretacja wskazuje na to, że potrzeba ochrony praw człowieka w poszczególnych państwach nadal jest niezwykle ważna. Troska o to, aby prawa te nie były naruszane (łamente) znalazła potwierdzenie w zapisach krajowych ustaw zasadniczych, w tym i Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej gwarantującej obywatelowi podstawowe prawa.

Rozdział IV „Prawa i Kultury” to dyskusja autora nad powszechnością norm prawa człowieka, która swoim zakresem powinna objąć wszystkich bez względu na płeć, rasę, narodowość czy religię. W rozdziale tym W. Osiatyński prezentuje spór, jaki jest prowadzony na przestrzeni ostatnich lat przez współczesnych karnistów na temat przestrzegania norm i wartości, a także na temat uniwersalizmu koncepcji praw człowieka w świecie wielokulturowym. Kontynuując swoje rozważania autor zwraca uwagę na fakt, że uznawane normy przez państwa zachodu nie zawsze mogą znaleźć pełną akceptację w krajach azjatyckich, czy też arabskich z uwagi na występujące różnice kulturowe.

W kolejnym rozdziale „Prawa człowieka i inne wartości” autor stara się skonfrontować prawa człowieka z innymi wartościami tj. z interesem

państwa, interesem społecznym oraz godnością czy też moralnością, do których odwołują się filozofowie i politycy twórcy współczesnych koncepcji praw człowieka. Wskazując na poczucie sensu i celu życia, którego wyrazem jest dążenie jednostki do szczęścia oraz etykę pełniącą w pewnym sensie rolę kodeksu postępowania człowieka, autor stara się pokazać czytelnikowi, że obecnie duży wpływ na kształtowanie współczesnych koncepcji miało wiele czynników, bez których prawa człowieka nie byłyby tak uniwersalne.

Podsumowując należy podkreślić, iż publikacja „*Prawa człowieka i ich granice*” na rynku wydawniczym to nowe spojrzenie na temat praw człowieka. Jest niezwykle cenną publikacją dla osób pełniących w strukturach Straży Granicznej funkcję pełnomocników komendantów oddziałów do spraw ochrony. Poparta przykładami, może stanowić źródło niezbędnych informacji na temat ewolucji tychże praw – od średniowiecznych praw jednostki chroniących wybranych do współczesnego prawa stojącego na straży każdego człowieka. W zamieszczonej na obwolucie książki krótkiej recenzji znajduje się między innymi następujące sformułowanie: „(...) *pozwała na nowo odnaleźć sens sformułowania praw człowieka(...)*”, które w pełni oddaje nam ducha książki.

Książkę przeczytałem z wielką przyjemnością, albowiem została napisana w sposób prosty i zrozumiały dla osób nie mających styczności na co dzień z prawami człowieka, co stanowi o jej przystępności i uniwersalności.

kpt. SG Aneta Wojtanowska-Zimoń
CS SG w Kętrzynie

KALENDARIUM CENTRUM SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

03.07.2011

XXI Międzynarodowy Bieg po Plaży „Jarosławiec 2011”

Nad XXI Międzynarodowym Biegiem po Plaży „Jarosławiec 2011” honorowy patronat objął Komendant Główny SG gen. bryg. SG Leszek ELAS. W tejże imprezie sportowej Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie reprezentowali: ppłk SG Jacek GUŻNICZAK, ppor. SG Piotr WITKOWSKI, chor. SG Grzegorz MANDYWEL. W klasyfikacji indywidualnej funkcjonariuszy SG duży sukces odniósł ppor. SG Piotr WITKOWSKI, który w silnej stawce biegaczy zajął III miejsce, zdobywając tym samym puchar ufundowany przez Komendanta Głównego Straży Granicznej.

04-08.07.2011

Młodzieżowy obóz szkoleniowy

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie na obozie szkoleniowym przebywało 25 uczniów Liceum Ogólnokształcącego w Białymstoku, którzy na co dzień pobierają naukę w klasie o profilu Straży Granicznej.

Dowódcą obozu był ppłk rez. SG Mirosław MANTUR. Podczas obozu uczniowie uczestniczyli w licznych zajęciach prowadzonych przez kadrę szkoły z zakresu musztry, szkolenia strzeleckiego, technik interwencji, technik kryminalistycznych oraz zasad pełnienia służby granicznej. Dodatkowo zostali zapoznani z ponad 60-letnią historią Centrum Szkolenia Straży Granicznej, a także ze sprzętem wykorzystywanym przez Straż Graniczną oraz z systemem ochrony granicy państwowej w placówkach Straży Granicznej w Baniach Mazurskich i Gołdapi. Opiekę nad uczestnikami obozu z ramienia Centrum Szkolenia SG sprawował kpt. SG Czesław ŚWIDWA.

08.07.2011

Specjaliści ds. dokumentów na szkoleniu w CSSG
W dniach 04-08 lipca 2011 r. w Zakładzie Kryminalistyki Centrum Szkolenia Straży Granicznej zostało zrealizowane szkolenie specjalistyczne dla kontrolerów – specjalistów ds. dokumentów.
W trakcie szkolenia słuchacze uzyskali wiadomości w zakresie identyfikacji poszczególnych rodzajów zabezpieczeń oraz doskonalili umiejętności identyfikacji symptomów wskazujących na nieuprawnioną ingerencję w dokumencie. W szkoleniu uczestniczyło 15 funkcjonariuszy.

08.07.2011

Udział w uroczystych obchodach Święta 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej
W dniu 8 lipca 2011 r. funkcjonariusze Centrum Szkolenia Straży Granicznej brali udział w uroczystych obchodach Święta 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej. Funkcjonariusze Centrum Szkolenia Straży Granicznej zaprezentowali sprzęt techniczny wykorzystywany w procesie dydaktycznym realizowanym przez kętrzyńską szkołę. Na stoisku Centrum Szkolenia SG można było zapoznać się z najnowocześniejszymi urządzeniami do weryfikacji autentyczności dokumentów, sprzętem pirotechnicznym, a także poznać historię szkoły oraz zasięgnąć informacji kadrowych.
Zainteresowaniem cieszyły się pokazy sprzętu nie tylko wojskowego, lecz wystawionego również przez Policję, Warmińsko-Mazurski Oddział Straży Granicznej, Straż Pożarną oraz Służbę Celną. Pokazom towarzyszyła loteria oraz koło fortuny przygotowane przez członkinie Stowarzyszenia „Rodzina Wojskowa”, które w dalszym ciągu kontynuuje akcję zbierania darów dla dzieci w Afganistanie. Dary te zostaną przekazane lokalnym władzom afgańskim przez żołnierzy brygady podczas X. Zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w tym kraju.

13.07.2011

Kurs doskonalący „Operator Pojazdu Obserwacyjnego wersja Zeiss Mercedes”
W dniach 05-13 lipca 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie przeprowadzono ko-

lejną edycję kursu doskonalącego „Operator Pojazdu Obserwacyjnego wersja Zeiss Mercedes”.

Tematyka kursu dotyczyła głównie zagadnień związanych z przygotowaniem funkcjonariuszy do pełnienia służby z wykorzystaniem pojazdów obserwacyjnych. Zajęcia praktyczne dotyczące ww. tematyki oraz ćwiczenia w naprowadzaniu patroli na wykryte obiekty w terenie, jak również symulacja działań granicznych z wykorzystaniem pojazdu obserwacyjnego, realizowane były na terenie poligonu XI Mazurskiego Pułku Artylerii w Węgorzewie.

15.07.2011

IV edycja kursu „Prekurs”

W dniach 11-15 lipca 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej przeprowadzono kurs doskonalący pn. „Rozpoznawanie środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów”. Była to już 4 edycja kursu w tym roku. W szkoleniu uczestniczyli funkcjonariusze Straży Granicznej reprezentujący pionierski i operacyjno-śledczy, na co dzień wykonujący zadania w placówkach i oddziałach SG. W trakcie pięciodniowego pobytu uczestnicy kursu zostali zapoznani między innymi z przepisami prawa regulującymi zwalczanie przestępczości narkotykowej, rodzajami narkotyków oraz sposobami ich przemytu. W trakcie realizowanych ćwiczeń słuchacze doskonalili umiejętności z zakresu postępowania funkcjonariusza w przypadku ujawnienia substancji narkotycznych, stosowania sprzętu wykorzystywanego do wstępnej identyfikacji narkotyków oraz technicznego zabezpieczenia zabronionych substancji. Ponadto uczestnicy kursu mieli możliwość poznania możliwości wykrywania substancji narkotycznych przez szkolonego do tego celu psa służbowego. Szkolenie zostało przeprowadzone przez funkcjonariuszy Zakładu Kryminalistyki.

17.07.2011

Spływ Kajakowy Krutynią

W dniach 16-17 lipca 2011 r. w ramach zabezpieczenia czasu wolnego słuchacze Szkoły Podoficerskiej Centrum Szkolenia Straży Granicznej uczestniczyli w spływie kajakowym rzeką Krutynią, zorganizowa-

nym z inicjatywy pododdziałów szkolnych. Trasa spływu przebiegała na malowniczym odcinku Spychowo – Galindia.

20.07.2011

Zawody strzeleckie z okazji Święta Policji

W obiektach strzelnicy krytej Centrum Szkolenia Straży Granicznej rozgrywane były zawody strzeleckie zorganizowane z inicjatywy Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie z okazji zbliżającego się Święta Policji. W zawodach uczestniczyły drużyny reprezentujące Policję, Straż Graniczną, Państwową Straż Pożarną, Służbę Więzienną oraz samorządy lokalne. W sumie w rywalizacji strzeleckiej o puchar Komendanta Powiatowego Policji w Kętrzynie uczestniczyło 14 drużyn.

Centrum Szkolenia Straży Granicznej reprezentowane było przez zespół w składzie: ppłk SG Marian STANISŁAWSKI, por. SG Robert SZKUDAJ oraz st. chor. SG Andrzej DZIESZKIEWICZ, który zajął w klasyfikacji drużynowej II miejsce.

22.07.2011

Kurs doskonalący z zakresu warunków wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium UE/Schengen, w tym problematyka VIS i MRG

W dniach 18-22 lipca 2011 r. w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie odbył się kurs doskonalący „Warunki wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium UE/Schengen, w tym problematyka VIS i MRG”, prowadzony przez wykładowców z Zespołu Postępowań Granicznych i Zespołu Kontroli Ruchu Granicznego. Uczestnikami szkolenia było 15 funkcjonariuszy SG dokonujących odprawy granicznej na pierwszej i drugiej linii. W trakcie prowadzonych zajęć uczestnicy mieli możliwość pogłębienia i utrwalenia wiedzy na temat warunków wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium UE z uwzględnieniem prawa wspólnotowego i krajowego. Funkcjonariusze zostali zapoznani z funkcjonowaniem Systemu Informacji Wizowej (VIS), zasadami stosowania Wspólnotowego Kodeksu Wizowego oraz przepisami regulującymi funkcjonowanie małego ruchu granicznego.

- 02.08.2011** **30 lat w formacjach granicznych**
W obecności funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Centrum Szkolenia Straży Granicznej officer kętrzyńskiej szkoły świętował jubileusz 30-lecia służby w formacjach granicznych. Ppłk SG Wojciech WRÓBEL mundur formacji granicznych założył po raz pierwszy 30 lat temu. Okolicznościową pamiątkę wręczył jubilatowi Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej, płk SG Andrzej RYTWIŃSKI.
- 03.08.2011** **Mianowanie na stopień młodszego chorążego**
W obecności kadry kierowniczej Centrum Szkolenia SG st. sierż SG Marek GUSZCZYŃSKI funkcjonariusz naszej szkoły otrzymał z rąk Komendanta Centrum Szkolenia SG płk. SG Andrzeja RYTWIŃSKIEGO, akt mianowania na stopień młodszego chorążego Straży Granicznej.
Komendant Centrum Szkolenia SG złożył również nowo mianowanemu funkcjonariuszowi w imieniu społeczności szkoły najserdeczniejsze gratulacje życząc również kolejnych awansów.
- 01-04.08.2011** **Międzynarodowe Mistrzostwa Straży Granicznej w piłce siatkowej**
W Kętrzynie rozgrywane były Międzynarodowe Mistrzostwa Straży Granicznej w Piłce Siatkowej. Szczególny charakter Mistrzostw wynika z faktu, iż były one organizowane w jubileuszowym dla Straży Granicznej roku obchodzonym pod hasłem „Straż Graniczna. Bezpieczna Polska – Bezpieczna Europa”. W Mistrzostwach uczestniczyło łącznie 13 drużyn reprezentujących oddziały Straży Granicznej, trzy ośrodki szkolenia, a także dwie drużyny szkół granicznych współpracujących z kętrzyńską szkołą Straży Granicznej.
- 08.08.2011** **Druga edycja szkolenia doskonalącego z zakresu prowadzenia pościgów pojazdami uprzywilejowanymi**
W dniach 08-12 sierpnia 2011 r. odbyła się kolejna, druga edycja szkolenia doskonalącego w Centrum Szkolenia Straży Granicznej, w którym uczestniczyło

12 słuchaczy pełniących na co dzień służbę na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Kurs prowadzony był przez instruktorów Zakładu Granicznego pod kierunkiem kpt. SG Leszka MAKSYMOWICZA. W ostatnim dniu szkolenia w realnych warunkach ruchu drogowego miasta Kętrzyna i okolic został zrealizowany przejazd kolumny pojazdów na zasadzie uprzywilejowania. Ćwiczenie pozwoliło na uświadomienie kierującemu, jak pojazd uprzywilejowany jest odbierany na drodze, jak reagują inni kierowcy oraz jakim obciążeniem w takiej sytuacji poddawany jest sam kierujący.

10.08.2011

Sportowe Grand Prix o puchar Komendanta CSSG

W dniu 10 sierpnia 2011 r. odbyły się kolejne zmagania sportowe w ramach Grand Prix o Puchar Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, którego organizatorem był Zespół Wychowania Fizycznego Zakładu Działań Interwencyjnych. Tym razem słuchacze rywalizowali w lekkoatletyce, konkurując w pchnięciu kulą, skoku w dal, sztafecie sprinterskiej oraz sztafecie 4 x 1000 m.

15.08.2011

Obchody 91. Rocznicy Bitwy Warszawskiej w Kętrzynie

W dniu 15 sierpnia 2011 r. funkcjonariusze kętrzyńskich jednostek Straży Granicznej, uczcili 91. rocznicę Bitwy Warszawskiej. Na Placu Armii Krajowej w asyście pocztów sztandarowych i kompanii honorowej delegacja oficerów z Komendantem Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk. SG Andrzejem RYTWIŃSKIM na czele, złożyła wiązanek kwiatów pod pomnikiem „W Hołdzie Poległym, Pomordowanym i Zamęczonym Polakom – Obrońcom Ojczyzny 1939-1956”.

23.08.2011

Wizyta Duszpasterska w Centrum Szkolenia SG

Z roboczą wizytą w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie przebywał Dziekan Straży Granicznej ks. por. SG Adam WEREMIJEWICZ z Prawosławnego Dekanatu Straży Granicznej. W trakcie wizyty w Kętrzynie

odbyło się spotkanie ks. por. SG Adama WEREMIJEWICZA z kierownictwem obu kętrzyńskich jednostek Straży Granicznej: Centrum Szkolenia i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału.

26.08.2011

Stres pod kontrolą

W dniach 22-26 sierpnia 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyła się kolejna edycja kursu doskonalącego pt. „Stres pod kontrolą. Profilaktyka antystresowa” prowadzonego przez wykładowców Zakładu Humanistycznego: ppłk. dr. SG Andrzeja WAWRZUSISZYNA i kpt. SG Elżbę CHMURĘ.

26.08.2011

Szkolenie w ramach Projektu „Wspólnie bez Granic”

W dniach 24-26 sierpnia 2011 r. przedstawiciele Zakładu Kryminalistyki Centrum Szkolenia SG przebywali w Wiśle, gdzie w ramach projektu „Wspólnie bez Granic” przeprowadzili szkolenie dla polskich oraz czeskich służb. Uczestniczyło w nim 10 funkcjonariuszy Śląskiego Oddziału Straży Granicznej oraz 10 funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Policji Republiki Czeskiej w Ostrawie.

01.09.2011

„Wzywam Was do apelu ...”

Funkcjonariusze kętrzyńskich jednostek Straży Granicznej udziałem w miejskich uroczystościach upamiętniających 72. rocznicę wybuchu II wojny światowej oddali hołd bohaterom – obrońcom września 1939 roku. Główne uroczystości na kętrzyńskim Placu Armii Krajowej odbyły się w asyście pocztów sztandarowych i kompanii honorowej Straży Granicznej. Funkcjonariusze naszej formacji na czele z p.o. Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk. SG Jarosławem KOWALKOWSKIM oraz Zastępcą Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej ppłk. SG Dariuszem LUTYŃSKIM, złożyli biało-czerwony wieniec pod pomnikiem – symbolem „W Hołdzie Poległym, Pomordowanym i Zamęczonym Polakom – Obrońcom Ojczyzny 1939-1956”.

- 02.09.2011** **Szkolenie Instruktorów Ochrony Lotnictwa Cywilnego**
W dniach od 22 sierpnia do 2 września 2011 r. w CSSG realizowane było szkolenie specjalistyczne dla instruktorów ochrony lotnictwa cywilnego. Organizatorem pierwszego tygodnia szkolenia był Zakład Organizacji Dydaktyki, którego pracownicy i funkcjonariusze z Zespołu Metodyki Szkolenia dzielili się z uczestnikami swoją wiedzą i doświadczeniem w zakresie dydaktyki i metodyki. Drugą część szkolenia realizowali funkcjonariusze Zakładu Granicznego, podczas którego uczestnicy szkolenia mieli okazję przeprowadzić zajęcia dydaktyczne poznanyymi metodami kształcenia oraz uzyskali informację zwrotną i wskazówki do dalszej pracy.
- 02.09.2011** **30 lat minęło – pożegnanie z mundurem**
Po 30 latach służby w formacjach mundurowych z Centrum Szkolenia Straży Granicznej odszedł na emeryturę zasłużony dla naszej szkoły oficer płk SG Wojciech WRÓBEL. Uroczystego pożegnania oficera w obecności funkcjonariuszy oraz pracowników szkoły dokonał Komendant Centrum Szkolenia SG płk SG Andrzej RYTWIŃSKI.
W uznaniu za wieloletnią i wzorową służbę Komendant Centrum Szkolenia SG wyróżnił płk. SG Wojciecha WRÓBLA nagrodą rzeczową – białą bronią.
- 02.09.2011** **V Edycja Szkolenia Doskonalącego „Prekurs”**
W dniach od 29 sierpnia do 2 września 2011 r. w CSSG odbyła się V edycja kursu doskonalącego „Rozpoznawanie środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów”. W szkoleniu udział wzięli funkcjonariusze SG pionów: granicznego i operacyjno-śledczego, wykonujący zadania w placówkach i oddziałach Straży Granicznej.
- 02.09.2011** **Kurs doskonalący „Rozpoznawanie dokumentów rejestracyjnych skradzionych pojazdów mechanicznych”**
W dniach od 30 sierpnia do 2 września 2011 r. w Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie odbył się kurs

doskonalący „Rozpoznawanie dokumentów rejestracyjnych skradzionych pojazdów mechanicznych”. Szkolenie dotyczyło zapoznania z różnego rodzaju dokumentami przypisanymi pojazdom mechanicznym oraz sposobom wypełniania takich dokumentów. W szkoleniu brali udział funkcjonariusze z Sudeckiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

05.09.2011

Inauguracja Kursu Oficerskiego w Kętrzynie

W dniu 5 września 2011 r. miała miejsce inauguracja kursu specjalistycznego wymaganego do mianowania na pierwszy stopień oficerski Straży Granicznej dla 20 funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Słuchacze uczestniczący w kursie reprezentowali: Warmińsko-Mazurski, Bieszczadzki oraz Nadbużański Oddział Straży Granicznej, a także Komendę Główną Straży Granicznej oraz Centralny Ośrodek Szkolenia Straży Granicznej.

07.09.2011

10 lat „Europejskiego Dnia Języków” w Centrum Szkolenia SG

W dniu 7 września 2011 r. dla uczczenia inicjatywy Rady Europy i Komisji Europejskiej zachęcającej Europejczyków do nauki języków obcych, lektorzy języków obcych Centrum Szkolenia Straży Granicznej zorganizowali warsztaty językowe, w których uczestniczyli słuchacze kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej. Z uwagi jednak na planowane zakończenie szkoleń i czekające słuchaczy egzaminy tegoroczny Europejski Dzień Języków w Centrum został zorganizowany nieco wcześniej.

08.09.2011

Warsztaty dla funkcjonariuszy SG pełniących służbę w Strzeżonych Ośrodkach dla Cudzoziemców i Aresztach w Celu Wydalenia w ramach Projektu 4/2/2010/EFPI

W dniach 06-08 września 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyły się warsztaty „Służba w ośrodku detencyjnym dla cudzoziemców – rozwiązywanie konfliktów” skierowane do Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców

i Aresztów w Celu Wydalenia. Było to kolejne przedsięwzięcie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów w ramach Projektu 4/2/2010/EFPI.

09.09.2011

Funkcjonariusze Centrum Szkolenia Straży Granicznej szkołą Ewaluatorów Schengen w Finlandii

W dniach 05-09 września 2011 r. w jednej z Akademii Partnerskich Agencji Frontex w Espoo/Finlandia odbyły się warsztaty dla trenerów – ewaluatorów Schengen ds. granic lądowych. Moduł „Train the Trainers” dotyczący przygotowania metodycznego trenerów przeprowadzili wykładowcy z Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie – kpt. SG Iwona MARCZUK, ppor. SG Iwona FRANKOWSKA oraz ppor. SG Paweł KOROWAJ.

09.09.2011

X-lecie Wydziału Prawa i Administracji UWM

W dniu 9 września 2011 r. w Olsztynie odbyły się uroczystości jubileuszowe X-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. W gronie osób uhonorowanych pamiątkowym medalem z okazji jubileuszu X-lecia Wydziału Prawa i Administracji UWM był również obecny płk SG Andrzej RYTWIŃSKI – Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie.

14.09.2011

Sportowe Grand Prix o Puchar Komendanta CSSG

W dniu 14 września 2011 r. odbyły się kolejne zmagania sportowe w ramach Grand Prix o Puchar Komendanta Centrum Szkolenia Straży Granicznej, którego organizatorem był Zespół Wychowania Fizycznego Zakładu Działań Interwencyjnych. Tym razem słuchacze rywalizowali w biathlonie letnim.

16.09.2011

Kurs Doskonalący dla Funkcjonariuszy Służby Celnej

W dniach 05-16 września 2011 r. Zespół Szkolenia Strzeleckiego Zakładu Działań Interwencyjnych prowadził w ramach kursu doskonalącego podstawowe szkolenie strzeleckie dla funkcjonariuszy Izby

Celnej w Olsztynie. Była to kolejna edycja szkolenia, w której udział wzięło 20 osób. Zajęcia odbyły się w obiektach CSSG, przy współudziale pracowników Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy.

16.09.2011

Spotkanie z przedstawicielami Narodowej Akademii Państwowej Służby Granicznej Ukrainy w Chmielnickim

W dniach 12-16 września 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbyło się spotkanie z przedstawicielami Narodowej Akademii Państwowej Służby Granicznej Ukrainy w Chmielnickim.

W trakcie spotkania omówiono Plan Współpracy na rok 2012, wypracowano plany szkolenia z zakresu Kryminalnej Analizy Strategicznej. Przeprowadzono również podstawowe szkolenie warsztatowe z zakresu iBase.

17.09.2011

Dzień Weterana Służby Granicznej w Centrum Szkolenia SG

W dniu 17 września 2011 r. na strzelnicy krytej odbyły się zawody strzeleckie z okazji Dnia Weterana Służby Granicznej. Organizatorem przedsięwzięcia był Związek Byłych Żołnierzy Zawodowych i Oficerów Rezerwy Wojska Polskiego.

Powyższe przedsięwzięcie wspomogło Miasto Kętrzyn, Liga Obrony Kraju w Kętrzynie, Philips, W-MOSG oraz CSSG. Do rywalizacji stanęło dwanaście trzyosobowych drużyn reprezentujących zakłady pracy i kętrzyńskie organizacje.

18.09.2011

Straż Graniczna na Wołyniu w 72. rocznicę Napaści Rosji Sowieckiej na Polskę

W dniach 17-18 września 2011 r. funkcjonariusze Straży Granicznej oraz członkowie Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych odbyli podróż historyczno-patriotyczną do miejscowości Tynne, Równie i Zdołbunów na Ukrainie. Centrum Szkolenia Straży Granicznej reprezentował chor. sztab. SG Edward MILEWSKI.

- 22.09.2011** **I Edycja Kursu Doskonalącego „Udzielanie Pierwszej Pomocy”**
W dniach 20-22 września 2011 r. odbyła się pierwsza edycja kursu doskonalącego „Udzielanie Pierwszej Pomocy”. Kurs realizowany był przez funkcjonariuszy Zespołu Logistyki i BHP, Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy.
- 23.09.2011** **III Edycja Kursu Doskonalącego „Przeprowadzanie Konwojów Drogą Lądową – z uwzględnieniem Konwojów Wahadłowych”**
W dniach 19-23 września 2011 r. odbyła się trzecia edycja kursu doskonalącego „Przeprowadzanie konwojów drogą lądową – z uwzględnieniem konwojów wahadłowych”. Kurs prowadzony był przez wykładowców i instruktorów Zespołu Interwencji Specjalnych, a także Zakładu Prawa.
W kursie brało udział 10 funkcjonariuszy, którzy pełnią służbę w Wydziałach ds. Cudzoziemców poszczególnych jednostek organizacyjnych Straży Granicznej. Głównym celem kursu było kompleksowe doskonalenie czynności związanych z konwojowaniem osób.
- 23.09.2011** **Zakończenie Grand Prix**
W dniu 23 września 2011 r. miało miejsce oficjalne zakończenie Grand Prix na uroczystym apelu, podczas którego Komendant Centrum Szkolenia SG płk SG Andrzej RYTWIŃSKI wyróżnił pucharami drużyny, które zajęły trzy pierwsze miejsca, a pozostałe zespoły pamiątkowymi dyplomami. W sumie we wszystkich zawodach cyklu Grand Prix wzięło udział ponad 100 słuchaczy Centrum Szkolenia SG.
- 23.09.2011** **„Wspólna granica...wspólny język...u progu Euro 2012”**
W dniach 19-23 września 2011 r. przedstawiciel Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie chor. SG Marzena KOROLKO brała udział w pierwszej fazie trzeciej edycji szkolenia pt. „Wspólna granica...wspólny język...u progu EURO 2012”. Szkolenie zorganizowane zostało z inicjatywy EUBAM

(EU Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine) w Odessie na Ukrainie.

- 28.09.2011** **Zakończenie Szkoły Podoficerskiej w 62. Rocznicę Szkolenia Formacji Granicznych w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie**
W dniu 28 września 2011 r. społeczność Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie obchodziła jubileusz 62. rocznicy szkolenia formacji granicznych w Kętrzynie. Na akademii wręczono akty mianowania na stopień kaprała absolwentom Szkoły Podoficerskiej, którzy 27 września 2011 roku zakończyli trwające od 1 czerwca 2011 roku szkolenie, poprzedzone praktyką zawodową i udziałem w szkoleniu podstawowym (od 17 stycznia 2011 roku).
- 28.09.2011** **Spotkanie Kierownictwa Szkół Straży Granicznych z Polski, Litwy, Łotwy i Estonii w Kętrzynie**
W dniach 26-28 września 2011 r. w siedzibie Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, na zaproszenie Komendanta Centrum płk. SG Andrzeja RYTWIŃSKIEGO, przebywała delegacja szefów szkół Straży Granicznych z Litwy, Łotwy i Estonii.
- 28.09.2011** **Spotkanie z Komendantem Głównym Straży Granicznej**
W dniu 28 września 2011 r. Komendant Główny Straży Granicznej gen. bryg. SG Leszek ELAS spotkał się z kadrą kierowniczą Centrum Szkolenia Straży Granicznej. W spotkaniu uczestniczyło kierownictwo Centrum Szkolenia SG: płk SG Andrzej RYTWIŃSKI i ppłk SG Dariusz LUTYŃSKI oraz p.o. Komendanta Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej płk SG Jarosław KOWALKOWSKI.
Komendantowi Głównemu towarzyszyła mjr SG Marta KRUKOWSKA – Zastępca Dyrektora Biura Kadry i Szkolenia Komendy Głównej Straży Granicznej. Spotkanie poświęcone było problematyce szkolenia zawodowego funkcjonariuszy Straży Granicznej.

- 29.09.2011** **Wizyta Ewangelickiego Biskupa Wojskowego w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie**
W ramach wieloletniej współpracy pomiędzy Ewangelickim Duszpasterstwem Wojskowym i Strażą Graniczną a Ewangelickim Duszpasterstwem Wojskowym Niemiec (Dziekanat Berliński) odbywają się coroczne konwenty kapelanów. W tym roku konwent gościł na Mazurach i w ramach programu zorganizowana została wizyta robocza oraz spotkanie z kierownictwem Centrum Szkolenia Straży Granicznej: płk. SG Andrzejem RYTWIŃSKIM i ppłk. SG Dariuszem LUTYŃSKIM. W spotkaniu uczestniczył Naczelny Kapelan Wojskowy – Ewangelicki Biskup Wojskowy ks. ppłk Mirosław WOLA oraz Dziekan Niemiecki Helmut JAKOBUS. W spotkaniu uczestniczył Ewangelicki Dziekan Straży Granicznej ks. mjr Kornel UNDA oraz ks. por. SG Marcin PYSZ.
- 30.09.2011** **Zakończenie Szkolenia Specjalistycznego „Piro”**
W Centrum Szkolenia SG zakończyło się szkolenie specjalistyczne z zakresu działań minersko-pirotechnicznych. Po sześciu tygodniach szkolenia szesnastu funkcjonariuszy Straży Granicznej uzyskało uprawnienia do samodzielnego prowadzenia działań minersko-pirotechnicznych w Straży Granicznej. Szkolenie odbywało się w obiektach Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie oraz bazy poligonowej Ośrodka Szkoleń Poligonowych Wojsk Lądowych Orzysz w Bemowie Piskim.
- 30.09.2011** **VI edycja kursu „Rozpoznawanie Środków Odurzających, Substancji Psychotropowych i Prekursorów”**
W dniach 26-30 września 2011 r. zakończyła się ostatnia w tym roku kalendarzowym VI edycja kursu doskonalącego pt. „Rozpoznawanie środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów”. W trakcie realizowanych ćwiczeń słuchacze doskonalili umiejętności z zakresu postępowania funkcjonariusza w przypadku ujawnienia substancji narkotycznych, stosowania sprzętu wykorzystywanego do

wstępnej identyfikacji narkotyków oraz technicznego zabezpieczania zabronionych substancji.

- 30.09.2011** **Zakończenie Kursu Językowego Metodą e-learningową**
W dniach 29-30 września 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbył się egzamin kończący sześciomiesięczny e-learningowy kurs języka niemieckiego pt. „Kontrola drogowa”. Był to pierwszy tego typu kurs w Straży Granicznej.
- 05.10.2011** **Wizyta Młodzieży Zespołu Szkół w Gródkach**
W dniu 5 października 2011 r. gościliśmy w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie 30-osobową grupę młodzieży z Liceum Ogólnokształcącego Zespołu Szkół w Gródkach. Byli to młodzi ludzie uczęszczający do drugiej klasy o profilu policyjnym i pogłębiający swoją wiedzę w zakresie „Bezpieczeństwa publicznego”.
W czasie swojego krótkiego pobytu w naszej szkole młodzież miała okazję poznać specyfikę służby w Straży Granicznej oraz 62-letnią historię Centrum Szkolenia Straży Granicznej.
- 05.10.2011** **Celnicy z Olsztyna doskonalili umiejętności strzeleckie**
W dniach 03-05 października 2011 r. na terenie CSSG przebywała grupa funkcjonariuszy z Izby Celnej w Olsztynie. Funkcjonariusze uczestniczyli w zajęciach doskonalących, podwyższających kompetencje strzeleckie. Powyższe przedsięwzięcie stanowi kontynuację kursu „Podstawowe szkolenie strzeleckie”.
- 06.10.2011** **Wspólny projekt MSZ i Straży Granicznej w Palestynie**
W dniach od 25 września do 6 października 2011 r. w Autonomii Palestyńskiej przebywali wykładowcy Centrum Szkolenia Straży Granicznej: ppłk SG Krzysztof ŚLASKI, mjr SG Ireneusz SADOWSKI i kpt. SG Leszek MAKSYMOWICZ. Zajęcia realizowane były w The Palestinian Academy For Security Sciences w Jericho.

07.10.2011 **Młodzież poznaje specyfikę służby w Straży Granicznej**

W dniach 02-07 października 2011 r. przebywała w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie 85-osobowa grupa młodzieży z Liceum Ogólnokształcącego Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. ks. Bronisława Markiewicza z Miejsca Piastowego. Natomiast w terminie 12-16 września 2011 r. gościliśmy 25-osobową grupę uczniów trzeciej klasy Liceum Ogólnokształcącego Zespołu Szkół im. Stanisława Wyspiańskiego z Rymanowa. Ogólnie w miesiącach wrzesień – październik br. odbyły się w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie dwa tygodniowe obozy szkoleniowe zorganizowane dla młodzieży uczęszczającej do Liceów Ogólnokształcących o profilu wojskowym i mundurowo-administracyjnym, czyli do „klas mundurowych”, w których programie znajdują się tematy z zakresu funkcjonowania i działania Straży Granicznej.

07.10.2011 **„Angielski dla lotnisk”**

W dniach 03-07 października 2011 r. wykładowcy CSSG w Kętrzynie: kpt. SG Iwona MARCZUK oraz ppor. SG Iwona FRANKOWSKA przeprowadziły kolejną edycję szkolenia językowego „Angielski dla lotnisk” dla funkcjonariuszy PSG Warszawa – Okęcie.

Szkolenie adresowane było do osób pracujących przy kontroli bezpieczeństwa oraz dokumentów, które znają język angielski na poziomie A1/A2.

10.10.2011 **Kolejna Grupa Słuchaczy w Centrum Szkolenia SG**

W Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie rozpoczęła naukę 79-osobowa grupa funkcjonariuszy. Szkolenie podstawowe potrwa do 23 lutego 2012 r., a następnie po pozytywnie zaliczonych egzaminach funkcjonariusze będą kontynuowali naukę w zakresie szkoły podoficerskiej do 13 lipca 2012 r.

- 13.10.2011** **Święto Edukacji Narodowej w Centrum Szkolenia Straży Granicznej**
W dniu 13 października 2011 r. w przededniu święta Edukacji Narodowej, z inicjatywy kierownictwa Centrum Szkolenia Straży Granicznej, odbyło się spotkanie kadry dydaktycznej i administracyjnej kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej. Spotkanie było okazją do podsumowania działalności kadry dydaktycznej w procesie edukacji i szkolenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej.
- 14.10.2011** **Warsztaty dotyczące Wizowego Systemu Informatycznego (VIS)**
W dniach 10-14 października 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie trwały 5-dniowe warsztaty szkoleniowe supertrenerów w zakresie wykorzystania oprogramowania do współpracy z systemem VIS (moduł VIS i MRG Białoruś w systemie ODPRAWA SG oraz aplikacja WWW VIS).
Warsztaty prowadzone były przez przedstawicieli Zarządu do Spraw Cudzoziemców KGSG, Zarządu Granicznego KGSG oraz firmy Asecco.
- 14.10.2011** **Funkcjonariusze CSSG na szkoleniu w Akademii Obrony Narodowej**
W dniach 03-14 października 2011 r. funkcjonariusze Zakładu Działań Interwencyjnych uczestniczyli w kursie doskonalącym Akademii Obrony Narodowej „Odzyskiwanie personelu wojskowego w Polskich Kontyngentach Wojskowych w pionie funkcjonalnym dowódczym/sztabowym.” W szkoleniu wzięli udział również żołnierze Dowództwa Wojsk Specjalnych, Dowództwa Operacyjnego, Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej, SAR Dowództwa Sił Powietrznych, Żandarmerii Wojskowej oraz Komendy Głównej Straży Granicznej. Kurs zakończył się testem wiedzy oraz dwudniowymi ćwiczeniami praktycznymi.

14.10.2011**IV Sympozjum Ekspertów Kryminalistyki Straży Granicznej**

W dniach 13-14 października 2011 r. Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie gościło zagranicznych i krajowych ekspertów z zakresu weryfikacji autentyczności i badań dokumentów, którzy uczestniczyli w IV Sympozjum Ekspertów Kryminalistyki Straży Granicznej.

Eksperci z zakresu zabezpieczenia, badania i kontroli dokumentów z Czech, Łotwy, Estonii, Ukrainy i Polski dyskutowali o najnowszych trendach w zakresie fałszerstw dokumentów podróży.

18.10.2011**Europejski Dzień Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi w Centrum Szkolenia SG**

W dniu 18 października 2011 r. obchodziliśmy Europejski Dzień Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, w związku z powyższym Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie zorganizowało konkurs na plakat pt. „Straż Graniczna Przeciwdziała Handlowi Ludźmi – Współczesnej Formie Niewolnictwa”, nad którym patronat objął Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej.

Organizatorami konkursu plastycznego był Zakład do Spraw Cudzoziemców oraz Komendant Pododdziałów Szkolnych. Konkurs skierowany był do funkcjonariuszy Straży Granicznej skierowanych w czasie trwania konkursu do odbycia szkolenia w kętrzyńskiej szkole SG.

19.10.2011**Przedstawiciele Komisji Europejskiej z wizytą w Centrum Szkolenia SG**

W Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie przebywała siedmioosobowa delegacja z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Komisji Europejskiej. Przedstawiciele ww. organizacji przeprowadzili monitoring projektów realizowanych w ramach Funduszu Granic Zewnętrznych FGZ-09-3132 „Zabezpieczenie szkoleń specjalistycznych z zakresu działań minersko-pirotechnicznych dla funkcjonariuszy realizujących zadania w bezpośredniej ochronie granicy państwo-

wej” oraz Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów 4/2/2010/EFPI.

- 20.10.2011** **II edycja kursu doskonalącego „Udzielanie Pierwszej Pomocy”**
W dniach 18-20 października 2011 r. odbyła się druga edycja kursu doskonalącego „Udzielanie Pierwszej Pomocy”. Kurs realizowany był przez funkcjonariuszy Zespołu Logistyki i BHP Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy. Szkolenie realizowano w Placówce Straży Granicznej (Podlaski Oddział Straży Granicznej).
- 21.10.2011** **Kurs doskonalący dla funkcjonariuszy Służby Celnej**
W dniach 07-21 października 2011 r. odbył się dwutygodniowy kurs doskonalący dla funkcjonariuszy Służby Celnej „Podstawowe szkolenie strzeleckie”, z funkcjonariuszami Izby Celnej w Gdyni i Białej Podlaskiej. Była to już kolejna grupa funkcjonariuszy przeszkolona przez Zespół Szkolenia Strzeleckiego Zakładu Działań Interwencyjnych.
- 21.10.2011** **„Przeprowadzanie Wydaleń Drogą Lotniczą” – szkolenie specjalistyczne**
W dniach 10-21 października 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie realizowane było szkolenie specjalistyczne z zakresu „Przeprowadzania wydaleń drogą lotniczą” współfinansowane z Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów. W trakcie szkolenia realizowane były zagadnienia związane z prawodawstwem krajowym i międzynarodowym w zakresie realizacji doprowadzeń cudzoziemców drogą lotniczą, a także taktyką i technikami ich realizacji.
- 21.10.2011** **Kolejna edycja Trus-P**
W dniach 17-21 października 2011 r. odbył się kolejny trening TRUS-P (Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych poziom podstawowy). Uczestnikami kursu byli funkcjonariusze Centrum Szkolenia SG i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

- 21.10.2011** **Kurs „SERE” dla personelu narażonego na izolację – poziom B**
W dniach 16-21 października 2011 r. w PSG Wojtkowa (Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej) odbył się kurs „SERE” dla personelu narażonego na izolację – poziom B. Celem głównym kursu było przygotowanie funkcjonariuszy do samodzielnego działania poza granicami kraju w przypadku izolacji oraz w sytuacjach ujęcia i więzienia.
- 22.10.2011** **Szkolenie językowe „Wspólna Granica...wspólny język...u progu Euro 2012”**
W dniach 16-22 października 2011 r. w Odessie (Ukraina) miało miejsce szkolenie „Wspólna granica...wspólny język...u progu EURO 2012”. Z Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie brała w nim udział w charakterze lektora chor. SG Marzena KOROLKO. W szkoleniu uczestniczyli przedstawiciele Straży Granicznej, Służby Celnej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Centrum ds. Zwalczenia Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji z Mołdawii, Polski i Ukrainy.
- 28.10.2011** **I edycja kursu doskonalącego dla multiplikatorów**
W dniach 25-28 października 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się pierwsza w tym roku edycja kursu doskonalącego z zakresu „Rozpoznawania środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów”. Szkolenie zostało przeprowadzone przez instruktorów Zakładu Kryminalistyki i Zakładu Organizacji Dydaktyki Centrum Szkolenia SG.
- 28.10.2011** **Policyjne Warsztaty w Centrum Szkolenia SG**
W dniach 24-28 października 2011 r. w obiektach Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie gościła grupa funkcjonariuszy Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji, którzy uczestniczyli w warsztatach dla Policjantów Wydziału Operacji Pościgowych CBS KGP. W trakcie tygodniowego pobytu w Centrum doskonalili swoje umiejętności z zakresu prowadzenia działań pości-

gowych, posługiwania się bronią palną oraz psychologii. Pobyt policjantów w Kętrzynie pod względem logistyczno-organizacyjnym zabezpieczali funkcjonariusze i pracownicy Wydziału Zabezpieczenia Szkolenia.

28.10.2011

Kurs Doskonalący „Kontrola Stanu Technicznego Pojazdu”

W dniach 24-28 października 2011 r. w Centrum Szkolenia SG odbył się kurs doskonalący „Kontrola stanu technicznego pojazdu”. W zajęciach udział wzięli funkcjonariusze Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG. Zajęcia prowadzili wykładowcy Zakładu Granicznego.

09.11.2011

Szkolenie poligonowe „SERE”

W dniach 05-09 listopada 2011 r. w miejscowości Wesoła odbyło się szkolenie poligonowe, w którym udział wzięli żołnierze Jednostki Wojskowej 2305, funkcjonariusze Wydziału Zabezpieczenia Działań Morskiego Oddziału SG, Nadwiślańskiego Oddziału SG, Sztabu Komendanta Głównego oraz Zakładu Działań Interwencyjnych Centrum Szkolenia Straży Granicznej. Szkolenie żołnierzy JW 2305 było integralną częścią szkolenia „SERE”, obejmującego następujące etapy: Evasion (unikanie), Resistance (przeciwdziałanie wykorzystaniu) i Escape (ucieczka).

09.11.2011

Konferencja Naukowa „Społeczno-Prawne Aspekty Przeciwdziałania Korupcji w Służbach Mundurowych”

W dniach 08-09 listopada 2011 r. w Centrum Szkolenia SG odbyła się konferencja naukowa pt. „Społeczno-Prawne Aspekty Przeciwdziałania Korupcji w Służbach Mundurowych”. Społeczno-etyczne aspekty korupcji, jej wpływ na funkcjonowanie państwa oraz karno-prawne aspekty przeciwdziałania temu zjawisku, to główne bloki tematyczne wspomnianego przedsięwzięcia. Konferencja pod patronatem Komendanta Głównego Straży Granicznej gen. bryg. SG Leszka ELASA została zorganizowana

z inicjatywy funkcjonariuszy Straży Granicznej reprezentujących kętrzyńską szkołę Straży Granicznej oraz kierownictwa Zarządu Spraw Wewnętrznych Straży Granicznej w Warszawie we współpracy z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie.

Głównym celem konferencji była publiczna, naukowa dyskusja poświęcona problematyce korupcji, skali zjawiska, sposobom jej zapobiegania oraz wymianie doświadczeń w zakresie eliminowania jej z życia polskich instytucji publicznych.

10.11.2011

Kurs doskonalący dla Multiplikatorów z zakresu identyfikacji narkotyków

W dniach 7-10 listopada 2011 r. Zakład Kryminalistyki i Zespół Metodyki Kształcenia przeprowadził kurs doskonalący dla multiplikatorów z zakresu rozpoznawania środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów. Głównym celem szkolenia było nabycie przez słuchaczy wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych w zakresie właściwej organizacji, przygotowania i prowadzenia zajęć przez multiplikatora w ramach szkoleń z zakresu rozpoznawania środków odurzających, substancji psychotropowych i prekursorów.

10.11.2011

93. Rocznica Odzyskania Niepodległości

W dniu 10 listopada kętrzyńskie jednostki Straży Granicznej oddały hołd i cześć Narodowemu Świętu Niepodległości organizując uroczystą akademię w Sali Rycerskiej Muzeum im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Z okazji Narodowego Święta Niepodległości Minister Obrony Narodowej nadał Brązowy Medal Za Zasługi dla Obronności Kraju dwóm funkcjonariuszom Centrum Szkolenia SG. Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Andrzej RYTWIŃSKI wręczył medal mjr. SG Piotrowi MIKA oraz mjr. SG Ireneuszowi SADOWSKIEMU. W trakcie akademii wręczono również Odznakę Straży Granicznej funkcjonariuszowi Centrum – st. chor. sztab. SG Krzysztofowi MACZANOWI. Z inicjatywy Komendanta Centrum Szkolenia SG płk SG Andrzeja RYTWIŃ-

SKIEGO w dowód uznania za zasługi i wieloletnią współpracę z Centrum Szkolenia SG, medalem jubileuszowym z okazji 20-lecia formacji wyróżniony został Komendant-Rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie insp. dr hab. Arkadiusz LETKIEWICZ.

W kętrzyńskiej szkole Straży Granicznej akty mianowania na wyższy stopień w korpusie oficerskim odebrało 8 funkcjonariuszy, a w korpusie chorążych 4 funkcjonariuszy.

Minister Spraw Wewnętrznych mianował na stopień podpułkownika SG: mjr. SG Arkadiusza MARCZUKA, mjr. SG Dariusza ROZBICKIEGO oraz mjr. SG Marka ZYGOWSKIEGO, na stopień kapitana Straży Granicznej por. SG Adama ŚNIEŻKO i na stopień porucznika Straży Granicznej: ppor. SG Agnieszkę BAŁDYGE, ks. ppor. SG Jacka DZWONEK, ppor. SG Ewę JURKIEWICZ, ppor. SG Annę KARDAS i ppor. SG Piotra NAREJKO. Natomiast Komendant Główny Straży Granicznej z okazji Narodowego Święta Niepodległości mianował na stopień starszego chorążego Straży Granicznej: chor. SG Hannę LICBARSKĄ, chor. SG Wiolettę MAJSTEREK-RAK, chor. SG Olimpię KĘDRA i chor. SG Agatę STRACHEL.

11.11.2011

Obchody 93. Rocznicy Odzyskania Niepodległości z mieszkańcami Kętrzyna

W dniu 11 listopada 2011 roku funkcjonariusze Centrum Szkolenia SG uczcili 93. rocznicę Odzyskania Niepodległości wspólnie z mieszkańcami Kętrzyna. Uroczystość organizowaną na Placu Armii Krajowej uświetnił Apel Poległych i salwa honorowa kompanii honorowej Centrum Szkolenia SG. W uroczystościach miejskich uczestniczyła delegacja funkcjonariuszy kętrzyńskich jednostek Straży Granicznej na czele z Komendantem Centrum płk. SG Andrzejem RYTWIŃSKIM.

14.11.2011

Rozpoczęcie szkolenia w zakresie Szkoły Chorążych

W dniu 14 listopada 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie 25-osobowa grupa funkcjonariuszy w służbie stałej rozpoczęła szkolenie

w zakresie Szkoły Chorążych. Słuchacze biorący udział w szkoleniu przybyli: z Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego, Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej oraz Centralnego Ośrodka Szkolenia SG.

17.11.2011

Szkolenie na Uniwersytecie Maltańskim

W dniach 14-17 listopada 2011 r. na Uniwersytecie Maltańskim w miejscowości Valletta/Malta na zaproszenie Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Zewnętrznych Granicach Państw Członkowskich Unii Europejskiej – Frontex, wykładowcy Centrum Szkolenia Straży Granicznej: kpt. SG Iwona MARCZUK, ppor. SG Iwona FRANKOWSKA oraz ppor. SG Paweł KOROWAJ, przeprowadzili kolejną już edycję szkolenia „Joint Operation Focal Points – guest officers training train the trainers’ workshop” dla trenerów Focal Points odpowiedzialnych za granicę morską.

17.11.2011

Międzynarodowa Konferencja z udziałem przedstawicieli Centrum Szkolenia SG

W dniach 16-17 listopada 2011 r. przedstawiciele Centrum Szkolenia Straży Granicznej wzięli udział w VIII Międzynarodowej Konferencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Egzekwowania Prawa „Inteligentne Bezpieczeństwo: wyzwania i jakość bezpieczeństwa wewnętrznego”, której organizatorem była Estońska Akademia Nauk o Bezpieczeństwie w Tallinie.

Centrum Szkolenia Straży Granicznej reprezentowali: ppłk SG Eugeniusz PIECZUL i mł. chor. SG Monika HURA. Konferencja składała się z dwóch sesji plenarnych.

Pierwsza dotyczyła oficjalnego stanowiska w zakresie priorytetów, wyzwań i jakości bezpieczeństwa wewnętrznego.

Druga odnosiła się do tworzenia właściwych warunków jakości bezpieczeństwa w ujęciu analitycznym.

- 18.11.2011** **Sukces Filmowców Straży Granicznej na XXIV. Ogólnopolskim Przeglądzie Filmów Amatorskich Wojska Polskiego**
W dniach 14-18 listopada 2011 r. w Wojewódzkim Domu Kultury oraz Klubie XXI Brygady Strzelców Podhalańskich i Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych w Rzeszowie odbył się XXIV Ogólnopolski Przegląd Filmów Amatorskich Wojska Polskiego. W ramach przeglądu filmowego jury oceniało 34 filmy konkursowe przesłane przez filmowców amatorów, dla których służba wojskowa to prawdziwa pasja pokazana w ujęciu filmowym.
Po czterech dniach rywalizacji konkursowej, 17 listopada 2011 r. jury przeglądu uznało film pt. „Straż Graniczna” za najciekawszy obraz tegorocznego przeglądu i uhonorowało go przyznaniem Grand Prix XXIV Ogólnopolskiego Przeglądu Filmów Amatorskich Wojska Polskiego – OPFA Rzeszów 2011. Autorami nagrodzonego filmu byli: kpt. SG Jarosław WTORKIEWICZ z Komendy Głównej Straży Granicznej, st. chor. sztab. SG Sławomir RUDNICKI z Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej i kpt. SG Adam ŚNIEŻKO z Centrum Szkolenia Straży Granicznej.
- 18.11.2011** **Kolejna edycja TRUS-P**
W dniach 14-18 listopada 2011 r. w ramach doskonalenia zawodowego lokalnego w Centrum Szkolenia Straży Granicznej odbył się kolejny trening TRUS-P (Trening Rozwoju Umiejętności Społecznych – poziom podstawowy). Uczestnikami kursu byli pracownicy i funkcjonariusze Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej oraz Centrum Szkolenia Straży Granicznej.
- 18.11.2011** **Międzynarodowe Warsztaty w Centrum Szkolenia SG**
W dniach 14-18 listopada 2011 r. odbyły się warsztaty pt. „Taktyka i techniki interwencyjne stosowane na pokładach statków powietrznych” w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. W przedsięwzięciu zorganizowanym z inicjatywy i przy

współudziale Sztabu Komendanta Głównego Straży Granicznej uczestniczyli również, obok funkcjonariuszy Straży Granicznej, przedstawiciele Państwowej Służby Granicznej Ukrainy i Żandarmerii Wojskowej.

23.11.2011

Medal z okazji 20-lecia Straży Granicznej dla kętrzyńskiego kombatanta

W dniu 23 listopada 2011 r. słuchacze Centrum Szkolenia Straży Granicznej skorzystali z okazji i uczestniczyli w niezwyklej lekcji historii, której główną postacią był kpt. w st. spocz. Ronald RAGINIA – Przewodniczący Rady Kombatanckiej w Kętrzynie.

Elementem kulminacyjnym spotkania w Centrum Szkolenia Straży Granicznej była uroczystość nadania kpt. w st. spocz. Ronaldowi RAGINI jubileuszowego medalu wydanego z okazji 20-lecia powołania Straży Granicznej. W obecności kadry kierowniczej Centrum Szkolenia SG oraz przyszłych oficerów Komendant Centrum płk SG Andrzej RYTWIŃSKI, w uznaniu zasług dla Centrum Szkolenia Straży Granicznej oraz za wieloletnią współpracę i aktywność na rzecz społeczności Straży Granicznej w Kętrzynie, wręczył kpt. w st. spocz. Ronaldowi RAGINI jubileuszowy medal.

24.11.2011

Podpisanie Planu Współpracy Między Centrum Szkolenia SG i Akademią Narodową PSGU

W dniu 24 listopada 2011 r. został podpisany Plan współpracy na 2012 rok pomiędzy Centrum Szkolenia Straży Granicznej a Akademią Narodową Państwowej Służby Granicznej Ukrainy im. Bohdana Chmielnickiego w Chmielnickim. Podpisany przez Komendanta Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie płk. SG Andrzeja RYTWIŃSKIEGO oraz Rektora Akademii Narodowej Państwowej Służby Granicznej Ukrainy generała lejtnanta Waleriia RAJKO Plan współpracy w obszarze analizy kryminalnej określa główne kierunki i wspólne przedsięwzięcia, które strony zrealizują w przyszłym roku.

24.11.2011**Medale z okazji XX-lecia Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej**

W XX rocznicę utworzenia Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Straży Granicznej w uznaniu zasług oraz za działalność na rzecz Związku, Zarząd Uczelniany NSZZ FSG przy CSSG, na podstawie decyzji Prezydium Krajowej Komisji Wykonawczej, nadał medal okolicznościowy Komendantowi Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk. SG Andrzejowi RYTWIŃSKIEMU oraz Zastępcy Komendanta ppłk. SG Dariuszowi LUTYŃSKIEMU. Uroczystego wręczenia medali dokonał Przewodniczący Zarządu Uczelnianego NSZZ FSG przy CSSG kpt. SG Marek BANIEWICZ, w obecności członków Zarządu oraz kadry kierowniczej Centrum w dniu 24 listopada 2011 r. Medalem okolicznościowym zostało wyróżnionych 16 funkcjonariuszy Centrum Szkolenia SG.

24.11.2011**Warsztaty skierowane do oddziałowych punktów kontaktowych do spraw weryfikacji tożsamości i powrotów w ramach projektu 4/2/2010/EFPI**

W dniach 22-24 listopada 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyły się warsztaty „Praktyczne Aspekty Potwierdzania Tożsamości Cudzoziemców w Postępowaniu Administracyjnym Skierowane do Oddziałowych Punktów Kontaktowych ds. Weryfikacji Tożsamości i Powrotów”.

Było to kolejne przedsięwzięcie współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów w ramach projektu 4/2/2010/EFPI. Podczas zajęć eksperci omówili aktualny stan negocjacji umów o readmisji pomiędzy UE a państwami trzecimi.

Przedstawili zasady współpracy z przedstawicielami linii lotniczych w zakresie uzyskiwania dowodów świadczących o spełnieniu warunków do readmisji w ramach procedury przyspieszonej, a także omówili wykonywanie przekazania na podstawie Umowy re-

admisyjnej między członkami grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku a UE o readmisji osób przebywających bez zezwolenia z dnia 23 czerwca 2000 r.

25.11.2011

V Edycja Podstawowego Szkolenia Strzeleckiego dla Celników

W dniach 14-25 listopada 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyła się kolejna edycja kursu doskonalącego dla funkcjonariuszy Służby Celnej „Podstawowe Szkolenie Strzeleckie”. Była to już V edycja tego szkolenia w tym roku kalendarzowym. W edycji tej brali udział funkcjonariusze Izby Celnej z Białej Podlaskiej w liczbie 18 słuchaczy.

Zajęcia prowadzone były przez instruktorów Zespołu Szkolenia Strzeleckiego w oparciu o strzelnicę krytą. Podczas kursu zajęcia prowadzili także instruktorzy Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy oraz psycholog.

28.11.2011

II edycja szkolenia w ramach projektu pt. „Pomoc Rozwojowa 2011 – szkolenie wspomagające modernizację Służb Granicznych Władz Palestyny”

W dniach 13-28 listopada 2011 r. funkcjonariusze Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie w składzie: ppłk SG Krzysztof ŚLASKI, mjr SG Ireneusz SADOWSKI i kpt. SG Leszek MAKSYMOWICZ realizowali II edycję szkolenia w ramach projektu pt. „Pomoc rozwojowa 2011 – Szkolenie wspomagające modernizację służb granicznych Władz Palestyny” w The Palestinian Academy For Security Sciences w Jerycho.

30.11.2011

Izba Celna podwyższa kompetencje strzeleckie

W dniach 28-30 listopada 2011 r. na terenie kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej przebywała grupa celników z Izby Celnej z Olsztyna.

Funkcjonariusze uczestniczyli w zajęciach doskonalących podwyższających kompetencje strzeleckie. Przedsięwzięcie stanowiło kontynuację kursu „Podstawowe szkolenie strzeleckie”.

30.11.2011 Europejska Konferencja nt. szkolnictwa Służb Granicznych na Malcie

W dniach 29-30.11.2011 r. w Uniwersytecie Maltańskim w Valletta odbyła się Pierwsza Europejska Konferencja poświęcona europejskim programom nauczania w służbach granicznych na poziomie szkolnictwa wyższego, pod nazwą „1st European Conference – European Curricula for Border Guard Mid-level and High-level Education”, zorganizowana przez Agencję Frontex. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele instytucji związanych ze szkoleniem służb granicznych 17 krajów europejskich oraz przedstawiciele organizacji związanych z edukacją w Europie (Genewskiego Centrum Demokratycznej Kontroli Sił Zbrojnych DCAF oraz UNHCR). CSSG reprezentowali: Komendant Centrum Szkolenia Straży Granicznej płk SG Andrzej RYTWIŃSKI oraz Kierownik Zespołu Języków Obcych Zakładu Humanistycznego kpt. SG Iwona MARCZUK.

02.12.2011 Kurs doskonalący „Rozpoznawanie i Przeciwdziałanie Terroryzmowi realizowane przez funkcjonariuszy Wydziału Operacyjno-Śledczego”

W dniach od 28 listopada do 2 grudnia 2011 r. odbyła się pierwsza edycja kursu doskonalącego pt. „Rozpoznawanie i przeciwdziałanie terroryzmowi realizowane przez funkcjonariuszy wydziału operacyjno-śledczego”. Podczas szkolenia przedstawiciele Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców i Aresztu w Celu Wydalenia przy Warmińsko-Mazurskim Oddziale Straży Granicznej zaprezentowali zgromadzonym problematykę postępowania z cudzoziemcami przebywającymi w Ośrodku Detencyjnym Straży Granicznej – zwłaszcza z perspektywy rozpoznawania, przeciwdziałania ich ewentualnym działaniom mogącym powodować zagrożenie dla życia lub mienia.

02.12.2011 III edycja szkolenia z zakresu jazdy pojazdami uprzywilejowanym

W dniach od 28 listopada do 2 grudnia 2011 r. reali-

zowano w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie szkolenie doskonalące z zakresu prowadzenia pościgów pojazdami uprzywilejowanymi, w którym uczestniczyli funkcjonariusze z Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału SG.

07.12.2011

Wizyta przedstawicieli Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie

W dniu 7 grudnia 2011 r. w Centrum Szkolenia SG gościł Rektor Wyższej Szkoły Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie, dr Michał GOŁOŚ wraz z Prodziekanem, dr. Stanisławem DUBAJ. Delegacji towarzyszył były Komendant Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej w Chełmie, płk SG Marian POGODA. Celem wizyty było omówienie wspólnych płaszczyzn przyszłej współpracy.

08.12.2011

Międzynarodowe warsztaty z zakresu szkolenia strzeleckiego i technik interwencji w Estonii

W dniach 06-08 grudnia 2011 r. przedstawiciele z Zakładu Działań Interwencyjnych z CSSG wzięli udział w międzynarodowych warsztatach z zakresu szkolenia strzeleckiego i technik interwencji. W wyżej wymienionym przedsięwzięciu uczestniczyły także delegacje ze szkół Policji i Straży Granicznej Estonii, Łotwy oraz Litwy. Warsztaty odbywały się na bazie obiektów Estońskiej Szkoły Policji i Straży Granicznej w Paikuse.

09.12.2011

Kurs doskonalący „Trening Jazdy Pojazdami Terenowymi”

W dniach 06-09 grudnia 2011 r. w Centrum Szkolenia SG odbył się kurs doskonalący „Trening jazdy pojazdami terenowymi”. W szkoleniu uczestniczyło 12 funkcjonariuszy z Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej.

09.12.2011

Kurs doskonalący „Konwojowanie przesyłek wartościowych, niejawnych, broni i amunicji”

W dniach 05-09 grudnia 2011 r. w Centrum Szkole-

nia Straży Granicznej w Kętrzynie odbył się kurs doskonalący z zakresu „Konwojowanie przesyłek wartościowych, niejawnych, broni i amunicji”. W kursie udział wzięli funkcjonariusze: Podlaskiego, Nadwiślańskiego, Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej. Kurs prowadzili wykładowcy Zespołu Interwencji Specjalnych, przy udziale wykładowców Zakładu Humanistycznego oraz Zakładu Prawa Centrum Szkolenia.

09.12.2011 **I edycja kursu doskonalącego „Prowadzenie czynności przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie ustalania składników majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł”**

W dniu 09 grudnia 2011 r. zakończyła się I edycja kursu doskonalącego „Prowadzenie czynności przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, w zakresie ustalania składników majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł”. Celem kursu było nabycie niezbędnej wiedzy i umiejętności praktycznych przez funkcjonariuszy SG w zakresie ustalania składników majątkowych pochodzących z działalności przestępczej. W trakcie kursu słuchacze poznali uwarunkowania ekonomiczno-prawne sprzyjające popełnianiu przestępstw, identyfikację dochodów z działalności przestępczej podejrzanego z posiadanym przez niego majątkiem.

09.12.2011 **Szkolenie specjalistyczne „Postępowanie Graniczne realizowane przez Straż Graniczną wobec cudzoziemców”**

W dniach od 28 listopada do 09 grudnia 2011 r. w CSSG odbył się kurs specjalistyczny z zakresu „Postępowanie graniczne realizowane przez Straż Graniczną wobec cudzoziemców”. Prowadzącymi zajęcia byli wykładowcy z Zakładu do Spraw Cudzoziemców, Zakładu Granicznego, Zakładu Prawa oraz Zakładu Zabezpieczenia Technicznego Granicy.

12.12.2011 **Warsztaty nt. emisji głosu**

W dniu 12 grudnia 2011 r. w Centrum Szkolenia SG

odbyły się warsztaty nt. emisji głosu, zorganizowane przez Zespół Metodyki Kształcenia ZOD. Warsztaty zrealizowała neurologopeda mgr Alina KOLEŚNIK-NYKIEL.

15.12.2011 **Robocze spotkanie zespołu do opracowania projektu szkolenia w zakresie szkoły chorążych**

W dniach 12-15 grudnia 2011 r. w Centrum Szkolenia SG odbyło się robocze spotkanie zespołu powołanego przez Komendanta Głównego SG do opracowania projektu programu szkolenia w zakresie Szkoły Chorążych. Pracami kierował Przewodniczący Zespołu Programowego ppłk SG Dariusz LUTYŃSKI – Zastępca Komendanta Centrum Szkolenia SG oraz Zastępca Przewodniczącego kpt. SG Barbara WOŹNIAK z Centralnego Ośrodka Szkolenia SG.

15.12.2011 **Multiplikatorzy na szkoleniu z zakresu rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych**

W dniach 12-15 grudnia 2011 r. przeprowadzona została kolejna edycja kursu doskonalącego z zakresu rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych – szkolenie multiplikatorów, którego uczestnikami byli funkcjonariusze Śląskiego, Karpackiego i Morskiego Oddziału Straży Granicznej.

16.12.2011 **Warsztaty dydaktyczne z zakresu ochrony granicy państwowej**

W dniach 12-16 grudnia 2011 r. w Szklarskiej Porębie odbyły się warsztaty dydaktyczne obejmujące problematykę z zakresu ochrony granicy państwowej. Uczestnikami przedmiotowego przedsięwzięcia byli wykładowcy Zespołów Ochrony Granicy Państwowej ze wszystkich ośrodków szkolenia w Straży Granicznej. Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie reprezentowali: ppłk SG Marek ZYGOWSKI oraz por. SG Sławomir DĘBSKI.

16.12.2011 **Zakończenie szkolenia w zakresie szkoły chorążych**

W dniu 16 grudnia 2011 r. w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie 25-osobowa grupa

funkcjonariuszy Straży Granicznej w służbie stałej z Warmińsko-Mazurskiego, Podlaskiego, Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej oraz Centralnego Ośrodka Szkolenia SG, zakończyła szkolenie w zakresie szkoły chorążych. Uroczystego wręczenia świadectw ukończenia szkoły chorążych w obecności kadry kierowniczej dokonał Komendant Centrum Szkolenia SG płk SG Andrzej RYTWIŃSKI.

16.12.2011

Międzynarodowe warsztaty w zakresie Analizy Ryzyka wg modelu CIRAM

W dniach 13-16 grudnia 2011 r. na terenie Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie odbyły się międzynarodowe warsztaty w zakresie „Analizy Ryzyka wg modelu CIRAM w obszarze przeciwdziałania nielegalnej migracji i przestępczości transgranicznej”. W warsztatach uczestniczyli przedstawiciele szkół z Republiki Litewskiej oraz Republiki Łotewskiej, Kierownicy Samodzielnych Sekcji Analizy Ryzyka z Morskiego, Podlaskiego, Warmińsko-Mazurskiego i Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej oraz przedstawiciele Sztabu Komendanta Głównego Straży Granicznej. Warsztaty prowadził Kierownik Zespołu Analizy Kryminalnej ppłk SG Dariusz NAWROCKI.

20.12.2011

Spotkania opłatkowe

W dniu 20 grudnia 2011 roku tradycyjna wspólna kolacja była okazją do rozmów kierownictwa Centrum Szkolenia SG ze słuchaczami o minionym czasie spędzonym w murach kętrzyńskiej szkoły. Wszystkim towarzyszyły życzenia radosnego przeżywania Świąt Bożego Narodzenia.

Podobny nastój towarzyszył wspólnemu zebraniu kadry i pracowników Centrum Szkolenia Straży Granicznej, którzy spotkali się, by w gronie kolegów i koleżanek oraz współpracowników złożyć sobie najserdeczniejsze życzenia. W spotkaniu uczestniczyli również zaproszeni goście, którzy aktywnie wspierają działalność Centrum i towarzyszą nam w wielu projektach i przedsięwzięciach.

Okres przedświąteczny to również czas otwartości na innych. Wyrazem zaangażowania i troski o najmłod-

szych było spotkanie słuchaczy i kadry Pododdziałów Szkolnych Centrum Szkolenia SG z wychowankami, pracownikami i dyrekcją Powiatowego Domu Dziecka w Reszlu, któremu towarzyszyło wspólne śpiewanie kolęd i tradycyjny opłatek, a słuchacze, kadra i pracownicy kętrzyńskiej szkoły Straży Granicznej zadbali o to, by pod choinką najmłodszych nie zabrakło także drobnych upominków.